

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Aktuálne výzvy v oblasti finančného práva a daňového práva

*Recenzovaný zborník
príspevkov z V. ročníka študentského sympózia*

*Karin Čakoci
Ladislav Hrabčák
(eds.)*

Košice 2025

PAVOL JOZEF ŠAFÁRIK UNIVERSITY IN KOŠICE
FACULTY OF LAW

Current Challenges of Financial Law and Tax Law

*Reviewed proceedings
from the V. annual student symposium*

*Karin Čakoci
Ladislav Hrabčák
(eds.)*

Košice 2025

Recenzovaný zborník príspevkov z V. ročníka študentského sympózia: „Aktuálne výzvy v oblasti finančného práva a daňového práva“ je podporený projektom APVV-23-0158 „Reforma colnej únie v dobe elektronického obchodu v SR“ a projektom VEGA č. 1/0698/25: „Poplatok za rozvoj ako nástroj rozvoja obcí a miest v SR.“

The reviewed proceedings from the V. annual student symposium: „Current Challenges of Financial Law and Tax Law“ is supported by the grant APVV-23-0158 : „Customs union reform in the period of e-commerce in the Slovak republic“ and by the grant VEGA č. 1/0698/25: „Development fee as tool for the development of municipalities and towns in the Slovak Republic.“

Aktuálne výzvy v oblasti finančného práva a daňového práva

Recenzovaný zborník príspevkov z V. ročníka študentského sympózia

Current Challenges of Financial Law and Tax Law

Reviewed proceedings from the V. annual student symposium

Zostavovatelia/

Editors:

doc. JUDr. Karin Čakoci, PhD.

JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., Ph.D.

*Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie, Právnická fakulta,
UPJŠ v Košiciach*

Recenzenti/

Reviewers:

doc. JUDr. Simona Heseková, PhD.

Katedra finančného práva, Právnická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Dr. Gábor Hulkó, PhD.

*Department of Administrative and Fiscal Law, Faculty of Law, University of
Győr, Hungary*

Tento text je publikovaný pod licenciou Creative Commons 4.0 CC BY NC ND - CC Attribution - NonCommercial - No-derivates 4.0.

This text is published under the Creative Commons 4.0 license - CC BY NC ND - CC Attribution - NonCommercial - No-derivates 4.0.

Za odbornú a jazykovú stránku tejto publikácie zodpovedajú autori. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

The authors are responsible for the professional and linguistic aspects of the publication. No editorial or linguistic revision has been made.

Umiestnenie: www.unibook.upjs.sk

Dostupné od: 25.11.2025

Available at: www.unibook.upjs.sk

Publication date: 25.11.2025

DOI: <https://doi.org/10.33542/AVV-0468-2>

ISBN 978-80-574-0468-2 (e-publikácia, e-publication)

OBSAH / CONTENT

ZNOVUZAVEDENIE DEDIČSKEJ DANE NA SLOVENSKU: EKONOMICKÁ NEVYHNUTNOSŤ ALEBO NESPRÁVODLIVÉ ZAŤAŽENIE?.....	7
REINTRODUCTION OF INHERITANCE TAX IN SLOVAKIA: ECONOMIC NECESSITY OR UNFAIR BURDEN?.....	7
Bc. DÁVID BATA.....	7
PODSTATA DAŇOVÝCH ÚNIKOV	35
THE ESSENCE OF TAX EVASION	35
Bc. BARBORA BELASOVÁ	35
ZNEUŽITIE PRÁVA V OBLASTI DANÍ Z POHĽADU SLOVENSKEJ JUDIKATÚRY A	50
ABUSE OF RIGHTS IN TAX MATTERS IN THE LIGHT OF SLOVAK AND EU CASE LAW	50
Bc. LÍVIA BULIČI	50
KONSOLIDÁCIA VEREJNÝCH FINANCIÍ – OPATRENIA PRIJÍMANÉ V RÁMCI KONSOLIDÁCIE	60
CONSOLIDATION OF PUBLIC FINANCES – MEASURES TAKEN WITHIN THE FRAMEWORK OF CONSOLIDATION	60
Bc. NATÁLIA FERENČÁK.....	60
DAŇOVÉ EXEKUČNÉ KONANIE AKO NÁSTROJ VYMÁHANIA DAŇOVÝCH NEDOPLATKOV – AKTUÁLNE VÝZVY A PERSPEKTÍVY	71
TAX ENFORCEMENT PROCEEDINGS AS A MECHANISM FOR THE RECOVERY OF TAX ARREARS – CURRENT CHALLENGES AND FUTURE PERSPECTIVES	71
Mgr. TÍMEA JANČIOVÁ	71
DAŇ Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ.....	84
FINANCIAL TRANSACTION TAX	84
Bc. INGRID JENDREKOVÁ	84
MOŽNOSTI FINANCOVANIA OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA PROSTREDNÍCTVOM DAŇOVEJ ASIGNÁCIE	96
POSSIBILITIES OF FINANCING A CIVIC ASSOCIATION THROUGH TAX APPROPRIATION	96
PAVOL KOPANIČÁK.....	96

JUDIKATÚRA PRI SPRÁVE DANÍ S AKCENTOM NA DÔKAZNÉ BREMENO ...	107
CASE LAW IN TAX ADMINISTRATION WITH EN EMPHASIS ON THE BURDEN OF PROOF	107
Bc. JÁN KOSCELNÍK.....	107
ZDAŇOVANIE DIGITÁLNYCH GIGANTOV: MOTÍV, PREDMET A DÔSLEDKY	114
TAXATION OF DIGITAL GIANTS: MOTIVE, TAX BASE, AND CONSEQUENCES	114
Bc. ANNA MÁRIA KUBÁKOVÁ	114
FINANCOVANIE VEREJNÝCH KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ.....	126
FINANCING PUBLIC CULTURAL ORGANISATIONS	126
Bc. SAMUEL LOBO	126
ZÍSKANIE LICENCIE NA POSKYTOVANIE SLUŽIEB KRYPTOAKTÍV V KRAJINÁCH V4.....	134
OBTAINING A LICENCE FOR PROVIDING CRYPTO-ASSET SERVICES IN V4 COUNTRIES	134
Bc. DÁVID TOMEČKO.....	134

Predslov

Stretnutie mladých študentiek a študentov prostredníctvom študentského sympózia predstavuje jeden z pilierov akademického života – podujatí, pri ktorom majú študenti možnosť predstaviť výsledky svojho výskumu, zapojiť sa do odbornej diskusie a rozvíjať svoje schopnosti nad rámec bežného štúdia.

Cieľom študentského sympózia zorganizovaného Katedrou finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach dňa 16. júna 2025 na tému: „*Aktuálne výzvy v oblasti finančného práva a daňového práva*“ bola podpora študentiek a študentov bakalárskeho a magisterského stupňa štúdia Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach, tvorivo, samostatne myslieť a prejavovať intelektuálnu odvahu na odprezentovanie nimi zvolených tém, týkajúcich sa finančného práva a daňového práva.

Študentské sympóziu bolo podporené projektom APVV-23-0158 „*Reforma colnej únie v dobe elektronického obchodu v SR*“ a projektom VEGA č. 1/0698/25: „*Poplatok za rozvoj ako nástroj rozvoja obcí a miest v SR*“, ktoré sú riešené v tomto čase na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie.

Zúčastneným študentkám a študentom bola daná možnosť konzultovať prácu na svojich príspevkoch s členmi odbornej komisie sympózia. V rámci svojho vystúpenia si mohli študentky a študenti vyskúšať úroveň vlastnej právnej argumentácie a schopnosť racionálneho zdôvodnenia prezentovaných záverov. Kvalitu príspevkov a ich prezentáciu na sympóziu posudzovala porota zložená z členov katedry a zástupcov odbornej praxe. Zúčastnené študentky a všetci zúčastnení študenti boli ocenení vecnými cenami. Víťazovi sympózia bola ponúknutá platená stáž v PricewaterhouseCoopers Slovensko, s.r.o..

Všetkým, ktorí akokoľvek pomohli pri organizovaní sympózia, týmto ďakujeme. Veríme, že skúsenosti získané v rámci sympózia budú mať pozitívny prínos pre zúčastnených v ich ďalšom štúdiu a profesionálnom raste.

V Košiciach 16.10.2025

Zostavovatelia

Znovuzavedenie dedičskej dane na slovensku: ekonomická nevyhnutnosť alebo nespravodlivé zaťaženie?

Reintroduction of inheritance tax in slovakia: economic necessity or unfair burden?

Bc. Dávid Bata

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá otázkou možného znovuzavedenia dedičskej dane na Slovensku a skúma jej ekonomické, sociálne a morálne aspekty. Po stručnom historickom prehľade vývoja dedičskej dane v SR poukazuje na hlavné argumenty jej zástancov aj odporcov. Na základe medzinárodného porovnania so systémami dedičskej dane v krajinách OECD príspevok identifikuje moderné prístupy, vrátane koncepcie „lifetime receipts tax“. V závere predkladá možné kompromisné návrhy pre Slovensko, zamerané na vysoké nezdaniteľné limity, progresívne sadzby a ochranu rodinných firiem, s cieľom nájsť rovnováhu medzi individuálnym právom na dedenie a spoločenskou zodpovednosťou. Príspevok teda skúma potenciálne znovuzavedenie dane z dedičstva na Slovensku z hľadiska spravodlivosti, efektívnosti a administratívnej realizovateľnosti a formuluje návrhy parametrov vhodné pre domáci kontext. Cieľom je posúdiť, či môže daň prispieť k fiškálnej udržateľnosti a rovnosti príležitostí pri súčasnej ochrane bežných dedičstiev a rodinných firiem. Metodicky príspevok využíva komparatívnu analýzu nastavení dedičskej/estate a darovacej dane v krajinách OECD, syntézu empirických zistení o dopadoch na nerovnosť, správanie a výnosy a návrhový rámec vychádzajúci z odporúčaní OECD Tax Policy Studies No. 28 vrátane konceptu zdaňovania celoživotných prijatých prevodov (lifetime wealth transfers). Na tomto základe ponúka model pre SR s vysokými nezdaniteľnými limitmi, progresívnymi sadzbami, zladením úpravy darov a mechanizmami na zvládanie likvidity a oceňovania aktív.

Kľúčové slová:

dedičská daň, znovuzavedenie, Slovensko, OECD, rovnosť príležitostí, verejné financie,

Abstract

This paper examines the potential reintroduction of inheritance tax in Slovakia, exploring its economic, social, and ethical dimensions. After a brief historical overview of inheritance taxation in Slovakia, it presents the key arguments of both its proponents (fiscal consolidation, equal opportunities, reducing wealth concentration) and opponents (low revenue, double taxation, impact on ordinary families). Based on an international comparison with OECD countries, the paper identifies modern approaches to inheritance tax, including the concept of a lifetime receipts tax. In conclusion, it offers compromise proposals for Slovakia focused on

high tax-free thresholds, progressive rates, and protection of family businesses, aiming to find a balance between individual inheritance rights and social responsibility. So this paper assesses the case for reintroducing inheritance taxation in Slovakia on equity, efficiency and administrative grounds and proposes context-appropriate design options. The objective is to evaluate whether such a tax can support fiscal sustainability and equality of opportunity while safeguarding ordinary inheritances and family businesses. Methodologically, the paper applies a comparative analysis of inheritance/estate and gift tax designs across OECD countries, synthesises empirical evidence on distributional, behavioural and revenue effects, and develops a policy design framework aligned with OECD Tax Policy Studies No. 28, including the concept of taxing lifetime wealth transfers received. Building on this, it outlines a Slovak model with high tax-free thresholds, progressive rates, alignment with gift taxation, and measures to address liquidity and valuation challenges.

Key words:

inheritance tax, reintroduction, Slovakia, OECD, equal opportunities, public finance

ÚVOD

Možno konštatovať, že dedičská daň je aktuálne jedným z najdiskutovanejších daňových nástrojov moderných spoločností, pričom jej význam v posledných rokoch opäť rastie v dôsledku prehlbujúcej sa hospodárskej nerovnosti a narastajúceho tlaku na verejné financie. Na Slovensku bola táto daň zrušená v roku 2004¹, čo viedlo k tomu, že dnes patríme medzi krajiny OECD s jedným z najnižších podielov majetkových daní na celkových daňových príjmoch (spolu napríklad s Maďarsko alebo Českou republikou)². Táto zmena však otvára otázku, či je súčasný stav udržateľný z hľadiska spravodlivosti a efektívnosti daňového systému.

Cieľom tohto príspevku je komplexne analyzovať problematiku dedičskej dane v slovenskom kontexte, porovnať ju s medzinárodnými trendmi a nastaveniami dedičskej dane v krajinách OECD a ponúknuť možné modely jej znovuzavedenia s ohľadom na ekonomické a spoločenské aspekty. Práca sa zameriava nielen na ekonomické dopady, ale aj na morálne a filozofické otázky, ako je rovnosť príležitostí a sociálna spravodlivosť.

Zvláštny dôraz je kladený na moderné prístupy k zdaňovaniu dedičstva, vrátane konceptu „lifetime receipts tax“, ktorý odporúča OECD ako spravodlivejší a efektívnejší systém, pričom tento koncept bude rozobraný podrobnejšie v ďalších častiach tohto príspevku³. Diskusia zahŕňa argumenty za a proti, ako aj možné kompromisy – napríklad zavedenie vysokých nezdaniteľných limitov, progresívnych sadzieb či ochranu rodinných firiem. Príspevok má

¹ Roland Regely. Ako je to s daňou z dedičstva a darovania na Slovensku? Peniaze.sk. [online]. Dostupné na: <https://www.peniaze.sk/dane/4814-ako-je-to-s-danou-z-dedicstva-a-darovania-na-slovensku> [cit. 2025-08-16].

² OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

ambíciu prispieť do verejnej debaty o tom, ako nájsť rovnováhu medzi právom jednotlivca dediť a potrebou spoločnosti zabezpečiť spravodlivé rozdelenie majetku a financovanie verejných služieb, ktoré slúžia všetkým občanom.

Je vhodné podotknúť, že nejde o novum – predmetná problematika bola viac-krát rozpracovaná v slovenskom i medzinárodnom odbornom diskurze. V domácom literárnom rámci možno nadviazať na právno-historické práce z Trnavskej univerzity (Švecová, Lanczová eds.), najmä kapitolu Sombati – Martincová mapujúcu premeny dedičského práva po OZ 1950; tieto výstupy poskytujú kontext inštitucionálnych zmien, na ktoré nadväzuje diskusia o zdanení dedičstva v SR. Medzinárodnú metodickú a komparatívnu bázu predstavuje OECD Tax Policy Studies No. 28 (Perret, Millar-Powell), ktoré syntetizuje argumenty za a proti, mapuje dizajny v členských štátoch a odporúča modely vrátane koncepcie lifetime receipts (lifetime wealth transfers). Pre stredoeurópsky kontext možno doplniť české spracovanie transferových daní (Boháč), ktoré objasňuje základ dane, sadzby a teritoriálne väzby, a je vhodné na metodické porovnanie s potenciálnym slovenským modelom.

Príspevok využíva viacvrstvovú metodiku pozostávajúcu z piatich komplementárnych krokov: (1) deskriptívno-analytický rámec, (2) komparáciu zahraničných úprav, (3) normatívno-etickú reflexiu, (4) aplikačno-modelové scenáre pre SR a (5) syntézu odporúčaní. Každý krok je opretý o primárne zdroje OECD a sekundárnu literatúru, pričom úvodné členenie (kontext, ciele, definície) sa premieta do zberu a interpretácie údajov aj do vyhodnocovania argumentov za/ proti:

- **Deskriptívno-analytický rámec:** V prvej fáze sa systematicky mapuje historický vývoj a súčasný stav dedičskej dane na Slovensku (zrušenie 2004, štruktúra majetkových daní, interakcia s daňou z príjmu pri predaji zdedených aktív), pričom sa využíva štruktúrované čítanie právnych a odborných zdrojov a extrakcia kľúčových ukazovateľov (podiel majetkových daní na príjmoch, oslobodenia, administratívne aspekty).
- **Medzinárodná komparácia:** Druhá fáza aplikuje komparatívnu metódu na vybrané krajiny OECD (napr. Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko, UK), so zameraním na typ dane (inheritance vs. estate), prahy oslobodenia, progresiu sadzieb, osobitné úľavy (bývanie, rodinné podniky), efektívne sadzby a podiel výnosov; využíva sa rámec OECD Tax Policy Studies No. 28 na zabezpečenie porovnateľnosti (tax base, valuation, exemptions, ETR).
- **Normatívno-etická reflexia:** Tretia fáza vyhodnocuje argumenty za a proti cez tri dimenzie OECD (equity, efficiency, administration) a opiera sa o literatúru k rovnosti príležitostí, intergeneračnej mobilite a koncentrácii bohatstva; osobitne sa analyzuje koncept „lifetime receipts tax“ ako recipient-based prístup zvyšujúci horizontálnu a vertikálnu spravodlivosť, s ohľadom na administratívne nároky (evidencia celoživotných prijatí).

- **Aplikačno modelové scenáre:** Štvrtá fáza prevádza zistenia do variantných návrhov pre SR. Postupuje sa cez parametrické scenáre (vysoké nezdaniteľné minimum, progresívne pásma, koordinácia s darovaním, ciele a podmienené úľavy pre rodinné podniky, splátky/odklady na zmiernenie likviditných šokov) a posudzuje sa ich súlad s medzinárodnou praxou, očakávanými výnosmi (rádovo desatiny percenta príjmov) a spoločenskou akceptáciou.
- **Syntéza odporúčaní:** Záver spája komparatívne poznatky a normatívne kritériá do kompromisného dizajnu: vysoké prahy pre blízkych, progresia pre veľké transfery, zjednotenie režimu darov a dedičstiev (reducing avoidance), obmedzenie regresívnych výnimiek, štandard FMV oceňovania s kontrolou undervaluation, a zváženie pilotnej evidencie celoživotných prijatí (digital by design).

Primárny metodický rámec poskytuje OECD (Tax Policy Studies No. 28), ktorý slúži na operacionalizáciu porovnateľných premenných (typ dane, prahy, sadzby, ETR, báza, oceňovanie, filing/payment, gift integration, unrealised gains at death), na ktorých sa stavia komparácia a dizajnové implikácie pre SR.

Sekundárne zdroje (národné prehľady, odborné články, informačné portály) sa využívajú len ako kontext a ilustrácia lokálnej praxe (napr. pravidlá oslobodenia pri predaji dedičstva v priamom vs. nepriamom rade), pričom nosné závery sa kalibrujú podľa syntézy OECD.

Normatívne a etické argumenty sa explicitne viažu na empirické poznatky OECD o distribúcii bohatstva, úlohe dedičstiev a efektoch daní (impact na mobilitu, správanie darcov a dedičov, filantropiu, podnikové sukcesie), aby sa vyhla čisto teoretickej anonymite a zabezpečila aplikačná relevancia.

1 KONTEXT A VÝZNAM DEDIČSKEJ DANE V SÚČASNOSTI

Dedičskú daň možno v súčasnosti zaradiť medzi najdiskutovanejšie daňové nástroje moderných daňových politík, pričom jej význam v posledných rokoch opäť stúpa najmä v dôsledku prehlbujúcej sa hospodárskej nerovnosti a rastúceho tlaku na zabezpečenie stabilných verejných financií. Fenomén zvyšujúcej sa koncentrácie majetku v rukách úzkej skupiny obyvateľstva vedie k rastúcim sociálnym bariéram a obmedzovaniu rovnosti príležitostí. V tomto kontexte sa dedičská daň stáva jedným z hlavných nástrojov na zmiernenie medzi generačných rozdielov a podporu spravodlivého rozdelenia spoločenských zdrojov.

Dan z dedičstva upravoval samostatný zákon, tzv. zákon o troj-dani č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností. Na Slovensku bola dedičská daň zrušená v roku 2004 s cieľom zatriktívniť podnikateľské prostredie, podporiť súkromné vlastníctvo a znížiť administratívnu záťaž občanov. Po tom sa však krajina zaradila medzi štáty OECD s jedným z najnižších podielov príjmov z majetkových daní na celkových daňových príjmoch. Podľa dostupných štatistík je podiel majetkových daní na celkových

daňových príjmoch na Slovensku dlhodobo výrazne nižší než priemer v OECD či EÚ. Napríklad v roku 2022 predstavoval podiel dane z nehnuteľností na Slovensku 1,2% z celkového daňového výnosu, pričom priemer EÚ bol 2,5%⁴. Celkový výnos z majetkových daní pritom v roku 2019 dosahoval len 0,401% HDP, zatiaľ čo sú krajiny OECD s ešte nižším podielom (napr. Estónsko a Litva), ale tiež viacero krajín, kde tieto dane tvoria viac než 1% HDP (napr. Poľsko 1,275%, Maďarsko 0,954%, Česko 0,428% HDP)⁵.

Slovensko tak patrí medzi krajiny s najnižším podielom majetkových daní na daňových príjmoch, pričom hlavnú zložku tejto kategórie tvorí daň z nehnuteľností. Na porovnanie – vo vyspelých krajinách OECD býva podiel majetkových daní na celkových daňových príjmoch v priemere medzi 2% až 4%, v niektorých štátoch (napr. Veľká Británia, USA, Kanada, Francúzsko) aj vyššie, pričom tieto dane zohrávajú dôležitú úlohu pri financovaní verejných rozpočtov a v podpore daňovej spravodlivosti⁶. Tento stav vyvoláva otázky týkajúce sa spravodlivosti a efektívnosti súčasného daňového systému, ako aj jeho pripravenosti na riešenie socioekonomických výziev 21. storočia.

Znovuzavedenie dedičskej dane tak nie je len záležitosťou finančnej politiky, ale aj hlbšou spoločenskou otázkou, ktorá prináša diskusiu o význame individuálneho vlastníctva v spoločnosti, spoločenskej solidarite a zodpovednosti voči budúcim generáciám. Mnohé vyspelé krajiny, vrátane Nemecka, Francúzska, Belgicka či Holandska, využívajú dedičskú daň ako kľúčový nástroj na financovanie verejných služieb a znižovanie majetkovej nerovnosti, čím vytvárajú modely, ktoré môžu byť inšpiráciou pre Slovensko pri hľadaní vlastného optimálneho riešenia.

Táto práca si kladie za cieľ priniesť komplexný pohľad na dedičskú daň v slovenskom kontexte, analyzovať ekonomické i morálne aspekty jej možného znovuzavedenia a predstaviť moderné koncepty a kompromisy, ktoré by mohli napomôcť tvorbe spravodlivej a efektívnej daňovej politiky v budúcnosti.

1.1 Aktuálnosť témy a jej spoločenský význam

Ako už bolo v úvode spomenuté, dedičská daň je v súčasnej dobe výrazne aktuálnou témou, ktorá rezonuje v odborných kruhoch aj vo verejnej diskusii najmä kvôli prehlbujúcej sa hospodárskej nerovnosti a rastúcim požiadavkám na stabilné financovanie verejných služieb. V moderných ekonomikách a spoločnostiach sa akumulácia bohatstva často koncentruje v rukách užšej vrstvy obyvateľstva, čo vedie k zvyšovaniu sociálnych bariér a obmedzeniu rovnosti príležitostí medzi generáciami.

⁴ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

⁵ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

⁶ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

Dedičská daň mala na Slovensku dlhoročnú tradíciu, pričom patrila medzi štandardné súčasti majetkových daní už od obdobia Rakúsko-Uhorska, cez medzivojnové Československo až po socialistické a postsocialistické štátne zriadenie. Po roku 1989 bola dedičská daň upravená viacerými novelizáciami, ktoré postupne reflektovali požiadavky na modernizáciu a zjednodušenie daňovej správy

Vyššie viac-krát spomenuté zrušenie dedičskej dane v roku 2004 predstavuje istý deficit v spravodlivosti a efektívnosti daňovej politiky. Diskusia o znovuzavedení dedičskej dane na Slovensku tak nie je len otázkou získavania daňových príjmov, ale hlboko sa dotýka problematiky spoločenskej spravodlivosti, solidarity a budúcnosti sociálneho štátu.

Dedičská daň môže slúžiť ako nástroj na zmiernenie medzi generačných rozdielov v majetkovom postavení, čo zvyšuje rovnosť šancí v spoločnosti. Okrem toho umožňuje štátu zvýšiť finančné zdroje na poskytovanie verejných služieb, ako sú vzdelávanie, zdravotná starostlivosť či sociálna podpora, ktoré sú základom fungovania demokratickej spoločnosti - preto je analýza a diskusia o znovuzavedení dedičskej dane na Slovensku mimoriadne relevantná a prispieva k hľadaniu rovnováhy medzi právom jednotlivcov dediť a potrebou spravodlivej distribúcie zdrojov voči celej spoločnosti.

Aktuálne sa však v podmienkach Slovenskej republiky pri predaji zdedeného majetku zásadne rozlišuje, či ide o dediča v priamom alebo nepriamom rade. Do priameho radu patria predkovia (starí rodičia, rodičia), potomkovia (deti, vnúčatá) a manžel či manželka. Nepriamymi dedičmi sú spravidla ostatní príbuzní (súrodenci, tety, ujovia, bratranci a pod.) alebo aj osoby mimo rodiny.

Ak dedí osoba v priamom rade a chce zdedený majetok predať bez dane z príjmu, podmienkou je, aby poručiteľ preukázateľne vlastnil daný majetok aspoň 5 rokov pred smrťou. V takom prípade sa do lehoty započítava vlastníctvo poručiteľa a predávajúci dedič v priamom rade daň z príjmu z predaja neplatí. Naopak, pri nepriamej línii oslobodenie závisí od dĺžky vlastníctva u samotného dediča: ak majetok nevlastní aspoň 5 rokov, predaj sa zdaňuje bez ohľadu na to, ako dlho ho vlastnil poručiteľ. To v praxi znamená, že dedič v nepriamom rade, ktorý plánuje skorší predaj, by mal počítat s povinnosťou podať daňové priznanie a zaplatiť daň z príjmu, kým dedič v priamom rade sa vie opierať o dobu držby poručiteľa a pri splnení 5-ročnej lehoty predáva bez dane⁷.

1.2 Ciele a zameranie príspevku

Hlavným cieľom tohto príspevku je poskytnúť komplexnú a vyváženú analýzu problematiky dedičskej dane v slovenskom kontexte a zhodnotiť možnosti jej prípadného znovuzavedenia. Príspevok sa snaží odpovedať na kľúčovú otázku, či by takýto krok

⁷ Sonja Sedláková. Daň z dedičstva – kedy ste od platenia oslobodení? Mojedane.sk [online]. 14. október 2021 [cit. 2025-08-16]. Dostupné na: <https://www.mojedane.sk/blog/dan-z-dedicstva-kedy-ste-od-platenia-oslobodeni>

predstavoval ekonomickú nevyhnutnosť alebo nespravodlivé zaťaženie, a to na základe dostupných údajov, zahraničných skúseností a aktuálnych ekonomicko-spoločenských trendov.

Konkrétne si práca kladie tieto čiastkové ciele:

- Objasniť podstatu a princípy dedičskej dane vrátane jej fungovania v praxi.
- Poskytnúť stručný historický prehľad dedičskej dane na Slovensku a porovnať ho s vývojom v iných krajinách OECD.
- Identifikovať a analyzovať hlavné argumenty jej zástancov aj odporcov, a to nielen z pohľadu verejných financií, ale aj spoločenskej spravodlivosti.
- Zmapovať medzinárodnú prax, najmä v krajinách EÚ a OECD, vrátane sadzieb, výnosov a skúseností s výberom dane.
- Predstaviť moderné prístupy a návrhy OECD, napríklad koncept „lifetime receipts tax“, ktoré by mohli slúžiť ako inšpirácia pre slovenské prostredie.
- Navrhnuť možné modely a kompromisy, ktoré by umožnili, v prípade rozhodnutia o znovuzavedení, nastaviť daň spravodlivo, efektívne a s minimálnymi negatívnymi dopadmi.

1.3 Definícia dedičskej dane a základné princípy

Dedičská daň je špecifický typ majetkovej dane, ktorá sa uplatňuje na hodnotu majetku nadobudnutého dedičom po zosnulom (poručiťovi) na základe dedičského práva dediča. Ide o daň uvalenú na prevod majetku medzi osobami v dôsledku smrti vlastníka tohto majetku. Dedičská daň sa oproti iným majetkovým daniam, ako napríklad daň z darovania, daň z nehnuteľností alebo daň z príjmu, vyznačuje svojou špecifickou väzbou na okamih dedenia a na dedičov ako príjemcov majetku.

Základ dane tvorí cena dedičského podielu dediča, ktorá sa stanovuje podľa trhovej ceny majetku po zohľadnení legislatívne stanovených výnimiek, nezdaniteľných častí, pohľadávok zosnulého a ďalších odpočítateľných položiek (napríklad dôstojné pohrebné náklady). Cenou sa v tomto prípade rozumie cena majetku v mieste obvyklá ku dňu smrti poručiťa. Ak je súčasťou nadobudnutého majetku aj nehnuteľnosť, je jej cenou cena zistená podľa cenových predpisov platných v čase smrti poručiťa. Na základe tejto sumy sa aplikuje daňová sadzba, ktorá môže byť pevným percentom alebo – častejšie – progresívna, čím sa zvyšuje výška dane so stúpajúcou hodnotou dedičstva.

Dôležitým prvkom dedičskej dane je príbuzenský vzťah dediča k zosnulému. Z legislatívy vyplýva, že najbližší príbuzní, ako sú deti, manželia, rodičia, majú často oslobodenie od dane alebo im je uplatnená nižšia sadzba, aby sa predišlo nepriaznivým finančným dopadom

na rodiny. Naopak, vzdialenejší príbuzní, prípadne cudzie osoby, sú zdaňovaní vyššou sadzbou, čo zabezpečuje progresivitu systému a zohľadňuje rozdielny charakter vzťahu k zosnulému.

Základné princípy dedičskej dane zahŕňajú:

- **Princíp spravodlivosti:** Daň má vyrovnávať spoločenskú rovnosť tým, že zdaňuje majetok, ktorý osoba nadobudla bez vlastného pričinenia, čím pomáha znižovať medzigeneračné nerovnosti.
- **Progresívnosť:** Sadzby rastú s hodnotou dedičstva, čím sa ťažšie zdaní len veľké dedičstvá s cieľom chrániť menšie a stredné rodinné majetky⁸.
- **Ochrana najbližších príbuzných:** Systém oslobodzovania alebo nižších sadzieb pre deti, manželov a rodičov zabezpečuje, že bežné rodiny nie sú neprimerane zaťažené.
- **Transparentnosť a presnosť:** Hodnotenie majetku dedičstva musí byť objektívne a vychádzať z reálnej trhovej hodnoty, aby sa minimalizovali spory a daňové úniky.
- **Efektívna správa:** Daňová evidencia a proces vyberania dane je viazaný na moment dedenia, čo znižuje administratívnu náročnosť oproti iným formám majetkových daní.

Dedičská daň tak predstavuje dôležitý nástroj daňovej politiky, ktorý má dvojité cieľ: na jednej strane pomáha štátu financovať verejné výdavky, a na strane druhej zabezpečuje spravodlivé a zodpovedné rozdelenie majetku v spoločnosti s dôrazom na sociálnu rovnosť a ochranu najbližších rodinných vzťahov.

2 HISTORICKÝ VÝVOJ DEDIČSKEJ DANE NA SLOVENSKU A V EURÓPE

Dedičská daň bola súčasťou daňového systému mnohých krajín Európy a Slovenska už od minulého storočia a prešla rôznymi zmenami v závislosti od politických, ekonomických a spoločenských okolností. Na Slovensku bola dedičská daň zavedená počas 90. rokov minulého storočia ako súčasť komplexného daňového systému, pričom vychádzala z princípov progresívneho zdaňovania a odlišovala sa sadzbami podľa blízkosti príbuzenského vzťahu dediča k zosnulému.

Postupne, počas 90. rokov, dochádzalo k postupnému oslobodzovaniu najbližších príbuzných (najmä detí, manželov a rodičov) od platenia dedičskej dane, čím sa výrazne znižovala jej reálna daňová záťaž pre väčšinu občanov. Napriek tomu zostala dedičská daň významným fiškálnym nástrojom, ktorý pomáhal financovať verejné služby. Sadzby dedičskej dane boli progresívne a mohli dosahovať výrazné hodnoty najmä pri dedičoch so vzdialenejšími vzťahmi k zosnulému.

⁸ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

Ako už bolo spomenuté, daň z dedičstva upravoval samostatný zákon o tzv. troj-dani, zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností. Pôvodná slovenská daň z dedičstva bola upravená progresívnymi sadzbami viazanými na hodnotu a príbuzenskú skupinu; počas rokov 2001–2002 boli blízki príbuzní (I. skupina) oslobodení a celý režim bol k 1.1.2004 zrušený v rámci daňovej reformy. Kľúčové parametre zahŕňali úplné oslobodenie I. skupiny po 1.4.2002 a nezdaniteľnú sumu 2 mil. Sk pri darovaní v I. skupine; pri dedení sa uplatňovali sadzby a oslobodenia podľa skupín a hodnotových pásiem, s dôrazom na oslobodenie priamych potomkov ku koncu platnosti zákona.⁹

Daňovníkom dane bol v tomto prípade dedič, ktorý nadobudol dedičstvo alebo jeho časť podľa právoplatného rozhodnutia o dedičstve. **Predmetom** dane bol hnutel'ný i nehnuteľný majetok, tuzemské a cudzozemské platidlá, cenné papiere a pohľadávky, prípadne iné majetkové práva ktoré dedič zdedil. **Základom** dane bola cena dedičského podielu dediča po odpočítaní dlhov poručiteľa, záväzkov a tiarch viažúcich sa na tento majetok a ceny iných povinností uložených v dedčiskom konaní, ktoré na dediča prešli podľa právoplatného rozhodnutia o dedičstve, primeraných nákladov spojených s pohrebom poručiteľa, dedičskej dávky preukázateľne zaplatenej inému štátu z majetku zdedeného v cudzine, ak je predmetom dane.¹⁰

Právny stav k 30.04.2001 rozlišoval sadzbu dane z dedičstva **u osôb zaradených do I. /II./ III. skupiny nasledovne¹¹:**

Daň bola pri základe dane

nad Kčs	do Kčs	
	1 000 000	1,0%
1 000 000	2 000 000	10 000 Kčs a 1,3 % zo základu presahujúceho 1 000 000 Kčs
2 000 000	5 000 000	23 000 Kčs a 1,5 % zo základu presahujúceho 2 000 000 Kčs

⁹ Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností

¹⁰ Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností

¹¹ Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností

5 000 000	7 000 000	68 000 Kčs a 1,7 % zo základu presahujúceho 5 000 000 Kčs
7 000 000	10 000 000	102 000 Kčs a 2,0 % zo základu presahujúceho 7 000 000 Kčs
10 000 000	20 000 000	162 000 Kčs a 2,5 % zo základu presahujúceho 10 000 000 Kčs
20 000 000	30 000 000	412 000 Kčs a 3,0 % zo základu presahujúceho 20 000 000 Kčs
30 000 000	40 000 000	712 000 Kčs a 4,0 % zo základu presahujúceho 30 000 000 Kčs
40 000 000	a viac	1 112 000 Kčs a 5,0% zo základu presahujúceho 40 000 000 Kčs.
nad Kčs	do Kčs	
	1 000 000	3%
1 000 000	2 000 000	30 000 Kčs a 3,5 % zo základu presahujúceho 1 000 000 Kčs
2 000 000	5 000 000	65 000 Kčs a 4,0 % zo základu presahujúceho 2 000 000 Kčs
5 000 000	7 000 000	185 000 Kčs a 5,0 % zo základu presahujúceho 5 000 000 Kčs
7 000 000	10 000 000	285 000 Kčs a 6,0 % zo základu presahujúceho 7 000 000 Kčs
10 000 000	20 000 000	465 000 Kčs a 7,0 % zo základu presahujúceho 10 000 000 Kčs
20 000 000	30 000 000	1 165 000 Kčs a 8,0 % zo základu presahujúceho 20 000 000 Kčs

30 000 000	40 000 000	1 965 000 Kčs a 9,0 % zo základu presahujúceho 30 000 000 Kčs
40 000 000	a viac	2 865 000 Kčs a 10,0 % zo základu presahujúceho 40 000 000 Kčs.

nad Kčs	do Kčs	
	1 000 000	7,0 %
1 000 000	2 000 000	70 000 Kčs a 9,0 % zo základu presahujúceho 1 000 000 Kčs
2 000 000	5 000 000	160 000 Kčs a 12,0 % zo základu presahujúceho 2 000 000 Kčs
5 000 000	7 000 000	520 000 Kčs a 15,0 % zo základu presahujúceho 5 000 000 Kčs
7 000 000	10 000 000	820 000 Kčs a 18,0 % zo základu presahujúceho 7 000 000 Kčs
10 000 000	20 000 000	1 360 000 Kčs a 22,0 % zo základu presahujúceho 10 000 000 Kčs
20 000 000	30 000 000	3 560 000 Kčs a 28,0 % zo základu presahujúceho 20 000 000 Kčs
30 000 000	40 000 000	6 360 000 Kčs a 35,0 % zo základu presahujúceho 30 000 000 Kčs
40 000 000	a viac	9 860 000 Kčs a 40,0 % zo základu presahujúceho 40 000 000 Kčs.

Na účely výpočtu dane z dedičstva, dane z darovania a dane z prevodu a prechodu nehnuteľností sa teda osoby zaradzovali do troch skupín podľa stupňa príbuzenského vzťahu alebo iného osobného pomeru k prevodcovi alebo poručiteľovi. Do I. skupiny patrili: deti a ich

potomkovia, rodičia a ostatní príbuzní v priamom rade a manželía. Do II. skupiny patrili súrodenci, deti manžela, príbuzní manžela v priamom rade, ostatné osoby, ktoré s prevodcom, darcom alebo poručiťom žili najmenej po dobu 1 roka v spoločnej domácnosti a ktoré sa starali o spoločnú domácnosť alebo boli výživou odkázané na prevodcu, darcu alebo poručiťa, manželía vlastných a osvojených detí, manželía rodičov, synovci, netere, strýkovia a tety. Do III. skupiny patrili: ostatné fyzické a právnické osoby.

V roku 2001 bola schválená novela, ktorá úplne oslobodila blízkych príbuzných od tejto dane, čo v praxi znížilo počet platiteľov a daňové príjmy z dedičských daní. Následne k 1. januáru 2004 došlo k úplnému zrušeniu dedičskej dane v rámci širšej daňovej reformy, ktorá viedla k výraznému zjednodušeniu daňového systému. Dôvodmi na zrušenie boli predovšetkým: nízky výnos dane, administratívna náročnosť jej výberu a zároveň snaha motivovať majetkové transfery bez ďalšieho daňového zaťaženia.

Po zrušení dedičskej dane sa na Slovensku výrazne znížil podiel príjmov z majetkových daní na celkových daňových príjmoch, čím sa krajina ocitla medzi tými s najnižšou úrovňou zdanenia majetku v rámci OECD¹². To otvára otázky týkajúce sa spravodlivosti daňového systému a jeho schopnosti efektívne reagovať na sociálne a ekonomické výzvy, akými sú zvyšujúca sa nerovnosť a potreba dlhodobej fiškálnej udržateľnosti.

V európskom kontexte, väčšina krajín ako Nemecko, Francúzsko, Belgicko, Holandsko či Španielsko stále dedičskú daň uplatňuje a postupne ju modernizujú podľa aktuálnych trendov a potrieb spoločnosti. Progresívne sadzby, vysoké nezdaniteľné limity pre blízkych príbuzných a výnimky na ochranu rodinných podnikov sú v týchto krajinách bežné a často slúžia ako modely pre prípadné znovuzavedenie dedičskej dane v Slovenskej republike¹³.

Historický vývoj dedičskej dane poukazuje na dynamiku medzi potrebou zabezpečiť spravodlivé zdanenie majetku a zároveň chrániť bežné rodiny a ekonomickú stabilitu. V nasledujúcich kapitolách sa práve na túto rovnováhu zameriame podrobnejšou analýzou argumentov, medzinárodných praktík a možných kompromisov.

3 ARGUMENTY ZA A PROTI DEDIČSKEJ DANI – TEORETICKÝ POHĽAD

Tretia kapitola prináša vyvážený pohľad na hlavné argumenty za a proti dedičskej dani, vychádzajúc najmä z komplexnej analýzy OECD správy Inheritance Taxation in OECD Countries (2021). Diskusia sa zameriava na tri základné dimenzie: spravodlivosť (equity), efektívnosť (efficiency) a administratívne aspekty (administration)¹⁴.

¹² OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

¹³ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

¹⁴ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

3.1 Argumenty za znovuzavedenie dedičskej dane

Podpora rovnosti príležitostí a znižovanie nerovnosti

Dedičská daň umožňuje zdaňovať bohatstvo získané bez vlastného pričinenia, a tak prispieva k znižovaniu koncentrácie majetku v rukách úzkej vrstvy spoločnosti. OECD zdôrazňuje, že dedičstvá tvoria významnú časť súkromného bohatstva a ich predmetom sú najmä najbohatší, čo potenciálne prehĺbuje sociálne bariéry a nerovnosť šancí medzi generáciami¹⁵. Prostredníctvom progresívnych sadzieb a vysokých nezdaniteľných limitov môže dedičská daň motivovať spravodlivejšie rozdelenie majetku a znižovať dynastickú koncentráciu bohatstva.

Fiskálna konsolidácia a financovanie verejných služieb

Aj keď výnosy dedičskej dane často tvoria len malý podiel na celkových daňových príjmoch (v priemere okolo 0,5% v krajinách OECD), táto daň môže byť cenným doplnkovým zdrojom pre štátne financovanie¹⁶. Výnos možno využiť na podporu verejných služieb, ako sú vzdelávanie i zdravotníctvo, čo ďalej vplýva na posilnenie rovnosti príležitostí.

Moderné prístupy a spravodlivosť

OECD podporuje koncepciu „lifetime receipts tax“, teda dane založenej na celoživotných prijatých dedičstvách a daroch, ktorá zvyšuje spravodlivosť a znižuje možnosti obchádzania dane. Táto progresívna daň umožňuje zdaňovať skutočný objem prijatého majetku počas života jednotlivca, čím sa motivuje zdieľanie bohatstva medzi širší okruh príjemcov¹⁷.

Praktické dopady a možnosti pre slovenský systém

Výhody pre Slovensko:

- **Spravodlivosť:** Lifetime receipts tax efektívne zasahuje tých, ktorí získavajú vysoké sumy bez vlastného pričinenia – ide najmä o najbohatšie domácnosti. Pri správnom nastavení nezdaniteľného limitu zostane väčšina bežných dedičstiev nezasiadnutá daňou (ochrana bežných rodín), zatiaľ čo vysoké dedičstvá a dary budú progresívne zdaňované.
- **Prevenia daňovej optimalizácie:** Tento model výrazne sťažuje obchádzanie daňovej povinnosti využívaním opakovaných menších darov, pretože sa kumuluje všetko prijaté bohatstvo za život.

¹⁵ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

¹⁶ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

¹⁷ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

- **Podpora rovnosti šancí:** Daň motivuje darcov rozdeľovať majetok medzi viac obdarovaných (napríklad aj mimo úzkej rodiny), pretože rozdelenie dedičstva medzi viacerých znižuje individuálnu daňovú záťaž.
- **Transparentnosť:** Tento model zvyšuje povedomie o nerovnosti a o tom, koľko bohatstva je skutočne dané dedičstvom/darom na Slovensku (napomáha lepšej verejnej diskusii).

Výzvy pri implementácii:

- **Administratívna náročnosť:** Vyžaduje vytvorenie celoživotného registra prijatých darov a dedičstiev (k zavedeniu tohto systému by bolo potrebné investovať do digitalizácie a prepojenia evidencie – výhodou je, že digitalizácia je globálny trend aj na Slovensku).
- **Medzinárodná spolupráca:** Pri zahraničných dedičstvách a daroch je potrebné zapojiť sa do automatickej výmeny informácií a nastaviť jasné pravidlá zdanenia v cezhraničných prípadoch.
- **Úprava legislatívy:** Dôležitým prvkom je nastaviť vysoký nezdaniateľný limit a progresívne sadzby – umožňuje to chrániť rodiny s bežným majetkom, no efektívne zdaňovať koncentráciu bohatstva.

Ako by „lifetime receipts tax“ mohol odpovedať na slovenské špecifiká?

- Slovensko patrí medzi krajiny s narastajúcou majetkovou nerovnosťou, no relatívne malými rodinnými úsporami. Lifetime receipts tax by umožnil adresne zasiahnuť extrémne dedičstvá bez zbytočného zaťaženia strednej triedy.
- V systéme s vysokým nezdaniateľným minimom by bežné dedičstvá (napr. byt po rodičoch) zostali nezdanené, čo je spoločensky akceptovateľné a chráni rodinné hodnoty.
- Progresívne sadzby môžu byť nastavené tak, aby skutočne zasiahli len koncentrovaný majetok bohatých rodín a tým znížili generačnú reprodukciu nerovností.

Efektívnosť v porovnaní s inými daňami

Empirické štúdie ukazujú, že dedičská daň má zvyčajne nižší negatívny vplyv na úspory a pracovné motívy ako iné dane na kapitál alebo príjmy. Navyše, zdedený majetok často nie je predmetom iných daní ako napríklad daní z príjmu alebo kapitálových ziskov.

3.2 Argumenty proti znovuzavedeniu dedičskej dane

Dvojité zdanenie

Kritici dedičskej dane často poukazujú na to, že majetok, ktorý sa dedí, už bol počas života jeho majiteľa predmetom zdanenia prostredníctvom daní z príjmu, DPH alebo iných foriem zdanenia, čím by dedičská daň znamenala „daň zo smrti“. OECD však upozorňuje, že skutočný problém nie je v počte zdanení, ale v celkovej efektívnej miere zdanenia a že dedičská daň môže kompenzovať nedostatočné zdanenie kapitálových príjmov, napríklad nezdaniťené neuskutočnené kapitálové zisky¹⁸.

Zat'azovanie bežných rodín

Dedičská daň môže postihnúť aj obyčajné rodiny, najmä v prípade zdedenia nehnuteľností, ktoré môžu mať vysokú hodnotu, ale sú nehnuteľné a ťažko likvidovateľné na úhradu dane. To môže viesť k finančným ťažkostiam alebo nútenému predaju rodinného majetku.

Nízky výnos a administratívna náročnosť

Vo viacerých krajinách, vrátane Slovenska pred jej zrušením, bol výnos z dedičskej dane relatívne nízky v porovnaní s administratívnymi nákladmi na jej správu a výber. To oslabuje argument o efektívnosti tejto dane ako zdroja štátnych príjmov.

Taxatívne správanie a daňové úniky

Dedičská daň umožňuje čas na plánovanie, čo vedie bohatších dedičov k rôznym formám obchádzania dane cez darovanie majetku počas života alebo využívanie výnimiek a úľav, ktoré výrazne znižujú jej efektívnosť a spravodlivosť.

Negatívny dopad na podnikanie a rodinné firmy

Dedičská daň môže komplikovať úspešné odovzdávanie rodinných podnikov a farmárskych podnikov nasledovníkom, čo môže viesť k likvidácii podnikov alebo jeho predaju, čím sa strácajú pracovné miesta a know-how. OECD však upozorňuje, že nadmerné výnimky na ochranu týchto subjektov môžu byť zneužívané a deformovať daňový systém.¹⁹

3.3 Zhrnutie

Dedičská daň ako nástroj daňovej politiky predstavuje komplexný kompromis medzi spravodlivosťou, efektívnosťou a administratívnou náročnosťou. OECD odporúča, aby systémy dedičskej dane boli progresívne, s vysokými nezdaniťelnými limitmi, minimom

¹⁸ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

¹⁹ Brochure: Inheritance Taxation in OECD Countries

výnimiek a zahrňovali mechanizmy na znižovanie daňových únikov, napríklad formou dane z celoživotných príjmov („lifetime receipts tax“)²⁰. Rozumné nastavenie dedičskej dane dokáže prispieť k zníženiu nerovnosti, posilneniu verejných financií a zároveň minimalizovať negatívne ekonomické dopady.

4 MEDZINÁRODNÉ POROVNANIE SADZIEB A VÝNOSOV DEDIČSKEJ DANE

Medzinárodné porovnanie sadzieb a výnosov dedičskej dane umožňuje lepšie pochopiť, ako sú rôzne krajiny schopné vyberať túto daň a aký má jej štruktúra vplyv na dane a nerovnosť. V nasledujúcej časti sa zameriame na kľúčové údaje o sadzbách dedičskej dane a rozličných typoch daňových systémov vo vybraných členských krajinách OECD s dôrazom na porovnanie s praxou na Slovensku.

4.1 Sadzby dedičskej dane a ich štruktúra

Sadzby dedičskej dane sa v jednotlivých krajinách výrazne líšia podľa legislatívnej úpravy, hodnoty dedičstva a najmä príbuzenského vzťahu medzi zosnulým a dedičom. Väčšina krajín OECD (napr. Nemecko, Belgicko, Francúzsko, Španielsko, USA) uplatňuje progresívny daňový systém, kde sadzby rastú so zvyšujúcou sa hodnotou majetku, ktorý sa dedí, a zároveň sú nižšie pre najbližších príbuzných (deti, manželov, rodičov). Naopak, vzdialenejší príbuzní či nepříbuzní platia výrazne vyššie sadzby, čo odráža aj vyššie riziko koncentrácie majetku mimo najbližšej rodiny.

Sadzby daní z dedičstva a darovania sú v krajinách OECD výrazne heterogénne – líšia sa typom konštrukcie (progresívna vs. rovná/flat), rozsahom oslobodení a počtom sadzobníkov podľa stupňa príbuznosti. Prevažná väčšina krajín uplatňuje recipientskú (dedičskú) daň so sadzbami odstupňovanými podľa výšky nadobudnutého majetku a vzťahu k poručiteľovi; menšina krajín (napr. Dánsko, Kórea, Spojené kráľovstvo, USA) uplatňuje majetkovú (estate) daň na celkovú pozostalost poručiteľa²¹.

- Progresívne sadzby uplatňuje 15 krajín OECD (napr. Nemecko, Belgicko, Španielsko), pričom rozpätie minimálnej sadzby pri deťoch sa pohybuje približne od 1% (Chile, Grécko) do 10% (Japonsko, Kórea, Holandsko), a horné marginálne sadzby siahajú od 10% (Grécko) do 55% (Japonsko) pri priamych potomkoch; pre súrodencov a vzdialenejších príbuzných sa horné sadzby šplhajú až k 65% (Belgicko – Brusel)²².

²⁰ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²¹ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²² OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

- Rovné (flat) sadzby uplatňuje 7 krajín: napr. Írsko 33%, Portugalsko 10%, Spojené kráľovstvo 40% a USA 40%; Taliansko má ploché sadzby 4%–8% podľa vzťahu a Dánsko 15%–36,25% podľa kategórie príjemcu²³.
- Hranice pre uplatnenie horných sadzieb sa výrazne líšia: v Holandsku dosahuje horná sadzba pre deti pri približne 2,8-násobku priemernej ročnej mzdy, v Belgicku okolo 10,1-násobku, vo Fínsku približne 22,1-násobku; pre nepríbuzných je hranica pre hornú sadzbu najnižšia vo Francúzsku ($\approx 0,04$ -násobok ročnej mzdy), v Maďarsku ($\approx 0,07$) a v Poľsku ($\approx 0,3$)²⁴.
- Rozpätia sadzieb medzi skupinami príjemcov sú často výrazné: kým deti môžu byť zdaňované minimami 3%–7% (napr. Belgicko, Nemecko), tety/strýkovia či nepríbuzní čelia minimám 30%–35% (Nemecko, Belgicko) a podstatne vyšším horným sadzbám²⁵.
- V USA a Spojenom kráľovstve je nominálna horná sadzba 40%, ale efektívne zaťaženie závisí od vysokých prahov oslobodenia (USA približne 11,58 mil. USD) a špecifických úľav (napr. „residence nil-rate band“ v UK); v Japonsku horná marginálna sadzba 55% nastupuje pri približne 5,96 mil. USD zodpovedajúcom pásme základu²⁶.
- Počet sadzobníkov podľa príbuznosti sa líšia: 2 skupiny (napr. Japonsko, Kórea), 3 skupiny (napr. Španielsko, Spojené kráľovstvo), 4 skupiny (Belgicko, Taliansko), až 6–7 skupín (Nemecko, Luxembursko, Holandsko; Francúzsko, Švajčiarsko – Zürich), čo umožňuje jemnejšie diferenciovať sadzby podľa vzťahu k porúčiteľovi²⁷.
- Efektívne daňové sadzby (ETR) sú spravidla podstatne nižšie než zákonné marginálne sadzby v dôsledku oslobodení a úľav. V Spojenom kráľovstve boli napríklad ETR pri majetkoch 8–9 mil. GBP približne 19,5%, ale pri majetkoch 10+ mil. GBP klesli k $\approx 10\%$ vďaka vysokému podielu oslobodených aktív (poľnohospodárska a podniková úľava). V USA sa ETR zvyčajne viažu len na špičku rozdelenia, keďže len veľmi veľké majetky presahujú vysoký prah; v Taliansku či Litve ETR rastú s kvintilmi/decilmi bohatstva, no zostávajú hlboko pod zákonnými maximami²⁸.
- Dlhodobý trend od 80. rokov: mnohé krajiny zvýšili prahy oslobodenia (napr. Nemecko, Írsko, Taliansko, UK) a znížili horné marginálne sadzby (USA, UK), pričom výnosy zostali relatívne stabilné vďaka rastu objemu prevodov a čiastočnému rozširovaniu

²³ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²⁴ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²⁵ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²⁶ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²⁷ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

²⁸ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

základov; Francúzsko je výnimkou so zvýšením aj prahov, aj horných sadzieb a rastom výnosov²⁹.

- Rozdiely medzi priamymi potomkami a vzdialenejšími príjemcami sú silným prvkom štruktúry: vyššie oslobodenia a nižšie sadzby pre manžela a deti (v mnohých krajinách úplné oslobodenie pre manžela; v šiestich krajinách aj pre deti) kontrastujú s podstatne prísnejšími sadzbami pre vzdialenejších príbuzných a nepříbuzných; tieto rozdiely ovplyvňujú rozdelenie pozostalosti a motivačne tlačia na koncentráciu prevodov v rámci „úzkej“ rodiny.
- Politicko-ekonomické a dizajnové dôsledky: OECD zdôrazňuje, že progresívna štruktúra sadzieb posilňuje vertikálnu spravodlivosť a môže motivovať k širšiemu rozdeleniu dedičstva medzi viac príjemcov, avšak mimoriadne vysoké sadzby pri nízkych prahoch pre vzdialených príbuzných zvyšujú stimuly k daňovému plánovaniu a môžu znižovať akceptáciu. Kľúčom k funkčnej štruktúre je kombinácia rozumných prahov oslobodenia pre malé dedičstvá, postupnej progresie pre veľké nadobudnutia a zúženia extrémnych rozdielov medzi skupinami príbuznosti, pri súčasnom obmedzení úľav zužujúcich základ (bývanie, podniky, poistenia), ktoré tlačia efektívne sadzby pod zákonné a prehlbujú regresivitu v hornej časti rozdelenia³⁰.

Pri úvahách o modeli dedičskej dane pre Slovensko sú často inšpiráciou krajiny ako Nemecko, Francúzsko a Holandsko. Tieto štáty patria medzi vyspelé ekonomiky OECD, kde dedičská daň slúži nielen k financovaniu verejných služieb, ale aj ako nástroj na znižovanie majetkovej nerovnosti a podporu sociálnej mobility. Moderné verzie dedičskej dane v týchto krajinách často zahŕňajú vysoké nezdaniteľné limity, progresívne sadzby a množstvo úprav pre špecifické situácie. Legislatíva často zahŕňa vysoké nezdaniteľné limity pre najbližších príbuzných, čo zabezpečuje, že menšie dedičstvá nebudú zaťažené daňou, pričom veľké dedičstvá a majetky mimo najbližšej rodiny sú predmetom výraznejšieho zdanenia. Okrem progresívnych sadzieb existujú v niektorých krajinách aj sadzby fixné (flat rates), a to najmä pre určité kategórie dedičov alebo typy majetku, hoci takéto systémy sú menej časté a často kritizované z hľadiska spravodlivosti. Štruktúra sadzieb má významný vplyv na správanie daňovníkov, motivuje k rozdeleniu majetku medzi viacerých dedičov, čím sa zmierňuje koncentrácia dedičskej dane a podporuje spravodlivejšie rozdelenie bohatstva v spoločnosti. Administratívne pravidlá, ako napríklad kategorizácia dedičov do skupín podľa vzťahu k zosnulému a prísne pravidlá na správu majetku, ovplyvňujú praktickú uplatniteľnosť týchto sadzieb.

Progresívne sadzby v rámci dedičskej dane majú teda kľúčový význam nielen ako efektívny nástroj na zníženie majetkovej nerovnosti, ale aj ako mechanizmus, ktorý podporuje solidaritu medzi rôznymi spoločenskými vrstvami. Ich zavedenie umožňuje, aby tí, ktorí zedia väčší majetok a majú teda vyššiu schopnosť platiť, prispievali proporcionálne viac do verejných

²⁹ Brochure: Inheritance Taxation in OECD Countries

³⁰ Brochure: Inheritance Taxation in OECD Countries

financií. Tým zároveň pomáhajú vyvážať spoločenský pomer medzi bohatými a menej majetnými vrstvami obyvateľstva, čo je základným predpokladom udržateľnej sociálnej súdržnosti a rovnosti príležitostí. Z perspektívy solidarity progresívne sadzby dávajú najbohatším vrstvám spoločnosti motív k zodpovednejšiemu prístupu k rozdeľovaniu bohatstva, ktorý nenaruša ich základné právo dediť, ale zároveň reflektuje spoločenskú potrebu podporovať vyššie sociálne skupiny a financovať verejné služby, ktoré prospeievajú všetkým občanom, vrátane tých menej majetných. Práve takáto daňová štruktúra môže znižovať bariéry medzi generáciami a sociálnymi vrstvami, a zároveň zmierňovať sociálne napätia vyplývajúce z prehľbujúcej sa koncentrácie bohatstva

Okrem toho progresívne sadzby v dedičskej dani motivujú nielen k spravodlivejšiemu rozdeleniu majetku, ale tiež k vzájomnému pochopeniu a solidarite voči budúcim generáciám, keďže prispievajú k financovaniu sociálnych programov, vzdelania či zdravotníctva. Zároveň posilňujú koncepciu rovnosti príležitostí tým, že bohatstvo obťahnuté vyššími sadzbami môže byť následne využité na podporu znevýhodnených skupín a odstraňovanie systémových nerovností.

Z OECD správy vyplýva, že správne nastavený progresívny systém sadzieb s vysokými nezdaniteľnými limitmi a s minimom výnimiek predstavuje dnes najefektívnejší model dedičskej dane, ktorý zodpovedá cieľom rovnosti, efektívnosti a dosiahnutia primeraných daňových výnosov³¹.

4.2 Výnosy z dedičskej dane

V krajinách OECD tvoria dane z dedičstiev, pozostalostí a darov v priemere len okolo 0,5 % z celkových daňových príjmov tam, kde sa vyberajú. Medzi jednotlivými štátmi sú však značné rozdiely – a to tak vo výške vybraných súm, ako aj v relatívnom podiele na príjmoch³².

Krajiny s vyššími výnosmi (Francúzsko, Belgicko, Nemecko) zvyčajne kombinujú stredne vysoké až vysoké horné sadzby so širokou daňovou bázou a obmedzeným počtom výnimiek. Napríklad Francúzsko ročne vyberie približne 15 miliárd eur (asi 1,3 % z celkových príjmov), Belgicko okolo 2,1 miliardy eur (1,5 %), Nemecko asi 7 miliárd eur a Spojené kráľovstvo zhruba 9,1 miliardy GBP, čo je asi 0,7 % príjmov³³.

Naopak, tam, kde sú nezdaniteľné prahy veľmi vysoké (napr. USA, UK, Fínsko, Švajčiarsko), kde väčšina prevodov prebieha medzi blízkymi príbuznými s preferenčnými sadzbami alebo kde existujú rozsiahle úľavy na určité druhy majetku, sú ročné príjmy z

³¹ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³² OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³³ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

dedičskej dane nízke. V mnohých prípadoch je zdaňovaných menej než 10 % pozostalostí a efektívne sadzby pri veľmi veľkých dedičstvách môžu byť citeľne nižšie ako tie nominálne.

V krajinách OECD, ktoré uplatňujú dedičské, pozostalostné a darovacie dane, tieto príjmy zvyčajne predstavujú malú, no nie zanedbateľnú časť daňového mixu – v priemere približne okolo pol percenta celkových daňových príjmov, pričom len niekoľko krajín sa dlhodobo dostáva nad hranicu jedného percenta. Skupinu s najvyšším podielom tvoria Belgicko, Francúzsko, Japonsko a Kórea, ktoré sa v syntéznych prehľadoch opakovane uvádzajú ako „top štvorka“ s približne percentom až mierne nad jedným percentom z celkových daní. V širšej skupine európskych štátov – napríklad Nemecko, Holandsko, Fínsko či Írsko – je podiel výnosov z týchto daní skôr stredný až nižší, často výrazne pod jedným percentom, čo odráža kombináciu vysokých nezdaniateľných prahov, štedrých oslobodení pre blízkych príbuzných a osobitných úľav pre podnikateľské aktíva či rodinné firmy. Ešte nižšie výnosy, rádovo do jednej až dvoch desiatín percenta z celkových daní, sú typické pre viaceré krajiny s veľmi úzkou daňovou базou a širokými výnimkami; dobrým príkladom je Grécko. Na opačnom konci spektra stoja krajiny, ktoré dedičskú/pozostalostnú daň úplne zrušili (ako Slovensko v roku 2004), a teda z tohto zdroja nevyberajú nič. Dôležité je, že medzinárodná štatistika často agreguje dedičské, pozostalostné aj darovacie dane do jedného ukazovateľa, čo je na porovnanie najrobustnejšie, a zároveň poukazuje, že relatívne nízke výnosy nemusia vyplývať zo samotnej „slabosti“ tohto typu daní, ale skôr z dizajnu – teda z úzkych základov, vysokých prahov a štruktúry úľav, ktorá výnos výrazne tlmí aj pri nominálne vyšších sadzbách³⁴.

Pre slovenskú diskusiu z toho plynú dve praktické implikácie. Po prvé, ak by cieľom bolo čisté zvýšenie príjmov verejných financií, realistický rámec treba odvíjať od medzinárodne pozorovaného rozpätia: v typickej európskej konfigurácii s vysokými prahmi a ochranou blízkych príbuzných ide skôr o desatiny percenta celkových daní než o percentá. Nadpriemerné výnosy si obvykle vyžadujú nižšie prahy, širšiu základu a obmedzenie úľav – čo však naráža na politickú prijateľnosť a na cieľ chrániť bežné rodiny či rodinné podniky. Po druhé, ak je primárnou ambíciou znižovanie majetkovej koncentrácie a podpora rovnosti príležitostí, kľúčové je nastavenie parametrov: progresívna štruktúra, vysoké nezdaniateľné pásma pre blízkych, ciele úľavy pre podnikové aktíva viazané na pokračovanie činnosti, a zároveň obmedzenie plánovacích možností, ktoré erodujú základ. V tomto kontexte sa v odbornej literatúre čoraz častejšie spomína aj koncept lifetime receipts tax – zdanenie na úrovni obdarovaného s celoživotným limitom oslobodenia – ktorý sa považuje za spravodlivejší voči príjmom opakovaných prevodov a potenciálne efektívnejší v zachytení medzigeneračných transferov bez neúmerneho tlaku na jednorazové dedičstvá s nižšou hodnotou.

V dlhodobom horizonte sú výnosy z tejto dane v mnohých štátoch stabilné alebo mierne klesajúce, čo súvisí s legislatívnymi zmenami – napríklad so zvyšovaním nezdaniateľných súm, zavádzaním nových úľav či znižovaním sadzieb – aj so správaním sa poplatníkov, ktorí sa

³⁴ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

snažia daň minimovať prostredníctvom darovania za života alebo iných foriem plánovania majetku.

Z hľadiska hospodárskej politiky OECD upozorňuje, že hoci finančný význam dedičskej dane je v porovnaní s daňami z príjmu alebo DPH relatívne malý, môže byť užitočným doplnkovým zdrojom príjmov a zároveň nástrojom na posilnenie spravodlivosti³⁵. Aby však tento potenciál naplno využila, krajina musí mať daň nastavenú tak, aby zachytávala širšiu bázu, obmedzovala nadmerné výnimky, začleňovala darovania do systému a mala účinné mechanizmy vymáhania. Správna administratívna kapacita, efektívne oceňovanie majetku a medzinárodná výmena informácií sú kľúčové pre maximalizovanie výnosu a zabezpečenie férovosti.

4.3 Slovensko

Slovensko zrušilo dedičskú daň k 1. januáru 2004, čím sa zaradilo medzi štáty bez tohto typu dane. Pred zrušením mala dedičská daň v slovenskom daňovom systéme progresívne sadzby, ktoré sa odvíjali od hodnoty zdedeného majetku a blízkosti príbuzenského vzťahu medzi dedičom a zosnulým. Najbližší príbuzní, ako deti a manželia, postupne získavali oslobodenia alebo nižšie sadzby, zatiaľ čo vzdialenejší príbuzní a osoby bez príbuzenského vzťahu boli zdaňovaní vyššie.

Pokiaľ ide o výnosy, pred zrušením dedičskej dane predstavovali príjmy z nej relatívne nízky podiel na celkových daňových príjmoch štátu. Podľa údajov z rokov 1998 až 2003, výnosy z dedičskej dane sa pohybovali zhruba na úrovni doslova pár miliónov eur ročne, pričom zaznamenávali aj pokles v dôsledku legislatívnych zmien znižujúcich počet zdaniteľných prípadov a rastúcich oslobodení³⁶.

Po zrušení dedičskej dane Slovensko stratilo túto príjemcovú položku úplne, čo prispelo k dnešnému stavu, kde patrí medzi krajiny OECD s jedným z najnižších podielov majetkových daní na celkových daňových príjmoch. Táto situácia zároveň znamená nevyužitý potenciál pre štátny rozpočet, ktorý by mohol byť – za predpokladu rozumne nastaveného modelu s vysokými oslobodeniami a progresívnymi sadzbami – doplnený o stabilný zdroj príjmov.

Pre porovnanie, iné krajiny v regióne a OECD, ktoré ešte dedičskú daň uplatňujú, dosahujú výnosy v rádoch stoviek miliónov až miliárd eur ročne, čo v Slovensku absentuje. Moderné návrhy na znovuzavedenie dedičskej dane v SR preto často zdôrazňujú potrebu progresívnych sadzieb, významného nezdaniteľného minima (napríklad na úrovni 500 000 € a viac) a ochranu rodinných podnikov, aby sa zamedzilo neprimeranému zaťaženiu strednej

³⁵ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³⁶ Plus JEDEN DEŇ. Fico pletie ďalší bič na milionárov, zdaní dedičstvo. Pluska, 26. 04. 2012

vrstvy a súčasne umožnila efektívna daňová správa s významným prínosom pre verejné financie³⁷.

Takýto model by mohol využiť zahraničné skúsenosti a odporúčania medzinárodných organizácií ako OECD, ktoré upozorňujú na potrebu minimalizovať daňové úniky, zabezpečiť spravodlivosť a podnietiť pozitívne spoločenské efekty dedičskej dane.

5 Moderné alternatívy a návrhy oecd

Kapitola o moderných alternatívach a návrhoch OECD predstavuje aktuálne trendy a odporúčania v oblasti zdaňovania dedičstva, ktoré môžu byť inšpiráciou pri návrhoch reformy dedičskej dane na Slovensku. OECD zdôrazňuje potrebu prispôbiť daňové systémy novým ekonomickým podmienkam, medzinárodnej mobilite kapitálu a rastúcim požiadavkám na spravodlivosť a efektívnosť³⁸.

Jedným z kľúčových konceptov je zavedenie takzvaného „lifetime receipts tax“ (daň na celoživotné prijatiny majetkov) – ide o systém, ktorý namiesto zdaňovania jednotlivých dedičských prípadov osobitne zdaní kumulatívnu hodnotu všetkých prenesených majetkových hodnôt počas celého života príjemcu. Tento prístup umožňuje efektívnejšie zabrániť obchádzaniu dane napríklad prostredníctvom častých darov počas života, pretože podmienkou zdanenia je prekročenie určitej celoživotnej hranice prijatého majetku. Výhodou je vyššia spravodlivosť a jednoduchšie zacielenie dane na tých, ktorí za život nadobudnú veľké sumy majetku.

OECD tiež odporúča, aby základné znaky efektívneho systému dedičskej dane zahŕňali³⁹:

- **Progresívne sadzby dane** – daňové zaťaženie rastie s hodnotou dedičstva, čím systém viac robí dôraz na vysoké majetky.
- **Vysoké nezdaniateľné limity** – zabezpečenie síce zdaniteľných majetkov, ale ochrana bežných a stredných prípadov dedičstva, čím sa minimalizuje nepriaznivý dopad na priemernú rodinu.
- **Minimalizáciu výnimiek a preferencií** – tak, aby sa neznižovala efektívnosť a progresívnosť dane, zároveň sa však zachovala spravodlivosť, napríklad citlivým nastavením pravidiel pre rodinné firmy.

³⁷ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³⁸ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

³⁹ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

- **Digitálnu správu dane** a využívanie moderných technológií na zlepšenie efektivity výberu daní a zamedzenie daňových únikov.

Z hľadiska legislatívnych návrhov odporúča OECD zabezpečiť, že daň nie je iba príťažou, ale aj nástrojom, ktorý bude podporovať spravodlivé rozdelenie bohatstva a stabilitu daňových príjmov. Konkrétne sa navrhujú modely s dostatočným daňovým priestorom pre malé dedičstvá, ochranu tradičných rodinných podnikov („business reliefs“) za podmienky kontroly využívania týchto výhod a zavádzanie inštitútov umožňujúcich postupné platenie dane, aby sa predišlo nútenému predaju dedičstva, ktoré môže byť inak finančne viazané⁴⁰.

Tieto moderné návrhy sú založené na analýzach dlhodobej udržateľnosti daňov, zisťovaní správania daňovníkov a medzinárodných skúsenostiach, ktoré zdôrazňujú, že správne nastavená dedičská daň môže byť efektívnym nástrojom na zníženie nerovnosti, posilnenie generačnej mobility a poskytovanie verejných služieb bez významných negatívnych dopadov na ekonomický rast alebo pracovné stimuly.

6 Možnosti znovuzavedenia dedičskej dane na Slovensku

Zavedenie dedičskej dane na Slovensku by mala sprevádzať dôkladná analýza možností nastavenia, ktoré by zohľadňovali ekonomickú realnosť, sociálne aspekty a zároveň minimalizovali negatívne dopady na bežných občanov a podnikateľský sektor. Na základe dostupných medzinárodných skúseností a odporúčaní OECD možno identifikovať niekoľko kľúčových možností a odporúčaní pre nastavenie dedičskej dane na Slovensku⁴¹.

Jedným z najdôležitejších opatrení na ochranu bežných rodín by bolo zavedenie vysokého nezdaniteľného minima, napríklad na úrovni 500 000 € alebo viac. Takýto prah by zabezpečil, že daňová povinnosť vznikne len pri dedičstvách nad túto hodnotu, čím by sa nezaťažovali domácnosti, ktoré zedia menší alebo priemerný majetok, a zároveň by sa zadržovali veľké dedičstvá určené na významné daňové príjmy.

Slovenský systém by mal zaviesť progresívne sadzby, ktoré rastú so zvyšujúcou sa hodnotou dedičstva. Takýto model umožní lepšie prerozdelenie daňovej záťaže a zameria vyššie percentá dane na najbohatších dedičov. Progresívnosť by mala brať tiež do úvahy príbuzenský vzťah, keďže blízki príbuzní (deti, manželia, rodičia) by mali byť oslobodení alebo zdaňovaní nižšími sadzbami na ochranu rodinného majetku.

S cieľom minimalizovať negatívne dopady na podnikateľskú sféru by systém mal obsahovať výnimky alebo špeciálne úľavy pre rodinné firmy a poľnohospodárske podniky. Tieto výnimky by mali byť štruktúrované tak, aby chránili previazanosť podnikateľských

⁴⁰ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

⁴¹ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

aktivít naprieč generáciami, avšak zároveň boli transparentné a kontrolovateľné, aby nedochádzalo k nadmernému zneužívaniu daňových výhod.

Dôležitým aspektom je aj efektívna koordinácia dedičskej dane so systémom dane z darovania, aby sa predišlo daňovým únikom a plánovaniu vyhýbania sa dane prostredníctvom darovania majetku včas pred smrťou poručiteľa. Spoločný systém limitov a pravidiel by tak zabezpečil spravodlivé a konzistentné uplatňovanie daní na všetky formy prevodov majetku.

Pre zvýšenie spoločenského prijatia dedičskej dane je vhodné zvažovať viazanie časti alebo celých výnosov z dane na konkrétne verejné oblasti, napríklad financovanie vzdelávania, zdravotníctva alebo sociálnych služieb. Takéto opatrenie by mohlo prispieť k zvýšeniu transparentnosti a dôvery verejnosti voči daňovej politike.

Zavedenie dedičskej dane by mohlo prebiehať postupne, s možnosťou pravidelného prehodnocovania sadzieb, hraníc a pravidiel podľa vývoja ekonomickej situácie, cien nehnuteľností a celkových daňových príjmov. Flexibilný prístup by umožnil optimalizovať systém tak, aby čo najlepšie reagoval na aktuálne potreby štátu a spoločnosti. Takto nastavený systém by mohol využiť aj medzinárodné skúsenosti a odporúčania OECD, ktoré zdôrazňujú potrebu spravodlivosti, efektívnosti a minimálneho administratívneho zaťaženia⁴². Rozumne navrhnutá dedičská daň na Slovensku by mohla slúžiť ako významný zdroj príjmov štátu a zároveň prispieť k znižovaniu majetkovej nerovnosti a zvýšeniu rovnosti príležitostí.

7 Možné dopady na nerovnosť, rovnosť šancí a spoločnosť

Kapitola o dopadoch dedičskej dane na nerovnosť, rovnosť šancí a spoločnosť reflektuje hlavné ekonomické a sociálne dôsledky, ktoré má zavedenie alebo úprava tejto dane. Dedičská daň pritom zohľadňuje širšie aspekty spoločenského poriadku, prístupy k spravodlivosti a rolu štátu v znižovaní pretrvávajúcich nerovností.

7.1 Možné dopady na nerovnosť

Dedičská daň je efektívnym nástrojom pri znižovaní koncentrácie bohatstva medzi najbohatšími vrstvami spoločnosti. Prenesenie majetku z jednej generácie na druhú vedie často k prehĺbovaniu rozdielov v bohatstve, čím sa reprodukuje nerovnosť - daň týmto prenosom zasahuje a môže ho čiastočne kompenzovať. OECD poukazuje na to, že dedičstvá tvoria významnú časť majetku a pritom sú sústredené najmä v rukách tých najbohatších, kde horné percento vlastní významný podiel bohatstva⁴³. Zavedenie progresívnej dedičskej dane s dostatočne vysokými prahmi a obmedzenými výnimkami pritom umožňuje udržať rovnováhu medzi motiváciou k podnikaniu a potrebou prekonať nerovnosti.

⁴² OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

⁴³ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

Simulácie na základe OECD dát a štúdií ukazujú, že pri správnom nastavení dedičskej dane dochádza k výraznému zníženiu bohatstva spojeného s dynastickými rodinami a k spomaleniu extrémnej koncentrácie majetku počas generácií. V kombinácii s inými nástrojmi, ako sú dane z kapitálu, dochádza k efektívnejšiemu obmedzeniu kumulatívnej nerovnosti a posilneniu sociálnej mobility⁴⁴.

7.2 Možné dopady na rovnosť šancí

Zavedenie dedičskej dane prispieva k vyrovnávaniu štartovacej pozície medzi jednotlivcami tým, že zdaní nadmerné dedičstvá, ktoré nie sú výsledkom osobného úsilia. Takto vytvára priestor pre spravodlivejšie rozdelenie kapitálu a príležitostí, čo má pozitívny vplyv na dlhodobú ekonomickú rovnováhu a sociálnu kohéziu. Dedičská daň môže znižovať generačné bariéry a otvárať cestu k väčšej rovnosti pri vstupe do vzdelávacieho a pracovného procesu.

7.3 Možné sociálne a ekonomické dopady

Na úrovni spoločnosti dedičská daň pomáha financovať kľúčové verejné služby, ako sú zdravotníctvo, vzdelávanie a sociálne zabezpečenie. To zvyšuje kvalitu života a vytvára stabilnejšie a inkluzívnejšie prostredie. Vďaka sústredenému prísunu verejných zdrojov môže štát lepšie reagovať na potreby zraniteľných skupín a presadzovať sociálnu spravodlivosť. Medzi možné sociálne a ekonomické dopady možno považovať najmä:

- **Nerovnosť majetku:** Bez dane z dedičstva sa bohatstvo ľahšie prenáša v rámci rodín, čo môže zvyšovať majetkovú nerovnosť a rozdiely v dostupnosti bývania.
- **Verejné financie:** Štát prichádza o špecifický príjem, keď sa presúva na dane z príjmu pri predaji, DPH a miestne dane z nehnuteľností.
- **Trh s nehnuteľnosťami:** 5-ročné pravidlo motivuje držbu namiesto rýchleho predaja, čo môže dočasne obmedziť ponuku; rastie význam prenájmu.
- **Likvidita domácností:** Dediči nemajú okamžitú daňovú záťaž, ľahšie financujú opravy či splátky dlhov, no častejšie načasujú predaj kvôli oslobodeniu.
- **Rodinné firmy:** Jednoduchšia kontinuita bez nútených predajov, no môže pretrvávajú menej efektívne vlastníctvo.
- **Mobilita a regióny:** Dlhšia držba zdedených nehnuteľností môže tlmieť mobilitu práce a meniť lokálnu dynamiku trhu bývania.
- **Administratíva:** Menej byrokracie pri dedení, no zložitosť pri následnom predaji (sledovanie lehoty, nákladov) ostáva.

⁴⁴ OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en.

- Politické alternatívy: Nerovnosti možno riešiť skôr cez ciele sociálne opatrenia a bytovú politiku než cez návrat dane z dedičstva

Napriek tomu je nevyhnutné brať do úvahy možné nevýhody, medzi ktoré patrí riziko migrácie najbohatších, motivácia k daňovej optimalizácii a potreba primeranej ochrany rodinných podnikov pred ohrozením. Tieto aspekty vyžadujú vyvážený prístup a nastavovanie vhodných výnimiek, komunikáciu s verejnosťou a transparentné spravovanie dane.

Celkovo dedičská daň predstavuje významný nástroj na zlepšenie rovnosti a zníženie dlhodobých sociálnych rozdielov. Jej dôsledné, spravodlivé a efektívne nastavenie môže odbúrať prekážky v rovnosti šancí, posilňovať verejné financie a prispieť k stabilite spoločnosti ako celku.

ZÁVER

Analýza znovuzavedenia dedičskej dane na Slovensku, opretá o historické skúsenosti, porovnanie s praxou v krajinách OECD a odporúčania medzinárodných inštitúcií, ukazuje, že tento nástroj môže zohrávať významnú úlohu nielen pri získavaní dodatočných príjmov do verejných financií, ale aj pri zmierňovaní majetkovej nerovnosti a posilňovaní rovnosti príležitostí. Slovensko patrí v súčasnosti k štátom s najnižším podielom majetkových daní na daňových príjmoch, pričom dedičská daň bola úplne zrušená v roku 2004. Skúsenosti z iných krajín potvrdzujú, že dobre navrhnutý systém dane z dedičstva – s vysokým nezdaniteľným minimom, progresívnymi sadzbami, primeranými výnimkami a účinnou správou – môže byť relatívne spravodlivý, efektívny a spoločensky prijateľný.

Dedičská daň má potenciál:

- Podporiť rovnosť šancí tým, že zdaní veľké, nezaslúžené majetkové prevody,
- Znížiť koncentráciu bohatstva a prispieť k vyššej sociálnej mobilite,
- Prispieť k fiškálnej stabilite ako doplnkový zdroj príjmov určený napríklad na financovanie vzdelávania, zdravotníctva či sociálnych služieb,
- Posilniť vnímanie spravodlivosti v daňovom systéme, pokiaľ je nastavená tak, aby neprímerane nezaťažovala bežné rodiny,

Kľúčovým predpokladom úspechu je citlivý dizajn, ktorý ochráni bežných dedičov a rodinné podniky, zamedzí obchádzaniu cez darovania za života a zabezpečí jednoduchú a transparentnú daňovú administráciu. Rovnako významná bude aj komunikácia s verejnosťou a vysvetľovanie účelu a efektov dane, aby bola vnímaná ako nástroj spravodlivej redistribúcie a nie ako „trest za dedenie“.

Znovuzavedenie dedičskej dane by preto malo byť chápané ako súčasť širšej daňovej reformy zameranej na spravodlivé zdanenie kapitálu, efektívny výber existujúcich daní a dlhodobú udržateľnosť verejných financií.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BOHÁČ, R. *Inheritance Tax, Gift Tax and Real Estate Transfer Tax in the Czech Republic*. (2013). Societal Studies, MRU
2. [Brochure: Inheritance Taxation in OECD Countries](#)
3. DAYAN, J. *The Inheritance Tax: What You Should Know*. IRS.com [online]. Dostupné na: <https://www.irs.com/en/inheritance-tax/>
4. [How Inheritance Tax works: thresholds, rules and allowances: Overview - GOV.UK](#)
5. IMF. Slovakia's 2004 Tax and Welfare Reforms (WP/05/133)
6. *Inheritance Tax Across Europe: How Do The Rules, Rates And Revenues Vary?* RealTech Magazine [online]. Dostupné na: <https://realtechmagazine.com/inheritance-tax-across-europe-how-do-the-rules-rates-and-revenues-vary/>
7. [Inheritance Tax: a State-by-State Guide to Understanding Inheritance Taxes](#)
8. [Inheritance Tax: What It Is, How It's Calculated, and Who Pays It](#)
9. Inheritance tax. Wikipedia: The Free Encyclopedia [online]. Dostupné na: https://en.wikipedia.org/wiki/Inheritance_tax
10. Ministry of Finance of the Slovak Republic. *Tax Reform in the Slovak Republic 2004*. (PDF)
11. OECD. 2021. Inheritance Taxation in OECD Countries. OECD Tax Policy Studies, No. 28. Paris: OECD Publishing. DOI: 10.1787/e2879a7d-en
12. Plus JEDEN DEŇ. Fico pletie ďalší bič na milionárov, zdaní dedičstvo. Pluska, 26. 04. 2012
13. REGELY, R. *Ako je to s daňou z dedičstva a darovania na Slovensku?* Peniaze.sk. [online]. Dostupné na: <https://www.peniaze.sk/dane/4814-ako-je-to-s-danou-z-dedicstva-a-darovania-na-slovensku>
14. [Schmögnerová: Zrušenie dedičskej dane zvýhodňuje najvyššie príjmové skupiny - Index SME](#). 06.04.2001
15. SEDLÁKOVÁ, S. *Daň z dedičstva – kedy ste od platenia oslobodení?* Mojedane.sk [online]. 14. október 2021. Dostupné na: <https://www.mojedane.sk/blog/dan-z-dedicstva-kedy-ste-od-platenia-oslobodeni>
16. ŠVECOVÁ, A. – LANCZOVÁ, I. (eds.) (2020). *Právno-historické trendy a výhľady* V. Trnava: PF TU; kapitola: Sombati, J. – Martincová, L.: Premeny dedičského práva na Slovensku po prijatí OZ 1950
17. Zákon č. 318/1992 Zb. o dani z dedičstva, dani z darovania a dani z prevodu a prechodu nehnuteľností
18. [Zo zrušenia dedičskej dane budú mať podľa 60 % ľudí osôh privatizéri - SME](#). 24.07.2001

KONTAKT NA AUTORA

david.bata@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Podstata daňových únikov

The essence of tax evasion

Bc. Barbora Belasová

Abstrakt

Cieľom tejto práce je v čo najväčšej miere priblížiť jej čitateľovi/-ke podstatu daňových únikov. Budeme sa pritom venovať nielen definícii či formám, ale pokúsime sa priblížiť podstatu daňového úniku, jeho význam a dopady v kontexte laickej spoločnosti a rovnako navrhnúť možné riešenia. Len uvedením samotnej definície daňových únikov bez bližšej analýzy ich dopadu, by podľa nášho názoru nebolo možné dostatočne znázorniť závažnosť výskytu tohto spoločenského javu a tým aj jeho reálny význam pre spoločnosť. Pri spracovaní uvedenej problematiky budeme využívať najmä metódu analýzy podstaty daňových únikov v intenciách ich negatívneho dopadu na spoločnosť ako aj metódu pozorovania. V stanovenom rozsahu práce budeme prostredníctvom pozorovania tohto javu rozoberať najmä dôsledky, ktoré so sebou prináša daňový únik pretože veríme, že práve to môže byť pridanou hodnotou tohto príspevku - rozšíriť povedomie čitateľa/-ky, a tým inšpirovať k tomu, aby sa v budúcnosti sám/-a nevyhýbal/-a vlastnej daňovej povinnosti. V neposlednom rade sa zameriame na možné zlepšenia v rámci boja proti daňovým únikom, ktoré podľa nášho názoru môžu spočívať práve v posilnení preventívnych opatrení.

Kľúčové slová:

Daňový únik, dôsledky daňových únikov, právna istota, daňová spravodlivosť, prevencia

Abstract

The aim of this work is to bring the essence of tax evasion as close as possible to the reader. We will not only focus on definitions or forms, but we will try to bring the essence of the tax evasion, its importance and impacts in the context of a lay society and to propose possible solutions. Only by indicating the definition of tax evasion without a closer analysis of their impact, in our opinion, it would not be possible to sufficiently show the severity of the incidence of this social phenomenon and thus its real importance for society. In the processing of this issue, we will use the method of analyzing the essence of tax intention in accordance with their negative impact on society as well as the observation method. Therefore, in the specified extent of the work, we will discuss the consequences that the tax evasion with it, because we believe that it can be added to the value of this contribution-to extend the reader's awareness and thus inspire it to be in the future not to avoid. Last but not least, we will focus on possible improvements in the fight against tax evasion, which, in our opinion, may be in strengthening preventive measures.

Key words:

Tax evasion, consequences of tax evasion, legal certainty, tax justice, prevention

ÚVOD

Cieľom našej práce je objasniť podstatu daňových únikov. Keďže ide o viacvrstvovú tému, sústredili sme sa najmä na tú časť, ktorú považujeme pre čitateľa/-ku za najprínosnejšiu – na dôsledky daňových únikov a ich spoločenský dosah. Prostredníctvom tejto práce sa preto prirodzene zdôrazňuje aj význam boja proti nim, a to najmä so zreteľom na aktuálny stav verejných financií Slovenskej republiky a jej ekonomickú situáciu.

V úvode predstavíme definíciu daňového úniku, pričom následne budeme analyzovať vybrané negatívne dôsledky tohto spoločenského javu. Pri spracovaní témy vychádzame najmä z odbornej literatúry, odborných prác, legislatívnych prameňov Európskej únie, pričom základom sú aj údaje poskytované finančnou správou.

Nie je žiadnou výnimkou, skôr všeobecným pravidlom, že čím vyššie sú výdavky, tým naliehavejšia je potreba zabezpečenia stabilných príjmov. Toto pravidlo platí nielen pre jednotlivcov, ale v plnej miere aj pre štát ako subjekt verejného, a teda aj daňového práva. V tejto súvislosti sa domnievame, že práve zabezpečenie stabilného príjmu verejného rozpočtu by, vzhľadom na súčasný stav, malo byť jednou z priorít verejného záujmu a dôležitou úlohou štátu.

Vzhľadom na uvedené je možné konštatovať, že daňové úniky predstavujú aktuálnu výzvu pre vývoj a smerovanie finančného a daňového práva. Ide o problém, ktorý podľa nášho názoru nie je len bremenom štátu, ale je tiež zodpovednosťou spoločnosti, aby tento negatívny jav bol čo možno najviac eliminovaný. Z uvedených dôvodov je príspevok orientovaný na dôsledky daňových únikov. Spojenie *podstata daňových únikov* sme poňali z funkčného hľadiska – a teda nie len ako legislatívnu a formálnu definíciu, ale ako reálny problém spoločnosti. Pre lepšie pochopenie podstaty daňových únikov ako súčasnej výzvy daňového a finančného práva, považujeme za dôležité priblížiť nielen znaky tohto javu, ale aj to, čo tento jav spôsobuje, ako vplýva na verejný rozpočet, a prečo je pre spoločnosť ako takú zásadným problémom. Cieľom je preto podporiť nielen ten odborný, ale aj spoločenský záujem o tento fenomén.

V závere sa naopak zameriame na možné riešenia, pričom v tejto súvislosti je potrebné si uvedomiť, že daňové úniky nie je možné plne eliminovať, pretože nie je objektívne možné v každom prípade podchytiť všetky príčiny ovplyvňujúce motiváciu daňového subjektu vyhnúť sa vlastnej daňovej povinnosti.⁴⁵ Mieru ich výskytu a negatívne dopady je však možné zmierniť vhodnou kombináciou represívnych a preventívnych opatrení v rámci boja proti daňovým

⁴⁵ BABČÁK, V. a kol. *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 409 s.

únikom. Kým represia spočíva najmä v následných kontrolách vykonávaných orgánmi finančnej správy, prevencia sa zameriava na predchádzanie samotného vzniku daňových únikov. Preto práve posilnenie prevenčných opatrení považujeme za prvý krok k efektívnejšiemu boju proti daňovým únikom a tým aj efektívnejšiemu výberu daní.

Daňové úniky – pojmové vymedzenie

Daňové úniky sú dlhodobou negatívnou stránkou systému daňového práva. Je ťažké posúdiť, či ide len o nezamýšľaný dôsledok zavedenia inštitútu výberu daní alebo o jeho neoddeliteľnú súčasť. V oboch prípadoch však je možné konštatovať, že daňové úniky, ako formy zneužívania daňového systému sú s ním nevyhnutne späté. Ide o negatívnu stránku daňového systému, ktorá vo svojej podstate narušuje jeho samotný účel – efektívny a riadny výber daní na financovanie štátnych úloh. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že ak štát ako pôvodca daňového systému a subjekt zodpovedný za jeho správne fungovanie nevyvíja dostatočne efektívne kroky na elimináciu daňových únikov, stáva sa celý daňový systém z dlhodobého hľadiska kontraproduktívnym. V dôsledku neefektívneho boja proti daňovým únikom totiž nie je možné vybrať také množstvo finančných prostriedkov, ktoré by zodpovedalo reálnej potrebe. Navyše, značná časť takto vybraných prostriedkov môže byť spätne použitá len na samotný chod daňovej správy, čím sa celkový účel daňového systému oslabuje.

Právna teória vymedzuje daňové úniky ako jednu zo základných foriem zneužívania daňového systému.⁴⁶ Okrem daňových únikov poznáme aj iné formy protispoločenskej činnosti tohto charakteru (napr. daňové podvody, či vyhýbanie sa daňovej povinnosti a i.), ktorým sa však, na základe obmedzeného rozsahu príspevku, nie je možné hlbšie venovať. Avšak podľa nášho názoru to ani nie je potrebné, pretože daňové úniky vo svojej podstate predstavujú najviac využívanú formu zneužívania daňového systému, dokonca si dovoľíme tvrdiť, že aj v prípade iných foriem ide vo svojej podstate v konečnom dôsledku o daňový únik.

Vymedzenie pojmu daňový únik je dlhodobou predmetom záujmu právnej teórie a praxe, pričom v tejto súvislosti možno vychádzať z nasledujúcich definícií:

Podľa Rady európskej únie: „*Daňové úniky alebo daňové podvody sú nezákonné činnosti, ktorých cieľom je úplne sa vyhnúť plateniu daní.*“⁴⁷

⁴⁶ BABČÁK, V. a kol. *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 2 s.

⁴⁷ Európska rada, Rada európskej únie. In: <https://www.consilium.europa.eu/sk/>. [Online]. Cit. [2025-7-29]
Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/combating-tax-avoidance-in-the-eu/>

Právna teória definuje daňové úniky nasledovným spôsobom: „*Ako daňový únik je označený stav, resp. situácia, keď daňový subjekt sa buď čiastočne, alebo úplne vyhýba plateniu dane.*“⁴⁸

V každom prípade je potrebné sa prikloniť k definíciám, podľa ktorých je možné za daňový únik považovať v konečnom dôsledku každé konanie, ktoré má za následok nesplnenie daňovej povinnosti, či už v celku alebo len z časti.

Prof. Babčák vo svojej knihe *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)* tvrdí, že vo vzťahu k daňovým únikom možno rozlišovať:

- *daňový únik v užšom slova zmysle* ako výsledok protiprávneho / legálneho konania a správania sa daňových subjektov v oblasti zdaňovania príjmov, ktorým daňové subjekty znižujú / eliminujú svoju daňovú povinnosť voči štátnemu rozpočtu;
- *daňový únik v širšom slova zmysle* ako výsledok zníženia / straty daňových príjmov štátneho rozpočtu z titulu daňového podvodu, daňového úniku v užšom slova zmysle a/alebo vyhýbania sa plateniu daní.⁴⁹

Uvedené rozlíšenie je podľa nášho názoru najvhodnejšie, pretože aj na základe výkladu vyššie uvedených vymedzení pojmu *Daňový únik* možno dospieť práve k záveru, že za daňový únik možno v širšom slova zmysle považovať všetko konanie, ktorého výsledkom je krátenie alebo úplné vyhnutie sa vlastnej daňovej povinnosti.

Daňové úniky sú teda všetky konania, ktorých cieľom je vyhnúť sa čiastočne alebo úplne daňovej povinnosti, pričom k tomu môže dôjsť legálnym, či nelegálnym spôsobom ale aj úmyselným konaním, či nedbanlivosťou.

Pokiaľ ide o tzv. legálne formy daňových únikov, podľa odbornej praxe ide o konanie spočívajúce vo využití daňovej výhody alebo daňovej úspory. V tejto súvislosti ide teda o straty na daniach ako verejných príjmoch z dôvodov, ktoré umožňuje samotná právna úprava.⁵⁰ Podľa nášho názoru však za tzv. legálny daňový únik možno označiť aj vyhýbanie sa vlastnej daňovej povinnosti prostredníctvom využitia medzier a nedostatkov právnej úpravy. Toto konanie sa na prvý pohľad javí ako v súlade s právnym poriadkom, no väčšinou je v rozpore s účelom

⁴⁸ BUJŇÁKOVÁ, M. *Daňové úniky – môžeme im predchádzať alebo ich akceptovať?*. Košice. I. Slovensko-české dni daňového práva. Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam – Recenzovaný zborník vedeckých prác. 2017. str. 80.

⁴⁹ BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 11 s.

⁵⁰ BUJŇÁKOVÁ, M.: *Daňové úniky – môžeme im predchádzať alebo ich akceptovať?*. Košice. I. Slovensko-české dni daňového práva. Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam – Recenzovaný zborník vedeckých prác. 2017. str. 80-81.

právnych predpisov a ich výsledkom je strata daňových príjmov – a teda daňový únik v širšom slova zmysle.⁵¹

Vo vzťahu k nelegálnemu konaniu v rámci daňových únikov, hovoríme o takom konaní, ktoré je zjavne v rozpore s právnou úpravou (napríklad o úmyselné nepriznávanie príjmov.)⁵²

K daňovým únikom dochádza vo väčšine prípadov aktívnym konaním, s prítomným úmyslom subjektu vyhnúť sa vlastnej daňovej povinnosti. Podľa nášho názoru však môže k daňovým únikom dôjsť aj neúmyselne – tomu sa budeme bližšie venovať v kapitole 1. 3 venujúcej sa princípu právnej istoty.

Teda, ako vyplýva z už aj uvedeného daňový únik možno charakterizovať ako konanie daňového subjektu, ktorého účelom je krátenie alebo vyhnutie sa vlastnej daňovej povinnosti, s cieľom zabrániť finančnej strate, o ktorú v prípade platenia daní z pohľadu bežného daňového subjektu ide. Inými slovami povedané, pre ľudí, ktorým na základe zákonnom stanoveným podmienok vzniká daňová povinnosť (teda povinnosť odvádzať daň v stanovenej výške), predstavuje vlastná daňová povinnosť len ďalší výdavok, ktorý musia plniť v prospech štátu. Vzhľadom na záujem jednotlivca minimalizovať svoje výdavky je preto prirodzené, že každý sa tomuto nadmerného výdavku chce vyhnúť dostupnými prostriedkami, pričom s narastajúcim počtom možností stúpa aj výskyt daňových únikov. Rovnako na túto skutočnosť poukazuje aj prof. Babčák: „Platenie daní bolo odpradáva spájané so snahou daňovníka vyhnúť sa daňovým povinnostiam. Záujem na čo najnižšej daňovej povinnosti u povinného subjektu daňovo-právneho vzťahu je daňovému právu vlastný, snaha o minimalizáciu daňovej povinnosti je nielen prejavom prirodzeného práva, ale aj prirodzeným inštinktom každého daňovníka.“⁵³

Práve z tohto dôvodu je možné konštatovať, že záujem vyhnúť sa vlastnej daňovej povinnosti bude prítomný vždy a je namieste predpokladať, že sa bude naďalej zvyšovať priamoúmerne s nárastom ekonomických záujmov v súčasnom svete. Je preto namieste predpokladať, že s prosperujúcim moderným svetom bude táto snaha a rovnako aj možnosti na jej zrealizovanie čoraz väčšie.

Pre bližšiu predstavu daňových únikov v užšom slova zmysle si dovoľíme uviesť pár situácií, resp. konaní, v ktorých k nim nevyhnutne dochádza:

- Nedostatočné vykazovanie príjmu, resp. zatajovanie príjmov v rámci daňového priznania,
- manipulácia v oceňovaní zásob, majetku a realizovaných výrobkov,
- fingované výdavky a obchody – napríklad účtovanie výdavkov nesúvisiacich s podnikaním,

⁵¹ BONK, F.: *Zásada zákazu zneužitia daňového práva v Európskej únii (Súdny a zákonný rozmer GAARs vo vybraných členských štátoch EÚ)* (dizertačná práca). UPJŠ, Košice, 2017, s.11.

⁵² BUJŇÁKOVÁ, M.: *Daňové úniky – môžeme im predchádzať alebo ich akceptovať?*. Košice. I. Slovensko-české dni daňového práva. Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam – Recenzovaný zborník vedeckých prác. 2017. str. 80-81.

⁵³ BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 21 s.

- skryté vyplácanie zisku,⁵⁴

V týchto prípadoch môžeme hovoriť o činnostiach, ktorých preukázateľným dôsledkom je práve vyhnutie sa vlastnej daňovej povinnosti plynúcej z osobitných zákonov, teda daňový únik.

1 DÔSLEDKY DAŇOVÝCH ÚNIKOV

Zastávame názor, že na to aby sme skutočne pochopili podstatu daňových únikov, čo je napokon cieľom tohto príspevku, je potrebné sa zamerať nielen na to, v akom konaní resp. nekonaní daňový únik spočíva, ale najmä na to, aké sú následky tohto fenoménu a aký majú rozsah. Iba v prípade, že skutočne pochopíme šírku dopadu daňových únikov budeme schopní lepšie porozumieť spoločenskému významu boja proti daňovým únikom ako jednej zo základných foriem zneužívania daňového systému.

Konkrétne dôsledky daňových únikov okrem iného vymedzujú aj inštitúcie Európskej únie v rámci ich činnosti, pričom v tejto súvislosti ide o nasledovné:

- Hospodárske dôsledky,
- Nerovnosť a nespravodlivosť,
- Narušenie dôvery v právo a verejné inštitúcie – narušanie právnej istoty,
- Trestná činnosť,
- Globálne dôsledky.⁵⁵

V rámci tohto príspevku sa zameriame najmä na tie, ktoré významnou mierou prispievajú k narúšaniu spoločenských (verejných) záujmov Slovenskej republiky. Na to, aby sme naozaj pochopili podstatu daňových únikov ako výzvy pre súčasné daňové ale aj finančné právo, je potrebné zistiť prečo tento fenomén vôbec predstavuje problém pre účely týchto odvetví.

2 HOSPODÁRSKE DÔSLEDKY

Prvým dôležitým problémom zapríčineným daňovými únikami je poškodzovanie hospodárskych záujmov štátu. Daňové právo, ako verejnoprávne odvetvie, je založené na úmysle vyrubiť a odviesť vopred predpokladanú výšku finančných prostriedkov do štátnej pokladnice za účelom následného financovania verejných úloh a potrieb štátu.⁵⁶ Táto charakteristika obsahuje niekoľko dôležitých pojmov, ktoré si, za účelom jej lepšieho

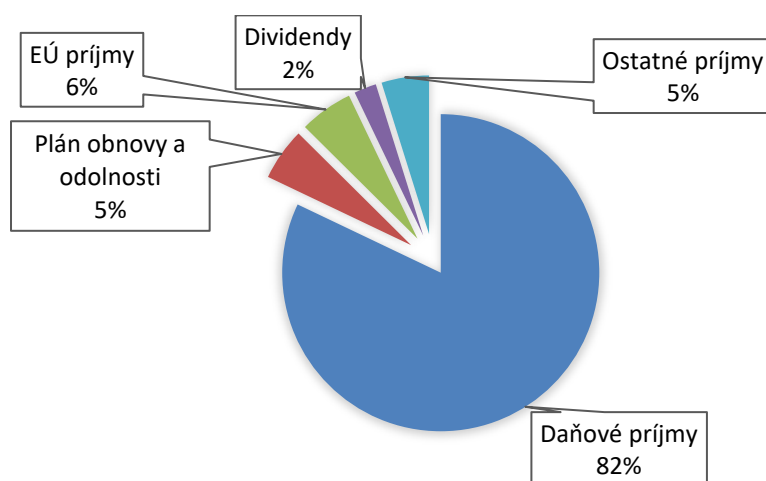
⁵⁴ Gdovin, J.: *Rozpočtové následky daňových únikov na dani z pridanej hodnoty*. [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2610-Archive%203/2024/005%20GDOVIN%20Rozpo%C4%8Dtov%C3%A9%20n%C3%A1sledky%20da%C5%88o%C3%BDch%20%C3%BAnikov%20na%20dani%20z%20pridanej%20hodnoty.pdf>

⁵⁵ Európska rada, Rada európskej únie. In: <https://www.consilium.europa.eu/sk/>. [Online]. Cit. [2025-7-29] Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/combating-tax-avoidance-in-the-eu/>

⁵⁶ BABČÁK, V. *Daňové právo na Slovensku a v EÚ*. Bratislava: EPOS, 2019. 21.

pochopenia, bližšie vysvetlíme. Daňové úniky síce sú v radoch laickej spoločnosti vnímané ako negatívne a nelegálne konanie, teda ako niečo, voči čomu je potrebné zaujať rázny odmietavý postoj, avšak nato aby spoločnosť začala aj efektívne konať, musí pochopiť ako daňové úniky ovplyvňujú verejné záujmy.

Ako sme uviedli, daňové právo je založené na úmysle vyrubiť a odviesť vopred predpokladanú výšku finančných prostriedkov do štátnej pokladnice. To znamená, že finančné prostriedky získané z výberu daní tvoria aktívne príjmy štátu. V tejto súvislosti považujeme za potrebné zdôrazniť, že štát, ako subjekt verejného práva, nemá množstvo možností ako získať finančné prostriedky potrebné na svoje fungovanie.

Zdroj: Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-k-31-12-2024.html>

Na tomto grafe môžeme vidieť rozdelenie príjmov verejnoprávneho rozpočtu Slovenskej republiky za rok 2024, pričom až 82 % tvoria práve príjmy daňové. Hlavným účelom systémov daňového a finančného práva je zabezpečenie a následná alokácia verejných zdrojov na plnenie funkcií štátu. Daň je možné preto označiť za základný právne regulovaných verejný príjem. Ani jeden štát nemôže riadne plniť svoje úlohy bez vyberania daní.⁵⁷

Práve v tomto tvrdení leží podstata dôvodu, prečo sú daňovo-právne a finančno-právne predpisy imanentnou súčasťou právnych poriadkov štátov. Ako sme už uviedli, tieto daňové príjmy ako finančné príjmy štátu, sú následne prerozdeľované podľa potreby do rôznych častí verejného sektora ako je financovanie zdravotníctva, školstva (vzdelávania), obranných zložiek pre potreby bezpečnosti a udržiavania spoločenského poriadku, sociálny systém, či infraštruktúra. Všetky uvedené skutočnosti predstavujú vo svojej podstate verejné potreby spoločnosti žijúcej na danom území, ktorých zabezpečovanie je výhradne úlohou štátu. To

⁵⁷ GDOVIN, J.: *Rozpočtové následky daňových únikov na dani z pridanej hodnoty*. [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2610-Archive%203/2024/005%20GDOVIN%20Rozpo%C4%8Dtov%C3%A9%20n%C3%A1sledky%20da%C5%88ov%C3%BDch%20%C3%BAnikov%20na%20dani%20z%20pridanej%20hodnoty.pdf>

znamená, že aj keď sú dane označované ako nenávratné a neekvivalentné platby,⁵⁸ s čím nemožno vysloviť nesúhlas, tak v konečnom dôsledku sa predsa len povinným daňovým subjektom vracajú v rôznych podobách. Je nemysliteľné, aby štát mohol riadne plniť svoje úlohy voči spoločnosti, ak by ich nemal z čoho financovať. Práve na základe uvedeného je možné spozorovať význam daňových príjmov stanovených príslušnými daňovými predpismi štátu.

Pokiaľ však dochádza k daňovým únikom, dochádza tak zároveň k redukcii finančných príjmov štátu. Týmto spôsobom teda vzniká tzv. daňová medzera - tento pojem označuje rozdiel medzi daňou, ktorá mala byť vybratá podľa vopred stanovených odhadov na základe určitých kritérií a daňou, ktorá v skutočnosti vybratá bola.⁵⁹

Tento rozdiel samozrejme nespočíva len v rôznych formách zneužívania daňového systému, ale aj v neočakávaných stratách, napríklad zánikom daňového subjektu.

V roku 2023 bola medzera na DPH v Slovenskej republike 13.13%, čo oproti minulým rokom predstavuje síce výrazné zlepšenie, avšak netreba zabúdať na skutočnosť, že štát dokáže na daňových únikoch stratiť v prepočte milióny eur, ktoré by v opačnom prípade prispeli na riadny chod štátu a plné financovanie ním zabezpečovaných verejných potrieb.⁶⁰ Z toho dôvodu je strata na verejnom rozpočte pre spoločnosť značne citel'nou, a to najmä v súčasnosti, kedy je stabilita verejných príjmov rozpočtu vzhľadom na ekonomickú situáciu maximálne žiadúca. V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že ide len o odhad, pretože reálny výskyt daňových únikov nie je možné kvantifikovať.⁶¹

2.1 Nerovnosť a nespravodlivosť

Jedným z hlavných dôsledkov daňových únikov je prehĺbovanie nerovnosti a nespravodlivosti v rozložení daňového bremena medzi jednotlivými daňovými subjektmi. Pokiaľ sa voči daňovým únikom ako výsledkom protispoločenskej činnosti spôsobenej rozdielom záujmov daňových subjektov a verejného záujmu štátu účinne nebojuje, dochádza tým k ich tolerancii.

Nespravodlivosť v takýchto prípadoch spočíva práve v tom, že daňový subjekt, ktorý sa dopustil daňového úniku odvedie väčšinou výrazne nižšiu daň, než iný subjekt za rovnakých okolností spĺňajúci rovnaké kritéria. Uvedenú situáciu možno ilustrovať na príklade daňových subjektov s rovnakým postavením, ktorí v rámci rovnakého mesta a s rovnakým predmetom podnikania dosahujú obdobné príjmy. Ale pokiaľ jeden z nich neprizná časť príjmov (napríklad

⁵⁸ BABČÁK, V. *Daňové právo na Slovensku a v EÚ*. Bratislava: EPOS, 2019. 21.

⁵⁹ Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/manualy/23-danova-medzera-dph.html>

⁶⁰ Finančná správa SR. In: <https://opendata.financnasprava.sk/> [Online]. Cit. [2025-7-31]. Dostupné na <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/category/148-dan-z-pridanej-hodnoty>

⁶¹ HRABČÁK, L. *Rozpočtové (ekonomické) následky úniků na daních jako materiální pramen práva... při přijímání nástrojů v boji proti tomuto jevu*. Str. 87. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: <file:///C:/Users/barbo/Downloads/2114-16-3284-1-10-20211115.pdf>

hotovostné platby), jeho základ dane z príjmu bude automaticky nižší, na základe čoho následne odvedie aj nižšiu daň. Dôležité je, že k tomu nedôjde v dôsledku vyššej efektivity práce, ale naopak porušením právnych predpisov, zatiaľ čo druhý daňový subjekt, ktorý plní svoje daňové povinnosti v súlade so zákonom je v značne znevýhodnenej pozícii. Tým dochádza k porušovaniu princípu rovnosti daňových subjektov, čoho následkom je nepochybne znižovanie dôvery v daňový systém, a znižovanie daňovej morálky.⁶² Je mimoriadne nežiadúce, aby tichou toleranciou daňových únikov dochádzalo k zvyhodňovaniu týchto daňových subjektov na úkor tých, ktorí si svoje povinnosti plnia riadne.

Na potrebu zabezpečenia rovnosti medzi jednotlivými daňovými subjektmi upozorňuje aj Európsky parlament v rámci Uznesenia z 26. marca 2019 o finančnej trestnej činnosti, vyhýbaní sa daňovým povinnostiam a daňových únikoch, citujeme: „*Spravodlivé zdaňovanie a rozhodný boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom, agresívnemu daňovému plánovaniu a praniu špinavých peňazí zohrávajú hlavnú úlohu pri formovaní spravodlivej spoločnosti a silného hospodárstva a bránia spoločenskú zmluvu a právny štát; zdôrazňuje, že najnaliehavejšou prioritou je znížiť daňovú medzeru vyplývajúcu z daňových podvodov, daňových únikov,.... s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky a daňovú spravodlivosť medzi všetkými daňovými poplatníkmi, bojovať proti nárastu nerovnosti.*“⁶³

2.2 Narušenie dôvery v právo a verejné inštitúcie – narúšanie právnej istoty

V neposlednom rade považujeme za veľmi zásadný problém spätý s daňovými únikami práve narušanie princípu právnej istoty. Tento princíp je základným pilierom právneho štátu, preto musí byť prítomný vo všetkých oblastiach nielen právneho procesu, ale aj právnych odvetví. Najčastejšie je princíp právnej istoty vymedzovaný ako istá predvídateľnosť súdnych rozhodnutí, no je potrebné mať na pamäti, že nie je úzko spätý len s civilným súdnym konaním. Vo všeobecnosti nesie tento princíp ideu, podľa ktorej musí byť do istej miery predvídateľný celý právny systém v zmysle, že právne normy musia byť jasné, určité a vykladané tak, aby o svojich právach a povinnostiach nemal ich adresát žiadne pochybnosti. Tento výraz má viacero významov, ktoré sú špecifické pre tú-ktorú oblasť práva, či už súkromného alebo verejného.⁶⁴

V oblasti daňového práva bude tento princíp nepochybne znamenať:

- a) požiadavku jasnosti a určitosti daňových povinností stanovených zákonom
- b) skutočnosť, že daňový systém je spravodlivý, efektívny a účinný a to vrátane boja proti daňovým únikom.

Narúšanie princípu právnej istoty môže dokonca samo byť príčinou páchania ďalších daňových únikov, pretože majú určujúci význam aj na uplatnenie princípu dobrovoľného

⁶² Pozn. autora: Daňová morálka je vôľa daňového subjektu plniť si svoje daňové povinnosti zákonne a poctivo.

⁶³ Uznesenie Európskeho parlamentu z 26. marca 2019 o finančnej trestnej činnosti, vyhýbaní sa daňovým povinnostiam a daňových únikoch. [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0240_SK.html

⁶⁴ ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok, 2. vydanie, komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2022. s. 25-33

platenia daní serióznymi daňovými subjektami.⁶⁵ V tomto zmysle pôjde o narušenie tohto princípu tým, že štát nestanovil povinnosti týkajúce sa vlastnej daňovej povinnosti dostatočne jasne a zrozumiteľne. Práve v tejto súvislosti dochádza k daňovým únikom nedbanlivostným. Teda ak daňový subjekt nevie aká daňová povinnosť mu z právnych predpisov vyplýva, alebo ako má správne postupovať je namieste predpokladať, že ju ani nesplní. Síce platí zásada *ignorantia iuris non excusat*, (neznalosť zákona neospravedlňuje), no domnievame sa, že ak je táto neznalosť zapríčinená legislatívnou nejasnosťou, túto zásadu nie je možné uplatniť.

Z uvedeného vyplýva, že následky daňových únikov úzko súvisia s ich príčinami. Teda napríklad narušenie dôvery v správne fungovanie daňového systému, či v jeho spravodlivosť ako následok väčšieho výskytu daňových únikov, môže následne zvyšovať motiváciu daňových subjektov dopúšťať sa ďalších. Tým vzniká istá reťazovitosť daňových únikov, ktorá odôvodňuje potrebu systematického a účinného boja proti tomuto javu.

Na záver je potrebné uviesť, že v súčasnosti sa problematike daňových únikov venuje zvýšená pozornosť zo strany štátnych inštitúcií. V legislatívnom systéme Slovenskej republiky dnes existuje viacero opatrení, ktorých cieľom je znižovať výskyt daňových únikov. Mnohé z nich boli zavedené dokonca len nedávno, pričom výrazne prispeli k zefektívneniu boja proti daňovým únikom a to nielen prostredníctvom intenzívnejšej kontrolnej činnosti zo strany finančnej správy, ale aj vďaka zjednodušeniu prístupu daňovníkov k plneniu ich povinnosti (napríklad systém eKasy).⁶⁶

Podľa údajov finančnej správy sú predpokladom pre účinný boj proti daňovým únikom práve neustále a viac vyskytujúce sa finančné kontroly. Len v priebehu leta v roku 2025 bolo zrealizovaných viac ako 10 085 kontrol, prostredníctvom ktorých bolo identifikovaných viac ako 2 650 porušení v rámci priznávania tržieb.⁶⁷ Riaditeľ finančnej správy Jozef Kiss zdôraznil, že práve intenzívne a systematické kontroly sú hodnotným nástrojom na ochranu verejných financií a bezpečnosti občanov. Vďaka kontrolnej činnosti orgánov finančnej správy sa podarilo odhaliť množstvo porušení daňových predpisov, ktoré mohli viesť k daňovým únikom a to v niekoľko miliónoch eur.⁶⁸

Tieto výsledky síce na prvý pohľad naznačujú, že slovenský systém boja proti daňovým únikom je funkčný, no napriek tomu považujeme za dôležité zdôrazniť, že stále existuje priestor na zlepšenie. Kontrolná činnosť orgánov finančnej správy je typickým príkladom represívneho opatrenia. Boj proti daňovým únikom však nie je možné stavať len na akejsi snahe o nápravu, ale aj na dostatočnej prevencii. Prevencia narozdiel od následnej kontrolnej činnosti predstavuje

⁶⁵ Paulíčková, A. AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI. Daňové úniky a daňové raje. Tieňová ekonomika a daňové úniky. Str. 343. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: [file:///C:/Users/barbo/Downloads/8217-Text%20%C4%8Dl%C3%A1nku-14079-1-10-20171016%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/barbo/Downloads/8217-Text%20%C4%8Dl%C3%A1nku-14079-1-10-20171016%20(1).pdf)

⁶⁶ Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/akcny-plan-boji-proti-danovym-unikom.html>

⁶⁷ Finančná správa SR. In: <https://www.financnasprava.sk/sk/titulna-stranka> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na: https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniek/detail-novinky/_horuce-let4-ts/bc

⁶⁸ Finančná správa SR. In: <https://www.financnasprava.sk/sk/titulna-stranka> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na: https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniek/detail-novinky/_vysl-polrok-ts

opatrenia na predchádzanie vzniku daňových únikov, čo za účelom účinného boja proti nim považujeme do budúcnosti za kľúčové. Kontrolná činnosť orgánov finančnej správy prináša želané výsledky, no podľa nášho názoru je rovnako potrebné posilniť aj preventívne opatrenia. Následkom správnej prevencie je totižto zníženie motivácie daňového subjektu vyhnúť sa vlastnej daňovej povinnosti alebo aspoň jej potláčanie. Z uvedených dôvodov sa do budúcnosti javí ako dôležité zamerať pozornosť práve na preventívne opatrenia vo väčšej miere ako tomu bolo doposiaľ. Ich súčasťou môže byť nielen vzdelávanie a osveta, ale aj zjednodušenie samotných daňových predpisov, administratívnych procesov a zlepšovanie sociálneho systému.⁶⁹ Spravodlivé nastavenie daňového systému je podľa nášho názoru najväčšou motiváciou pre dodržiavanie jeho pravidiel.

Z uvedeného vyplýva, že efektívny boj proti daňovým únikom nemožno postaviť výlučne na represii spočívajúcej v kontrolnej činnosti orgánov finančnej správy. Podľa nášho názoru, ak sa štát bude sústreďovať len na následné kontroly, môže sa stať, že náklady na samotné fungovanie finančnej správy budú prevyšovať reálne prínosy. V takom prípade sa stratí zmysel celého boja proti daňovým únikom, ktorým je práve zabezpečenie plnej výšky predpokladaného príjmu verejných financií do verejného rozpočtu, čo môže byť v dôsledku zvyšujúcich sa nákladov na chod finančnej správy zmarené. Preto je oveľa efektívnejšie kombinovať represiu s prevenciou a zároveň sa usilovať o také nastavenie daňového systému, ktoré je plne v medziach materiálnej spravodlivosti. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že nastavenie optimálnej daňovej záťaže si vyžaduje zohľadnenie viacerých faktorov – od sociálnej štruktúry obyvateľstva, cez zložitnosť administratívnych úkonov až po reálne verejné potreby. Podľa svetovo uznávaného ekonóma Josepha E. Stiglitzu optimálny daňový systém má mať 5 základných vlastností, medzi ktoré radí (i) požiadavku ekonomickej efektívnosti (ii) požiadavku administratívnej jednoduchosti (iii) flexibility (iv) politickej priehľadnosti a zodpovednosti a (v) spravodlivosti v prístupoch k rozdielnym jednotlivcom.⁷⁰ E. Burák v svojej publikácii *Daňová politika a daňová ilúzia* zase vo vzťahu k optimálnej daňovej politike, vyslovuje názor, že táto by nemala byť tvorená donucovaním ale práve naopak účinným presvedčaním.⁷¹ Len dôkladná analýza týchto aspektov a úzka spolupráca s odborníkmi v daných oblastiach umožní vytvoriť systém, ktorý bude spravodlivý a funkčný zároveň. K takémuto „ideálnemu“ nastavenému daňovému systému preto vedie ešte dlhá cesta, no myslíme si však, že práve snaha o čo naoptimálnejší a spravodlivý daňový systém bude mať za následok aj zníženie výskytu daňových únikov, a preto ide o investíciu, ktorá sa v budúcnosti vyplatí.

ZÁVER

⁶⁹ DVORČÁKOVÁ A. *Porovnanie daňových systémov vo vybraných krajinách. Diplomová práca*. Banská Bystrica. 2014. str. 74. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: https://is.ambis.cz/th/jlbgy/Porovnanie_danovych_systemov_vo_vybranych_krajinach.pdf

⁷⁰ STIGLITZ, J. E., WALSH, C. E. *Economics*. 2005, s. 382

⁷¹ BURÁK, E. *Daňová politika a daňová ilúzia*. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: <https://www.danovecentrum.sk/clanok-z-titulky/danova-politika-a-danova-iluzia.htm>

Cieľom tohto príspevku bolo v čo najväčšej možnej miere priblížiť čitateľovi/-ke podstatu daňových únikov. Veríme, že práve prostredníctvom zvýraznenia podstaty daňových únikov ako výzvy pre súčasne daňové právo a to názorným priblížením ich dôsledkov, aspoň minimálne prispejeme k rozširovaniu informácií o ich negatívnom dopade na celú spoločnosť. Výsledkom daňových únikov je strata značných finančných príjmov verejného rozpočtu, čo podľa nášho názoru je závažným problémom práve v súčasnosti, kedy vzhľadom na nedávne pandémie, či energetickú krízu, sú stabilné príjmy štátu na financovanie základných potrieb spoločnosti veľmi žiaduce.

Negatívne dôsledky daňových únikov sa netýkajú len verejných financií ale tvoria širší spoločenský problém, pretože negatívne ovplyvňujú aj materiálnu spravodlivosť, právnu istotu a aj celkovú efektívnosť výberu daní. Z uvedeného vyplýva, že ak dochádza k daňovým únikom, dochádza aj k oslabovaniu daňovej morálky, pretože ak daňové subjekty nadobúdajú dojem, že daňový systém vrátane boja proti daňovým únikom je neúčinný a nespravodlivý, zvyšuje to ich motiváciu vyhýbať sa vlastnej daňovej povinnosti. Daňové úniky nemožno vnímať izolovane, ako problém, ktorý sa týka len financií štátu. Ich dôsledky sú úzko prepojené s viacerými systémami spoločnosti, ako je sociálny, či zdravotnícky systém, pretože zníženie verejných financií v dôsledku rozšíreného výskytu daňových únikov priamo ovplyvňuje následnú schopnosť štátu uspokojovať tieto verejné potreby. Inými slovami povedané, nedostatočné príjmy z daní môžu výrazne obmedziť financovanie zdravotníctva, sociálnej podpory, či iných verejných služieb, a tým negatívne ovplyvňujú kvalitu života spoločnosti ako celku. Ide teda o kolobeh, kde jeden daňový únik vie ovplyvniť nielen kvalitu života v spoločnosti, ale dokonca zapríčiniť aj ďalší. Z uvedeného dôvodu s cieľom prerušiť tento kolobeh, je väčšinu daňových únikov potrebné eliminovať ešte pred tým, ako vzniknú, a preto za účelom efektívneho boja proti daňovým únikom je potrebné sa zamerať práve na ich prevenciu.

V súčasnosti je slovenský daňový systém zameraný viac na nápravné opatrenia než na daňovú prevenciu, aj napriek tomu, že prevencia je všeobecne menej ekonomicky i administratívne náročná a nákladná, ako následná náprava.⁷² Práve táto skutočnosť je podľa nášho názoru kľúčovým nedostatkom, ktorý bráni efektívnejšej správe daní.

Hoci daňové úniky nemožno plne eliminovať – pretože motivácia daňového subjektu vyhýbať sa plateniu daní bude vždy existovať – je možné ich aspoň podstatne zmierniť.⁷³ Za týmto účelom je ale potrebné si uvedomiť, že efektívnosť boja proti daňovým únikom nemôže spočívať len v represii, ale predovšetkým v systematickom zlepšovaní súčasného nastavenia daňového systému. Kľúčom je preto optimálne nastavenie daňového systému, ako istá forma prevencie.

⁷² BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 67 s.

⁷³ BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018, 409 s.

Na účely tohto príspevku ide len o teoretické riešenie, ktoré by v praxi predstavovalo veľmi zdĺhavý, náročný a nákladný proces, no veríme, že by ho bolo možné zrealizovať. Prijímanie optimálnych opatrení v rámci boja proti daňovým únikom si vyžaduje dôsledné a dlhodobé skúmanie a vyhodnotenie súčasného stavu nielen v ekonomickej oblasti, ale aj v rovine sociálnej a legislatívnej, pričom v každom kroku je potrebné mať istý cit pre spravodlivosť. Keďže v tejto súvislosti ide o navzájom prepojené faktory, len ich účinné vyváženie môže viesť k redukcii motivácie daňových subjektov vyhnúť sa plateniu daní a tým aj k väčšej úspešnosti boja proti daňovým únikom a optimálnemu daňovému systému. Myslíme si, že práve správne spojenie represívnych a preventívnych opatrení, ako sme načrtli v rámci obsahu tohto príspevku, predstavuje cestu na zvýšenie úspešnosti boja proti daňovým únikom.

Takto vymedzenú problematiku daňových únikov sme mohli objektívne pokryť len v obmedzenom rozsahu a preto tento príspevok nezohľadňuje všetky aspekty potrebné na jej úplné definovanie. Domnievame sa však, že ciele príspevku – najmä priblíženie podstaty daňových únikov, ako aktuálnej výzvy daňového a nevyhnutne aj finančného práva – boli splnené. Veríme, že aj keď sme sa tejto komplexnej problematike nemohli venovať v celej jej šírke a hĺbke, poukázali sme aspoň na niektoré dôležité súvislosti, ktoré môžu čitateľovi/-ke pomôcť lepšie porozumieť podstate daňových únikov a zároveň si uvedomiť ich značné dôsledky pre riadne fungovanie štátu a kvalitu života obyvateľov. Predsa len základným predpokladom akéhokoľvek úspešného riešenia problému je samotné uvedomenie si jeho existencie.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

1. BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva)*. Košice. Univerzita Pavla Jozefa Šafárika. 2018. ISBN: 978-80-8152-661-9.
2. BABČÁK, V. *Daňové právo na Slovensku a v EÚ*. Bratislava: EPOS, 2019. ISBN: 978-80-562-0247-0
3. BONK, F.: *Zásada zákazu zneužitia daňového práva v Európskej únii (Súdny a zákonný rozmer GAARs vo vybraných členských štátoch EÚ)* (dizertačná práca). UPJŠ, Košice, 2017.
4. BUJŇÁKOVÁ, M.: *Daňové úniky – môžeme im predchádzať alebo ich akceptovať?*. Košice. I. Slovensko-české dni daňového práva. Daňové úniky a vyhýbanie sa daňovým povinnostiam – Recenzovaný zborník vedeckých prác. 2017. ISBN: 978-80-8152-584-1.
5. STIGLITZ, J. E., WALSH, C. E. *Economics*. 4th ed. New York: W. W. Norton & Company, 2006. 888 s. ISBN 0-393-92622-2.
6. ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok, 2. vydanie, komentár*. Bratislava: C. H. Beck, 2022. ISBN: 978-80-7400-909-9.

Online Zdroje:

1. BURÁK, E. *Daňová politika a daňová ilúzia*. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: <https://www.danovecentrum.sk/clanok-z-titulky/danova-politika-a-danova-iluzia.htm>.
2. DVORČÁKOVÁ, A. *Porovnanie daňových systémov vo vybraných krajinách. Diplomová práca*. Banská Bystrica. 2014. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: https://is.ambis.cz/th/jlbgy/Porovnanie_danovych_systemov_vo_vybranych_krajinach.pdf
3. Európska rada, Rada európskej únie. In: <https://www.consilium.europa.eu/sk/>. [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/combating-tax-avoidance-in-the-eu/>.
4. Finančná správa SR. In: <https://opendata.financnasprava.sk/> [Online]. Cit. [2025-7-31]. Dostupné na <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/category/148-dan-z-pridanej-hodnoty>.
5. Finančná správa SR. In: <https://www.financnasprava.sk/sk/titulna-stranka> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniek/detail-novinky/_horuce-leto4-ts/bc
6. Finančná správa SR. In: <https://www.financnasprava.sk/sk/titulna-stranka> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na: https://www.financnasprava.sk/sk/pre-media/novinky/archiv-noviniek/detail-novinky/_vysl-polrok-ts.
7. GDOVIN, J. *Rozpočtové následky daňových únikov na dani z pridanej hodnoty*. [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/2610-Archive%203/2024/005%20GDOVIN%20Rozpo%20C4%8Dtov%20C3%A9%20n%20C3%A1sledky%20da%20C5%88ov%20C3%BDch%20C3%BAnikov%20na%20dani%20z%20pridanej%20hodnoty.pdf>.
8. HRABČÁK, L. *Rozpočtové (ekonomické) následky úniků na daních jako materiální pramen práva... při přijímání nástrojů v boji proti tomuto jevu*. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: <file:///C:/Users/barbo/Downloads/2114-16-3284-1-10-20211115.pdf>.
9. Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/manualy/23-danova-medzera-dph.html>.
10. Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-8-19]. Dostupné na <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/akcny-plan-boji-proti-danovym-unikom.html>.
11. Ministerstvo financií SR. In: <https://www.mfsr.sk/sk/> [Online]. Cit. [2025-7-29]. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-k-31-12-2024.html>.
12. Paulíčková, A. AKTUALITY PRO PRÁVNÍ PRAXI. Daňové úniky a daňové raje. Tieňová ekonomika a daňové úniky. [Online]. Cit. [2025-8-20]. Dostupné na: [file:///C:/Users/barbo/Downloads/8217-Text%20C4%8DI%20C3%A1nku-14079-1-10-20171016%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/barbo/Downloads/8217-Text%20C4%8DI%20C3%A1nku-14079-1-10-20171016%20(1).pdf).

13. Slovenská komora daňových poradcov. In: <https://new.skdp.sk/> Cit. [2025-8-19].
Dostupné na: <https://new.skdp.sk/clanky/transakcna-dan-ma-stale-vazne-nedostatky>.
14. Uznesenie Európskeho parlamentu z 26. marca 2019 o finančnej trestnej činnosti, vyhýbaní sa daňovým povinnostiam a daňových únikoch. [Online]. Cit. [2025-7-29].
Dostupné na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2019-0240_SK.html.

KONTAKT NA AUTORA

barbora.belasova@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Zneužitie práva v oblasti daní z pohľadu slovenskej judikatúry a judikatúry EÚ.

Abuse of Rights in Tax Matters in the Light of Slovak and EU Case Law

Bc. Livia Bulíči

Abstrakt

Autor príspevku sa zaoberá zásadou zákazu zneužitia práva v daňovej oblasti ako jedným z najdôležitejších korektívov výkladu a aplikácie daňového práva. Vychádza z judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, ktorá stanovila základné kritériá odlišujúce legitímnu daňovú optimalizáciu od neprípustného obchádzania účelu právnej normy. Osobitná pozornosť je venovaná rozdielu medzi daňovým podvodom a zneužitím práva, dôkazným pravidlám (vrátane rozdelenia dôkazného bremena a posudzovania dobrej viery), ako aj prepojeniu s princípom neutrality DPH. V texte príspevku autor analyzuje aj judikatúru slovenských súdov, ktoré zásadu postupne inkorporovali do rozhodovacej praxe, a prináša odporúčania pre správnu prax pri posudzovaní ekonomickej racionality transakcií.

Kľúčové slová:

zneužitie práva, daňový podvod, daňová optimalizácia, DPH, judikatúra SDEÚ, neutralita dane

Abstract

The author of the paper examines the doctrine of the prohibition of abuse of law in the field of taxation, considering it one of the most significant corrective principles in the interpretation and application of tax law. The analysis is grounded in the case law of the Court of Justice of the European Union, which has established the fundamental criteria distinguishing legitimate tax avoidance from inadmissible circumvention of the purpose of a legal norm. Special attention is devoted to the distinction between tax fraud and abuse of law, to evidentiary standards (including the allocation of the burden of proof and the assessment of good faith), as well as to the relationship with the principle of VAT neutrality. The paper also discusses the case law of Slovak courts, which have gradually incorporated the doctrine into their jurisprudence, and offers recommendations for administrative practice in assessing the economic substance and rationality of transactions.

Key words:

abuse of rights, tax fraud, tax planning, VAT, CJEU case law, tax neutrality

ÚVOD

Zásada zákazu zneužitia práva v daňovej oblasti patrí k najdôležitejším korektívom výkladu a aplikácie daňového práva. Vychádza z predstavy, že verejnoprávne oprávnenia a výhody (napr. právo na odpočítanie DPH či oslobodenie od dane) nemožno uplatňovať spôsobom, ktorý formálne spĺňa text zákona, no materiálne popiera jeho účel. V európskom priestore je tento princíp formovaný predovšetkým judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie (ďalej „SDEÚ“), ktorú slovenské súdy postupne inkorporovali do vlastnej rozhodovacej praxe.⁷⁴ Cieľom tohto článku je teda systematicky zhrnúť obsah a kritériá zákazu zneužitia práva v daňovej oblasti podľa judikatúry EÚ a následne ukázať, ako sa tieto zásady uplatňujú v slovenskej judikatúre, najmä pri DPH. Text je koncipovaný prakticky, po vysvetlení koncepčných základov nasledujú dôkazné pravidlá, hranica medzi podvodom a zneužitím, prepojenie s princípom neutrality DPH, ako aj odporúčania pre prax.

1 POJMOVÉ VYMEDZENIE ZNEUŽITIA PRÁVA A PRAMENE ZAKOTVUJÚCE TENTO PRINCÍP

V úvode tohto príspevku považujem za nevyhnutné rozlíšiť dva pojmy, ktoré sa v praxi často zamieňajú, a to zneužitie práva v oblasti daní a daňový podvod. Za daňový podvod sa vo všeobecnosti považuje vedomé a úmyselné porušenie zákona⁷⁵ – typicky ide o zatajenie príjmov, fiktívne faktúry či podvody na dani z pridanej hodnoty. Je to teda konanie, ktoré sa považuje za trestné, a ktoré je potrebné riešiť represívne – napríklad prostredníctvom trestného konania. Naopak, zneužitie práva je vo všeobecnosti považované za o čosi jemnejší koncept. Ide v praxi o situáciu, kedy sa subjekt formálne drží zákona, avšak obchádza jeho účel – teda zneužíva právne normy na dosiahnutie neoprávnenej daňovej výhody. Rozdiel spočíva v tom, že pri zneužití práva ide spravidla o štruktúrovanie transakcií, ktoré sú zdanlivo legálne, avšak bez reálneho ekonomického opodstatnenia.⁷⁶

Súdy pôsobiace na úrovni Európskej Únie a súdy pôsobiace v rámci Slovenskej republiky čoraz častejšie riešia práve takéto hraničné prípady – a ich prístup je inšpirovaný snahou zachovať rovnováhu medzi legitímnym daňovým plánovaním na jednej strane a ochranou verejných financií na strane druhej.

1.1 Hranica medzi zneužitím práva a daňovým podvodom

Zneužitie práva sa môže prejaviť aj bez porušenia litery zákona: právne úkony sú platné a formálne správne, no ich kombinácia odporuje účelu úpravy. Naopak, daňový podvod zahŕňa porušenie normy (falšovanie, fiktívne plnenia, zatajenie). V praxi sa však línie prelínajú, najmä v tzv. reťazových podvodoch na DPH.

Hranica medzi zneužitím práva a daňovým podvodom heslovite kopíruje zásady a rozdiely medzi daňovým právom a právom trestným v doktrínálnej rovine. Kým zneužitie

⁷⁴ BABČÁK, V. a kol.: Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2019.

⁷⁵ § 277a ods. (1) Zákona č. 300/2005 Z. z. (Trestný zákon).

⁷⁶ DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava: C. H. Beck, 2019.

práva v daňovej oblasti môže nastať aj bez priameho porušenia zákona *expressis verbis*, teda bez formálneho porušenia litery normy, jeho podstata spočíva v tom, že konanie daňového subjektu odporuje zmyslu a účelu daňovej úpravy. Inými slovami, právne úkony sú navonok platné, formálne správne a zodpovedajú textu zákona, no ich kombinácia alebo ekonomický obsah popiera samotné *ratio legis*, prípadne smeruje k obchádzaniu normy. Typickým príkladom je vytváranie umelých obchodných reťazcov, ktorých jediným cieľom je získať neoprávnenú daňovú výhodu, pričom samotné transakcie nemajú reálny hospodársky obsah. Zneužitie práva tak možno označiť za materiálnu nezákonnosť – nejde o klasické porušenie zákona, ale o jeho deformáciu prostredníctvom čisto formálneho uplatňovania.

Naopak, daňový podvod je kategóriou trestnoprávnou, a teda sa naň vzťahujú základné zásady trestného práva, najmä princíp *nullum crimen sine lege*. Aby mohlo dôjsť k jeho kvalifikácii, je potrebné, aby konanie daňového subjektu naplnilo skutkovú podstatu trestného činu⁷⁷ uvedeného v Trestnom zákone. Na rozdiel od zneužitia práva tu nejde len o materiálne zneužitie výhody, ale o konkrétne a protiprávne konanie, ktoré priamo zasahuje do fiškálnych záujmov štátu alebo Európskej únie. Daňový podvod je preto v podstate represívnu kategóriou, ktorá reaguje na úmyselné protiprávne konanie a je spojená s trestnoprávnou zodpovednosťou.⁷⁸

V praxi sa však tieto línie často prelínajú, najmä v oblasti tzv. reťazových podvodov na DPH. V počiatočných fázach môže mať konanie subjektu charakter zneužitia práva, keď sa využívajú legálne nástroje a transakcie, avšak bez reálneho hospodárskeho opodstatnenia. Následne však takéto konanie môže prerásť do daňového podvodu, ak sa zistí úmyselné predstieranie obchodných vzťahov, zatajenie pohybu tovaru alebo iné praktiky, ktoré naplňujú skutkovú podstatu trestného činu. Z tohto dôvodu sa neraz stáva, že daňové konanie prerastie do konania trestného, pričom hranica medzi oboma kategóriami sa stáva problematickou a vyžaduje citlivé posudzovanie.⁷⁹

Ďalšou praktickou otázkou je prepojenie dokazovania v daňovom a trestnom konaní. Orgány činné v trestnom konaní často využívajú zistenia správcu dane, ktorý už v rámci daňovej kontroly vykonal rozsiahle dokazovanie. Treba však mať na pamäti, že dokazovanie v daňovom konaní sa riadi odlišnými pravidlami, než dokazovanie v trestnom procese. V daňovom konaní sa kladie dôraz na zásadu spolupráce daňového subjektu so správcom dane a dôkazné bremeno je rozdelené odlišne, zatiaľ čo v trestnom konaní platí zásada prezumpcie neviny a dôkazné bremeno leží na strane obžaloby. Z toho vyplýva, že prenos dôkazov z daňového do trestného konania musí rešpektovať základné procesné záruky a nesmie viesť k porušeniu práv obvineného.

Sumárne obстоjí tvrdenie, že postihovanie zneužitia práva slúži ako preventívny a korektívny mechanizmus v daňovej oblasti, ktorý má zabrániť obchádzaniu účelu daňových

⁷⁷ §8 Zákona č. 300/2005 Z.z. (Trestný zákon)

⁷⁸ KURILOVSKÁ, L., POLÁK, P.: Trestné činy daňové a ich odlišenie od zneužitia práva. Justičná revue, 2018.

⁷⁹ KLÍMA, K., KOLOMÝ, M.: Daňové právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2017.

noriam prostredníctvom formálneho, no neúčelného konania. Naproti tomu daňový podvod je represívnym inštitútom trestného práva, ktorý reaguje na konkrétne protiprávne a úmyselné konanie, pričom jeho následkom je trestnoprávna zodpovednosť.

1.2 Dôsledky v praxi

Pri zneužití práva v oblasti daní sa nárok alebo výhoda v konečnom dôsledku neprizná (resp. sa koriguje), a to z dôvodu všeobecnej zásady. Nepôjde teda priamo o sankciu, ale o akési odmietnutie účinkov. Pri podvode sa naopak uplatnia aj sankcie (napr. penále, úroky, prípadne trestnoprávna zodpovednosť). V oboch situáciách však ostáva zachovaný princíp neutrality, čo znamená, že právna kvalifikácia nesmie viesť k neoprávnenému zdaneniu ekonomicky rovnocenných transakcií.

1.3 Dôkazné pravidlá a procesné aspekty

Súdy vyžadujú, aby správca dane identifikoval konkrétne objektívne okolnosti poukazujúce na umelosť konštrukcie (napr. kruhové financovanie bez podnikateľského rizika, neprimerané marže, personálne prepojenia, absencia reálnej funkcie medzičlánkov, logistické nezrovnalosti). Neobstojí teda len abstraktná poučka o „účelovom konaní“.⁸⁰ Je dôležité uvedomiť si, že k odmietnutiu odpočtu či oslobodenia nestačí samotná existencia podvodu v reťazci, ale je nevyhnutné preukázať, že daňový subjekt o ňom vedel alebo z objektívnych okolností mal a mohol vedieť. To predpokladá zhodnotenie opatrení due diligence primeraných povahe obchodu.⁸¹

Daňový subjekt vo všeobecnosti preukazuje splnenie zákonných podmienok, a teda existenciu plnenia, použitie na zdaniteľné plnenia, formálne náležitosti dokladov, identitu dodávateľa a iné. Naopak správca dane v prípade ak odopiera právo pre zneužitie alebo účasť na podvode, preukazuje objektívne okolnosti zneužitia/podvodu, a to vrátane vedomostného prvku pri Kittel⁸² teste.⁸³ Správca dane je oprávnený skúmať celý obchodný reťazec, teda nielen bezprostredný vzťah daňového subjektu, ak tvrdí zneužitie alebo podvodnú konštrukciu. Z toho však nevyplýva automatická zodpovednosť za chyby vzdialených článkov, pokiaľ nie je preukázaná vedomosť alebo nedbanlivosť.

⁸⁰ BABČÁK, V. a kol.: Daňové právo na Slovensku. EPOS, 2019.

⁸¹ JÁNOŠÍKOVÁ, P.: Zneužitie práva v daňovej oblasti. Bulletin Slovenskej advokácie, 2020.

⁸² Podstata tzv. Kittel testu (podľa rozsudku C-439/04 Kittel a Recolta Recycling Súdneho dvora EÚ) spočíva v tom, že platiteľ DPH nemá nárok na odpočítanie dane, ak sa vedome zúčastnil na daňovom podvode (napr. v dodávateľskom reťazci), alebo mal vedieť alebo mohol vedieť, že transakcia, ktorú uskutočnil, bola súčasťou podvodu na DPH.

⁸³ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 18. októbra 2017, sp. zn. 2Sžf/74/2015

1.4 Pramene a normatívne zakotvenie

V práve EÚ ide o sudcovský princíp⁸⁴, ktorý SDEÚ explicitne formuloval najprv v iných oblastiach a následne ho preniesol do oblasti DPH. Hoci smernice o DPH zásadu výslovne neformulujú, ide o všeobecnú zásadu práva EÚ, ktorá je priamo uplatniteľná. V slovenskom právnom poriadku sa vyvodzuje z ústavných zásad právnej istoty, zákazu zneužívania práv, zo zásad správy daní (napr. požiadavka materiálnej pravdy, zákaz šikanózneho výkonu práv) a z priamych účinkov práva EÚ.

2 ZÁKONNÁ ÚPRAVA ZNEUŽITIA PRÁVA V OBLASTI DANÍ – VŠEOBECNÝ PREHĽAD

Na úvod by som rada poznamenala, že z legislatívneho hľadiska je koncept zneužitia práva zakotvený na viacerých úrovniach. V tomto príspevku si však predstavíme najmä náhľad legislatívy zakotvenej a európskej a vnútroštátnej úrovni.

Na európskej úrovni sa opierame najmä o judikatúru Súdneho dvora Európskej únie, ktorá stanovila všeobecnú zásadu zákazu zneužitia práva ako princíp uplatniteľný v celej EÚ. Tento princíp nie je síce kodifikovaný v konkrétnom článku smernice, ale vyplýva z výkladu európskeho práva, a to najmä v oblasti DPH a daní z príjmov.⁸⁵ Na vnútroštátnej úrovni dnes nachádzame výslovnú úpravu oblasti zneužitia práva v oblasti daní. Za zmienku teda určite stojí § 3 ods. 9 Zákona č. 563/2009 Z. z. Zákon o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý stanovuje, že správanie daňového subjektu, ktoré síce formálne spĺňa zákonné podmienky, ale obchádza účel právnej normy, môže byť považované za zneužitie práva – a daňový úrad môže takúto transakciu ignorovať. Zákonná úprava teda vytvára oporu pre orgány vykonávajúce správu daní, aby vedeli zasiahnuť proti nepoctivým, ale formálne legálnym štruktúram.⁸⁶

2.1 Judikatúra týkajúca sa oblasti zneužitia práva v daňových veciach z pohľadu slovenských súdov

Judikatúra slovenských súdov v oblasti zneužitia práva za posledné roky výrazne napreduje⁸⁷, a to najmä vďaka činnosti Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho správneho súdu SR, ktorý začal rozhodovať v roku 2021. Súdny v rámci svojej činnosti často poukazuje na dôležitosť skutočného ekonomického obsahu transakcie – a ak ide len o formálne usporiadanie bez reálnej ekonomickej aktivity, môžu správne orgány takúto transakciu z hľadiska dane ignorovať.⁸⁸ Zároveň však slovenské súdy kladú dôraz na dôkaznú povinnosť daňových úradov,

⁸⁴ Sudcovský princíp znamená zásadu prednosti práva Európskej únie (EÚ) (nazývaná tiež „precedencia“ alebo „nadradenosť“) je založená na myšlienke, že v prípade rozporu medzi aspektom práva EÚ a aspektom práva v členskom štáte EÚ (vnútroštátne právo) má prednosť právo EÚ.

⁸⁵ ŠRAMEL, B.: Medze daňovej optimalizácie v judikatúre Súdneho dvora EÚ. Právny obzor, 2017.

⁸⁶ Zákon č. 563/2009 Zákon o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁸⁷ Dostupné na internete: <[Slovak courts definitively stop tax law abuse via shell companies - The Slovak Spectator](#)>.

⁸⁸ BABČÁK, V.: Daňové právo na Slovensku.

kedy zneužitie práva musí byť preukázané, nie len predpokladané. Toto je dôležité z hľadiska ochrany práv daňových subjektov.⁸⁹

Najvyšší súd SR a Najvyšší správny súd SR uplatňujú zásadu zákazu zneužitia práva konzistentne s judikatúrou SDEÚ. V judikatúre sa opakujú tri motívy, a teda 1. nemožno trestať legálnu daňovú optimalizáciu; 2. ak však ide o umelé konštrukcie bez ekonomickej racionality, správca dane môže výhodu odoprieť; 3. pri preukazovaní zneužitia práva nesie dôkazné bremeno správca dane, kým pri preukazovaní splnenia zákonných podmienok odpočtu nesie dôkazné bremeno daňový subjekt.

2.2 Burden of proof⁹⁰ a ochrana legitímnych očakávaní

Slovenské súdy v rámci svojej judikatúry zdôrazňujú, že zásada právnej istoty a legitímneho očakávania chráni daňový subjekt, ktorý konal v medziach textu právnych predpisov a v dobrej viere. Samotný fakt, že subjekt zvolil daňovo efektívnejšiu cestu, neznamena zneužitie. K zneužitiu dochádza až vtedy, keď „hlavným účelom“ schémy je neoprávnené získanie výhody a schéma sa odlišuje od bežnej obchodnej praxe.

2.2 Metodika posúdenia podľa slovenských súdov

Vymedzenie účelu uplatnenej daňovej výhody⁹¹ – čo je účelom príslušnej úpravy (napr. odpočty DPH, oslobodenia pri intrakomunitárnych dodaniach, režimy pri použití tovaru)?

Analýza ekonomickej racionality⁹² – existoval pri transakciách reálny hospodársky dôvod? Sú transakcie bežné v obchodnej praxi, alebo ide o umelú konštrukciu?

Subjektívny prvok⁹³ – bol získanie daňovej výhody podstatným cieľom? Indície: kruhové toky peňazí, prepojenia osôb, neprimerané ceny, chýbajúce riziká.

Dobrá viera a primerané opatrenia⁹⁴ – ak správca dane tvrdí podvodný reťazec, musí preukázať, že subjekt vedel alebo mal vedieť, a súčasne skúmať opatrenia (overenie registrácie, sídla, materiálnych kapacít dodávateľa, zmluvné garancie, logistické dôkazy atď.).

⁸⁹ Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky z 29. júna 2022, sp. zn. 5Sžfk/4/2021.

⁹⁰ Burden of proof (dôkazné bremeno) je právny pojem, ktorý označuje povinnosť strany v spore preukázať pravdivosť svojich tvrdení.

⁹¹ Kačaljak, M.: Podvod na DPH a zneužitie práva v oblasti DPH v právnej doktríne a aplikačnej praxi na Slovensku, Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov (SKDP) 1/2020. Dostupné na internete: <[Bulletin SKDP 2_21.pdf](#)>.

⁹² SKDP Bulletin 2/2021 a 4/2022 sumarizujú test „opodstatnené obchodné dôvody odrážajúce ekonomickú realitu“. Dostupné na internete: <[Bulletin SKDP 2_21.pdf](#)>.

⁹³ Zbierka stanovísk a rozhodnutí NSS SR 63/2023 (DPH, „Axel Kittel test“). Dostupné na internete: <[Zbierka 2023_4-2.pdf](#)>.

⁹⁴ Zbierka NSS SR 63/2023. Dostupné na internete: <[Zbierka 2023_4-2.pdf](#)>.

Rozdelenie dôkazného bremena⁹⁵ – pri priznaní odpočtu preukazuje daňový subjekt splnenie zákonných podmienok; pri kvalifikácii ako zneužitie/prítomnosť podvodu preukazuje tvrdenia správca dane.

3 JUDIKATÚRA TÝKAJÚCA SA OBLASTI ZNEUŽITIA PRÁVA V DAŇOVÝCH VECIACH Z POHĽADU EURÓPSKÝCH SÚDOV

Na úrovni EÚ má rozhodujúci význam najmä judikatúra Súdneho dvora Európskej únie („ďalej len SDEÚ“). Zlomovým v tejto oblasti je rozsudok C-255/02 – Halifax, kde súd po prvýkrát formuloval zásadu zákazu zneužitia práva. Podľa tohto rozhodnutia možno transakcie, ktoré nemajú žiadne hospodárske opodstatnenie a ich jediným cieľom je získanie daňovej výhody, považovať za zneužívajúce, a to aj v prípade, keď formálne spĺňajú zákonné požiadavky. Medzi ďalšie významné rozhodnutia možno zaradiť rozsudok vo veci Kofoed (C-321/05), Part Service (C-425/06) alebo v oblasti daní z príjmov rozsudky Egiom (C-6/16) a Danish beneficial ownership cases (C-116/16 a C-117/16). Tieto rozhodnutia zdôrazňujú najmä potrebu posúdiť: účel transakcie, ekonomickú realitu či vzájomné prepojenie subjektov.⁹⁶ Európska judikatúra zároveň ovplyvňuje výklad národného práva a slovenské súdy sú ňou viazané – najmä pri výklade harmonizovaných oblastí, ako je DPH.⁹⁷

3.1 Judikatúra SDEÚ významná pre oblasť zneužitia práva

Za zmienku v danom prípade určite stojí práve Rozsudok Halifax, ktorý položil základný test: plnenia nemožno uznať na účely vzniku nároku na odpočítanie DPH, ak z objektívnych okolností vyplýva, že ich hlavný účel spočíva v získaní daňovej výhody odporujúcej účelu právnej úpravy.⁹⁸ Test má teda dva piliere, a to 1. objektívny – výsledkom je daňová výhoda v rozpore s účelom smernice a 2. subjektívny – podstatným cieľom je získanie tejto výhody. Zároveň platí, že bežná daňová optimalizácia je prípustná, hranicu predstavuje účelové vytváranie umelých konštrukcií (tzv. artificial arrangements) bez ekonomickej racionality.⁹⁹ V kontexte priamych daní SDEÚ v Rozsudku Cadbury Schweppes zdôraznil, že členské štáty môžu obmedziť slobody vnútorného trhu iba v rozsahu nevyhnutnom na zabránenie čisto umelým konštrukciám. Aj tu je kľúčom posúdenie reálneho ekonomického obsahu a skutočného výkonu činnosti.¹⁰⁰ V rozhodnutiach spájajúcich zneužitie s podvodom, ako napríklad Kittel & Recolta, SDEÚ stanovil kritériá, kedy vnútroštátne orgány môžu odmietnuť právo na odpočítanie DPH, ak sa na základe objektívnych skutočností preukáže, že zdaniteľná osoba vedela alebo mala a mohla vedieť, že sa svojou transakciou zúčastňuje na plnení

⁹⁵ SKDP Bulletin 3/2024. Dostupné na internete: <[SKDP_3_2024_web.pdf](#)>.

⁹⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 5. júla 2007, Hans Markus Kofoed proti Skatteministeriet, C-321/05, ECLI:EU:C:2007:408.

⁹⁷ LANG, M.: Abuse of Law in the Context of Tax Law. EC Tax Review, 2013.

⁹⁸ ⁹⁸ DE LA FERIA, R.: Prohibition of Abuse of (Community) Law: The Creation of a New General Principle of EC Law Through Tax. Common Market Law Review, 2008

⁹⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 21. februára 2006, Halifax plc a i. proti Commissioners of Customs & Excise, C-255/02, ECLI:EU:C:2006:121

¹⁰⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes plc a Cadbury Schweppes Overseas Ltd proti Commissioners of Inland Revenue, C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544

súvisiacom s podvodom. Dôraz je na rozumne očakávateľných opatreniach starostlivosti.¹⁰¹ Ďalej, Rozsudok Italmoda potvrdil, že odmietnutie priznania výhody podľa smernice o DPH (napr. práva na odpočet alebo vrátenie) je len dôsledkom uplatnenia všeobecnej zásady, podľa ktorej sa nikto nemôže zneužívajúcim spôsobom dovolávať práva EÚ. Nevyžaduje sa osobitný transpozičný predpis.¹⁰² A napokon v Rozsudku Cussens SDEÚ výslovne potvrdil, že zásada zákazu zneužitia v DPH je priamo uplatniteľná aj voči jednotlivcom a môže sa uplatniť aj na transakcie predchádzajúce rozhodnutiu Halifax, keďže ide o všeobecnú zásadu práva.¹⁰³

SDEÚ opakovane prepojil zneužitie s princípom neutrality DPH a v mnohých veciach (Teleos, Mecsek-Gabona, EntecoBaltic, Litdana, Herst, AREX CZ, MaksPen, Bonik) rozvinul kritériá pre rozdelenie dôkazného bremena, požiadavky na dobrú vieru a primerané opatrenia, ako aj limity pre odmietnutie odpočtu či oslobodenia.¹⁰⁴

ZÁVER

Zásada zákazu zneužitia práva sa v daňovej oblasti stala neoddeliteľnou súčasťou výkladu a aplikácie daňového práva, pričom jej obsah a kritériá boli formované predovšetkým judikatúrou Súdneho dvora EÚ. Tento princíp predstavuje hranicu medzi legitímnou daňovou optimalizáciou a neprípustným obchádzaním účelu právnej úpravy. Z judikatúry vyplýva dvojstupňový test založený na objektívnom kritériu (výsledkom transakcie je neoprávnená daňová výhoda) a subjektívnom kritériu (hlavným účelom konania je získanie tejto výhody). Slovenské súdy tento prístup postupne prevzali a v rozhodovacej činnosti zdôrazňujú potrebu skúmania skutočného ekonomického obsahu transakcií, rozdelenia dôkazného bremena medzi správcu dane a daňový subjekt, ako aj ochrany dobrej viery a legitímnych očakávaní.

V praxi sa preto čoraz viac presadzuje požiadavka, aby daňové orgány vedeli konkrétne preukázať objektívne okolnosti nasvedčujúce zneužitiu, a nie iba abstraktne odkazovali na účelovosť konania. Pre daňové subjekty z toho vyplýva, že daňová optimalizácia je prípustná, ak sleduje reálny hospodársky cieľ a zodpovedá bežnej obchodnej praxi. Naopak, umelé konštrukcie vytvárané iba za účelom získania daňovej výhody môžu byť posúdené ako zneužitie práva a viesť k odmietnutiu daňových výhod. Pre správnu prax tak ostáva kľúčové správne posúdenie účelu transakcií, starostlivá dokumentácia hospodárskej racionality a prijímanie primeraných opatrení na predchádzanie účasti na podvodných reťazcoch.

¹⁰¹ Rozsudok Súdneho dvora z 6. júla 2006, Axel Kittel proti Belgickému štátu a Belgicko proti Recolta Recycling SPRL, spojené veci C-439/04 a C-440/04, ECLI:EU:C:2006:446

¹⁰² Rozsudok Súdneho dvora z 18. decembra 2014, Italmoda Mariano Previti vof, Turbu.com BV a Turbu.com Mobile Phone's BV proti Staatssecretaris van Financiën, spojené veci C-131/13, C-163/13 a C-164/13, ECLI:EU:C:2014:2455

¹⁰³ Rozsudok Súdneho dvora z 22. novembra 2017, Máirtín Cussens, John Jennings a Vincent Kingston proti Tánaiste, Minister for Justice, Equality and Law Reform a i., C-251/16, ECLI:EU:C:2017:881

¹⁰⁴ ŠRAMEL, B.: Medze daňovej optimalizácie v judikatúre Súdneho dvora EÚ

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. a kol.: Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2019
2. DE LA FERIA, R.: Prohibition of Abuse of (Community) Law: The Creation of a New General Principle of EC Law Through Tax. *Common Market Law Review*, 2008
3. DRGONEC, J.: Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax. Bratislava: C. H. Beck, 2019
4. JÁNOŠÍKOVÁ, P.: Zneužitie práva v daňovej oblasti. *Bulletin Slovenskej advokácie*, 2020
5. KURILOVSKÁ, L., POLÁK, P.: Trestné činy daňové a ich odlišenie od zneužitia práva. *Justičná revue*, 2018
6. LANG, M.: Abuse of Law in the Context of Tax Law. *EC Tax Review*, 2013.
7. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky z 29. júna 2022, sp. zn. 5Sžfk/4/2021
8. Rozsudok Súdneho dvora z 12. septembra 2006, Cadbury Schweppes plc a Cadbury Schweppes Overseas Ltd proti Commissioners of Inland Revenue, C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544
9. Rozsudok Súdneho dvora z 18. decembra 2014, Italmoda Mariano Previti vof, Turbu.com BV a Turbu.com Mobile Phone's BV proti Staatssecretaris van Financiën, spojené veci C-131/13, C-163/13 a C-164/13, ECLI:EU:C:2014:2455
10. Rozsudok Súdneho dvora z 21. februára 2006, Halifax plc a i. proti Commissioners of Customs & Excise, C-255/02, ECLI:EU:C:2006:121
11. Rozsudok Súdneho dvora z 22. novembra 2017, Máirtín Cussens, John Jennings a Vincent Kingston proti Tánaiste, Minister for Justice, Equality and Law Reform a i., C-251/16, ECLI:EU:C:2017:881
12. Rozsudok Súdneho dvora z 5. júla 2007, Hans Markus Kofoed proti Skatteministeriet, C-321/05, ECLI:EU:C:2007:408
13. Rozsudok Súdneho dvora z 6. júla 2006, Axel Kittel proti Belgickému štátu a Belgicko proti Recolta Recycling SPRL, spojené veci C-439/04 a C-440/04, ECLI:EU:C:2006:446
14. ŠRAMEL, B.: Medze daňovej optimalizácie v judikatúre Súdneho dvora EÚ. *Právny obzor*, 2017
15. ŠRAMEL, B.: Medze daňovej optimalizácie v judikatúre Súdneho dvora EÚ
16. Zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty
17. Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov
18. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

KONTAKT NA AUTORA

livia.lackova@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Konsolidácia verejných financií – opatrenia prijímané v rámci konsolidácie

Consolidation of public finances – measures taken within the framework of consolidation

Bc. Natália Ferenčák

Abstrakt

Príspevok je venovaný téme konsolidácie verejných financií, konkrétne opatreniam, ktoré boli prijímané v rámci konsolidácie. Konsolidácia verejných financií sa v Slovenskej republike stala nevyhnutnou vzhľadom na dlhodobý zlý stav verejných financií a neustále rastúci deficit štátneho rozpočtu. Cieľom príspevku je vymedziť pojem konsolidácie, definovať dôvody, pre ktoré bola konsolidácia nevyhnutná a analyzovať jednotlivé konsolidačné opatrenia, ktoré boli prijaté s účinnosťou od roku 2025. Analyzovaná je najmä nová sadzba dane z pridanej hodnoty, daň zo sladených nápojov, finančných transakcií či zmeny, ktoré nastali pri príjmoch fyzických a právnických osôb. V práci sme použili deskriptívnu, analytickú a hodnotiacu metódu.

Kľúčové slová:

Konsolidácia, verejné financie, verejný dlh, opatrenia prijímané v rámci konsolidácie

Abstract

The contribution is devoted to the subject of the consolidation of public finances, namely the measures taken in the framework of the consolidation. The consolidation of public finances in the Slovak Republic has become necessary in view of the long-term bad state of public finances and the steadily increasing deficit in the state budget. The aim of the work is to define the concept of consolidation, to define the reasons why consolidation was necessary and to analyse the individual consolidation measures adopted with effect from 2025. In particular, a new rate of value added tax, a tax on sweetened beverages, financial transactions or changes in the income of natural and legal persons is analysed. We used a descriptive, analytical and evaluation method at work.

Key words:

Consolidation, public finances, public debt, consolidation measures

ÚVOD

Konsolidácia verejných financií je v súčasnosti jednou z najviac diskutovaných tém na Slovensku, ktorá rezonuje nie len medzi koalíciou a opozíciou ale v celej spoločnosti. Slovenská republika v posledných rokoch zvädza veľký boj so zhoršujúcim sa stavom verejných financií, ktorý je výsledkom pandémie COVID – 19, energetickej krízy, vojny na Ukrajine ale aj výziev spojených so starnutím populácie či rastúcimi nárokmi na sociálny systém. V dôsledku týchto ekonomických otrasov a vzhľadom na vysoký verejný dlh bola vláda Slovenskej republiky nútená prijať opatrenia, ktoré zlepšia stav verejných financií.

Konsolidácia je vnímaná ako nevyhnutný, no zároveň v spoločnosti medzi obyvateľmi ako nepopulárny proces, keďže prináša so sebou úsporné opatrenia, ktorých následky dopadajú práve na nich. Avšak je potrebné zdôrazniť, že bez prijatia konsolidačných opatrení a efektívnej konsolidácii by hrozilo ďalšie prehľbovanie deficitu a rast verejného dlhu, čo by mohlo mať ešte nepriaznivejšie dôsledky nie len pre budúcnosť obyvateľov ale aj pre budúcnosť Slovenska ako celku.

Cieľom tohto príspevku je prostredníctvom deskriptívnej metódy bližšie vysvetliť pojem konsolidácie ako aj objasniť základné dôvody, pre ktoré je konsolidácia dôležitá, pretože práve tieto aspekty považujeme za kľúčové pre pochopenie potreby prijatia jednotlivých konsolidačných opatrení. V práci budeme pomocou analytickej metódy analyzovať jednotlivé konsolidačné opatrenia, ktoré boli prijaté s účinnosťou od roku 2025. Prostredníctvom hodnotiacej metódy poukážeme na výhody a nevýhody prijatých opatrení. Na základe získaných poznatkov sa následne pokúsime navrhnúť opatrenia de lege ferenda.

V príspevku analyzujeme pojmy pomocou právnych a ekonomických prameňov. Problematika konsolidácie verejných financií je z dôvodu jej aktuálnosti spracovaná v odbornej literatúre iba v obmedzenej miere. Literatúra v uvedenej oblasti je skôr zameraná na všeobecné otázky verejných financií, pričom konkrétne opatrenia sú spracované prevažne v zákonoch, odborných článkoch či dokumentoch štátnych inštitúcií. Z uvedeného dôvodu naše poznatky budeme čerpať predovšetkým z týchto zdrojov.

1 KONSOLIDÁCIA VEREJNÝCH FINANCIÍ

Konsolidácia predstavuje cudzie slovo, ktoré slovník slovenského jazyka vymedzuje ako „upevnenie“, „zaistenie“ či „ustálenie“. Ak spojíme tento pojem s pojmom verejných financií môžeme konštatovať, že konsolidácia verejných financií predstavuje proces, ktorého cieľom je upevniť a zlepšiť stav verejných financií v krajine. „*Verejné financie slúžia na uspokojovanie potrieb obyvateľstva na úrovni štátu, regiónu a municipalít, zabezpečujú verejné statky a naplňujú tak verejný záujem.*“¹⁰⁵ Verejné financie sú dôležité nie len pre samotný štát, ktorý ich využíva na plnenie svojich základných funkcií ale aj pre spoločnosť ako celok, keďže

¹⁰⁵ REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, K., ŠTOFKOVÁ, J., KAŠTÁNEK, P., GAŠOVÁ, K. *Financie a finančné riadenie*. Miesto vydania: Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2020., str. 13.

prostredníctvom nich sa financuje zdravotníctvo, školstvo, infraštruktúra či sociálne zabezpečenie. Kľúčovou súčasťou verejných financií je štátny rozpočet. „Štátny rozpočet je centralizovaný peňažný fond, ktorý je tvorený a používaný hlavne v súvislosti s nenávratným, neekvivalentným rozpočtom v sústave verejných rozpočtov.“¹⁰⁶ Tvorí ho súhrn príjmov a výdavkov štátu. Ak sú príjmy rovnaké ako výdavky môžeme konštatovať, že štátny rozpočet je v rovnováhe. Ak príjmy preyšujú výdavky vzniká rozpočtový prebytok, pričom pri vyšších výdavkoch než príjmoch nastáva rozpočtový deficit. **Štátny rozpočet dosiahol v roku 2024 príjmy v celkovej výške 24,5 miliardy eur, pričom výdavky boli vo výške 30, 8 miliardy eur. Rozdiel medzi príjmami a výdavkami v roku 2024 predstavoval hotovostný schodok štátneho rozpočtu 6, 4 miliardy eur.**¹⁰⁷ Tento hotovostný schodok po prepočítaní na podiel k hrubému domácomu produktu (ďalej len „HDP“) zodpovedá rozpočtovému deficitu vo výške 5,27% HDP.¹⁰⁸

Deficit štátneho rozpočtu je možné riešiť pomocou verejného dlhu. Verejný dlh je súhrn pohľadávok ostatných ekonomických subjektov voči štátu, obciam, regiónom a pod.¹⁰⁹ V roku 2024 dosiahol dlh Slovenskej republiky podľa Štatistického úradu 77,65 miliardy eur, čo zodpovedá 59,3 % HDP.¹¹⁰ Úlohou konsolidácie je postupne znížiť rozpočtový deficit a verejný dlh. Na dosiahnutie tejto úlohy vláda Slovenskej republiky prijala viaceré konsolidačné opatrenia, pričom do roku 2027 musí postupne pripraviť aj ďalšie konsolidačné opatrenia za 3,5 miliardy eur¹¹¹, aby znížila deficit a verejný dlh na prípustnú hranicu.

Zníženie verejného dlhu je dôležité pre dlhodobú udržateľnosť verejných financií ako aj pre samotnú stabilitu ekonomiky. Tým, že sa zníži verejný dlh zníži sa riziko finančnej krízy, ktorá by nepochybne mala nepriaznivé dôsledky nie len na hospodárstvo krajiny ale aj na životnú úroveň obyvateľov. Rovnako zníženie verejného dlhu bude mať za následok zvýšenie dôvery rôznych investorov, bánk či rôznych medzinárodných organizácií. V neposlednom rade, konsolidácia a teda aj zníženie verejného dlhu je nevyhnutné z dôvodu dlhovej brzdy zakotvenej v ústavnom zákone č. 493/2011 Z.z. ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti¹¹² a záväzku Slovenskej republiky voči Európskej únii.

¹⁰⁶ REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, K., ŠTOFKOVÁ, J., KAŠTÁNEK, P., GAŠOVÁ, K. *Financie a finančné riadenie*. Miesto vydania: Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2020., str. 19.

¹⁰⁷ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Bilancia štátneho rozpočtu k 31.12.2024. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na: <https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-k-31-12-2024.html>

¹⁰⁸ ¹⁰⁸ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Deficit a dlh verejných financií za rok 2024. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://bit.ly/41ELweN>

¹⁰⁹ REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, K., ŠTOFKOVÁ, J., KAŠTÁNEK, P., GAŠOVÁ, K. *Financie a finančné riadenie*. Miesto vydania: Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2020., str. 25.

¹¹⁰ ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Deficit a dlh verejných financií za rok 2024. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://bit.ly/41ELweN>

¹¹¹ STVR. Slovensko čaká ďalšia tvrdá konsolidácia, premiér však odmieta šetriť na senioroch a rodinách s deťmi. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://spravy.stvr.sk/2025/05/slovensko-caka-dalsia-tvrda-konsolidacia-premier-vsak-odmieta-setrit-na-senioroch-a-rodinach-s-detmi/>

¹¹² Ústavný zákon č. 493/2011 Z.z. ústavný zákon o rozpočtovej zodpovednosti

Čl. 126 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie hovorí o tom, že: „Členské štáty sa vyhýbajú nadmernému štátnemu deficitu.“ Hodnoty nadmerného štátneho deficitu sú následne bližšie špecifikované v čl. 1 protokolu o postupe pri nadmernom deficite, ide o 3% pre pomer plánovaného alebo skutočného štátneho deficitu k HDP v trhových cenách a 60 % pre pomer štátneho dlhu k HDP v trhových cenách.¹¹³ Vzhľadom na výšku verejného dlhu a rozpočtového deficitu, ktorú sme uviedli vyššie, Slovenská republika v súčasnosti čelí výraznému tlaku a bola nútená k prijatiu jednotlivých konsolidačných opatrení.

2 OPATRENIA PRIJATÉ V RÁMCI KONSOLIDÁCIE NA ROK 2025

Prvé opatrenia, ktoré boli prijaté v rámci konsolidácie verejných financií v Slovenskej republike môžeme pozorovať už od začiatku 21. storočia, keď sa Slovenská republika pripravovala na svoj vstup do Európskej únie. Významným míľnikom v tomto smere bola daňová reforma z roku 2004, ktorej cieľom bolo odstránenie deformačných účinkov daňových zákonov, odstránenie dvojitého zdanenia príjmov, zjednodušenie daňovej sústavy a jej zatraktívnenie pre zahraničných investorov. V rámci uvedenej daňovej reformy bola zavedená jednotná sadzba dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) vo výške 19%, boli prijaté zákony o spotrebných daniach, či reforma sociálneho a dôchodkového systému.¹¹⁴

Ďalšia vlna konsolidácie nasledovala po roku 2010 ako reakcia na globálnu finančnú krízu. Vláda v rokoch 2010 – 2012 prijala viacero konsolidačných opatrení, ktorých cieľom bolo znížiť deficit verejných financií pod hranicu 3% HDP. V tomto období bola zvýšená základná sadzba DPH z 19% na 20%, boli zrušené niektoré daňové výnimky, zvýšené spotrebné dane či zavedená dlhová brzda v ústavnom zákone č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti. V rokoch 2013 – 2014 vláda Slovenskej republiky pokračovala v konsolidácii a prijímala ďalšie konsolidačné opatrenia, medzi ktoré patrili napríklad zvýšenie dane z príjmov z právnických osôb (ďalej len „PO“), zavedenie odvodu z bánk a vybraných regulovaných odvetví či zavedenie tzv. miliónárskej dane.

Ako sme uviedli v úvode tohto príspevku, v dôsledku predovšetkým pandémie COVID – 19, energetickej krízy či vojny na Ukrajine vláda Slovenskej republiky od roku 2023 prijíma opätovne konsolidačné opatrenia. 19. decembra 2023 bol prijatý zákon č. 530/2023 Z.z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v súvislosti so zlepšením stavu verejných financií, ktorý sa označuje ako tzv. lex konsolidácia. V dôsledku tohto zákona bola zavedená vyššia daň z dividend, minimálna daň z príjmov PO, boli zvýšené odvody na zdravotné poistenie u zamestnávateľov a osôb, ktoré sú súkromno zárobkovo činnými osobami, či rozšírený okruh osobitného odvodu v regulovaných odvetviach aj na banky. V rámci uvedeného konsolidačného balíčka bola súčasne zrušená novela zákona č. 595/2003 Z.z. zákon o dani z príjmov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“) z júna 2023, ktorá sa mala uplatňovať s účinnosťou od 1. januára 2024 a ktorá predpokladala viaceré daňové benefity v kryptooblasti.

¹¹³ Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Ú v. EÚ C 202, 07.06.2016.

¹¹⁴ REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, K., ŠTOFKOVÁ, J., KAŠTÁNEK, P., GAŠOVÁ, K. *Financie a finančné riadenie*. Miesto vydania: Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2020., str. 47.

Tento krok vyvolal veľkú vlnu nevôle medzi investormi do krypto aktív¹¹⁵ a preto tu vystáva otázka, či tento krok vlády bol správny. Na jednej strane môžeme argumentovať, že zrušenie predmetnej novely zabránilo strate príjmov štátneho rozpočtu, no na strane druhej môžeme skonštatovať, že uvedené nepochybne narušilo predvídateľnosť daňovej legislatívy, keďže prinieslo pochybnosti ohľadom jej dlhodobej stability. Zrušenie novely mohlo mať na dôveru daňovníkov negatívny vplyv, čím zároveň mohla byť narušená ich ochota zdaňovať príjmy z kryptomien legálne. Narušená ochota daňovníkov môže predstavovať zvýšené riziko daňových únikov. Vzniká tu teda otázka, či rozpočtový prínos naozaj prevážil nad dlhodobým záujmom podpory oblasti kryptoaktív.

V roku 2024 vláda Slovenskej republiky prijala druhý konsolidačný balíček, ktorý obsahoval opatrenia, ktoré vstúpili do účinnosti v roku 2025, pričom najdôležitejšie z nich si bližšie vymedzíme v nasledujúcich podkapitolách tohto príspevku.

2. 1 Zmena sadzby dane z pridanej hodnoty

S účinnosťou od 1.1.2025 bol novelizovaný § 27 zákona č. 222/ 2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty (ďalej len „zákon o DPH“). Základná sadzba dane z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) bola zvýšená z 20 % na 23 % a súčasne boli zavedené dve znížené sadzby dane. Prvá znížená sadzba DPH je vo výške 19 % a uplatňuje sa na tovary a služby uvedené v bode 1 prílohy č. 7 k uvedenému zákonu (napr. elektrická energia, soľ, voda, vrátane prírodných alebo umelých minerálnych vôd a sytených vôd, neobsahujúcich pridaný cukor..). Druhá znížená sadzba DPH je vo výške 5 % zo základu dane a uplatňuje sa na služby uvedené v bode 2 a tovary uvedené v bode 2 a 3 prílohy č. 7 k zákonu.¹¹⁶

Vláda očakáva, že zvýšenie sadzby DPH prinesie do štátneho rozpočtu 756 miliónov eur, čo môžeme považovať za hlavný prínos tohto opatrenia. Ako pozitívum môžeme pozorovať aj skutočnosť, že pri niektorých položkách ako sú napríklad základné potraviny (rožok, zemiaky, maslo, čerstvé mäso) bola znížená sadzba DPH z pôvodných 10 % na 5 %. Sadzba dane bola znížená aj pri elektrickej energii, kde sa z pôvodných 20 % znížila na 19 %, či pri liekoch, zdravotných pomôckach, knihách, učebniciach, ubytovaní, vlekoch, rekreačných zariadeniach a gastro službách, kde bola znížená z 10 % na 5 %.¹¹⁷ Znížením sadzby dane DPH pri vybraných položkách bolo znížené daňové zaťaženie, čím bola zohľadnená potreba ochrany zraniteľných skupín obyvateľstva ako aj podnikateľov v uvedenej oblasti, ktorí utrpeli značné straty počas pandémie COVID – 19.

Naopak, zvýšenie základnej sadzby DPH ako jednej z nepriamych daní, malo najvýraznejší dopad na spotrebiteľov, pretože spôsobilo nárast cien tovarov a služieb. Táto

¹¹⁵ VARGA. Zdaňovanie Bitcoinov a iných kryptomien (virtuálnych mien) po zrušení krypto novely – možnosti daňovej optimalizácie. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na: <https://highgate.sk/zdanovanie-bitcoinov-a-inych-kryptomien-virtualnych-mien-po-zruseni-krypto-novely-moznosti-danovej-optimalizacie/>

¹¹⁶ § 27 zákona o DPH

¹¹⁷ MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Konsolidácia verejných financií 2025. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/71/KONSOLIDACNE-OPATRENIA-PREZENTACIA.pdf>

skutočnosť môže viesť k daňovým únikom či k poklesu spotreby, keďže môžeme pozorovať, že mnohí dochádzajú na nákupy do zahraničia. Zavedenie dvoch znížených daňových sadzieb opätovne potvrdilo to, že faktor daňovej sadzby nemožno zaradiť medzi prejavy neutrálneho pôsobenia DPH.¹¹⁸

2. 2 Zavedenie nových daní

V rámci konsolidácie sa vláda Slovenskej republiky rozhodla nie len zvýšiť sadzbu DPH ale súčasne zaviesť aj nové dane, ktorých cieľom je získať dodatočné príjmy do štátneho rozpočtu a zároveň ovplyvniť správanie spotrebiteľov a podnikateľský sektor. 1. januára 2025 vstúpil do účinnosti zákon č. 251/2024 Z.z. o dani zo sladených nealkoholických nápojov (ďalej len „zákon o sladených nápojoch“) a zákonom č. 279/2024 Z.z. bola s účinnosťou od 1. apríla 2025 zavedená daň z finančných transakcií (ďalej len „zákon o dani z finančných transakcií“).

Daň zo sladených nápojov môžeme zaradiť medzi nepriame spotrebné dane. Predmetom tejto dane je sladený nealkoholický nápoj, ktorý vymedzuje § 2 písm. a) zákona o sladených nápojoch. *„Daň vyberajú a platia do štátneho rozpočtu podnikateľské subjekty, ktoré uskutočňujú prvé dodanie sladeného nealkoholického nápoja v tuzemsku a ktorú vyberajú v cene sladeného nealkoholického nápoja.“*¹¹⁹ Základom dane je objem nápoja v litroch, pričom sadzbu dane vymedzuje § 8 zákona o sladených nápojoch. Sadzba dane je zavedená od 0,15 eur za liter až po 8,60 eur za kilogram v závislosti od druhu sladeného nealkoholického nápoja. *„Daňová povinnosť vzniká dňom prvého dodania sladeného nealkoholického nápoja v tuzemsku, ak zákon o sladených nealkoholických nápojoch neustanovuje inak.“*¹²⁰

Daň zo sladených nealkoholických nápojov môžeme označiť ako „health tax“, teda daň na podporu zdravia. Je možné konštatovať, že táto daň má dvojaký účel, keďže na jednej strane prispieva k zvýšeniu príjmov do štátneho rozpočtu a na druhej strane slúži ako regulačný nástroj prostredníctvom ktorého je možné aspoň čiastočne ovplyvniť správanie spotrebiteľov. Keďže ide o nepriamu daň podobne ako pri DPH ju v konečnom dôsledku uhradia spotrebiteľia pri nákupe sladeného nealkoholického nápoja. Zvýšenie cien pri týchto nápojoch však môže pôsobiť odstrašujúco na spotrebiteľov a to najmä na cenovo citlivé skupiny obyvateľstva, ktoré môžu byť motivované upustiť od ich pravidelnej konzumácie a namiesto toho si zvoliť zdravšiu a lacnejšiu alternatívu. Myslíme si, že takáto zmena spotrebiteľského správania by mohla mať

¹¹⁸ BABČÁK, B. *Dane a daňové právo na Slovensku*. Miesto vydania: Ružomberok: Vydavateľstvo EPOS, 2022., str. 127.

¹¹⁹ FINANČNÁ SPRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Daň zo sladených nealkoholických nápojov. [cit. 15.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.financnasprava.sk/sk/aktualne-dan-clo/faq/dan-sladeny-nealko-nej>

¹²⁰ § 6 ods. 1 zákona o sladených nealkoholických nápojoch

pozitívne účinky na zdravie populácie, čo je v čase rastúceho výskytu obezity, cukrovky, či rôznych srdcových ochorení chorôb mimoriadne dôležité.¹²¹

Daň z finančných transakcií sa v rámci prijatých konsolidačných opatrení stala nepochybne najviac diskutovanou témou. Aj napriek tomu, že táto daň pôsobí od 1. apríla 2025 nemôžeme s istotou určiť, či patrí k priamym alebo nepriamym daniam. Predmetom tejto dane je finančná transakcia, ktorú nájdeme vymedzenú v § 2 písm. b) zákona o dani z finančných transakcií. Daňovníkom je fyzická osoba (ďalej len „FO“), ktorá je podnikateľom, PO alebo organizačná zložka zahraničnej osoby, ktorá je používateľom platobných služieb poskytovateľa platobných služieb vykonávajúceho finančné transakcie a ktorá má sídlo, resp. miesto podnikania v tuzemsku, má platobný účet u poskytovateľa platobných služieb so sídlom v tuzemsku alebo ktorá v tuzemsku vykonáva činnosť.¹²² Základom dane je hodnota uskutočnenej finančnej transakcii, pričom sadzba dane je ustanovená na 0,4 % z hodnoty uskutočnenej finančnej transakcii (najviac do výšky 40 eur), 0,8 % zo základu dane za finančnú transakciu, ktorou je výber peňazí v hotovosti.

Vláda Slovenskej republiky predpokladá, že zavedenie tejto dane prinesie do štátneho rozpočtu 723 mil. eur a to bez výrazného negatívneho dopadu na bežných občanov. Je však potrebné zdôrazniť, že aj napriek skutočnosti, že sa táto daň formálne nevzťahuje na transakcie občanov, ktorí nepodnikajú, jej dôsledky nepochybne zasahujú aj ich. Povinnosť odvádzať túto daň majú podnikateľské subjekty, čo sa v konečnom dôsledku premieta do rastu cien tovarov a služieb. Ďalším negatívnym aspektom zavedenia tejto dane je aj možný nárast platieb v hotovosti, keďže mnohí podnikatelia sa chcú vyhnúť plateniu tejto dane a to napríklad tak, že ponúkajú rôzne benefity pre tých, ktorí sa rozhodnú využiť platbu v hotovosti. Avšak ako najväčšie negatívum tejto dane vnímame skutočnosť, že táto daň môže mať pre malých podnikateľov likvidačný charakter, keďže zvyšuje finančné zaťaženie v prostredí, kde už teraz títo malí podnikatelia čelia mnohým finančným prekážkam, resp. u väčších podnikateľov môže znamenať presun ich firiem do zahraničia, čím sa na Slovensku nepochybne zníži počet pracovných miest.

2. 3 Novela zákona č. 595/2003 Z.z. zákon o daní z príjmov

V dôsledku konsolidácie bol novelizovaný aj zákon č. 595/2003 Z.z. zákon o daní z príjmov (ďalej len „zákon o daní z príjmov“). Zmeny, ktoré v dôsledku novelizácie zákona nastali, sa týkajú príjmov FO aj PO.

Významným konsolidačným opatrením pri príjmoch FO bola zmena podmienok na uplatnenie daňového bonusu. Od 1. januára 2025 sa zmenil vekový limit na uplatnenie daňového bonusu, a teda daňový bonus už nemôžu rodičia poberať do dovŕšenia 25 rokov

¹²¹ HEALTH INEQUALITIES. Dane z nápojov sladených cukrom v európskom regióne WHO: úspech vďaka získaným skúsenostiam a výzvam, ktorým čelíme. [cit. 17.08.2025]. Dostupné online na: <https://health-inequalities.eu/sk/jwddb/sugar-sweetened-beverage-taxes-in-the-who-european-region-success-through-lessons-learned-and-challenges-faced/>

¹²² § 3 ods. 1 zákona o dani z finančných transakcií

dieť a ale len do dovŕšenia 18 rokov dieťaťa. Rodičia vysokoškolských študentov teda stratili nárok na daňový bonus, hoci náklady na štúdium sú nepochybne vysoké. Zmenila sa aj výška daňového bonusu – 50 eur pre deti staršie ako 15 rokov a 100 eur pre deti do 15 rokov. Rovnako sa zvýšil aj percentuálny limit z čiastkového základu dane, ktorý slúži na výpočet maximálnej výšky daňového bonusu. Úprava týchto podmienok by mala do štátneho rozpočtu priniesť sumu 174 mil. Eur.¹²³

Pozitívnym konsolidačným opatrením, ktoré má pozitívny dopad najmä na malých živnostníkov je zvýšenie hranice zdaniteľných príjmov pre uplatnenie zníženej sadzby dane z príjmov FO vo výške 15 %. Pôvodná hranica 60 000 eur bola navýšená na 100 000 eur. Táto zmena umožní širšiemu okruhu daňovníkov využiť výhodnejšie daňové zaťaženie, čím sa zároveň podporí aj ich podnikateľská činnosť.

V roku 2026 bude prvýkrát možné za rok 2025 poukázať podiel zaplatenej dane daňovníkom, ktorý je FO vo výške 2 % ním určenému rodičovi. Zmena umožní daňovníkovi poukázať časť zaplatenej dane nie len neziskovým organizáciám či občianskym združeniam ale aj rodičom, čo môže prispieť k zlepšeniu ich finančnej situácie.

V dôsledku konsolidácie sa znížilo aj ustanovené % na účely výpočtu nepeňažného príjmu zamestnanca z 1 % na 0,5 %, ak ide o motorové vozidlo zamestnávateľa zaradené do odpisovej skupiny 0 (teda ak ide o elektromobil.) Zamestnanec, ktorý používa vozidlo aj na súkromné účely má znížené percento používané na výpočet jeho nepeňažného príjmu. Prvýkrát sa znížené percento mohlo použiť pri výpočte nepeňažného príjmu za január 2025.

Novela priniesla aj niekoľko ďalších zmien. Upravili sa podmienky oslobodenia od dane z peňažného/nepeňažného plnenia poskytnutého z prostriedkov štátneho rozpočtu pri udeľovaní štátnych cien a vyznamenaní, čestných štátnych titulov a odmien športových reprezentantov.

Pri dani z príjmov PO sa podobne ako pri príjmoch FO zvýšila hranica zdaniteľných príjmov pre uplatnenie zníženej sadzby dane vo výške 10 % a to konkrétne zo 60 000 eur na 100 000 eur. U PO, ktoré nedosiahnú zdaniteľné príjmy za príslušné zdaňovacie obdobie sumu 100 000 eur sa znížila sadzba dane z príjmov z 15 % na 10 %, pričom bola zavedená aj nová sadzba dane vo výške 24 % zo základu dane, ktorá sa uplatní v prípade, ak zdaniteľné príjmy PO v príslušnom zdaňovacom období presiahnu sumu 5 miliónov eur.¹²⁴

¹²³ DAŇOVÉ CENTRUM. Daňový bonus na deti od 1. januára 2025. [cit. 17.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.danovecentrum.sk/aktuality/danovy-bonus-na-deti-od-1-januara-2025-top-tema-dc-1-2025.htm>

¹²⁴ FINANČNÁ SPRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Konsolidačný balík verejných financií 2025. [cit. 15.08.2025]. Dostupné online na: https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Financna_sprava/Rozne/2024/2024.12.09_konsol_balik.pdf

3 NÁVRHY DE LEGE FERENDA KU KONSOLIDAČNÝM OPATRENIAM

Konsolidačné opatrenia sa vyznačujú náhlym charakterom, pričom vláda ich predstavuje postupne. Hoc už v súčasnosti sú známe niektoré plánované konsolidačné opatrenia na rok 2026, navrhovali by sme, aby tieto opatrenia boli zverejnené všetky naraz s dostatočným časovým predstihom, aby sa určené subjekty mohli na tieto opatrenia postupne pripraviť a preštudovať si príslušnú legislatívu. Skutočnosť, že daňový subjekt pozná opatrenia včas prispieva k právnej istote a predvídateľnosti daňového práva.

Keďže konsolidačné opatrenia, ktoré boli doposiaľ prijaté boli zamerané predovšetkým na príjmovú časť rozpočtu (a teda zvyšovanie daňového zaťaženia) navrhovali by sme, aby sa konsolidácia v najbližšom roku zamerala predovšetkým na výdavkovú časť rozpočtu. Inštitút ekonomických a spoločenských analýz uvádza, že skutočným problémom je práve nekontrolovaný rast výdavkov a ak vláda v nasledujúcom konsolidačnom balíčku na rok 2026 neprijme dostatočné opatrenia na výdavkovej strane rozpočtu, budeme naďalej pokračovať v plytvaní a neefektívite, čo občania Slovenska pociťia v pomalšom ekonomickom raste, raste miezd a samotnom pomalšom náraste prosperity.¹²⁵ Preto je podľa nášho názoru potrebné, aby sa šetrilo predovšetkým na nákladoch vo verejnej správe – a teda menej úradov, ministerstiev, pracovných miest a rovnako aj na štátnych nákupoch, platoch poslancov či rôznych neefektívnych dotáciách.

Taktiež by sme navrhovali, aby okrem toho, že sa skúma dopad konsolidačných opatrení na štátny rozpočet bol skúmaný aj dopad opatrení na rôzne skupiny obyvateľstva. Podľa nášho názoru je dôležité, aby bol minimalizovaný dopad opatrení na sociálne slabšie skupiny obyvateľstva pri zvyšovaní daní, poplatkov či rušení rôznych sociálnych a daňových výhod. Pre tento účel by sme navrhovali zavedenie pravidelnej kontroly, prípadne rôznych kompenzačných mechanizmov.

V poslednom rade, by sme navrhovali posilniť boj proti daňovým únikom a daňovým podvodom, nakoľko tieto taktiež negatívne ovplyvňujú príjmy štátneho rozpočtu. Cieľom by malo byť znížiť straty pre štátny rozpočet efektívnejším výberom daní, efektívnejšími daňovými kontrolami či využívaním moderných technológií. Uvedeným by sa posilnila právna istota a dôvera v daňový systém, pretože ak štát efektívne bojuje proti daňovým únikom a podvodom, zvyšuje sa u daňovníkov ochota platiť dane dobrovoľne.

ZÁVER

Na záver tohto príspevku môžeme opätovne skonštatovať, že konsolidácia verejných financií v Slovenskej republike je nevyhnutným krokom, a že bolo a stále je naozaj potrebné

¹²⁵ INESS. Konsolidačný balíček 2026. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na: <https://iness.sk/konsolidacny-balicek-2026/>

prijat' konsolidačné opatrenia na uzdravenie verejných financií. Keďže proces konsolidácie nie je obľúbený, je nepochybné, že prijaté konsolidačné opatrenia so sebou priniesli veľa kritiky. Nárast cien v obchodoch môže negatívne pôsobiť na obyvateľov, ktorí z tohto dôvodu uprednostnia nákupy v zahraničí. Zvýšené daňové zaťaženie môže znížiť motiváciu k podnikateľskej činnosti, čo môže priniesť spomalenie ekonomického rastu. Považujeme za nevyhnutné, aby bola konsolidácia realizovaná vyváženým spôsobom a to tak, aby na jednej strane prispela k zníženiu deficitu a verejného dlhu a zároveň na druhej strane nezhoršila sociálnu situáciu obyvateľstva Slovenskej republiky a nebola tak v konečnom dôsledku len prekážkou pre ďalší ekonomický rast.

Myslíme si, že nato, aby bola konsolidácia efektívna a aby sa nestala iba nástrojom šetrenia a získavania dodatočných príjmov do štátneho rozpočtu je potrebné nastaviť opatrenia tak, aby podporovali podnikateľské prostredie a zároveň chránili aj sociálne slabšie skupiny. Vláda musí nájsť vyvážený prístup, pretože konsolidácia nezávisí len od samotnej politiky, ale aj od dôvery občanov v prijaté rozhodnutia.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku: (teória a legislatíva)*. Miesto vydania: Ružomberok: Epos, 2022. 827 s. ISBN 9788056203392.
2. DAŇOVÉ CENTRUM. Daňový bonus na deti od 1. januára 2025. [cit. 17.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.danovecentrum.sk/aktuality/danovy-bonus-na-deti-od-1-januara-2025-top-tema-dc-1-2025.htm>
3. FINANČNÁ SPRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Daň zo sladených nealkoholických nápojov. [cit. 15.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.financnasprava.sk/sk/aktualne-dan-clo/faq/dan-sladeny-nealko-napoj>
4. FINANČNÁ SPRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Konsolidačný balík verejných financií 2025. [cit. 15.08.2025]. Dostupné online na: https://www.financnasprava.sk/a_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Financna_sprava/Rozne/2024/2024.12.09_konsol_balik.pdf
5. HEALTH INEQUALITIES. Dane z nápojov sladených cukrom v európskom regióne WHO: úspech vďaka získaným skúsenostiam a výzvam, ktorým čelíme. [cit. 17.08.2025]. Dostupné online na: <https://health-inequalities.eu/sk/jwddb/sugar-sweetened-beverage-taxes-in-the-who-european-region-success-through-lessons-learned-and-challenges-faced/>
6. INESS. Konsolidačný balíček 2026. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na: <https://iness.sk/konsolidacny-balicek-2026/>
7. Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie, Ú v. EÚ C 202, 07.06.2016.
8. MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Bilancia štátneho rozpočtu k 31.12.2024. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na:

<https://www.mfsr.sk/sk/media/tlacove-spravy/bilancia-statneho-rozpocetu-k-31-12-2024.html>

9. MINISTERSTVO FINANCIÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Konsolidácia verejných financií 2025. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/71/KONSOLIDACNE-OPATRENIA-PREZENTACIA.pdf>
10. REPKOVÁ ŠTOFKOVÁ, K., ŠTOFKOVÁ, J., KAŠTÁNEK, P., GAŠOVÁ, K. *Financie a finančné riadenie. 2. prepracované vydanie*. Miesto vydania: Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2020. 245 s. ISBN 9788055417721.
11. STVR. Slovensko čaká ďalšia tvrdá konsolidácia, premiér však odmieta šetriť na senioroch a rodinách s deťmi. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://spravy.stvr.sk/2025/05/slovensko-caka-dalsia-tvrda-konsolidacia-premier-vsak-odmieta-setrit-na-senioroch-a-rodinach-s-detmi/>
12. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Deficit a dlh verejných financií za rok 2024. [cit. 12.08.2025]. Dostupné online na: <https://bit.ly/41ELweN>
13. VARGA. Zdaňovanie Bitcoinov a iných kryptomien (virtuálnych mien) po zrušení krypto novely – možnosti daňovej optimalizácie. [cit. 06.09.2025]. Dostupné online na: <https://highgate.sk/zdanovanie-bitcoinov-a-nych-kryptomien-virtualnych-mien-po-zruseni-krypto-novely-moznosti-danovej-optimalizacie/>
14. Zákon č. 279/2024 Z.z. zákon o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov
15. Zákon č. 222/2004 Z.z. zákon o dani z pridanej hodnoty
16. Zákon č. 595/2003 Z.z. zákon o dani z príjmov
17. Zákon č. 251/2024 Z.z. zákon o dani zo sladených nealkoholických nápojov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

KONTAKT NA AUTORA

natalia.bujnakova@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Daňové exekučné konanie ako nástroj vymáhania daňových nedoplatkov – aktuálne výzvy a perspektívy

Tax Enforcement Proceedings as a Mechanism for the Recovery of Tax Arrears – Current Challenges and Future Perspectives

Mgr. Tímea Jančiová

Abstrakt

Predkladaný príspevok skúma aktuálne výzvy a perspektívy v oblasti daňového exekučného konania, konkrétne otázku realizácie elektronických dražieb v rámci výkonu daňovej exekúcie predajom hnutelných vecí a nehnuteľností. Východiskovým bodom príspevku je vymedzenie pojmu daňového exekučného konania. Autor v kontexte aktuálnych legislatívnych a moderných technologických trendov sústreďuje pozornosť na možnosti a výzvy spojené s realizáciou exekúcie predajom hnutelného majetku a nehnuteľností elektronickou dražbou. Cieľom je poukázať na absenciu tohto inštitútu v podmienkach Slovenskej republiky spolu s komparáciou a analýzou predmetného inštitútu v podmienkach Českej republiky.

Kľúčové slová:

daňové exekučné konanie, daňová exekúcia, daňové nedoplatky, elektronická dražba

Abstract

The submitted paper examines current challenges and prospects in the field of tax enforcement proceedings, focused on the implementation of electronic auctions within the sale of movable and immovable property. The article centres on defining the concept of tax enforcement proceedings as its main subject. Within the context of current legislative developments and modern technological trends, it analyses the practical opportunities and challenges associated with conducting enforcement through electronic auctions. The aim is to highlight the absence of such a mechanism in the legal framework of Slovakia, accompanied by a comparative analysis of the relevant institution as implemented in the Czech Republic.

Key words:

tax enforcement proceedings, tax execution, tax arrears, electronic auction

ÚVOD

Daňové exekučné konanie predstavuje významný nástroj slúžiaci na vymáhanie daňových nedoplatkov, čím priamo prispieva k efektívnemu fungovaniu daňovej správy a zabezpečeniu príjmov do verejných rozpočtov. V kontexte dynamického napredovania a rozvoja moderných technológií sa otvárajú nové možnosti zefektívnenia tohto procesu a inštitútu daňovej exekúcie ako takej, čo v konečnom dôsledku zabezpečí a zefektívni vymáhanie daňových nedoplatkov a prísun prostriedkov do verejných rozpočtov, čo následne zabezpečí satisfakciu potrieb občanov toho-ktorého štátu.

Cieľom tohto príspevku je upriamiť pozornosť na medzeru v právnej úprave a praktických aspektoch daňového exekučného konania, konkrétne na jeden zo spôsobov výkonu daňovej exekúcie – predaj hnutelných vecí a nehnuteľností dražbou. V rámci tohto príspevku máme ambíciu poukázať na nemoderný charakter uvedeného inštitútu (dražby) a absenciu jeho elektronickej podoby v slovenskej daňovej správe. Máme za to, že ide o problematiku, ktorej je venovaná nielenže nedostatočná pozornosť, ale takmer žiadna. Pri skúmaní predmetnej otázky možno konštatovať očividnú absenciu odbornej či vedeckej literatúry. Táto skutočnosť vytvára výskumnú medzeru, na ktorú sa v tomto príspevku zameriavame.

Elektronické dražby predstavujú jeden z významných nástrojov využívaných v rámci daňových exekučných konaní, resp. daňových exekúcií. Elektronizácia tohto procesu prináša viaceré výhody, ako je úspora času, širší okruh účastníkov či vyššia transparentnosť. Česká republika patrí medzi krajiny, ktoré už tento systém úspešne integrovali do svojej praxe prostredníctvom aplikácie elektronických dražieb „APED“. V príspevku zameriame pozornosť na tento inštitút aktívne využívaný v Českej republike českými správcami dane, čo môže byť inšpiráciou aj pre Slovenskú republiku.

Pokiaľ ide o metodológiu aplikovanú v príspevku, využívame metódu právnej analýzy pri skúmaní právnej úprave daňového exekučného konania v Slovenskej republike. Pomocou komparatívnej metódy porovnávame predmetné inštitúty jednak v podmienkach Slovenskej republiky ako aj Českej republiky. V príspevku je aplikovaná aj metóda deskriptívna, pomocou ktorej opisujeme aktuálny stav daňového exekučného konania. Takisto pracujeme s empirickými údajmi z výročných správ Finančnej správy Slovenskej republiky, ktoré následne analyzujeme. Cieľom aplikovanej metodológie je teda nielen identifikovať výskumnú medzeru, ale hlavne poukázať na absenciu inštitútu elektronických dražieb a zároveň načrtnúť riešenia vychádzajúce z právnej praxe Českej republiky.

1 DAŇOVÉ EXEKUČNÉ KONANIE

Daňové exekučné konanie je významný nástroj štátu, zabezpečujúci splnenie daňovej povinnosti dotknutých subjektov, a to aj proti ich vôli. Daňové exekučné konanie sa v dôsledku novelizácie legislatívy správy daní stalo samostatným konaním a inštitútom. Zákon č. 511/1992 Zb.¹²⁶ („starý“ zákon o správe daní) poznal iba inštitút *vymáhania daňových nedoplatkov*. Tento pôvodný inštitút bol procesnou etapou daňového konania. Neskôr došlo k novelizácii, konkrétne novelou č. 219/1999 Z. z. sa daňové exekučné konanie dostalo do pozície, akú viacmenej poznáme dnes. Daňové exekučné konanie sa osamostatnilo od daňového konania. Došlo k zásadnému rozšíreniu právnej úpravy daňového exekučného konania, nakoľko pôvodná právna úprava obsiahnutá v zákone č. 511/1992 Zb. bola len rámcová a stručná, zakotvená v § 72 uvedeného zákona. V predmetnom ustanovení bol okrem iného odkaz na použitie ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. Na základe zákona č. 219/1999 Zb. došlo k úprave daňovej exekúcie oveľa podrobnejšie, došlo k rozšíreniu spôsobu vykonania daňovej exekúcie – uplatňujú sa nové nástroje, správca dane má oprávnenie širšieho výberu procesných úkonov atď.¹²⁷

Aktuálny základný právny rámec daňového exekučného konania nájdeme v zákone č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov („*daňový poriadok*“), v 4. časti, 4. hlave. V posledných rokoch prešla táto oblasť viacerými zmenami, pričom novelizácie boli zamerané na zvýšenie efektivity procesných postupov, posilnenie právnej istoty daňových subjektov a účinné zabránenie vyhýbaniu sa plneniu daňových povinností.

V zmysle ustanovenia § 88 Daňového poriadku je „*Daňovým exekučným konaním konanie, v ktorom správca dane z úradnej moci vymáha daňový nedoplatok, iné peňažné plnenie uložené rozhodnutím, exekučné náklady a hotové výdavky*“.

Daňový poriadok upravuje inštitút daňového exekučného konania komplexne. Síce obchádza priamy výpočet zásad daňového exekučného konania, vieme si ich však vyvodit' nepriamo, ako napr. výlučné oprávnenie správcu dane vymáhať daňové nedoplatky, zásada začatia daňového exekučného konania *ex offio*, prednosť pred iným exekučným konaním a i.¹²⁸ Pre začatie daňového exekučného konania je nevyhnutná existencia exekučného titulu – v zmysle § 89 Daňového poriadku je ním vykonateľné rozhodnutie, ktorým bolo uložené peňažné plnenie, vykonateľný výkaz daňových nedoplatkov, jednotný exekučný titul podľa osobitného predpisu a exekučný titul podľa osobitného predpisu.

Daňové exekučné konanie je proces realizovaný v súlade s ustanoveniami Daňového poriadku, podliehajúci určitým pravidlám. Prvým krokom je vydanie rozhodnutia o začatí

¹²⁶ Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov.

¹²⁷ BABČÁK, V. *Daňové exekučné konanie*. Bratislava: Veda, 2005, s. 252

¹²⁸ BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku (teória a legislatíva)*. Ružomberok, Vydavateľstvo EPOS, 2022. s. 748.

daňového exekučného konania správcom dane na podklade exekučného titulu. Chronologicky ďalšími významnými rozhodnutiami je daňová exekučná výzva, po ktorej nasleduje daňový exekučný príkaz. Náležitosti predmetných rozhodnutí, doručovanie a ďalšie relevantné otázky ako napr. odloženie daňovej exekúcie a zastavenie daňového exekučného konania a i. sú upravené v ustanovení § 90 a nasl. Daňového poriadku.

Daňová exekúcia môže byť vykonaná viacerými spôsobmi, voľba konkrétneho spôsobu závisí od rozhodnutia správcu dane. Výpočet jednotlivých spôsobov nájdeme zakotvený v ustanovení § 98 Daňového poriadku, v zmysle ktorého ide o nasledovné spôsoby a daňovú exekúciu tak možno vykonať : zrážkami zo mzdy a z iných príjmov, prikázaním pohľadávky, predajom hnutelných vecí, odobratím peňazí v hotovosti a iných vecí, pri ktorých nedochádza k predaju, predajom cenných papierov, predajom nehnuteľnosti, predajom podniku alebo jeho časti, postihnutím majetkových práv spojených s obchodným podielom spoločníka v obchodnej spoločnosti a zadržaním vodičského preukazu. Správca dane môže vykonať daňovú exekúciu spôsobom, ktorý si určí, a môže vykonať daňovú exekúciu u jedného daňového dlžníka aj niekoľkými spôsobmi súčasne.¹²⁹

Pre ilustráciu uvádzame najčastejšie spôsoby výkonu daňovej exekúcie za predošlý rok 2024, vychádzajúc z „Výročnej správy o činnosti finančnej správy za rok 2024“¹³⁰ vydanjej Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky : „Najčastejším spôsobom daňovej exekúcie ostáva aj v roku 2024 postihnutie peňažných prostriedkov na bankových účtoch (73 %), vysoko efektívna je aj zákonná možnosť zadržania vodičského preukazu (11,5 %), zrážky zo mzdy a iných príjmov (3,4 %), ako aj predaj hnutelného majetku a nehnuteľností (1 %). Aktívne pôsobenie daňových exekútorov v teréne, v rámci ktorého dochádza napr. priamo na prevádzkach dlžníkov k odobratiu peňazí v hotovosti (5,6 %).“

1.1 Aktuálny stav daňového exekučného konania

V tomto príspevku zameriame pozornosť na dva konkrétne spôsoby výkonu daňovej exekúcie a to *predaj hnutelného majetku a nehnuteľností*. Považujeme za potrebné poukázať na aktuálnosť a význam daňového exekučného konania, resp. daňových exekúcií – ide o inštitút využívaný v našich podmienkach v nepochybne značnej miere. Už len v tomto roku (2025) za prvých 6 mesiacov bolo vydaných 20 887 rozhodnutí o začatí daňového exekučného konania, za rok 2024 ich bolo 36 953. Nedoplatky odstúpené na vymáhanie za prvé 4 mesiace tohto roka presahujú sumu 440 miliónov eur.¹³¹ Z uvedených číselných údajov je naozaj citeľná vážnosť inštitútu daňového exekučného konania a jeho význam pre plynutie finančných prostriedkov do verejných rozpočtov a v konečnom dôsledku fungovanie našej krajiny ako takej.

¹²⁹ § 98 ods. 2 Daňového poriadku

¹³⁰ Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2025/2025.04.03_vyr_sprava_2024.pdf

¹³¹ Open Data portál Ministerstva financií Slovenskej republiky. Dostupné online : <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/category/145-vymahanie-a-exekucie>

Nie vždy však daňové exekučné konania prebehnú hladko a bez problémov, častým problémom je dlhé trvanie týchto konaní ako aj neúspešné vymáhanie nedoplatkov. Na základe úkonov daňových exekútorov (227 výkonných daňových exekútorov) bolo v roku 2024 vymožených a uhradených 302,845 mil. €. Oproti roku 2023 to síce predstavuje pokles o 18,18 mil. € a oproti roku 2022 pokles o 3,01 mil. €. ¹³²

Aby však mohlo daňové exekučné konanie resp. daňové exekúcie prebehnúť hladko a splniť si svoj účel, je potrebná právna úprava ktorá bude reflektovať potreby a trendy dnešnej doby. Možno povedať, že momentálne platná právna úprava daňového exekučného konania je do istej miery postačujúca a rozsiahla, k dokonalosti a modernému charakteru má však stále ďaleko.

Nemodernú povahu právnej úpravy potvrdzuje aj vyjadrenie Ministerstva Financií SR ešte z roku 2023 : „*Daňové exekučné konanie by sa malo zreformovať. Vyplýva to z predbežnej informácie k pripravovanej novele zákona o správe daní (...) : "Cieľom pripravovanej novely daňového poriadku je zreformovať daňové exekučné konanie, zaviesť nové efektívne formy daňovej exekúcie a existujúce upraviť tak, aby reflektovali aktuálnu prax, moderné trendy digitalizácie a elektronizácie výkonu štátnej správy a čerpali z osvedčených medzinárodných postupov. (...)*“. *Daňové exekučné konanie neprešlo podľa MF zásadnou úpravou a obsahuje niektoré v súčasnosti už nerelevantné inštitúty. Efektivita výkonu daňovej exekúcie tak dosiahla limity zákonnej úpravy, ktorá však nereflektuje moderné trendy výkonu rozhodnutí.*“¹³³

V nasledujúcich rokoch boli prijaté určité opatrenia, ktoré mali napomôcť k zvýšeniu efektivity daňového exekučného konania. Uvedené opatrenia, resp. prejav ambície na ich zavedenie vyplýva z Národného programu reforiem Slovenskej republiky 2023 vydaný Ministerstvom Financií Slovenskej republiky¹³⁴. Pozornosť zameriame na jeden konkrétny bod, ktorý nájdeme v poznámke pod čiarou na strane 17 uvedeného dokumentu – k pripravovanému opatreniu zahŕňajúceho novelizáciu Daňového poriadku v časti upravujúcej vymáhanie nedoplatkov je v poznámke pod čiarou uvedené „*najmä elektronizácia dražieb, zefektívnenie iných spôsobov výkonu daňovej exekúcie...*“. Práve na problematiku elektronizácie dražieb zameriame pozornosť v nasledujúcej kapitole.

¹³² Výročná správa o činnosti Finančnej správy za rok 2024, Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/_img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyroczne_spravy/FS/2025/2025.04.03_vyr_sprava_2024.pdf

¹³³ TASR : „*Daňové exekučné konanie by sa malo zreformovať*“. Dostupné online : <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/danove-exekucne-konanie-by-sa-malo-zreformovat-spravodajstvo-7-2023.htm>

¹³⁴ Dostupné online : <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/narodny-program-reforiem/narodny-program-reforiem-2023.pdf>

2 PREDAJ HNUTEĽNÝCH VECÍ A NEHNUTEĽNOSTÍ AKO JEDEN ZO SPÔSOBOV VÝKONU DAŇOVÝCH EXEKÚCIÍ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Právnu úpravu výkonu daňovej exekúcie predajom hnutel'nych vecí a nehnuteľností nájdeme zakotvenú v ustanovení § 112 a nasl. a § 130 a nasl. Ustanovenie § 118 Daňového poriadku znie : „*Správca dane predá spísané hnutel'né veci na **dražbe**; pri výkone dražby postupuje podľa tohto zákona.*“. Ustanovenie § 130 ods. 10. znie : „*Správca dane vykoná daňovú exekúciu predajom nehnuteľnosti formou **dražby***“. Ďalšie podrobnosti nájdeme obsiahnuté v uvedených ustanoveniach.

Za posledné roky počet dražieb vykonávaných uvedenými spôsobmi čoraz viac klesá : v roku 2023 ich bolo vykonaných 113¹³⁵ a v roku 2024 ich bolo 86¹³⁶. Dražby sú v podmienkach Slovenskej republiky vykonávané klasickým „fyzickým“ spôsobom, dražobné vyhlášky sú zverejňované na úradných tabuliach, ktoré v dnešnej rýchlej modernej dobe číta čoraz menej ľudí. V konečnom dôsledku to má dopad aj na potencionálnych „kupcov“ – dražiteľov, ako aj na úspešnosť a pravdepodobnosť dotiahnutia daňových exekučných konaní resp. daňových exekúcií do úspešného konca.

2.1 Elektronizácia dražieb

Ako bolo načrtnuté v predošlej kapitole, zmodernizovanie, zefektívnenie a zavedenie elektronickej podoby dražieb realizovaných v rámci daňových exekučných konaní bolo uvedené v Národnom programe reforiem Slovenskej republiky 2023. Pri pátraní po ďalšom vývoji však zistíme, že v žiadnom chronologicky nasledujúcom podobnom dokumente neboli ďalšie zmienky o elektronizácii dražieb. Keď sa pozrieme napríklad na Výročnú správu o pokroku Slovenskej republiky 2025¹³⁷ zistíme, že o elektronických dražbách, ktoré boli spomenuté v Národnom programe reforiem Slovenskej republiky 2023 v poznámke pod čiarou, nenájdeme žiadnu zmenu.

V opatrení s názvom „*Zefektívnenie procesov vymáhania daňových nedoplatkov*“ pri ktorom bola elektronizácia dražieb spomenutá síce došlo k istému pokroku – „*Súčasne sa pokračuje v aplikácii nelegislatívnych opatrení na zefektívnenie vymáhania nedoplatkov a predchádzania ich vzniku. Medzi tieto opatrenia patrí napríklad diverzifikácia spôsobov daňovej exekúcie, intenzívnejšie pôsobenie daňových exekútorov v teréne a cieleňé využívanie zabezpečovacích inštitútov, ako sú predbežné opatrenia a záložné práva, najmä v rizikových segmentoch daňových subjektov*“ (str. 29 Výročnej správy o pokroku 2025). Rovnako došlo

¹³⁵ Výročná správa o činnosti finančnej správy Slovenskej republiky 2024. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2024/2024.12.02_vyroc_sprava_2023.pdf

¹³⁶ Výročná správa o činnosti finančnej správy Slovenskej republiky 2024. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2025/2025.04.03_vyr_sprava_2024.pdf

¹³⁷ Dostupné online : <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/vyrocnna-sprava-pokroku/vyrocnna-sprava-pokroku-sr-2025.pdf>

k zavedeniu QR kódov : „V júni 2024 boli spustené všetky tri fázy zavádzania QR kódov do dokumentov exekútorov, kontrolórov a správcov. V oblasti spotrebných daní boli QR kódy skompletizované v apríli 2025. QR kódy pre dovozné platby budú zavedené v roku 2026.“ (str. 20 predmetného dokumentu). Elektronizácia dražieb bola zrejme odignorovaná a k žiadnej zmene a pokroku nedošlo.

Koncept elektronických dražieb mimo daňového exekučného konania v podmienkach Slovenskej republiky nie je ničím novým. Na internete sa stretneme s mnohými webovými stránkami a spoločnosťami prevádzkujúcimi a realizujúcimi elektronické dražby. Príkladom možno uviesť Aukčnú spoločnosť s. r. o.¹³⁸, kde sa stretneme najmä s dražbami nehnuteľností – rodinných domov, penziónov, rekreačných chát a i., či napríklad eAukcie¹³⁹ - ide o certifikovaný systém na uskutočnenie elektronických aukcií vo verejnom obstarávaní.

Aby sme však prešli k elektronickým dražbám nielen ako takým, realizovaným nezávisle od daňových exekučných konaní, v nasledujúcej kapitole zameriame pozornosť na inštitút elektronických dražieb spojený s daňovými exekúciami u našich najbližších susedov – Českej republike.

3 ELEKTRONICKÉ DRAŽBY V ČESKEJ REPUBLIKE – „APED“

Naša susedná krajina – Česká republika – už pozná a aktívne využíva inštitút elektronických dražieb na účely daňových exekúcií.

Na oficiálnej webovej stránke Finanční správy ČR¹⁴⁰ nájdeme zoznam rôznych webov, ktoré prevádzkuje a má na starosti Finanční správa ČR – MOJE daně, registr dotací (ReD), Daňová kobra a **Elektronické dražby**. Po kliknutí na odkaz sa nám otvorí tzv. **APED – Aplikace elektronických dražeb**.

Webová stránka APED¹⁴¹ je prehľadná, zrozumiteľná a technicky nenáročná. Na tejto stránke sa vieme prihlásiť / zaregistrovať, nájsť a prehliadať aktuálne prebiehajúce dražby, zoznam dražených predmetov či už hnutel'ných, nehnuteľností, áut, či iných. Sortiment dražených predmetov je naozaj široký, od „klasických“ nehnuteľností, pozemkov, rodinných domov, cez automobily, kamióny až po rôzne hnutel'né predmety, kolekcie oblečenia, nástroje a mnohé ďalšie. Po kliknutí odkazu na konkrétny dražený predmet sa dočítame rôzne informácie o predmete ako i dražobnej vyhláške, takisto môžeme zistiť čas kedy dražba začína a končí, počty prihodení od iných zaregistrovaných používateľov APED, sumy prihodení a pod.

K dispozícii je „Průvodce APED Dražitel“ ako i tzv. „Dražebný řád“ ustanovujúci podmienky „pro provádění elektronických dražeb“.¹⁴² „Průvodce APED Dražitel“ možno

¹³⁸ Online : <https://www.aukcna spolocnost.sk/>

¹³⁹ Online : <https://www.eaukcie.sk/index.cfm>

¹⁴⁰ Online : <https://financnisprava.gov.cz/>

¹⁴¹ Online : <https://drazby.fs.gov.cz/client/main>

¹⁴² Dostupné online : <https://drazby.fs.gov.cz/client/main?formName=dokumentace>

vnímať ako používateľskú príručku určenú na zjednodušenie používania aplikácie resp. webovej stránky. Účelom tohto dokumentu je zariadiť to, aby používatelia úspešne zvládli elektronické dražby predmetov v APED. „Dražebný rád“ je dokument vydaný Generálnym finančným ředitelství Sekce výkonu daní, ktorý upravuje podmienky výkonu elektronických dražieb v súlade so zákonom a jednotlivými ustanoveniami zákona.

Zákon č. 280/2009 Sb. daňový řád je do určitej miery právnym aktom, ktorý je veľmi podobný nášmu slovenskému Daňovému poriadku. Problematiku daňových exekúcií nájdeme upravenú v ustanovení § 175 a nasl. daňového řádu. Právna úprava daňovej exekúcie predajom hnutelných a nehnuteľných vecí sa nachádza v ustanovení § 194 a nasl., kde nájdeme aj právnú úpravu týkajúcu sa elektronických dražieb.

Správca dane môže na výkon daňovej exekúcie predajom hnutelných vecí a nehnuteľností nariadiť a vykonať dražbu.¹⁴³ **Správca dane vykoná dražbu elektronicky, ak je k tomu technicky vybavený**; to nebráni správcovi dane v tom, aby v odôvodnených prípadoch vykonal dražbu inak než elektronicky.¹⁴⁴ Česká právna úprava teda stále ponecháva možnosť pre správcov dane, aby vykonal dražby „klasickým“ spôsobom, aký poznáme u nás. Pokiaľ je však správca dane technicky vybavený na vykonanie dražby elektronickou formou, uprednostní tento spôsob. Správca dane zverejní spôsobom umožňujúci diaľkový prístup : skutočnosť, že je technicky vybavený na vykonanie elektronickej dražby, ako aj podmienky a postup pre vykonanie elektronickej dražby.¹⁴⁵ Pokiaľ ide o spôsob umožňujúci diaľkový prístup, pod týmto môžeme rozumieť spravidla webovú stránku či iný oficiálny portál. Pre vykonanie elektronickej dražby sa primerane použijú ustanovenia o dražbe.¹⁴⁶ Z uvedeného je zrejmé, že k elektronickým dražbám sa pristupuje rovnako ako ku klasickým dražbám, ustanovenia, ktoré platia pre dražby vykonané fyzicky sa použijú na dražby vykonané elektronicky. Pri elektronických dražbách sa však nedá uplatniť tzv. „výhrada proti príklepu“, teda námietka proti príklepu.¹⁴⁷

Konanie dražby nariaďuje správca dane dražobnou vyhláškou.¹⁴⁸ Táto dražobná vyhláška obsahuje typické náležitosti pre dokument tohto druhu, teda uvedenie dátumu a času zahájenia dražby, miesto konania dražby, označenie a popis predmetu dražby, výška najnižšieho dražobného podania a ďalšie.¹⁴⁹ Existuje však zopár špecifik, v prípade že ide o elektronickú dražbu. Medzi tieto špecifiká patrí fakt, že v prípade elektronických dražieb sa do dražobných vyhlášok uvádza dátum a čas ukončenia dražby.¹⁵⁰ Naopak, do dražobnej vyhlášky sa neuvádza

¹⁴³ § 194 ods. 1 Daňového řádu

¹⁴⁴ § 194a ods. 1 Daňového řádu

¹⁴⁵ § 194a ods. 2 písm. a), b) Daňového řádu

¹⁴⁶ § 194a ods. 3 Daňového řádu

¹⁴⁷ § 194a ods. 5 Daňového řádu

¹⁴⁸ § 195 ods. 1 Daňového řádu

¹⁴⁹ § 195 ods. 2 Daňového řádu

¹⁵⁰ § 195 ods. 2 písm. a) Daňového řádu

miesto konania dražby, ak sa vykonáva elektronicky.¹⁵¹ V dražobnej vyhláske elektronickej dražby však musí byť uvedená :

- adresa internetovej stránky, na ktorej sa bude elektronická dražba konať,
- adresu internetovej stránky, na ktorej sú zverejnené podmienky a postup pre vykonanie elektronickej dražby.¹⁵²

Na záver tejto kapitoly by sme radi uviedli fakt, že v Českej republike je daňovému exekučnému konaniu resp. daňovej exekúcii venovaná značne väčšia pozornosť, než je tomu tak v Slovenskej republike. Svedčí o tom množstvo článkov, ktoré na túto problematiku nájdeme.¹⁵³ Cieľom tohto príspevku je posunúť problematiku daňového exekučného konania o krok ďalej a upriamiť na jeho medzery pozornosť či už odbornej alebo inej verejnosti.

3. 1 Inšpirácia pre slovenskú právnu úpravu a prax

Možno konštatovať, že elektronické dražby realizované prostredníctvom systému APED predstavujú moderný a efektívny spôsob výkonu daňových exekúcií v Českej republike. Možno vidieť mnoho pozitív a benefitov, ktoré elektronické dražby prinášajú. Tento spôsob výkonu dražieb nielen zjednodušuje prístup k dražbám pre širokú verejnosť, ale zároveň má dopad na zvýšenie efektivity a rýchlosti samotného procesu. Vďaka možnosti aktívne sa zúčastniť dražby na diaľku sa výrazne rozširuje okruh potenciálnych záujemcov. Okrem iného sa istým spôsobom eliminuje geografická či fyzická bariéra, keďže sa o dražbe dozvedia osoby, ktoré by sa pri klasickom spôsobe dražby o nej s najvyššou pravdepodobnosťou nedozvedeli, nezáleží ani na tom, kde sa osoby reálne fyzicky nachádzajú.

Jednou z ďalších výhod elektronickej dražby je transparentnosť. Informácie o dražených predmetoch, o priebehu dražby, o jednotlivých prihodiach iných užívateľov či ďalších relevantných otázkach sú zverejnené „naživo“ priamo na portáli a dostupné všetkým ostatným používateľom. Možno povedať, že to istým spôsobom zvyšuje dôveru účastníkov dražby v jej spravodlivý priebeh. Transparentnosť možno vidieť aj v zverejňovaní samotných dražených predmetov – potencionalný účastník dražby si môže jednoducho jedným kliknutím na konkrétny predmet naštudovať a oboznámiť sa s daným predmetom – prezrieť si fotografie, detailný popis, dražobnú vyhlášku a pod.

Ďalším signifikantným benefitom, na ktorý je potrebné poukázať, je „vizuál“ APED – ide o webovú stránku, ktorú by sme mohli označiť pojmom „*user-friendly*“, teda stránka používateľsky prívetivá či jednoduchá na používanie pre ľudí bez profesionálnych IT skúseností. Systém APED pôsobí prehľadne, užívateľsky prístupne, bez chaotických prvkov či zmätočných odkazov. Okrem toho na stránke po pár kliknutiach nájdeme návody, príručky či

¹⁵¹ § 195 ods. 2 písm. b) Daňového rádu

¹⁵² § 195 ods. 4 písm. a), b) Daňového rádu

¹⁵³ Príkladmo : TARANDA, L. *Daňová exekuce – mocná zbraň správce daně*. Dauč.cz. 2020. Dostupné online. : <https://www.dauc.cz/clanky/8421/danova-exekuce-mocna-zbran-spravce-dane>

podmienky používania, ktoré zabezpečia pochopenie fungovania tejto platformy a v konečnom dôsledku hladký priebeh samotných dražieb. Aj osoba bez predchádzajúcich skúseností s elektronickými dražbami je schopná sa do tohto procesu aktívne zapojiť a dražiť.

Ide o prístup odrážajúci moderný trend elektronizácie verejnej správy všeobecne, ktorý sa postupne uplatňuje v čoraz väčšej miere kamkoľvek sa pozrieme. Možno konštatovať, že český model elektronických dražieb prostredníctvom platformy APED je príkladom efektívneho prepojenia legislatívnych pravidiel s praktickým využitím moderných informačných technológií.

Česká právna úprava však úprava stále umožňuje aj vykonanie dražby tradičným „fyzickým“ spôsobom. Keď však upriamime pohľad na dianie v dnešnej spoločnosti, na svet okolo nás, kde dochádza k čoraz väčšiemu a intenzívnejšiemu zapojeniu a integrovaniu moderných technológií či umelej inteligencie, je zrejmé, že digitálne podoby takýchto procesov ako sú aj samotné dražby budú čoraz viac preferované. Ani sa tomu niet čo čudovať, keďže digitalizácia a elektronizácia napr. dražieb v rámci daňového exekučného konania prináša nielen úsporu času, ale hlavne možnosť a predpoklad zapojenia sa širšieho okruhu účastníkov, nakoľko informácia o konaní elektronickej dražby sa dostane „do uší“ značne vyššiemu počtu osôb, než „len nejaký papier“ vyvesený fyzicky na úradnej tabuli, ktoré dnes číta menej a menej ľudí. V konečnom dôsledku tak tento prístup – elektronizácia a digitalizácia – môže priniesť vyšší výnos pre správcu dane, úspešné uzavretie prebiehajúcich daňových exekúcií, odbremenenie správcov dane, ktorí sú zahltení prípadmi daňových exekúcií tiahnucich sa dlhšie než je žiaduce, či zabezpečenie plynutia finančných prostriedkov do štátnych rozpočtov a uspokojenie potrieb štátnych občanov.

Keďže je Česká republika našim susedným štátom a historickým „bratom“, ich právna úprava je v istých aspektoch veľmi podobná tej našej. Pre Slovenskú republiku môže česká právna úprava elektronických dražieb a ich zakomponovanie do primárneho právneho aktu v oblasti daňového práva procesného slúžiť ako inšpirácia pre modernizáciu a elektronizáciu procesov v oblasti daňových exekúcií – zavedenie elektronických dražieb. Využívanie elektronických dražieb totiž nielen zvyšuje komfort účastníkov (nakoľko sa môžu zúčastniť dražieb „z pohodlia domova“) a efektívnosť výkonu rozhodnutí, ale tiež posilňuje dôveryhodnosť a transparentnosť celého systému výkonu daňovej exekúcie.

Nakoľko ambícia štátu zamerať pozornosť na elektronizáciu dražieb bola daná najavo už v roku 2023 v Národnom programe reforiem Slovenskej republiky 2023, je iba otázkou času kedy sa k tomuto cieľu a k zrealizovaniu tejto ambície naozaj aj pristúpi a vykonajú sa kroky vedúce k zavedeniu inštitútu elektronických dražieb v Slovenskej republike. Po vzore našich „českých bratov“ by bolo vhodné ustanovenia podobné ich právnej úprave obsiahnutej v útrobach Daňového rádu, ako už bolo načrtnuté vyššie v tomto príspevku, zaviesť do nášho právneho poriadku – Daňového poriadku. Následne na základe zákonných ustanovení by bolo potrebné vyhotoviť dokumenty podobné Dražebnému rádu, ktorý by u nás mohol byť

pomenovaný ako „Dražobný poriadok“, kde by sme našli bližšie opísaný priebeh elektronických dražieb a ďalšie relevantné otázky. Nakoľko by išlo o nový inštitút v našich podmienkach daňových exekúcií, potrebná bude aj Používateľská príručka, ktorá uľahčí porozumenie a používanie platformy, ktorú sa rozhodneme v našej krajine zaviesť ako oficiálnu platformu na realizáciu elektronických dražieb, s najvyššou pravdepodobnosťou prevádzkovanú Finančným riaditeľstvom Slovenskej republiky.

ZÁVER

Daňové exekučné konanie je významným nástrojom slúžiacim na vymáhanie daňových nedoplatkov. Právna úprava tohto procesu v podmienkach Slovenskej republiky je do istej miery postačujúca, avšak nájdeme prvky, ktoré bude čoskoro potrebné zmodernizovať a prispôbiť tak, aby boli v súlade s trendmi dnešnej doby. Jedným z týchto prvkov je práve zavedenie elektronických dražieb do právnej úpravy a praxe daňových exekučných konaní.

Skúsenosti Českej republiky s elektronickými dražbami sú dôkazom, že moderné digitálne nástroje dokážu zvýšiť efektivitu vymáhania nedoplatkov a výkonu daňových exekúcií. Platforma APED je úspešným príkladom spojenia tradičných právnych inštitútov s digitálnymi technológiami. Elektronizácia dražieb zrýchľuje priebeh samotných dražieb, zvyšuje dostupnosť pre širokú verejnosť a rozširuje okruh potencionálnych dražiteľov. Takisto dochádza k odstráneniu bariér spojených s fyzickou účasťou účastníkov, čo umožňuje, aby sa procesu zúčastnili záujemcovia z rôznych lokalít.

S modernými trendmi je zladená aj samotná právna úprava elektronických dražieb. Ustanovenia reflektujú technologické rozdiely a moderné potreby, ako napr. uvádzanie internetovej adresy namiesto fyzického miesta konania. Právna úprava však zachováva aj možnosť vykonať dražbu tradičným spôsobom, čo zároveň zvyšuje dôveru účastníkov a ráta so situáciami, kedy nie je možné vykonať dražbu elektronicky.

Český model je pre Slovenskú republiku ideálnym príkladom a zdrojom inšpirácie, podľa ktorého by bolo možné implementovať elektronické dražby do nášho právneho poriadku a právnej praxe. Realizácia podobného systému u nás bude vyžadovať technickú pripravenosť/vybavenosť, užívateľsky prístupnú a jednoducho pochopiteľnú platformu, ako aj legislatívnu úpravu jasne definujúcu podmienky a priebeh konania, práva a povinnosti účastníkov a i. Zavedenie elektronických dražieb bude nepochybne pozitívnym krokom vpred v ústrety modernej budúcnosti, nakoľko čoraz viac sa stretávame s digitalizáciou a elektronizáciou podobných inštitútov. Svet pomaly ale isto presúva svoju existenciu do digitálnej podoby, takýto presun neminie ani Slovensko. Inštitút elektronických dražieb môže prispieť k zvýšeniu efektivity vymáhania daňových nedoplatkov, zrýchliť a skrátiť trvanie daňových exekučných konaní, či rozšíriť okruh potencionálnych záujemcov a dražiteľov.

Platforma APED ukazuje, že tradičné inštitúty a moderné technológie môžu spolu efektívne koexistovať a prinášať početné výhody pre štát aj pre jeho občanov. Slovenská republika stojí pred zmodernizovaním aktuálne platnej legislatívy a zavedením elektronických dražieb. Veríme, že k tomuto cieľu budú skôr či neskôr vykonané realistické kroky, nakoľko ambícia na zavedenie elektronických dražieb už bola vyslovená pred tromi rokmi. Je len otázkou času, kedy zavedenie dražieb do digitálnej podoby bude nevyhnutné a ťažko odignorovateľné.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku (teória a legislatíva)*. Ružomberok, Vydavateľstvo EPOS, 2022. 832 s. ISBN 978-80-562-0339-2.
2. BABČÁK, V. *Daňové exekučné konanie*. Bratislava: Veda, 2005, 305 s. ISBN 80-224-0844-1.
3. Národný program reforiem Slovenskej republiky 2023. Dostupné online : <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/narodny-program-reforiem/narodny-program-reforiem-2023.pdf>
4. Open Data portál Ministerstva financií Slovenskej republiky. Dostupné online : <https://opendata.financnasprava.sk/opendata/category/145-vymahanie-a-exekucie>
5. TARANDA, L. *Daňová exekuce – mocná zbraň správce daně*. Dauč.cz. 2020. Dostupné online. : <https://www.dauc.cz/clanky/8421/danova-exekuce-mocna-zbran-spravce-dane>
6. TASR : „*Daňové exekučné konanie by sa malo zreformovať*“. Dostupné online : <https://www.vssr.sk/clanok-z-titulky/danove-exekucne-konanie-by-sa-malo-zreformovat-spravodajstvo-7-2023.htm>
7. Výročná správa o činnosti finančnej správy Slovenskej republiky 2024. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2024/2024.12.02_vyroc_sprava_2023.pdf
8. Výročná správa o činnosti finančnej správy Slovenskej republiky 2024. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2025/2025.04.03_vyr_sprava_2024.pdf
9. Výročná správa o činnosti Finančnej správy za rok 2024, Finančné riaditeľstvo Slovenskej republiky. Dostupné online : https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Zverejnovanie_dok/Vyrocn_spravy/FS/2025/2025.04.03_vyr_sprava_2024.pdf
10. Výročná správa o pokroku Slovenskej republiky 2025. Dostupné online : <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/institut-financnej-politiky/strategicke-materialy/vyrocnna-sprava-pokroku/vyrocnna-sprava-pokroku-sr-2025.pdf>
11. Zákon č. 280/2009 Sb. daňový rád
12. Zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov.

13. Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

KONTAKT NA AUTORA

timea.janciova@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Daň z finančných transakcií

Financial transaction tax

Bc. Ingrid Jendreková

Abstrakt

Cieľom tohto príspevku je priblížiť daň z finančných transakcií, rozanalyzovať ju a poukázať na jej dopad. Na spracovanie témy boli využité metódy deskriptívnej analýzy právnej úpravy, komparatívna metóda na porovnanie slovenskej a maďarskej právnej úpravy, ako aj metóda analýzy a syntézy poznatkov z uvedených zdrojov a praktických príkladov. So zámerom doceliť správne pochopenie aplikácie a funkčnosti tejto dane uvádzame v tomto príspevku aj konkrétne príklady odzrkadľujúce prax. Zároveň poukazujeme na skúsenosti krajiny, ktorá túto daň zaviedla v skoršom období. Tieto poznatky sú následne porovnávané so zavedením tejto dane v podmienkach Slovenskej republiky.

Kľúčové slová:

daň z finančných transakcií, platby, transakcie, transakčný účet

Abstract

The aim of this article is to provide an overview of the financial transaction tax, analyze it, and highlight its impact. To address the topic, methods of descriptive analysis of the legal framework were used, along with a comparative method to compare the Slovak and Hungarian regulations, as well as the method of analysis and synthesis of knowledge from the above-mentioned sources and practical examples. In order to ensure a proper understanding of the application and functionality of this tax, we also present specific examples reflecting real-world practice. At the same time, we refer to the experience of a country that implemented this tax earlier. These insights are subsequently compared with the implementation of the tax in the context of the Slovak Republic.

Key words:

financial transaction tax, payments, transactions, transaction account

ÚVOD

Aktuálnou, a verejnosťou sledovanou témou je konsolidácia verejných financií v podmienkach Slovenskej republiky. V rámci konsolidačného balíka verejných financií pre rok 2025 zohráva svoje významné miesto aj novozavedená daň z finančných transakcií. Táto

daň predstavuje významný zásah do ekonomiky krajiny a má markantný dopad na podnikateľov a domácnosti.

Pri zavedení a aplikácii tejto dane v Slovenskej republike sa zákonodarca vo veľkej miere inšpiroval krajinou, ktorá túto daň uplatňuje už od roku 2013 a v rámci Európskej únie ju má koncipovanú v najširšom rozsahu. Touto krajinou je Maďarsko. Inštitút finančnej politiky ministerstva financií poskytol ministrovi financií Slovenskej republiky ako podklad k návrhu opatrenia transakčnej dane aj prehľad implementácie dane z finančných transakcií v Maďarsku, ako aj štruktúru výnosu z tejto dane a jej zavedenie v praxi.¹⁵⁴

Cieľom tohto príspevku je analyzovať právnu úpravu dane z finančných transakcií v Slovenskej republike, identifikovať jej možné ekonomické a spoločenské dôsledky a porovnať slovenskú úpravu so skúsenosťami Maďarska, kde bola táto daň zavedená skôr.

Zvolená metodika vychádza z kombinácie viacerých prístupov. V prvom kroku bola použitá deskriptívna metóda na systematické predstavenie právnej úpravy a jej základných parametrov (predmet dane, sadzby, okruh daňovníkov). Následne bola uplatnená komparatívna metóda, prostredníctvom ktorej sa analyzujú rozdiely a podobnosti medzi slovenským a maďarským modelom dane. Na spracovanie poznatkov bola využitá aj analýza a syntéza, ktorá umožnila formulovať závery o očakávaných dopadoch a potenciálnych rizikách zavedenia tejto dane. Ako doplnkový nástroj bola využitá aj prípadová štúdia Maďarska, ktorá poskytla cenné poznatky z praxe a umožnila realistejšie odhadnúť možné dôsledky zavedenia dane na Slovensku.

Pri spracovaní témy sa ukázalo, že literárne zázemie je v domácej odbornej literatúre veľmi obmedzené, keďže ide o nový inštitút v slovenskom právnom poriadku a väčšina dostupných zdrojov je legislatívnej alebo aplikačnej povahy. V tejto súvislosti možno hovoriť skôr o literárnom vákuu, ktoré bolo čiastočne preklenuté využitím zahraničných skúseností (najmä maďarských) a analýzou dostupných odborných článkov a správ z oblasti verejných financií.

1 PRÁVNA ÚPRAVA

Daň z finančných transakcií nie je úplne novou a neznámou daňou. Myšlienkový základ tejto dane vznikol už v 70. rokoch 20. storočia, prezentovaný ekonómom Jamesom Tobinom nazývaný ako koncept tzv. Tobinovej dane. Jednalo sa o myšlienku dane zatťažujúcej menové transakcie. Cieľom Jamesona Tobina bolo obmedziť krátkodobé kapitálové toky a tým prispieť k väčšej stabilite medzinárodného finančného systému po zániku Brettonwoodskeho menového režimu a začínajúcom rozvoji voľných výmenných kurzov. Na Tobinovú myšlienku sa nadväzuje aj v súčasnosti, avšak s tým rozdielom, že predmetom dane už nie sú výlučne menové

¹⁵⁴ Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Žiadosť o poskytnutie informácie v zmysle zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov – odpoveď*. Kancelária ministra, č.: INF/000122/2025-11. Bratislava: Ministerstvo financií SR, 2025

operácie. Rozsah zdaniteľných transakcií sa rozšíril aj na iné finančné operácie, ako napríklad bankové prevody, čo je aj prípad dane z finančných transakcií.¹⁵⁵

Daň z finančných transakcií v Slovenskej republike bola zavedená Zákonom č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o dani z finančných transakcií“). Uvedený právny predpis nadobudol účinnosť dňa 1. januára 2025 a prvé zdaňovacie obdobie začalo dňa 1. apríla 2025.

Predmetná daň predstavuje osobitný typ dane, ktorý nemožno jednoznačne a selektívne zaradiť medzi priame alebo nepriame dane. Táto daň nesie znaky priamej dane, keďže je spojená s konkrétnym daňovým subjektom – daňovníkom, ktorý má zriadený transakčný účet a prostredníctvom neho vykonáva platby, prevody alebo výbery. Zároveň však má aj charakter nepriamych daní, pretože je štandardne vyberaná prostredníctvom sprostredkovateľa, banky ako platiteľa dane.

Zákonodarca v dôvodovej správe k zákonu prezentoval, že vzhľadom na vysoký deficit verejných financií a nadmerné zadlženie krajiny bolo cieľom tejto právnej úpravy vytvoriť špecifický fiškálny nástroj so samostatným režimom, ktorý má prispieť k stabilizácii verejných financií. Z tohto dôvodu je vhodné považovať daň z finančných transakcií za osobitnú kategóriu dane, nachádzajúcu sa na rozhraní medzi priamymi a nepriamymi daňami.¹⁵⁶

1.1 Daňovník a Platiteľ dane

Daňovníkom je osoba, ktorá je daňou zaťažená. V zmysle zákonnej úpravy sú takýmito osobami fyzické osoby – podnikatelia, právnické osoby, ako aj organizačná zložka zahraničnej osoby za splnenia zákonných predpokladov. Zákon o dani z finančných transakcií síce medzi daňovníka zaraďuje aj osobu podnikateľa, ale bližšie nešpecifikuje koho každého je potrebné vnímať ako podnikateľa. Až v dôvodovej správe k predmetnému zákonu sa dozvieme, že podnikateľom pre potreby zákona o dani z finančných transakcií sa má rozumieť podnikateľ v zmysle § 2 ods. 2 Obchodného zákonníka. Takže pod pojmom podnikateľ rozumieme alternatívne: „a/ osoba, zapísaná v obchodnom registri, b/ osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia, c/ osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa osobitných predpisov, d/ fyzická osoba, ktorá vykonáva poľnohospodársku výrobu a je zapísaná do evidencie podľa osobitného predpisu.“¹⁵⁷

Na to, aby bol niektorý z uvedených troch subjektov – fyzická osoba-podnikateľ, právnická osoba alebo organizačná zložka zahraničnej osoby – považovaný za daňovníka musí

¹⁵⁵ KAGAN, Julia. Tobin Tax: What It Is, How It Works, Examples. In: *Investopedia* [online]. [cit. 2025-09-15]. Dostupné na: <https://www.investopedia.com/terms/t/tobin-tax.asp>

¹⁵⁶ Dôvodová správa k zákonu č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. In: *Národná rada Slovenskej republiky, Detaily návrhu zákona, 2024*. [cit. 2025-08-20].

¹⁵⁷ § 2 ods. 2 Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

spĺňať aspoň jedno z nasledujúcich kritérií: 1) má sídlo na území Slovenskej republiky, 2) podniká na území Slovenskej republiky, 3) má zriadený transakčný účet v banke, ktorá má sídlo na území Slovenskej republiky. Z uvedeného vyplýva, že napríklad organizačná zložka zahraničnej osoby na území Slovenskej republiky nemusí nevyhnutne vykonávať podnikateľskú činnosť, ale ak má zriadený transakčný účet v banke pôsobiacej na Slovensku, stáva sa daňovníkom a vzniká jej daňová povinnosť podľa Zákona o dani z finančných transakcií.

Po vymedzení okruhu daňovníkov je zároveň nevyhnutné poukázať aj na subjekty, ktoré sa za daňovníkov nepovažujú a ktorým nevzniká daňová povinnosť podľa Zákona o dani z finančných transakcií. Zákonodarca tieto subjekty taxatívne vymenoval v § 3 ods. 2 dotknutého zákona. Za daňovníka sa nepovažujú napríklad niektoré štátne inštitúcie, ako sú Sociálna poisťovňa či Matica slovenská. Daňovníkom taktiež nie sú ani rozpočtové a príspevkové organizácie, ako ani neziskové organizácie (občianske združenia, nadácie,...), ale napríklad ani školy. Tieto subjekty, ktoré zákonodarca vylúčil ako daňovníkov dane z finančných transakcií nebudú daňovníkmi tejto dane ani v prípade, že by vykonávali podnikateľskú činnosť. Uvedené odôvodňujeme od skutočnosti, že zákonodarca svojim taxatívnym výpočtom určujúcim, koho sa daňová povinnosť netýka tieto subjekt úplne vylúčil z okruhu subjektov zaťažených daňou z finančných transakcií.

S touto daňou a smotným daňovníkom sa bezprostredne spája aj už viackrát spomínaný transakčný účet. V zmysle Zákona o dani z finančných transakcií je potrebné vnímať transakčný účet v dvoch rovinách. Prvou rovinou je chápanie transakčného účtu pri daňovníkovi, ktorý je právnickou osobou alebo organizačnou zložkou zahraničnej osoby. V takomto prípade je transakčným účtom platobný účet daňovníka, ktorým sa rozumie účet vedený u poskytovateľa platobných služieb, ktorý sa používa na vykonávanie platobných operácií.¹⁵⁸ Druhá rovina chápania transakčného účtu je pri daňovníkovi, ktorým je fyzická osoba podnikateľ. V tomto prípade sa za transakčný účet považuje účet daňovníka, na ktorom vykonáva finančné transakcie súvisiace s jeho podnikaním. To znamená, že pokiaľ by si fyzická osoba podnikateľ po zavedení dane z finančných transakcií nezriadila podnikateľský účet pre potreby svojho podnikania, ktorý by bol považovaný za transakčný účet, ale naďalej by využívala svoj osobný účet aj na platby a transakcie súvisiace s podnikaním, tak automaticky by bol tento účet považovaný za transakčný. Ak by fyzická osoba – podnikateľ postupoval uvedeným spôsobom, vznikla by mu povinnosť samostatne si vypočítať daň a odvieť ju správcovi dane. V tomto prípade by platiteľom dane nebola banka ale samotný daňovník. Banka totiž nemá možnosť identifikovať, ktoré odchádzajúce platby alebo transakcie súvisia s podnikateľskou činnosťou.¹⁵⁹

Platiteľom dane z finančných transakcií je vo väčšine prípadov banka. Ak má daňovník zriadený transakčný účet v banke so sídlom na území Slovenskej republiky, spravidla mu

¹⁵⁸ § 2 ods. 9 Zákon č. 492/2009 Z.z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁵⁹ Pravda. Transakčná daň. Kto ju platiť musí a kto nie a tipy, ako sa jej vyhnúť. Môže ohroziť naše výplaty? In: YouTube [video online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=kkegJpyjh7E>

nevzniká povinnosť samostatne vypočítať a odvieť daň z finančných transakcií – s výnimkou niektorých špecifických prípadov, ktoré boli čiastočne uvedené vyššie. V takýchto prípadoch vystupuje ako platiteľ dane banka, v ktorej má daňovník vedený takýto účet. Tá nesie zodpovednosť za správny výpočet dane, jej výber a následné odvedenie správcovi dane. Zdaňovacím obdobím pre túto daň je kalendárny mesiac.

Zákon o dani z finančných transakcií síce určuje lehotu, dokedy má byť daň odvedená, no neustanovuje konkrétny interval, v akom má banka daň vyberať. Banka je povinná zabezpečiť, aby bola daň za príslušné zdaňovacie obdobie vybratá a odvedená najneskôr do konca kalendárneho mesiaca, ktorý nasleduje po danom zdaňovacom období. Je teda ponechané na rozhodnutí banky, či daň vyberie po každej realizovanej transakcii, alebo na týždennej či dvojtyždňovej báze, prípadne až na konci zdaňovacieho obdobia, resp. kalendárneho mesiaca.

1.2 Predmet dane

Pod predmetom dane vnímame všetko, čo podlieha nejakej forme zdanenia podľa aktuálnej daňovej sústavy.¹⁶⁰ Predmetom dane z finančných transakcií sú najmä odchádzajúce platby z transakčného účtu daňovníka, ako aj výbery hotovosti z účtu daňovníka. Okrem uvedeného tejto dani podliehajú aj platobné karty, a to konkrétne každá jedna použitá platobná karta vydaná k transakčnému účtu daňovníka.¹⁶¹

Daň z finančných transakcií sa uplatňuje na všetky odchádzajúce platby z transakčného účtu daňovníka, s výnimkou tých, ktoré sú taxatívne vymedzené v zákone ako finančné transakcie, ktoré nemožno subsumovať pod predmet tejto dane. Takýmito transakciami sú okrem iného úhrady do štátneho rozpočtu, ako napríklad dane, odvody. Dani z finančných transakcií nepodliehajú ani finančné transakcie medzi účtami toho istého daňovníka v tej istej banke. V praxi to znamená, že ak si napríklad fyzická osoba-podnikateľ presunie financie z podnikateľského účtu, respektíve z transakčného účtu na svoj osobný účet a oba tieto účty má v tej istej banke, tak takáto transakcia nepodlieha dani z finančných transakcií.

1.3 Sadzba dane

Sadzba dane z finančných transakcií predstavuje konkrétnu mieru daňového zaťaženia, ktorou sú postihnuté vybrané druhy finančných operácií. Štruktúra tejto dane zohľadňuje rôzne typy transakcií podľa ich charakteru a frekvencie využívania. Zámerom zákonodarcu pri zavádzaní diferencovaných sadzieb bolo pravdepodobne vytvoriť systém, ktorý bude zároveň spravodlivý a efektívny, pričom zohľadní správanie daňovníkov.

Odchádzajúce platby z účtu na účet, ako sú napríklad príkazy na úhradu alebo trvalé príkazy, podliehajú dani vo výške 0,4 % zo sumy každej odchádzajúcej platby. Zákon o dani z finančných transakcií zároveň zavádza ochranný mechanizmus v podobe maximálnej výšky

¹⁶⁰ Predmet dane. In: *Podnikam.sk* [online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na: <https://podnikam.sk/slovník/predmet-dane/>

¹⁶¹ § 4 ods. 1 Zákon č. 279/2024 Z.z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov

dane, ktorá pri jednej platbe nemôže prekročiť 40,- Eur. To znamená, že každá platba nad 10.000,- Eur bude zaťažená daňou maximálne vo výške 40,- Eur. Zavedenie tohto limitu má za cieľ zabrániť neprimeranému daňovému zaťaženiu pri vyšších finančných prevodoch a zároveň zabezpečiť určitú predvídateľnosť pre daňovníkov.

Na rozdiel od bezhotovostných platieb, výber hotovosti z účtu – či už prostredníctvom bankomatu alebo priamo na pobočke banky – je zdaňovaný sadzbou vo výške 0,8 % z vyberanej sumy. V tomto prípade zákon nestanovuje žiadny horný limit dane, čo znamená, že daňová povinnosť narastá priamo úmerne s výškou vyberanej hotovosti. Takéto nastavenie môže byť vnímané ako snaha štátu podporiť bezhotovostný platobný styk, ktorý je efektívnejší a transparentnejší z pohľadu správy verejných financií a kontroly plnenia daňových povinností.

Poslednou kategóriou je fixná ročná sadzba dane, ktorá sa vzťahuje na platobné karty. Každá platobná karta, ktorá bola v príslušnom kalendárnom roku aspoň raz použitá, podlieha ročnej daňovej povinnosti vo výške 2,- Eur. Nezáleží pritom na frekvencii jej použitia – či daňovník kartu použije jedenkrát alebo niekoľko tisíckrát, výška dane ostáva nezmenená.

V prípade, že v priebehu roka dôjde k výmene platobnej karty, napríklad z dôvodu uplynutia jej platnosti, vzniká daňovníkovi povinnosť zaplatiť daň za každú kartu zvlášť. To znamená, že ak daňovník v tom istom roku používal pôvodnú aj novú kartu, bude zaťažený daňou spolu vo výške 4,- Eur. Tento prístup zohľadňuje skutočný počet použitých kariet bez ohľadu na dôvod ich výmeny.

2 DAŇ Z FINANČNÝCH TRANSAKCIÍ V MAĎARSKU

Daň z finančných transakcií v Maďarsku zahŕňa predovšetkým zdanenie bankových prevodov so sadzbou dane od 1. augusta 2024 vo výške 0,45 %, maximálne však do výšky 50,- Eur za transakciu a zdanenie výberov z bankomatov so sadzbou dane od 1. augusta 2024 vo výške 0,90 % za výber. Výnos z týchto dvoch položiek tvorí približne 90 % celkového výberu dane. Zvyšných 10 % predstavujú ostatné transakcie podliehajúce zdaneniu, ako sú splátky úverov, nákupy cenných papierov či používanie platobných kariet.¹⁶² V roku 2023 dosiahol výnos z tejto dane v Maďarsku približne 853 miliónov Eur.

Cieľom tejto dane v Maďarsku, podobne ako pri iných formách daňového zaťaženia, je doplniť a prípadne navýšiť príjmy štátneho rozpočtu. Nemožno spochybniť, že jej zavedenie prinieslo zvýšenie rozpočtových príjmov v porovnaní s obdobím pred jej aplikáciou. Zároveň sú od zavedenia tejto dane výraznejšie badateľné aj jej negatívne dopady na hospodárstvo a spoločnosť.

Významnou výzvou po zavedení tejto dane bola a stále je administratívna náročnosť. Maďarský finančný ekosystém čelí značnej záťaži pri sledovaní, vykazovaní a kontrolovaní

¹⁶² Inštitút finančnej politiky. *FTT_MFSR* [prezentácia]. Bratislava: Ministerstvo financií Slovenskej republiky, [25.08.2025], s. 4.

zdaniteľných transakcií. Finančné inštitúcie taktiež opakovane upozorňovali na straty efektívnosti, keďže museli presúvať interné zdroje na plnenie stále sa vyvíjajúcich daňových povinností.¹⁶³ Rovnako možno pozorovať aj snahy o vyhýbanie sa daňovej povinnosti. Finančná záťaž vyplývajúca z tejto dane viedla najmä menších podnikateľov a firmy k presunu aspoň časti svojich finančných operácií do zahraničia. Podnikateľské subjekty aj domácnosti začali vo väčšej miere používať a uchovávať hotovosť, aby sa vyhli online transakciám či výberom z bankomatov, a to predovšetkým pri väčších transakciách. Od zavedenia dane z finančných transakcií tak došlo k nezvyčajnému nárastu využívania hotovosti.¹⁶⁴

Možno konštatovať, že hoci táto daň prináša do štátneho rozpočtu značný obnos finančných prostriedkov, jej zavedenie zároveň prinieslo aj negatívne dôsledky pre ekonomickú aktivitu, keďže ju možno považovať za faktor spomaľujúci dlhodobý hospodársky rast v Maďarsku.

3 OČAKÁVANIA A DÔSLEDKY

Zavedenie dane z finančných transakcií predstavuje významnú zmenu v daňovom systéme Slovenskej republiky, ktorá má nielen fiškálne, ale aj širšie ekonomické a spoločenské dopady. Ako pri každej novej dani, aj v tomto prípade boli zo strany zákonodarcu prezentované konkrétne očakávania a ciele, ktoré sa týkajú jej prínosu k stabilizácii verejných financií, spravodlivejšiemu rozdeleniu daňového zaťaženia a zlepšeniu transparentnosti finančných tokov.

Na druhej strane, každé daňové opatrenie prináša aj potenciálne dôsledky, či už pozitívne, alebo negatívne, ktoré sa môžu prejaviť v krátkodobom aj dlhodobom horizonte. Tieto dôsledky sa týkajú nielen finančných inštitúcií, ktoré sú priamym objektom zdaňovania, ale môžu ovplyvniť aj širšie hospodárske prostredie, správanie subjektov na trhu, ako aj postoj verejnosti k finančnému systému ako takému.

3.1 Očakávania

Zavedenie dane z finančných transakcií na Slovensku je sprevádzané viacerými očakávaniami zo strany zákonodarcu, ktoré boli deklarované najmä v dôvodovej správe k príslušnému zákonu. Primárnym cieľom tejto novej fiškálnej povinnosti je **zvýšenie príjmov do štátneho rozpočtu**, čo má prispieť **k stabilizácii verejných financií**. V kontexte aktuálneho

¹⁶³ BARTEKOVÁ, Mária. Financial Transaction Tax in Hungary as a Tool to Consolidate Public Finances. In: *EMERiCS-AIF* [PDF dokument]. s. 6. [cit. 2025-08-25].

¹⁶⁴ Rakúsky ekonóm o transakčnej dani: Maďari od jej zavedenia zhromažďujú doma hotovosť, stane sa to aj na Slovensku. In: *Aktuality.sk* [online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na: <https://www.aktuality.sk/clanok/6aDBkr1/rakusky-ekonom-o-transakcnej-dani-madari-od-jej-zavedenia-zhromazduju-doma-hotovost-stane-sa-to-aj-na-slovensku/>

vývoja hospodárenia Slovenskej republiky ide o snahu znížiť tlak na verejné financie a vytvoriť dodatočný a predvídateľný príjmový nástroj, ktorý môže pomôcť pri konsolidácii rozpočtu.¹⁶⁵

Zákonodarca zároveň prezentoval názor, že daň z finančných transakcií je koncipovaná s **cieľom minimalizovať negatívne dopady na väčšinu obyvateľstva**, najmä na bežných občanov. Zámerom bolo, aby daň z finančných transakcií bola v prevažnej miere zaťažením pre vybrané inštitúcie a subjekty finančného trhu, a nie pre koncových klientov, čo má pomôcť zachovať sociálnu spravodlivosť a nezvýšiť finančné zaťaženie domácností.

Kľúčovým pri zavádzaní tejto dane bol aj argument, že dotknutým zákonom a zavedením dane z finančných transakcií sa podporujú elektronické platby. Tento cieľ mal reflektovať širšiu ambíciu štátu **posilniť transparentnosť finančných tokov** a účinnejšie bojovať proti **daňovým podvodom a daňovým únikom**. Elektronické platby sú totiž v porovnaní s hotovosťou ľahšie dohľadateľné, čím sa znižuje priestor pre nelegálne ekonomické aktivity.¹⁶⁶

Očakávania zákonodarcu sú teda komplexné, od **zvýšenia príjmov štátu**, cez **zamedzenie dopadu na bežných občanov**, až po **zvýšenie transparentnosti ekonomiky a podporu elektronizácie finančných tokov**. Postupný vývoj a implementácia tejto dane do praxe začína naznačovať a v budúcnosti ešte výraznejšie ukáže, do akej miery sa podarí naplniť stanovené ciele a aký reálny vplyv bude mať táto daň na hospodárske prostredie Slovenskej republiky.

3.2 Dôsledky

Od očakávaní prezentovaných zákonodarcom je potrebné upriamiť pozornosť aj na reálne a predpokladané dôsledky, ako aj otázky daňovníkov, ktoré táto daň vyvoláva alebo môže vyvolať v praxi.

V daňovom práve sa všeobecne uplatňuje princíp vylúčenia dvojitého zdanenia. Tento princíp však nie je v plnej miere aplikovaný pri dani z finančných transakcií. Zákonodarca v § 4 ods. 2 Zákona o dani z finančných transakcií taxatívne uvádza transakcie, ktoré nie sú predmetom tejto dane. Medzi nimi sa nachádzajú napríklad platobné operácie realizované v súvislosti s platením daní, ktoré sú príjmom štátneho rozpočtu. Na rozdiel od týchto prípadov však zákon za predmet dane považuje aj platobné operácie smerujúce na úhradu daní, ktoré sú príjmom napríklad obcí alebo miest, ako dane z nehnuteľností. Táto skutočnosť predstavuje odklon od princípu vylúčenia dvojitého zdanenia, keďže daňovník je v takomto prípade zaťažený nielen samotnou daňou z nehnuteľnosti, ale aj daňou z finančných transakcií uplatnenou na samotný akt úhrady tejto dane.

¹⁶⁵ Dôvodová správa k zákonu č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. In: *Národná rada Slovenskej republiky, Detaily návrhu zákona, 2024*. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9953>

¹⁶⁶ New transaction tax in Slovakia. In: *The Slovak Spectator* [online]. [cit. 2025-08-28]. Dostupné na: <https://spectator.sme.sk/business/c/new-transaction-tax-in-slovakia>

Zákonodarca zavedením sadzby dane bez horného limitu na výber hotovosti z účtu v banke a zároveň stanovením sadzby dane s horným limitom 40,- Eur pre odchádzajúce platby z účtu na účet pravdepodobne sledoval zámer motivovať daňovníkov k väčšiemu využívaniu bezhotovostných platieb. Platby uskutočnené z účtu na účet sú totiž z pohľadu štátu jednoduchšie sledovateľné a kontrolovateľné, čo prispieva k efektívnejšiemu dohľadu nad plnením daňových povinností zo strany príslušných orgánov.

V zákonom upravenom režime sa však pre fyzické osoby – podnikateľov naskytá legálna možnosť, ako sa do značnej miery vyhnúť daňovej povinnosti súvisiacej s daňou z finančných transakcií. Touto možnosťou je zriadenie transakčného účtu a zároveň aj osobného (bežného) účtu v tej istej banke. Prostredníctvom týchto dvoch účtov si daňovník môže presúvať finančné prostriedky z transakčného účtu na osobný účet bez toho, aby mu vznikla daňová povinnosť. Následný výber hotovosti z osobného účtu nepodlieha dani z finančných transakcií. Takýmto spôsobom a za predpokladu, že to umožňuje charakter podnikateľskej činnosti a prípadný súhlas obchodných partnerov s úhradou záväzkov v hotovosti, si môže podnikateľ ponechávať na transakčnom účte iba tie finančné prostriedky, ktoré sú určené na realizáciu platieb a operácií, na ktoré sa vzťahuje zákonná povinnosť. Ostatné prostriedky súvisiace napríklad s bežnými výdavkami pri výkone podnikania, môže uhrádzať v hotovosti, a to po ich presune na osobný účet a následnom výbere, čím sa legálne vyhne daňovému zaťaženiu v rámci tejto dane.

V spoločnosti sa zároveň objavuje otázka, či nie je možné eliminovať daňové zaťaženie vyplývajúce zo zavedenia dane z finančných transakcií prostredníctvom zriadenia bankového účtu v zahraničnej banke. Takéto riešenie však možno považovať za veľmi nešťastné a zbytočne zaťažujúce daňovníka. Ak totiž podnikateľ spĺňa aspoň jednu zo zákonom stanovených podmienok a má napríklad sídlo na území Slovenskej republiky alebo podniká na jej území, vzťahuje sa naňho daňová povinnosť v zmysle Zákona o dani z finančných transakcií. V prípade využívania zahraničného účtu však daňovníkovi vzniká dodatočná povinnosť, ktorá je za bežných okolností prenesená na banku ako platiteľa dane. Keďže zahraničná banka nie je viazaná vnútroštátnou právnou úpravou Slovenskej republiky nevzniká jej povinnosť daň vyberať ani odvádzať. Z toho dôvodu musí daňovník v takom prípade prevziať zodpovednosť za správny výpočet a úhradu dane sám, čím sa jeho administratívne zaťaženie výrazne zvyšuje. V takýchto prípadoch je zároveň potrebné upozorniť na potenciálne riziko daňových únikov, keďže povinnosť odviesť daň nesie priamo daňovník. Môže sa totiž stať, že si svoju povinnosť nesplní vôbec alebo si ju splní len čiastočne. Pre správcu dane je následne výrazne náročnejšie kontrolovať plnenie povinností zo strany daňovníkov, pretože si to vyžaduje medzinárodnú spoluprácu a prístup k údajom zahraničných bánk.

Jedným z deklarovaných cieľov zavedenia dane z finančných transakcií bolo zabezpečiť dodatočné príjmy do štátneho rozpočtu bez výrazného dopadu na bežných občanov. Hoci je pravdou, že táto daň zasiahla veľkých podnikateľov, ale v praxi ešte vo väčšej miere ovplyvnila malých podnikateľov, ktorí sú na konci dňa bežní občania, ktorých podnikanie často predstavuje jediný zdroj príjmu slúžiaci na pokrytie základných životných nákladov. Zákomom

stanovený limit dane z finančných transakcií pri odchádzajúcich platbách z účtu na účet vo výške 40,- Eur znamená, že transakcie presahujúce sumu 10.000,- Eur nie sú daňou zaťažované. Je však zrejmé, že malí podnikatelia na Slovensku len zriedkavo realizujú finančné operácie v takýchto výškach. Naopak, transakcie presahujúce uvedený limit sú charakteristické skôr pre veľkých podnikateľov, ktorí ale mali byť podľa deklarovaného zámeru zákonodarcu cieľovou skupinou a primárnymi nositeľmi tejto novej daňovej povinnosti. Z uvedeného vyplýva, že v dôsledku takto nastavenej právnej úpravy sú najviac postihnuté práve menšie podnikateľské subjekty. Tie sú nútené buď ukončiť svoju podnikateľskú činnosť z dôvodu neudržateľného zvýšenia nákladov, alebo tieto náklady prenášajú na svojich zákazníkov, teda bežných spotrebiteľov, a to najčastejšie vo forme zvyšovania cien tovarov a služieb. Výsledkom je, že daň z finančných transakcií v konečnom dôsledku významne dopadá aj na domácnosti a bežných občanov, čím sa pôvodný zámer minimalizovať ich zaťaženie stáva diskutabilným.

V dôsledku zvýšeného finančného zaťaženia, ktoré prinieslo zavedenie tejto dane, viacerí menší podnikatelia začali žiadať svojich zákazníkov o platby v hotovosti v čo najväčšej možnej miere, prípadne úplne zrušili platobné terminály a tým aj možnosť platby kartou vo svojich prevádzkach. Takýto trend môže v budúcnosti viesť k nárastu využívania hotovosti na úkor elektronických platieb, čo je v priamom rozpore s jedným z deklarovaných cieľov zákonodarcu, ktorým je podpora bezhotovostného platobného styku. Zároveň by sa tým výrazne sťažilo sledovanie finančných tokov a kontrola daňových subjektov zo strany príslušných orgánov.

Za prvé tri mesiace od zavedenia dane z finančných transakcií vybral štát na tejto dani celkovo 134,6 milióna Eur. Pôvodné rozpočtové odhady pritom predpokladali, že za prvých deväť mesiacov od zavedenia tejto dane dosiahne jej výber približne 550 miliónov Eur. Tieto očakávania však rezort financií následne prehodnotil, predovšetkým vzhľadom na celkový ekonomický vývoj, ktorý zaostáva za pôvodne predpokladaným tempom rastu. Na základe aktualizovaných prognóz sa preto odhadovaný výnos dane z finančných transakcií za prvých deväť mesiacov znížil na 420 miliónov Eur.¹⁶⁷

ZÁVER

Od zavedenia dane z finančných transakcií v Slovenskej republike možno vidieť a do budúcnosti očakávať viaceré paralely so skúsenosťou susedného Maďarska, kde bola podobná daň implementovaná v minulosti. Postupne možno pozorovať nárast preferencie hotovostných platieb zo strany podnikateľov, ako aj zreteľný úbytok menších podnikateľských subjektov, pričom do budúcnosti možno očakávať ďalšie navyšovanie tohto poklesu.

Daňovníci zároveň čoraz aktívnejšie hľadajú legálne spôsoby, ako sa vyhnúť novému daňovému zaťaženiu. Tento vývoj však časom môže priniesť zvýšené riziko nárastu daňových podvodov a obchádzania zákona, čo môže v konečnom dôsledku ohroziť stabilitu daňového systému.

¹⁶⁷ Daň z finančných transakcií: Štát inkasoval 134,6 milióna eur. In: *FinReport.sk* [online]. [cit. 2025-08-28]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/financie/dan-z-financnych-transakcii-stat-inkasoval-134-6-miliona-eur/>

V súčasnosti ešte nie je možné komplexne vyhodnotiť celkový dopad tejto dane na hospodárstvo Slovenskej republiky. Pokiaľ však nedôjde k zásadným zmenám aktuálne platnej zákonnej úpravy, tak možno očakávať spomalenie hospodárskeho rastu, podobne ako to je viditeľné v Maďarsku po zavedení tejto dane.

V tomto kontexte sa vedú odborné diskusie o potrebe novelizácie zákona o dani z finančných transakcií. V súčasnosti je v legislatívnom procese návrh novely, ktorá by upravila aktuálne platnú a účinnú právnu úpravu. Pokiaľ by bola prijatá, priniesla by pozitívne zmeny najmä pre fyzické osoby – podnikateľov a menšie právnické osoby. Podľa predloženého návrhu by sa daňová povinnosť z dane z finančných transakcií nevzťahovala na podnikateľov – fyzické osoby, keďže by boli ako daňovníci zo zákona o dani z finančných transakcií úplne vyňatí. Rovnako by dani nepodliehali ani právnické osoby a organizačné zložky zahraničných osôb, ktorých zdaniteľné príjmy v zdaňovacom období, teda v kalendárnom roku podľa zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, by nepresiahli sumu 100.000,- Eur. Reálny fiškálny prínos zavedenia dane z finančných transakcií, ako aj pripravovanej novely, a ich celkový vplyv na ekonomiku a podnikateľské prostredie bude možné objektívne vyhodnotiť až s časovým odstupom, približne v horizonte niekoľkých mesiacov až jedného roka od ich účinnosti.¹⁶⁸

Slovenská republika sa pritom momentálne nenachádza v priaznivom ekonomickom postavení. Z tohto dôvodu možno zavedenie novej dane, spojené s rastom finančného zaťaženia podnikateľov a tým aj spotrebiteľov, považovať za potenciálny faktor oslabovania ekonomickej stability a stagnácie hospodárskeho rastu v období, keď krajina potrebuje presný opak, a to stimuláciu a podporu rozvoja.

Tento pohľad odzrkadľuje aj myšlienka významného ekonóma Johna Maynarda Keynesa: „Šetrenie vo verejných financiách je vhodné počas hospodárskeho rozmachu, nie počas krízy.“ Uvedený výrok reflektuje dôležitý ekonomický princíp, fiškálna konsolidácia a zavádzanie nových daní by mali prichádzať v obdobiach hospodárskeho rastu, nie v čase ekonomického poklesu, keď môžu negatívne ovplyvniť spotrebu, investície aj celkovú dôveru v ekonomiku.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BARTEKOVÁ, Mária. Financial Transaction Tax in Hungary as a Tool to Consolidate Public Finances. In: *EMERiCS·AIF* [PDF dokument].[cit. 2025-08-25].
2. Daň z finančných transakcií: Štát inkasoval 134,6 milióna eur. In: *FinReport.sk* [online]. [cit. 2025-08-28]. Dostupné na: <https://www.finreport.sk/financie/dan-z-financnych-transakcii-stat-inkasoval-134-6-miliona-eur/>
3. Dôvodová správa k zákonu č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov [online]. In: *Národná rada Slovenskej republiky*,

¹⁶⁸ Návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. In: *Národná rada Slovenskej republiky, Detaily návrhu zákona, 2025*. [cit. 2025-09-15]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=9&CPT=802>

- Detaily návrhu zákona, 2024*. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na:
<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=9953>
4. Inštitút finančnej politiky. *FTT_MFSR* [prezentácia]. Bratislava: Ministerstvo financií Slovenskej republiky, júl 2024.
 5. KAGAN, Julia. Tobin Tax: What It Is, How It Works, Examples. In: *Investopedia* [online]. [cit. 2025-09-15]. Dostupné na:
<https://www.investopedia.com/terms/t/tobin-tax.asp>
 6. Ministerstvo financií Slovenskej republiky. *Žiadosť o poskytnutie informácie v zmysle zákona č. 211/2000 Z.z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov – odpoveď*. Kancelária ministra, č.: INF/000122/2025-11. Bratislava: Ministerstvo financií SR, 2025
 7. Návrh zákona ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 279/2024 Z. z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. In: *Národná rada Slovenskej republiky, Detaily návrhu zákona, 2025*. [cit. 2025-09-15]. Dostupné na:
<https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=9&CPT=802>
 8. New transaction tax in Slovakia. In: *The Slovak Spectator* [online]. [cit. 2025-08-28]. Dostupné na: <https://spectator.sme.sk/business/c/new-transaction-tax-in-slovakia>
 9. Predmet dane. In: *Podnikam.sk* [online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na:
<https://podnikam.sk/slovník/predmet-dane/>
 10. Pravda. Transakčná daň. Kto ju platiť musí a kto nie a tipy, ako sa jej vyhnúť. Môže ohroziť naše výplaty? In: *YouTube* [video online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na:
<https://www.youtube.com/watch?v=kkegJpyjh7E>
 11. Rakúsky ekonóm o transakčnej dani: Maďari od jej zavedenia zhromažďujú doma hotovosť, stane sa to aj na Slovensku. In: *Aktuality.sk* [online]. [cit. 2025-08-25]. Dostupné na:
<https://www.aktuality.sk/clanok/6aDBkr1/rakusky-ekonom-o-transakcnej-dani-madari-od-jej-zavedenia-zhromazduju-doma-hotovost-stane-sa-to-aj-na-slovensku/>
 12. Zákon č. 279/2024 Z.z. o dani z finančných transakcií a o zmene a doplnení niektorých zákonov
 13. Zákon č. 595/2003 Z. z.o dani z príjmov
 14. Zákon č. 492/2009 Z.z. o platobných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov
 15. Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník

KONTAKT NA AUTORA

ingrid.jendrekova@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Možnosti financovania občianskeho združenia prostredníctvom daňovej asignácie

Possibilities of financing a civic association through tax appropriation

Pavol Kopaničák

Abstrakt

Príspevok sa zameriava na analýzu mechanizmu daňovej asignácie na Slovensku ako významného finančného zdroja pre občianske združenia. Cieľom je identifikovať legislatívne podmienky pre získanie statusu prijímateľa, objasniť proces registrácie a posúdiť pravidlá nakladania so získanými prostriedkami vrátane ich účelového použitia, administratívnych povinností a sankčných mechanizmov. Metodologicky sa príspevok opiera o analýzu právnych predpisov, komparáciu aplikačnej praxe a syntézu poznatkov z odbornej literatúry, čo umožňuje kriticky zhodnotiť efektívnosť a transparentnosť systému daňovej asignácie. Záver prináša návrhy de lege ferenda zamerané na zlepšenie fungovania tohto mechanizmu v slovenskom právnom prostredí.

Kľúčové slová: občianske združenie, daňová asignácia, financovanie neziskového sektora, podiel zaplatenej dane, daň z príjmov

Abstract

The article focuses on the analysis of the tax assignment mechanism in Slovakia as a significant financial source for civic associations. The aim is to identify the legislative conditions for obtaining the status of beneficiary, clarify the registration process and assess the rules for handling raw materials, including their intended use, administrative obligations and sanction mechanisms. Methodologically, the paper is based on legal regulations, a comparison of application practice and an analysis of knowledge from professional literature, which allows a critical assessment of the efficiency and transparency of the tax assignment system. The conclusion provides de lege ferenda proposals aimed at improving the functioning of this mechanism in the Slovak legal environment.

Key words: civic association, tax assignment, non-profit sector financing, share of paid tax, income tax

ÚVOD

Občianske združenia predstavujú jednu z najrozšírenejších foriem neziskových organizácií na Slovensku a zohrávajú nezastupiteľnú úlohu pri rozvoji občianskej spoločnosti. Ich činnosť je však podmienená dostupnosťou stabilných finančných zdrojov. Jedným z najdôležitejších nástrojov ich financovania je mechanizmus daňovej asignácie, ktorý umožňuje

daňovníkom poukázať časť zaplatenej dane vybranej neziskovej organizácii. Ide o špecifický model, ktorý spája prvky daňového práva, verejných financií a občianskej participácie.

Hlavným cieľom príspevku je **na základe analýzy legislatívneho rámca a aplikačnej praxe posúdiť fungovanie systému daňovej asignácie na Slovensku so zameraním na jeho využitie pri financovaní občianskych združení a identifikovať jeho silné a slabé stránky**. Zároveň je cieľom navrhnúť riešenia, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu efektívnosti a transparentnosti tohto mechanizmu.

Metodologicky sa príspevok opiera o **analýzu** zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, o **komparáciu aplikačnej praxe** a o **syntézu poznatkov odbornej literatúry**. Týmto spôsobom sa vytvára priestor pre kritické zhodnotenie súčasného stavu a formulovanie návrhov de lege ferenda.

Problematika financovania neziskového sektora prostredníctvom daňovej asignácie je predmetom odborného diskurzu už od jej zavedenia začiatkom 21. storočia. Odborná literatúra poukazuje najmä na jej význam pre stabilitu neziskových organizácií, ale aj na riziká spojené s účelovým zakladaním združení, administratívnou záťažou či nedostatočnými kontrolnými mechanizmami. Príspevok preto nadväzuje na existujúce poznatky, pričom ich aplikuje na špecifický kontext občianskych združení.

1 LEGISLATÍVNE PODMIENKY A REGISTRÁCIA

V tejto kapitole najprv rozoberieme legislatívne podmienky, ktoré musí občianske združenie splniť pre získanie statusu prijímateľa podielu dane. Zameriame sa na požiadavky týkajúce sa časovej existencie a riadnej registrácie, nevyhnutného zápisu v centrálnom registri právnických osôb, kritérií finančnej bezúhonnosti voči štátu a poisťovniam, ako aj na podmienku vedenia bankového účtu. Následne sa v druhej podkapitole venujeme samotnému procesu registrácie občianskeho združenia ako prijímateľa podielu dane. Priblížime kľúčovú úlohu notára ako nezávislého overovateľa, proces každoročného osvedčenia, následný zápis Notárskou komorou SR a verejné zverejnenie zoznamu prijímateľov. Cieľom je poskytnúť komplexný prehľad o povinnostiach a krokoch, ktoré sú nevyhnutné pre získanie tejto dôležitej formy financovania.

1.1 Podmienky pre získanie statusu prijímateľa podielu dane

Ak chce občianske združenie získať možnosť prijímať 2% z daní fyzických a právnických osôb, musí splniť súbor striktných podmienok, ktoré sú dané zákonom. Tieto pravidlá majú zabezpečiť, že podpora smeruje k legitímnym a finančne zodpovedným organizáciám.

Prvou základnou podmienkou pre každé občianske združenie, ktoré chce získať možnosť prijímať podiely zaplatenej dane, je časová požiadavka na jeho existenciu a správny postup registrácie. Cieľom nie je, aby občianské združenie vzniklo "cez noc" a okamžite žiadalo o

podieľy z daní. Pre lepšie pochopenie uvádzam príklad: aby mohlo združenie prijímať 2% z dane napríklad už v roku 2027, muselo vzniknúť (teda byť registrované na Ministerstve vnútra SR, ktoré vedie register občianskych združení) najneskôr v roku 2025 alebo skôr. Samotnú registráciu pre účely 2% u notára (ktorá je kľúčová pre zaradenie do zoznamu prijímateľov) je totiž možné vykonať až v roku, ktorý nasleduje po roku vzniku združenia. Ak sa založí občianske združenie do konca roku, bude možné ho registrovať pre 2% u notára až v roku 2027 a samotné prostriedky od darcov bude môcť získavať až v roku 2027. Cieľom tejto podmienky je zabezpečiť, aby subjekt mal za sebou už určitú históriu činnosti a nebol založený iba za účelom získavania finančných prostriedkov z daní, čo prispieva k celkovej transparentnosti a dôveryhodnosti systému. Zavedením tejto požiadavky sa sleduje zámer predísť účelovému zakladaniu nových subjektov, ktoré by bez reálneho spoločenského prínosu čerpali verejné zdroje. V aplikačnej praxi sa však možno stretnúť s obchádzaním tejto podmienky, a to najmä formou nadobudnutia už existujúceho občianskeho združenia. Takýmto spôsobom síce dochádza k formálnemu naplneniu zákonnej požiadavky, avšak samotná podstata sledovaného účelu a to preukázanie kontinuity a reálnej predchádzajúcej činnosti organizácie môže zostať nenaplnená. Tento jav vyvoláva otázky ohľadom skutočnej transparentnosti a legitímnosti takto fungujúcich subjektov a môže predstavovať riziko pre dôveryhodnosť celého systému.¹⁶⁹

Okrem toho musí byť prijímateľ zapísaný aj v Registri právnických osôb, podnikateľov a orgánov verejnej moci. Tento register je centrálny a obsahuje základné identifikačné údaje o všetkých právnických osobách pôsobiach na Slovensku. Je to ďalší kontrolný mechanizmus, ktorý potvrdzuje legálnu existenciu a štatút združenia.¹⁷⁰

Osobitnou skupinou podmienok sú tie, ktoré sa týkajú finančnej bezúhonnosti združenia. Štát si praje, aby peniaze daňových poplatníkov smerovali k organizáciám, ktoré samy plnia svoje finančné záväzky. Združenie nesmie mať nedoplatok na dani prevyšujúci 5 eur.¹⁷¹ Táto hranica je nastavená tak, aby sa vylúčili združenia, ktoré si neplnia svoje daňové povinnosti, aj keď ide o malé sumy. Akýkoľvek vyšší daňový nedoplatok je prekážkou. Občianske združenie taktiež nesmie mať evidované nedoplatky na poistnom na sociálnom poistení. Ak združenie zamestnáva ľudí, musí riadne platiť odvody. Podobne, ani zdravotná poisťovňa nesmie voči združeniu evidovať pohľadávky po splatnosti. Tieto podmienky sú kľúčové pre budovanie dôveryhodnosti a zabezpečenie, že podpora nebude smerovať k organizáciám, ktoré samy nerešpektujú platné zákony a neplnia si svoje finančné povinnosti.¹⁷²

Nevyhnutné je taktiež aby malo občianske združenie zriadený účet v banke alebo pobočke zahraničnej banky pôsobiacej na území Slovenska. Táto požiadavka je esenciálna pre transparentnosť a kontrolu toku finančných prostriedkov. Potvrdenie o existencii účtu, ktoré

¹⁶⁹ TKÁČOVÁ, J. (2024) Ako financovať občianske združenie?. <https://www.firmaren.sk/clanky/financovanie-obcianske-zdruzenie/>

¹⁷⁰ § 50 ods. 6 písm. c zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁷¹ § 50 ods. 6 písm. f zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁷² § 50 ods. 6 písm. g zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

nesmie byť staršie ako 30 dní, spolu s oznámením čísla účtu, slúži ako dôkaz. Platby z 2% daní sú totiž posielané bezhotovostne, a tak je bankový účet nevyhnutným predpokladom pre prijímanie týchto prostriedkov.¹⁷³

1.2 Registrácia občianskeho združenia ako prijímateľa podielu dane

Samotná cesta k získaniu statusu prijímateľa podielu zaplatenej dane nie je len o splnení zákonných podmienok, ale aj o prechode cez presne definovaný, viacstupňový proces. V tomto procese zohráva absolútne kľúčovú úlohu notár, ktorý funguje ako nezávislý overovateľ a garant správnosti všetkých údajov. Jeho úloha je nezastupiteľná a zabezpečuje dôveryhodnosť celého systému.

Najdôležitejším krokom je každoročné osvedčenie splnenia podmienok notárom. Nie je to jednorazová záležitosť. Združenie musí splnenie týchto podmienok preukazovať notárovi každý rok. Notár osvedčuje prijímateľovi splnenie vyššie spomínaných podmienok v období od 1. septembra do 15. decembra kalendárneho roka.¹⁷⁴

Notár koná ako nezávislý overovateľ a zabezpečuje, že všetky kritériá sú skutočne splnené. Preveruje informácie z finančnej správy, Sociálnej poisťovne, zdravotných poisťovní a banky. Je to práve jeho osvedčenie, ktoré je základom pre ďalší proces. Po osvedčení nie je notár len pasívnym pozorovateľom. Má zákonnú povinnosť bez zbytočného odkladu oznámiť Notárskej komore SR identifikačné údaje prijímateľa (názov, sídlo, IČO), ako aj názov banky a číslo účtu, na ktorý sa budú prostriedky posielat.

Na základe týchto informácií Notárska komora SR následne zapíše prijímateľa do zoznamu prijímateľov na nasledujúci rok. Tento zoznam je verejný a je pre daňovníkov hlavným zdrojom informácií o tom, komu môžu svoje 2% darovať. Zoznam obsahuje kľúčové identifikačné údaje o združení, jeho právnej forme, IČO, číslo bankového účtu a názov banky.

Notárska komora SR zverejňuje tento zoznam každoročne do 15. januára kalendárneho roka, v ktorom je možné prijímateľovi poskytnúť podiel zaplatenej dane. To znamená, že ak chce daňovník darovať svoje 2% v roku 2025, môže si v januári 2025 overiť, či je jeho vybraná organizácia na zozname. V rovnakej lehote je zoznam doručený aj finančnému riaditeľstvu, ktoré následne zabezpečuje správne prerozdelenie daní.¹⁷⁵

2 NAKLADANIE SO ZÍSKANÝMI PROSTRIEDKAMI A POVINNOSTI PRIJÍMATEĽA

Získať podiel zo zaplatenej dane je pre občianske združenie významnou príležitosťou, no zároveň so sebou prináša aj povinnosti. Zákon jasne definuje, ako sa musí s týmito

¹⁷³ § 50 ods. 6 písm. h zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁷⁴ § 50 ods. 7 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁷⁵ § 50 ods. 7 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

prostriedkami nakladať, aby bola zabezpečená maximálna transparentnosť a zodpovednosť voči daňovníkom a verejnosti.

2.1 Účelové použitie prostriedkov z asignácie

Občianske združenie, ktoré je prijímateľ podielu zaplatenej dane má striktnú povinnosť používať takto získané finančné prostriedky výhradne na zákonom stanovené účely. Tieto účely sú presne vymedzené v zákone o dani z príjmov a tvoria rámec pre všetky aktivity financované z asignácie. Patria sem kľúčové oblasti verejného záujmu, ako sú:

A) **Ochrana a podpora zdravia**, ktorá zahŕňa napríklad preventívne programy, podporu liečby alebo osvetové kampane.

B) **Podpora a rozvoj telesnej kultúry a športu**, čo môže byť výstavba ihrísk, organizácia tréningov či podpora športových podujatí.

C) **Poskytovanie sociálnej pomoci**, vrátane podpory znevýhodnených skupín, opatrovateľských služieb či pomoci v krízových situáciách.

D) **Zachovanie kultúrnych hodnôt**, čo zahŕňa obnovu pamiatok, podporu umenia, folklóru a kultúrnych tradícií.

E) **Podpora vzdelávania**, od podpory škôl a vzdelávacích programov až po neformálne vzdelávanie a rozvoj zručností.

F) **Ochrana ľudských práv**, čo môže zahŕňať právne poradenstvo, advokáciu či osvetu v oblasti ľudských práv.

G) **Ochrana a tvorba životného prostredia**, napríklad čistenie prírody, ekologické projekty, vzdelávanie o udržateľnosti.

H) **Veda a výskum**, podpora inovácií a vedeckých projektov, ktoré prinášajú úžitok spoločnosti.

I) **Organizovanie a sprostredkovanie dobrovoľníckej činnosti**, čo je základ pre rozvoj aktívneho občianstva.¹⁷⁶

Je mimoriadne dôležité zdôrazniť, že získané prostriedky musia byť použité nielen v súlade s týmito zákonom stanovenými účelmi, ale aj v harmónii s poslaním a stanovami samotného občianskeho združenia.

¹⁷⁶ § 50 ods. 5 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

2.2 Iné formy daňového zvýhodnenia neziskového sektora

Mechanizmus daňovej asignácie je v súčasnosti najviac viditeľným nástrojom podpory občianskych združení zo strany daňovníkov. Nie je však jedinou formou daňového zvýhodnenia, ktorú slovenský právny poriadok poskytuje subjektom neziskového sektora. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov upravuje aj viaceré ďalšie daňové úľavy, ktoré prispievajú k stabilite a rozvoju činnosti týchto organizácií.

Ustanovenie § 13 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov obsahuje viacero druhov príjmov právnických osôb nezaložených alebo nezriadených na účel podnikania, ktoré sú od dane oslobodené. Najvýznamnejšou položkou pre občianské združenia sú členské príspevky, ktoré predstavujú dôležitý a stabilný zdroj financovania združení. Druhým významným nástrojom sú **osobitné režimy zdaňovania príjmov z hlavnej činnosti**. V prípade, že občianske združenia vykonávajú hospodársku činnosť, zákon rozlišuje medzi príjmami priamo súvisiacimi s hlavným poslaním združenia (napr. organizovanie kultúrnych podujatí, športových akcií či vzdelávacích kurzov) a príjmami z podnikania. Zatiaľ čo prvá skupina príjmov môže byť do určitej výšky oslobodená od dane, príjmy z podnikateľskej činnosti podliehajú bežnému daňovému režimu.

Tieto formy daňového zvýhodnenia spolu s mechanizmom daňovej asignácie vytvárajú komplexný systém podpory neziskového sektora. Ich cieľom je umožniť občianskym združeniam a ďalším neziskovým subjektom efektívne naplňať verejnoprospešné poslanie, a to pri zachovaní rovnováhy medzi potrebou finančnej stability týchto organizácií a ochranou verejných financií.

2.3 Lehota a formy použitia prostriedkov

Zákon veľmi presne stanovuje aj lehotu, v rámci ktorej musí občianske združenie použiť získané prostriedky z asignácie dane. Prijímateľ je povinný použiť poskytnutý podiel zaplatenej dane najneskôr do konca roka nasledujúceho po roku, v ktorom mu bol podiel zapojenej dane poukázaný. Pre ilustráciu, ak občianske združenie prijalo podiel zaplatenej dane v roku 2025, má povinnosť tieto prostriedky použiť najneskôr do 31. decembra 2026.¹⁷⁷

Za použitie podielu zaplatenej dane v súlade so zákonom sa považujú aj špecifické formy vynaloženia prostriedkov, ktoré rozširujú možnosti ich využitia:

A) **Obstaranie hnutel'ných a nehnuteľných vecí**, pokiaľ sa tieto veci následne využívajú na stanovené verejnoprospešné účely združenia.

B) **Použitie na reklamu**, ak je táto reklama priamo spojená s poslaním a účelmi organizácie, napríklad propagácia verejnoprospešných projektov alebo náboru dobrovoľníkov.

¹⁷⁷ § 50 ods. 11 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

C) *Vklad do nadačného imania nadácie*, avšak len do výšky 25% z celkového prijatého podielu zaplatenej dane.

2.4 Sankcie a iné aspekty

V prípade porušenia pravidiel pre nakladanie s prostriedkami z asignácie dane sa na prijímateľa vzťahujú ustanovenia o porušení finančnej disciplíny, čo môže mať závažné dôsledky.¹⁷⁸ Prijímateľ je povinný použiť poskytnutý podiel zaplatenej dane na zákonom stanovené účely najneskôr do konca roka nasledujúceho po roku, v ktorom mu bol tento podiel poukázaný, pričom v opačnom prípade je povinný celý prijatý podiel vrátiť správcovi dane miestne príslušnému podľa svojho sídla do 90 dní odo dňa vzniku skutočnosti zakladajúcej túto povinnosť. Porušením finančnej disciplíny je aj použitie poskytnutých prostriedkov v rozpore s účelom určeným zákonom, avšak právna úprava súčasne stanovuje výnimky, pri ktorých sa takéto použitie nepovažuje za porušenie. Ide predovšetkým o obstaranie hnutelných vecí a nehnuteľností využívaných na účely zodpovedajúce zákonnej úprave, ako aj o výdavky na reklamu vynaložené na tieto účely či vklad do nadačného imania nadácie, najviac však do výšky 25 % z prijatého podielu zaplatenej dane. Nesplnenie povinností spojených s použitím asignovaných prostriedkov môže mať pre prijímateľa závažné následky, keďže režim finančnej disciplíny je spojený s uplatnením sankcií zo strany príslušných orgánov verejnej správy.¹⁷⁹

Treba zdôrazniť, že porušenie finančnej disciplíny nemusí mať výlučne administratívnoprávne následky v podobe uplatnenia sankcií zo strany orgánov verejnej správy. V určitých prípadoch môže totiž neoprávnené alebo neúčelové nakladanie s prostriedkami z asignácie dane naplniť znaky niektorej zo skutkových podstát trestných činov obsiahnutých v osobitnej časti Trestného zákona. Pôjde predovšetkým o trestný čin sprenevery podľa § 213 alebo trestný čin podvodu podľa § 221 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona v znení neskorších predpisov. Takéto konanie prekračuje rámec administratívnoprávnej zodpovednosti a zakladá aj trestnoprávnu zodpovednosť konkrétnej fyzickej osoby alebo právnickej osoby v zmysle zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb v znení neskorších predpisov. V praxi to znamená, že prijímateľ asignovaných prostriedkov, ktorý ich použije v rozpore s účelom alebo podmienkami stanovenými zákonom, sa vystavuje nielen riziku uplatnenia sankcií v režime finančnej disciplíny, ale aj potenciálnemu trestnému stíhaniu zo strany orgánov činných v trestnom konaní, čo môže viesť k uloženiu trestu odňatia slobody, zákazu činnosti alebo iných trestov či ochranných opatrení.

Je dôležité vedieť, že ak prijímateľ poskytne získané prostriedky inej právnickej osobe, zodpovedá za ich použitie a musí preukázať ich použitie dokladmi tejto inej právnickej osoby. Iná právnická osoba, ktorej prijímateľ poskytol podiel zaplatenej dane, je taktiež povinná

¹⁷⁸ § 50 ods. 9 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁷⁹ § 50 ods. 11 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

použiť tieto prostriedky výhradne na účely vymedzené zákonom, a to v rovnakej lehote, ako pôvodný prijímateľ.¹⁸⁰

Finančné riaditeľstvo zostavuje ročný prehľad prijímateľov podľa stavu k 31. decembru predchádzajúceho kalendárneho roka, ktorý zverejňuje vždy do 31. januára bežného roka.¹⁸¹

3 PROBLÉMY A NÁVRH DE LEGE FERENDA

3.1 Identifikované problémy v aplikačnej praxi

Mechanizmus daňovej asignácie je v slovenskom právnom poriadku zavedený s cieľom podporovať občiansku spoločnosť a rozvoj verejnoprospešných aktivít. Napriek jeho pozitívnemu prínosu sa v aplikačnej praxi objavujú viaceré problémy, ktoré spochybňujú efektívnosť a transparentnosť celého systému. Jedným z najdiskutovanejších problémov je **účelové zakladanie občianskych združení**, ktorých primárnym cieľom nie je rozvoj občianskej spoločnosti, ale získavanie asignovaných prostriedkov. Zákonná požiadavka na časovú existenciu združenia pred registráciou síce čiastočne obmedzuje vznik „papierových organizácií“, avšak v praxi dochádza k **obchádzaniu tejto podmienky** prostredníctvom nadobúdania už existujúcich združení. Takto sa formálne naplní zákonný predpoklad, no absentuje reálna predchádzajúca činnosť, ktorá bola úmyslom zákonodarcu. Tento jav má negatívny dopad na dôveryhodnosť systému a vyvoláva otázky ohľadom jeho spravodlivosti.

Ďalšou problematickou oblasťou je **administratívna náročnosť každoročného notárskeho osvedčenia**. Organizácie musia každý rok preukazovať splnenie podmienok, čo si vyžaduje čas, finančné náklady a odbornú kapacitu. Pre menšie občianske združenia môže táto povinnosť predstavovať neúmernú záťaž, ktorá ich odrádza od zapojenia do mechanizmu. Problémom je aj **transparentnosť a kontrola nad reálnym využitím prostriedkov**. Zákon síce stanovuje účelové použitie asignovaných zdrojov, ale kontrolné mechanizmy sú nedostatočné. V praxi sa objavujú prípady, keď sú financie využité na činnosti len okrajovo spojené s verejnoprospešným účelom alebo dokonca na prevádzkové náklady nesúvisiace s poslaním organizácie.

Osobitnou otázkou je **nízka motivácia právnických osôb poukazovať celé 2 % z dane**. Podľa platnej úpravy môžu právnické osoby poukázať 2 % iba v prípade, ak poskytnú vlastný dar vo výške 0,5 % zaplatenej dane. Tento model má podporovať priamu filantropiu, avšak v praxi sa ukazuje ako brzda, pretože mnohé podnikateľské subjekty sa uspokojia s poukázaním iba 1 %. Tým sa občianske združenia pripravujú o potenciálne značný objem finančných zdrojov. Za významný problém možno označiť aj **nedostatočné sankcie pri porušovaní pravidiel**. Aj keď zákon pozná režim finančnej disciplíny, v niektorých prípadoch pôsobí jeho

¹⁸⁰ § 50 ods. 10 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

¹⁸¹ § 50 ods. 12 zákona č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

aplikácia nedostatočne a chaoticky. Navyše, verejnosť má len obmedzené informácie o tom, ktoré organizácie boli sankcionované, čo znižuje celkovú transparentnosť systému.

3.2 Návrhy de lege ferenda

S ohľadom na uvedené problémy je možné načrtnúť viacero návrhov de lege ferenda, ktoré by mohli prispieť k zvýšeniu efektívnosti, transparentnosti a spravodlivosti systému daňovej asignácie.

Prvým návrhom je **zavedenie dlhšej časovej podmienky existencie občianskeho združenia** alebo doplnenie o povinnosť preukázania kontinuálnej verejnoprospešnej činnosti v minulosti. Takáto úprava by zabránila účelovému vstupu „nových“ subjektov do systému a posilnila by garanciu, že podporené budú organizácie s reálnym spoločenským prínosom. Druhým návrhom je **zmiernenie administratívnej záťaže** prostredníctvom elektronizácie procesu osvedčenia alebo predĺženia jeho platnosti na viac rokov. Takáto zmena by znížila náklady na notárske služby, ktoré sú pre menšie združenia často bariérou, a zároveň by zjednodušila celkovú administratívu. Treťou oblasťou je **zvýšenie transparentnosti využívania prostriedkov**. Zákon by mohol stanoviť povinnosť zverejňovať detailnejšie výročné správy, napríklad s rozpisom konkrétnych projektov a aktivít financovaných z asignovaných zdrojov. Zároveň by bolo vhodné vytvoriť verejne prístupnú databázu s jednotnou štruktúrou údajov, ktorá by umožnila jednoduché porovnanie jednotlivých prijímateľov.

V oblasti podpory zo strany právnických osôb možno uvažovať o **prehodnotení povinného daru vo výške 0,5 %**. Alternatívou by mohlo byť jeho zníženie alebo nahradenie inou formou motivácie, napríklad daňovým bonusom za poskytnutý dar. Tým by sa zvýšila pravdepodobnosť, že podnikateľské subjekty poukážu celé 2 % z dane, čo by sa premietlo do rastu finančného objemu pre občianske združenia. Ďalším návrhom je **sprísnenie sankčných mechanizmov**. Pri závažnom porušení pravidiel by organizácii mohol byť uložený zákaz účasti v systéme daňovej asignácie na určité obdobie. Takéto opatrenie by pôsobilo preventívne a zároveň by posilnilo dôveru verejnosti v integritu mechanizmu.

Na zváženie je aj **diferencované poukazovanie podielu zaplatenej dane**, pri ktorom by daňovník mohol rozdeliť svoj príspevok medzi viaceré subjekty alebo medzi viaceré oblasti (napr. šport, kultúra, sociálna pomoc). Takáto zmena by reflektovala diverzitu občianskej spoločnosti a umožnila adresnejšie podporiť konkrétne verejnoprospešné aktivity. Napokon, významným opatrením by bolo **posilnenie kontrolnej úlohy Finančnej správy SR** a rozšírenie spolupráce s inými orgánmi verejnej správy. Cieľom je zabezpečiť dôslednejšie overovanie účelového použitia asignovaných zdrojov, čo by zvýšilo ich efektívnosť a posilnilo dôveru daňovníkov.

ZÁVER

Mechanizmus daňovej asignácie predstavuje pre občianske združenia na Slovensku nielen významný, ale často aj nenahraditeľný a stabilný zdroj financovania, ktorý zásadným spôsobom prispieva k rozvoju občianskej spoločnosti a podpore širokého spektra verejnoprospešných aktivít. Ako bolo v tomto článku podrobne analyzované, cesta k získaniu a následnému udržaniu statusu prijímateľa podielu zaplatenej dane je spojená s komplexným súborom legislatívnych podmienok a vyžaduje si precízne dodržiavanie definovaného registračného procesu.

Od požiadavky na dostatočnú časovú existenciu a riadnu registráciu združenia na Ministerstve vnútra SR, cez nevyhnutný zápis v centrálnom registri právnických osôb, až po preukázanie finančnej bezúhonnosti voči štátu a poisťovniam a existenciu bankového účtu. Každá z týchto podmienok má svoje opodstatnenie. Ich cieľom je predovšetkým zabezpečiť dôveryhodnosť a legitimitu celého systému a minimalizovať riziko zneužitia verejných prostriedkov. Kľúčovú úlohu v tomto procese zohráva notár, ktorý svojim každoročným overovaním funguje ako nezávislý garant správnosti a aktuálnosti predkladaných údajov.

Rovnako dôležité sú aj prísne stanovené pravidlá pre nakladanie so získanými prostriedkami. Občianske združenia sú povinné používať tieto peniaze výhradne na zákonom vymedzené účely, ako je napr. ochrana zdravia, podpora športu, sociálna pomoc či vzdelávanie. Navyše musia dodržiavať prísne lehoty na ich použitie a plniť si rozsiahle administratívne a zverejňovacie povinnosti, vrátane detailnej špecifikácie použitia podielu a a vedenia bankového účtu. Tieto opatrenia sú nevyhnutné pre maximálnu transparentnosť a zabezpečenie, že poukázaná suma skutočne slúži svojmu verejnoprospešnému poslaniu.

V neposlednom rade je nevyhnutné si uvedomiť, že s možnosťou prijímať 2% z daní prichádza aj vysoká zodpovednosť. Prípadné nedodržanie stanovených podmienok alebo porušenie finančnej disciplíny môže mať pre prijímateľov závažné dôsledky v podobe sankcií. Práve preto je zodpovedné a transparentné nakladanie s asignovanými prostriedkami nielen legislatívnou povinnosťou, ale aj základom pre budovanie a udržiavanie dôvery daňových poplatníkov. Len vďaka takémuto prístupu môže tento cenný zdroj podpory naďalej efektívne prispievať k rozvoju a udržateľnosti občianskych združení, čím sa priamo premieta do kvality života a aktívneho občianstva v našej spoločnosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, Vladimír. Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2019. ISBN 978-80-562-0035-8.
2. LANŠKÝ, Lubomír. Správa daní. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-8168-420-1.
3. TKÁČOVÁ, J.(2024) Ako financovať občianské združenie?. Firmareň.sk. <https://www.firmaren.sk/clanky/financovanie-obcianske-zdruzenie/>

4. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

KONTAKT NA AUTORA

pavol.kopanicak@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Judikatura pri správe daní s akcentom na dôkazné bremeno

Case Law in Tax Administration with en Emphasis on the Burden of Proof

Bc. Ján Koscelník

Abstrakt

Článok sa zaoberá formálnou a vecnou stránkou dôkazného bremena v daňovom konaní a jeho významom pre spravodlivý proces. Analyzuje rozhodnutia NSS SR sp. zn. 5Sžf/22/2024 a 3Sžf/45/2023, ktoré zdôrazňujú povinnosť daňovníka predkladať relevantné dôkazy a povinnosť správcu dane ich objektívne hodnotiť. Judikatura NSS SR prispieva k právnej istote, transparentnosti a súladu s európskymi štandardmi.

Kľúčové slová:

daňové konanie, dôkazné bremeno, formálne a vecné dôkazné bremeno, judikatura

Abstract

The article examines the formal and substantive aspect of the burden of proof in tax proceedings and its significance for the right to a fair trial. It analyses the decisions of the Supreme Administrative Court of the Slovak Republic, Case Nos. 5Sžf/22/2024 and 3Sžf/45/2023, which emphasise the taxpayer's duty to submit relevant evidence and the tax authority's duty to assess such evidence objectively. The case law of the Supreme Administrative Court contributes to legal certainty, transparency, and compliance with European standards.

Key words:

tax procedure, burden of proof, formal and substantive burden of proof, case law

ÚVOD

Správa daní je jedným z najdôležitejších nástrojov výkonu štátnej moci, pretože zabezpečuje financie nevyhnutné pre fungovanie verejnej správy, poskytovanie verejných služieb a napĺňanie ústavných funkcií štátu. Z tohto dôvodu sa na správu daní kladú vysoké požiadavky z hľadiska zákonnosti, efektívnosti, transparentnosti a spravodlivosti. Spravodlivé, transparentné a zákonné rozhodovanie v daňových veciach je preto nielen právnou povinnosťou, ale aj základným predpokladom dôvery verejnosti v daňový systém a jeho legitimitu.

V daňovom konaní zohráva kľúčovú úlohu správne rozloženie a uplatnenie dôkazného bremena. Len objektívne zistenie skutkového stavu, založené na vyváženom dôkaznom procese, môže viesť k spravodlivému rozhodnutiu. V právnej teórii a praxi sa dôkazné bremeno vníma ako procesný nástroj, ktorý určuje, ktorá zo strán nesie povinnosť preukazovať tvrdené skutočnosti a aké následky nastanú v prípade, že sa jej to nepodarí. Rozloženie dôkazného bremena tak zásadne ovplyvňuje výsledok konania.

Dôkazné bremeno v daňovej správe je tradične rozdelené na dve roviny a to formálnu stránku, ktorá určuje, kto nesie povinnosť predložiť dôkazy a vecnú stránku, ktorá sa týka kvality, hodnoty a dostatočného charakteru predložených dôkazov. Právne štandardy vyžadujú, aby tieto roviny boli spravodlivo rozložené a aby sa rešpektovali zásady zákonnosti a ochrany práv účastníkov konania. Táto požiadavka vyplýva nielen z Daňového poriadku, ale aj z ústavných princípov spravodlivého procesu. Právo na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy SR nie je iba formálnym právom, ale musí byť vykladané materiálne, čo zahŕňa aj požiadavku spravodlivého rozloženia procesných povinností medzi účastníkmi konania.¹⁸²

Judikatúra Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „NSS SR“) je v tejto oblasti nevyhnutným zdrojom interpretácie a aplikácie daňových noriem. Rozhodnutia NSS SR sp. zn. 1Sfk/113/2022, 4Sfk/22/2023 a 9Sžfk/1/2019 predstavujú významné judikáty, ktoré reflektujú zásady správneho a spravodlivého rozloženia dôkazného bremena v daňových sporoch, najmä vo vzťahu k hmotnoprávnym a formálnym podmienkam pre priznanie práva na odpočítanie DPH. Cieľom tohto príspevku je poukázať na tieto rozhodnutia, vysvetliť ich význam pre daňové konanie a poukázať na súčasné právne trendy a výkladové prístupy, pričom dôraz sa kladie na formálnu a materiálnu stránku dôkazného bremena.

1 DEFINÍCIA A PRÁVNA ÚPRAVA DÔKAZNÉHO BREMENA

Dôkazné bremeno je jedným z kľúčových inštitútov procesného práva. Všeobecne sa chápe ako povinnosť účastníka konania preukázať tvrdené skutočnosti, pričom v prípade neúspechu nesie nepriaznivé procesné následky. V civilnom práve sa spravidla uplatňuje zásada „actori incumbit probatio“ (dôkazné bremeno nesie žalobca). V daňovom práve je však situácia odlišná, pretože daňové konanie je konaním verejnoprávnym, ktoré je výrazne ovplyvnené zásadou oficiality. Správca dane je povinný zisťovať skutkový stav ex offio, ale zároveň má daňovník povinnosť tvrdiť a dokazovať skutočnosti, ktoré mu zakladajú práva alebo znižujú jeho daňovú povinnosť.

Daňový poriadok v § 24 ods. 1 zakotvuje povinnosť daňového subjektu preukázať skutočnosti, ktoré uvádza. Táto povinnosť sa vzťahuje najmä na tvrdenia obsiahnuté v daňovom

¹⁸² DRGONEC, Ján. Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Bratislava: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-89603-99-2. s. 1035

priznaní, účtovníctve alebo iných povinných záznamoch. Správca dane je pritom povinný hodnotiť dôkazy v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov.¹⁸³

Historicky táto povinnosť existovala už v zákone č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov,¹⁸⁴ avšak formulácia v Daňovom poriadku z roku 2009 je podrobnejšia a reflektuje judikaturu Ústavného súdu SR aj Súdneho dvora EÚ. Zákonnodarca tým sledoval cieľ dosiahnuť väčšiu právnu istotu a transparentnosť daňového procesu.

Kľúčovým rozdielom v judikatúre je rozlišovanie medzi hmotnoprávnymi a formálnymi podmienkami. Hmotnoprávne podmienky predstavujú jadro práva na odpočítanie dane – ide o reálne uskutočnenie dodania, status dodávateľa ako platiteľa dane, a použitie plnenia na podnikanie. Formálne podmienky predstavujú náležitosti faktúr a vedenie účtovníctva. Ako judikatura zdôrazňuje, absencia formálnej podmienky nesmie automaticky viesť k odopretiu práva, ak sú splnené podmienky hmotnoprávne.

2 VÝZNAM SPRÁVNEHO ROZLOŽENIA DÔKAZNÉHO BREMENA

Správne rozloženie dôkazného bremena je predpokladom spravodlivého procesu. Z pohľadu daňového konania má tento princíp tri základné rozmery: a) daňovník musí preukázať oprávnenosť svojich tvrdení – napr. nárok na oslobodenie od dane, nárok na vrátenie dane alebo na zníženie základu dane, b) správca dane je povinný preukázať zákonnosť svojho rozhodnutia, najmä ak spochybňuje tvrdenia daňovníka alebo tvrdí účasť daňovníka na podvode, c) zásada proporcionality zakazuje, aby sa dôkazné bremeno prenášalo na daňovníka v rozsahu, ktorý presahuje jeho reálnu možnosť zabezpečiť dôkazy.

Slovenská odborná literatúra zdôrazňuje, že dôkazné bremeno je nevyhnutné na zabezpečenie spravodlivého procesu a rovnosti strán. Ako uvádza Babčák, ak by sa dôkazné bremeno rozložilo nesprávne, mohlo by dôjsť k narušeniu právnej istoty daňových subjektov a k nespravodlivému zaťaženiu jednej zo strán.¹⁸⁵ Podobne Lanšký (2016) poukazuje na to, že správca dane nesmie postupovať formalisticky a musí vždy rešpektovať zásadu proporcionality.¹⁸⁶

¹⁸³ § 24 ods. 1 zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

¹⁸⁴ Daňový subjekt preukazuje skutočnosti, ktoré majú vplyv na správne určenie dane a skutočnosti, ktoré je povinný uvádzať v priznaní, hlásení a vyúčtovaní alebo na ktorých preukázanie bol vyzvaný správcom dane v priebehu daňového konania, ako aj vierohodnosť, správnosť alebo úplnosť povinných evidencií alebo záznamov vedených daňovým subjektom.

¹⁸⁵ BABČÁK, Vladimír. Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2019, ISBN 978-80-562-0035-8, s. 245–246

¹⁸⁶ LANŠKÝ, Ľubomír. Správa daní. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016, ISBN 978-80-8168-420-1, s. 157–158.

3 VÝKLAD A APLIKÁICA V JUDIKATÚRE

Judikátúra NSS SR, ako aj rozhodnutia Súdneho dvora EÚ, zdôrazňujú, že dôkazné bremeno musí byť rozložené tak, aby nebolo narušené právo na spravodlivý proces. Rozhodnutia sp. zn. 1Sfk/113/2022, 4Sfk/22/2023 a 9Sžfk/1/2019 sú v tomto smere kľúčové.

3.1 Rozhodnutie nss sr sp. zn. 1sfk/113/2022

Daňový subjekt si uplatnil nárok na odpočítanie DPH z prijatých faktúr za dodanie stavebných prác. Správca dane konštatoval, že fakturované práce neboli vykonané deklarovaným dodávateľom a neexistujú dôkazy o skutočnej realizácii služieb. Žalovaný potvrdil rozhodnutie správcu dane. Daňovník podal kasačnú sťažnosť na Najvyšší správny súd SR.

NSS SR zdôraznil, že hmotnoprávne podmienky (status dodávateľa ako platiteľa DPH, reálna existencia plnenia, využitie plnenia v podnikaní) sú nevyhnutné pre priznanie odpočtu dane. Ak tieto podmienky nie sú splnené, právo na odpočítanie nevzniká.

Podľa § 24 ods. 1 DP dôkazné bremeno nesie daňovník, ktorý musí preukázať existenciu plnenia. Formálne nedostatky faktúry možno napraviť, ale absencia materiálnej podmienky (skutočné dodanie služby alebo tovaru) vedie k odopretiu práva. NSS SR sa oprel aj o judikátúru Súdneho dvora EÚ (napr. C-518/14 Senatex, C-154/20 Kemwater ProChemie), ktorá odlišuje medzi formálnymi a hmotnoprávnymi podmienkami odpočtu DPH.

Rozhodnutie potvrdilo, že ak daňový subjekt nepreukáže splnenie materiálnych podmienok, odpočítanie dane nemožno priznať.

3.2 Rozhodnutie nss sr sp. zn. 4sfk/22/2023

Daňový úrad Prešov vykonal u žalobcu daňovú kontrolu DPH za november 2019. Správca dane dospel k záveru, že dodávateľ MAYSTER CENTRUM SK, s.r.o. je nekontaktný, nemal zamestnancov, nevedol účtovníctvo a faktúry obsahovali formálne nezrovnalosti. Správca dane preto neuznal odpočítanie DPH a vyrubil rozdiel dane. Žalovaný rozhodnutie potvrdil. NSS SR však pri kasačnom konaní skúmal otázku rozlíšenia medzi hmotnoprávnymi a formálnymi podmienkami odpočtu dane.

NSS SR zdôraznil, že hmotnoprávne podmienky (napr. status dodávateľa ako platiteľa dane, reálna existencia plnenia) sú rozhodujúce pre priznanie odpočtu DPH, zatiaľ čo formálne nedostatky faktúr nemôžu samé osebe viesť k odopretiu tohto práva. Súlad s judikátúrou Súdneho dvora EÚ (napr. C-101/16 Paper Consult, C-610/19 Vikingo Fővállalkozó, C-80/11

Mahagében) znamená, že odpočet DPH nemožno zamietnuť len na základe nezrovnalostí dodávateľa, ak nebola preukázaná účasť daňovníka na podvode alebo jeho vedomosť o ňom.

NSS SR preto potvrdil, že dôkazné bremeno daňovníka nie je neobmedzené a nesmie byť prenášané na skutočnosti mimo jeho sféry vplyvu.

3.3 Rozhodnutie nss sr sp. zn. 9sžfk/1/2019 (r 26/2021)

V tomto prípade si daňovník uplatnil nárok na odpočítanie DPH z faktúr za dodanie tovarov, pričom správca dane dospel k záveru, že k dodaniu reálne nedošlo. Dodávateľ bol nekontaktný, neexistovali dôkazy o uskutočnení prepravy a chýbali potvrdenia o prijatí tovaru. Správca dane preto nárok na odpočet dane zamietol. Daňovník sa bránil žalobou, no krajský súd žalobu zamietol a vec sa dostala na Najvyšší správny súd.

NSS SR zdôraznil, že právo na odpočítanie dane z pridanej hodnoty je podmienené splnením hmotnoprávných podmienok. Ak tieto podmienky nie sú splnené, odpočítanie dane nevzniká. Formálne správne vystavená faktúra sama osebe nestačí. Základnou požiadavkou je preukázanie, že dodanie tovaru alebo služby sa skutočne uskutočnilo. Ak daňovník nepreukáže existenciu plnenia, nesplní tým dôkazné bremeno uložené § 24 ods. 1 Daňového poriadku.

Súd poukázal na judikatúru Súdneho dvora EÚ (najmä rozsudok C-146/05 Collée), podľa ktorej právo na odpočítanie DPH možno priznať len pri skutočnej existencii plnenia. Formálne splnenie náležitostí nestačí, ak chýba materiálny základ transakcie.

Rozhodnutie NSS SR sp. zn. 9Sžfk/1/2019 bolo publikované v Zbierke stanovísk a rozhodnutí (R 26/2021) a stalo sa judikatúrnym štandardom. Potvrdzuje, že dôkazné bremeno daňovníka sa viaže na materiálnu stránku transakcie a že formálna stránka nie je rozhodujúca.

3.4 Význam európskej judikatúry

Európska judikatúra je rozhodujúca pre výklad slovenského daňového práva. Rozhodnutie C-439/04 Axel Kittel stanovilo, že právo na odpočet možno odmietnuť iba vtedy, ak daňovník vedel alebo mal vedieť, že sa zapojil do podvodu. Rozsudok C-80/11 Mahagében zdôraznil, že nemožno odmietnuť odpočet len preto, že dodávateľ nesplnil svoje povinnosti, ak daňovník konal v dobrej viere. Rozsudok C-154/20 Kemwater ProChemie potvrdil, že ak materiálne podmienky nie sú splnené, odpočet nemožno priznať.

4 KOMPARÁCIA ROZHODNUTÍ

Obe rozhodnutia majú spoločný dôraz na rozlišovanie medzi hmotnoprávnymi a formálnymi podmienkami odpočtu DPH: a) 1Sfk/113/2022 potvrdzuje, že ak chýba materiálna podmienka (reálne plnenie), odpočet nemožno priznať, aj keď sú formálne náležitosti splnené, b) 4Sfk/22/2023 dopĺňa, že formálne nedostatky faktúr nemôžu samy osebe viesť k odopretiu

práva, pokiaľ sú splnené materiálne podmienky a neexistuje účasť daňovníka na podvode, c) kým v 9Sžfk/1/2019 bolo podstatné, že neexistovalo reálne plnenie a preto nebola naplnená hmotnoprávna stránka dôkazného bremena.

Tieto rozhodnutia spoločne vytvárajú jasný rámec: dôkazné bremeno daňovníka sa týka predovšetkým hmotnoprávnych podmienok, zatiaľ čo pri formálnych nedostatkoch je potrebné skúmať ich vplyv na materiálnu stránku plnenia a spravodlivý proces. Komparácia ukazuje aj širší trend v slovenskej a európskej judikatúre – dôraz na ochranu poctivých daňovníkov a obmedzenie zneužívania formálnych chýb ako dôvodu na zamietnutie legitímnych nárokov.

ZÁVER

Judikatúra NSS SR v rozhodnutiach 1Sfk/113/2022, 4Sfk/22/2023 a 9Sžfk/1/2019 poskytuje jasné a jednoznačné usmernenia v oblasti dôkazného bremena. Kľúčovým záverom je, že daňovník musí preukázať hmotnoprávne podmienky, pričom formálne nedostatky faktúr nemôžu samy osebe viesť k odopretiu práva. Tento výklad je v súlade s judikatúrou Súdneho dvora EÚ a garantuje spravodlivý proces a právnu istotu.

Tieto rozhodnutia sú zásadným prínosom pre prax finančnej správy aj pre právnu istotu daňových subjektov. Predstavujú jasný judikatúrny rámec, ktorý by mal byť aplikovaný konzistentne a systematicky. Do budúca možno očakávať ďalšie rozpracovanie týchto zásad aj v kontexte nových rozhodnutí Súdneho dvora EÚ a v rámci vývoja slovenskej judikatúry.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. Daňové právo na Slovensku. Bratislava: EPOS, 2019. ISBN 978-80-562-0035-8.
2. LANŠKÝ, Lubomír. Správa daní. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-8168-420-1.
3. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 1Sfk/113/2022, zo dňa 31. marca 2022
4. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 4Sfk/22/2023, zo dňa 20. februára 2025.
5. Rozsudok Najvyššieho správneho súdu SR, sp. zn. 9Sžfk/1/2019, zo dňa 21. apríla 2021, publikované ako R 26/2021.
6. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-101/16 Paper Consult, EU:C:2017:775.
7. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-154/20 Kemwater ProChemie, EU:C:2021:989.
8. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-439/04 Axel Kittel, EU:C:2006:446.
9. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-518/14 Senatex, EU:C:2016:691.
10. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-610/19 Vikingo Fővállalkozó, EU:C:2020:673.

11. Súdny dvor EÚ, rozsudok vo veci C-80/11 Mahagében, EU:C:2012:373.

KONTAKT NA AUTORA

jan.koscelnik@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Zdaňovanie digitálnych gigantov: motív, predmet a dôsledky

Taxation of Digital Giants: Motive, Tax Base, and Consequences

Bc. Anna Mária Kubáková

Abstrakt

Cieľ, ktorý som si stanovila pri písaní tohto článku, je zdôvodniť potrebu zdaňovania digitálnych gigantov so zameraním na dôvody osobitného zavedenia, transformáciu predmetu dane a dôsledky. Osobitnú pozornosť venujem porovnaniu tradičného konceptu stálej prevádzkarene s návrhom kritéria významnej digitálnej prítomnosti, ako aj iniciatívam OECD a Európskej únie. V článku poukazujem na nedostatočnosť fyzickej prítomnosti ako základného spojovacieho kritéria, význam dát a používateľov pri určovaní digitálneho nexus a riziká jednostranných národných opatrení. Článkom zdôrazňujem, že multilaterálna koordinácia je nevyhnutná na predchádzanie právnej neistote, dvojitému zdaneniu a nerovnováhe medzi štátmi.

Kľúčové slová:

digitálne zdaňovanie, stála prevádzkareň, významná digitálna prítomnosť, medzinárodné daňové právo, daňová suverenita, daňová spravodlivosť

Abstract

This paper argues for the necessity of taxing digital giants, focusing on the rationale for introducing special measures, the transformation of the tax base, and the resulting consequences. Special attention is given to the comparison between the traditional concept of permanent establishment and the proposed criterion of significant digital presence, as well as to the initiatives put forward by the OECD and the European Union. The paper highlights the inadequacy of physical presence as a fundamental connecting factor, underscores the importance of data and users in determining the digital nexus, and points to the risks of unilateral national measures. It further emphasizes that multilateral coordination is essential to avoid legal uncertainty, double taxation, and imbalances among states.

Key words:

digital taxation, permanent establishment, significant digital presence, international tax law, tax sovereignty, tax fairness

ÚVOD

V uvedenom článku sa venujem téme zdanenia digitálnych gigantov, a to najmä dôvodom jeho zavedenia, predmetu dane a dôsledkom, ktoré z neho vyplývajú. Ide o problematiku, ktorá sa v posledných rokoch dostáva do popredia v dôsledku rýchlej digitalizácie a globalizácie hospodárstva. Mojim cieľom je ukázať, že tradičné pravidlá zdaňovania, vybudované na fyzickej prítomnosti podnikov, už nedokážu spravodlivo zachytiť realitu digitálneho trhu. V článku sa sústreďujem na dva kľúčové okruhy, a to na digitálnu prítomnosť ako nový predmet dane a riziká spojené s globálnymi riešeniami na úrovni OECD a Európskej únie.

Digitálne platformy ako Google, Alibaba či Amazon dokážu generovať obrovské príjmy v jednotlivých štátoch, aj keď tam nemajú žiadnu klasickú prevádzkareň.¹⁸⁷ Ich služby sú poskytované online, často cez servery v iných krajinách, pričom hodnotu vytvárajú hlavne dáta a používatelia. To znamená, že zisky vznikajú aj bez fyzickej prevádzkarne, ktorá bola doteraz základom zdanenia v medzinárodnom daňovom práve.

Tradičný koncept stálej prevádzkarne je preto v digitálnej ekonomike nedostatočný. OECD už v roku 2015 upozornila, že digitálnu ekonomiku nemožno od zvyšku hospodárstva umelo oddeliť, no zároveň práve digitálne modely podnikania najviac zhoršujú problém presunu ziskov.¹⁸⁸ Európska komisia preto navrhla nový prístup – zaviesť kritérium „významnej digitálnej prítomnosti“ ako základ dane, ktorý by lepšie odrážal realitu moderného trhu.¹⁸⁹ Návrh smernice Rady, prostredníctvom ktorého Európska komisia zamýšľala tento cieľ realizovať, však doposiaľ nebol prijatý.¹⁹⁰

Výskumy zároveň ukazujú, že 30 až 40 % ziskov nadnárodných spoločností sa presúva do daňových rajov. Digitálne giganty tvoria významnú časť tohto presunu, keďže vedia flexibilne premiestňovať zisky do jurisdikcií s nízkym daňovým zaťažením. Tým sa štátom znižujú daňové príjmy a rastie pocit nespravodlivosti voči domácim podnikom, ktoré takéto možnosti nemajú.¹⁹¹

Ako reakcia na tieto výzvy vznikol v rámci OECD a G20 balík riešení známy ako „*Pillar One*“ a „*Pillar Two*“. Prvý pilier má zmeniť pravidlá pre prerozdelenie daňových práv medzi štátmi, druhý zavádza globálnu minimálnu daň vo výške 15 %.¹⁹² Európska únia už prijala

¹⁸⁷ Dostupné na internete: <https://www.chiborder.com/blog/e-commerces-effect-on-permanent-establishment?utm>

¹⁸⁸ OECD. Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 – 2015 Final Report. Paris: OECD Publishing, 2015. 3 s. ISBN 978-92-64-24140-8

¹⁸⁹ Návrh SMERNICE RADY, ktorou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa zdaňovania príjmov právnických osôb s významnou digitálnou prítomnosťou COM(2018) 147 final – 2018/072 (CNS)

¹⁹⁰ Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/package-taxation-of-the-digital-economy/file-significant-digital-presence-for-corporate-taxation?utm>

¹⁹¹ ZUCMAN, G. – TØRSLØV, T. – WIER, L. The Missing Profits of Nations. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2018. NBER Working Paper No. 24701. ISBN 978-0-8225-7113-0.

¹⁹² OECD. Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint: Inclusive Framework on BEPS. Paris: OECD Publishing, 2020. 64 s. ISBN 978-92-64-40850-4.

smernicu, ktorá zabezpečuje aplikáciu globálnej minimálnej dane v členských štátoch a táto smernica bola transponovaná aj do slovenského právneho poriadku.¹⁹³

Napriek tomu je proces implementácie pomalý a nie všetky krajiny súhlasia s multilaterálnym riešením. Preto niektoré štáty, ako Francúzsko či Rakúsko, zavádzajú vlastné digitálne dane. To však vedie k riziku dvojitého zdanenia alebo k obchodným sporom.¹⁹⁴

Z právneho hľadiska teda nejde len o otázku nových daňových príjmov, ale o základné problémy, ktorými sú definícia digitálnej prítomnosti ako nového predmetu dane, taktiež ako ju harmonizovať s existujúcimi pravidlami a ako pritom chrániť suverenitu štátov. V nasledujúcich kapitolách sa preto zameriame najprv na nedostatky klasického konceptu stálej prevádzkarne, potom na transformáciu predmetu dane v digitálnej ekonomike a napokon na riziká medzi národnými a globálnymi riešeniami.

1 KONCEPT TZV. STÁLEJ PREVÁDZKARNE

Medzinárodné daňové právo dlhodobo vychádza z konceptu tzv. stálej prevádzkarne. Tento pojem je základným spojovacím kritériom (*nexus*), ktoré určuje, či má štát právo zdaňovať príjmy zahraničného podniku.¹⁹⁵

Koncept stálej prevádzkarne bol vybudovaný v období, keď sa podnikanie spájalo takmer výlučne s fyzickou prítomnosťou. Podnik, ktorý chcel pôsobiť na zahraničnom trhu, musel vybudovať kamenné predajne, továrne alebo zastúpenie. Takto bolo jasné, v ktorom štáte sa vytvára hodnota, a ten štát získal právo zdaňovať zisky. V digitálnej ekonomike však tento koncept naráža na limity. Digitálne spoločnosti môžu generovať značné zisky v štáte bez toho, aby tam mali akúkoľvek fyzickú infraštruktúru. Stačí im online platforma, reklama alebo poskytovanie digitálnych služieb. Významným zdrojom hodnoty je pritom samotná účasť používateľov, čo tradičná definícia stálej prevádzkarne nezohľadňuje.

Tento problém sa prejavuje aj v praxi. Napríklad spoločnosti ako Google alebo Meta poskytujú služby miliónom používateľov v EÚ, predávajú reklamu a zbierajú dáta, no právne majú prevádzku sústredenú v Írsku. Tam zdaňujú svoje zisky, zatiaľ čo ostatné členské štáty sú pripravené o významné príjmy.¹⁹⁶

¹⁹³ Zákon č. 507/2023 Z. z. o dorovnávej dani na zabezpečenie minimálnej úrovne zdanenia nadnárodných skupín podnikov a veľkých vnútroštátnych skupín a o doplnení zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

¹⁹⁴ Dostupné na internete: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/december/conclusion-ustr%E2%80%99s-investigation?utm>

Dostupné na internete: <https://ustr.gov/sites/default/files/files/Press/Releases/AustriaDSTSection301Report.pdf?utm>

¹⁹⁵ OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017. Paris: OECD Publishing, 2017. s. 33 ISBN 978-92-64-28240-9.

¹⁹⁶ Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/world/uk/eu-lost-up-to-54-billion-euros-in-tax-revenues-from-google-facebook-report-idUSKCN1BO22H/?utm>

Aj preto OECD už v rámci akčného plánu BEPS poukázala na potrebu prehodnotiť koncept stálej prevádzkarne. Hoci sa v roku 2015 dospelo k niektorým zmenám, základné pravidlo fyzickej prítomnosti zostalo zachované. To ukazuje, že tradičný koncept nie je prispôsobený dynamike digitálnej ekonomiky.¹⁹⁷ Tieto limity tradičného konceptu stálej prevádzkarne priamo súvisia s potrebou hľadať nové spojovacie kritériá, ako je napríklad digitálna prítomnosť, čo bude rozvedené v ďalších častiach.¹⁹⁸

1.1 Definícia stálej prevádzkarne v medzinárodnom daňovom práve

Podľa článku 5 Modelovej zmluvy OECD o zamedzení dvojitého zdanenia je stálou prevádzkarňou „stále miesto na výkon podnikateľskej činnosti, prostredníctvom ktorého podnik vykonáva celkom alebo sčasti svoju činnosť“. ¹⁹⁹

Toto základné pravidlo sa premieta aj do bilaterálnych zmlúv o zamedzení dvojitého zdanenia, ktoré Slovenská republika a ďalšie štáty uzatvárajú na základe vzorových dokumentov OECD. Stála prevádzkareň je teda kľúčovým nástrojom, ktorým sa určuje, kde má zahraničný podnik povinnosť platiť daň zo zisku.

Koncept stálej prevádzkarne sa vyvíjal už od začiatku 20. storočia, keď sa začali objavovať prvé medzinárodné dohody o zamedzení dvojitého zdanenia. V tomto období sa hospodárska činnosť spájala predovšetkým s fyzickou prítomnosťou – podnik musel mať v zahraničí obchodné priestory, továreň alebo kanceláriu, aby tam skutočne generoval príjmy. Prvé vzorové daňové dohody, ktoré pripravila Spoločnosť národov v 20. a 30. rokoch, vychádzali práve z tejto reality. Neskôr OECD prebrala túto úlohu a v jej Modelovej daňovej zmluve sa fyzická prítomnosť stala kľúčovým predpokladom na vznik stálej prevádzkarne.²⁰⁰

1.2 Problémy aplikácie v digitálnej ekonomike a príklady z praxe

S rozvojom digitálnej ekonomiky začal tradičný koncept stálej prevádzkarne narážať na vážne limity. Podniky už nepotrebujú fyzickú prítomnosť, aby mohli pôsobiť na zahraničných trhoch. Stačí im digitálna platforma, prístup na internet a rozsiahla používateľská základňa. V dôsledku toho vznikajú situácie, keď nadnárodné spoločnosti generujú značné príjmy v štáte, avšak právne nespĺňajú kritérium stálej prevádzkarne. OECD už v roku 2015 upozornila, že digitálna ekonomika nie je samostatným odvetvím, ale preniká

¹⁹⁷ Dostupné na internete: <https://www.jonesday.com/en/insights/2015/09/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-beps-action-1-global-tax-update?utm>

¹⁹⁸ HOMA, T. The Future of the Digital Permanent Establishment Concept: Challenges and Obstacles. In *Financial Law Review*. ISSN 2083-4373, roč. 34, 2024, č. 2, s. 1

¹⁹⁹ OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017. Paris: OECD Publishing, 2017. 31 s. ISBN 978-92-64-28240-9.

²⁰⁰ UNITED NATIONS. *Handbook on Double Taxation Treaties Administration*. New York: United Nations, 2021, s. 209–210. ISBN 978-92-1-159127-0

do všetkých oblastí hospodárstva.²⁰¹ Práve preto tradičné kritérium fyzickej prítomnosti prestáva postačovať. Najväčšími problémami sú:

- hodnota vytváraná dátami a používateľmi, ktorá sa ťažko priraduje ku konkrétnemu územiu,
- ľahká prenositeľnosť ziskov do daňovo výhodných jurisdikcií,
- právna neistota v tom, či činnosť v štáte vytvára alebo nevytvára stálu prevádzkareň.²⁰²

Vysoko ziskové digitálne spoločnosti často teda odvádzajú len relatívne nízke dane, čo je dôsledkom oslabenia potreby fyzickej prítomnosti na zahraničných trhoch a obmedzeného uplatnenia tradičného konceptu stálej prevádzkarne. Súčasťou digitálnych obchodných modelov je aj rozsiahle získavanie používateľských údajov bez priamej peňažnej protihodnoty, čo vyvoláva otázky ohľadom daňovej relevancie takto vytváranej hodnoty. Dodatočné komplikácie prináša aj existencia významného nehmotného majetku, ktorého ocenenie je problematické v rámci princípu nezávislého vzťahu. Navyše, podľa súčasných pravidiel nevzniká právo na zdanenie ani v prípadoch, keď sú tovary alebo služby dodávané do štátu bez fyzickej prevádzkarne, čo ešte viac prehĺbuje daňovú nerovnováhu medzi digitálnymi a tradičnými podnikmi.²⁰³

Najvýraznejšie problémy tradičného konceptu stálej prevádzkarne sa ukazujú na praxi digitálnych korporácií v Európskej únii. Typickým príkladom sú technologické spoločnosti so sídlom v USA, ktoré využívajú výhody vnútorného trhu EÚ, ale svoje zisky sústreďujú do krajín s priaznivým daňovým režimom.

Google a Meta (Facebook) poskytujú reklamné služby miliónom používateľov po celej Európe. Ich obchodný model spočíva v predaji personalizovanej reklamy, ktorá je priamo viazaná na zber údajov od používateľov v jednotlivých štátoch. Napriek tomu však nesmieme prehliadnuť fakt, že významná časť ich príjmov z európskeho trhu je smerovaná do Írska, kde spoločnosti čerpajú výhody nízkej korporačnej dane — oficiálna sadzba je 12,5 %, avšak reálne efektívne daňové zaťaženie môže klesať na úroveň približne 2–4 % vďaka štruktúram typu „Double Irish“ a iným BEPS mechanizmom. Táto rozdielna daňová záťaž v porovnaní s inými členskými štátmi EÚ vedie k celoeurópskym rozpočtovým stratám, keďže hodnota vytvorená digitálnym pôsobením nie je zdanená tam, kde sa realizuje ekonomická aktivita.²⁰⁴

²⁰¹ Dostupné na internete: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-digital-economy-outlook-2015_9789264232440-en.html?utm

²⁰² OECD. *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 – 2015 Final Report*. Paríž: OECD Publishing, 2015, s. 11–12, 143–144. ISBN 978-92-64-24140-8.

²⁰³ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *Corporate Taxation in the Global Economy*. Washington, DC: International Monetary Fund, 2019, 13, 15–16 s. ISBN 978-1-49834-268-5.

²⁰⁴ ZUCMAN, G. – TØRSLØV, T. – WIER, L. *The Missing Profits of Nations*. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2018, 2–9 s. ISBN 978-0-8225-7113-0.

Podobne Amazon dlhodobo využíval svoju luxemburskú dcérsku spoločnosť na zdaňovanie ziskov zo svojich online predajov v Európe. Európska komisia v roku 2017 dokonca konštatovala, že táto štruktúra predstavuje neoprávnenú štátnu pomoc, keďže umožňovala spoločnosti platiť nižšie dane v porovnaní s inými podnikmi.²⁰⁵

Tieto príklady ukazujú, že právny rámec založený na fyzickej prítomnosti nedokáže zachytiť moderné formy podnikania. Digitálne korporácie dokážu pôsobiť na celom európskom trhu, využívať jeho infraštruktúru a spotrebiteľskú základňu, no právne zostávajú zdaňované iba v jednej jurisdikcii. To spôsobuje značné rozpočtové straty v štátoch, kde sa reálne vytvára hodnota.

1.3 Reakcia OECD na koncept stálej prevádzkarne

OECD si už v roku 2013 uvedomila, že pravidlá určovania stálej prevádzkarne nie sú postačujúce v kontexte globalizácie a digitalizácie. V rámci projektu BEPS (*Base Erosion and Profit Shifting*) bola jednou z priorít práve revízia tohto pojmu, keďže umožňoval nadnárodným podnikom presúvať zisky bez reálnej prítomnosti v štáte.²⁰⁶

Akcia 7 projektu BEPS sa špecificky zaoberala prevenciou umelého vyhýbania sa statusu stálej prevádzkarne. OECD tu poukázala na praktiky, pri ktorých podniky využívali závislých agentov alebo fragmentáciu činností, aby formálne nespĺňali kritériá stálej prevádzkarne, hoci fakticky podnikali na danom území. Revízia viedla k návrhom zúžiť výnimky, ktoré bránili vzniku stálej prevádzkarne. Napríklad výnimka pre prípravné alebo pomocné činnosti bola v správe z roku 2015 precizovaná, aby sa zabránilo jej zneužívaniu. OECD tiež odporučila, aby sa viac prihliadalo na ekonomickú realitu, nie iba na formálne znaky prítomnosti.²⁰⁷

Aj napriek týmto úpravám však základná podmienka fyzickej prítomnosti zostala zachovaná. OECD teda koncept stálej prevádzkarne aktualizovala a posilnila, no neodstránila jeho kľúčový limit, a to neschopnosť zachytiť digitálne modely podnikania, ktoré generujú hodnotu bez tradičnej prevádzky. Teda problém s pojmom „stála prevádzkareň“ naďalej existuje. Nebol upravený tak, aby sám o sebe riešil digitálne zdaňovanie. Domnievam sa, že OECD ani EÚ nepristúpili k zásadnej novelizácii pojmu „stála prevádzkareň“ práve preto, že ide o dlhodobo zakorenený koncept v medzinárodnom daňovom práve, ktorý je pevne zakotvený v množstve dvojstranných daňových zmlúv. Jeho úplná zmena by spôsobila rozsiahlu právnu neistotu a vyžadovala by komplexné renegociácie existujúcich zmlúv, čo je politicky a technicky veľmi náročné, ak nie nereálne. Preto si podľa môjho názoru volia OECD aj EÚ obchádzkovú cestu, a teda namiesto zásahu do samotnej definície stálej prevádzkarne vytvárajú nové, paralelné pravidlá, ktoré umožňujú zachytiť špecifiká digitálnych modelov

²⁰⁵ EUROPEAN COMMISSION. *State aid SA.38944 (2014/C) (ex 2014/NN) – Luxembourg – Aid to Amazon*. Brussels: European Commission, 2017, 166–170 s.

²⁰⁶ OECD. *Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting*. Paris: OECD Publishing, 2013, 19–20 s., ISBN 978-92-64-20232-7.

²⁰⁷ OECD. *Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report*. Paris: OECD Publishing, 2015, 9 s., ISBN 978-92-64-24144-9.

podnikania. Tento postup je síce komplikovanejší, no z môjho pohľadu je praktickejší a realizovateľnejší, keďže rešpektuje existujúce medzinárodné záväzky a zároveň otvára cestu k praktickejším riešeniam digitálneho zdaňovania.

2 TRANSFORMÁCIA PREDMETU DANE V DIGITÁLNEJ EKONOMIKE

Stála prevádzkareň je postavená na fyzickej prítomnosti, čo nezachytáva realitu moderných foriem podnikania. Digitálne spoločnosti dokážu pôsobiť globálne, generovať miliardové zisky v štátoch, kde reálne nemajú žiadnu kanceláriu ani zamestnancov.

V právnej teórii aj medzi dokumentmi OECD sa začal používať pojem „*significant economic presence*“, často označovaný aj ako „*significant digital presence*“, slovensky „významná digitálna prítomnosť“ ako nový typ daňového nexus, ktorý reflektuje moderné digitálne obchodné modely. OECD už v rámci projektu BEPS navrhla tento koncept ako možnú náhradu tradičnej stálej prevádzkarne, aby bolo možné zdaňovať príjmy vznikajúce bez fyzickej prítomnosti, ale s dlhodobou a úmyselnou ekonomickou interakciou cez technológie. Tento nový druh nexus zohľadňuje viacero ukazovateľov aktivity podniku v danej krajine, napríklad

- výnosy generované z digitálnych transakcií so zákazníkmi v krajine,
- digitálne faktory, ako lokálna doména, mesačný počet aktívnych používateľov či zhromažďovanie dát.²⁰⁸

Preto sa v digitálnej ekonomike už neuvažuje len o fyzickej prítomnosti, ale významnou sa stáva úroveň digitálnej interakcie s používateľmi, zber a monetizácia dát²⁰⁹ či príjmy z online reklamy.

Digitálna prítomnosť ako nexus má zásadný právny význam. Umožňuje presunúť pozornosť z tradičnej fyzickej prevádzky na digitálne činnosti ako základ dane. Tento posun je dôležitý, pretože zachytáva nové formy hodnoty v digitálnej ekonomike. Zároveň otvára otázku, do akej miery možno takýto nový predmet dane zakotviť do medzinárodných daňových zmlúv, ktoré sú zatiaľ stále postavené na fyzickej prítomnosti.

2.1 Používatelia a dáta ako kritériá významnej digitálnej prítomnosti

V digitálnej ekonomike vzniká hodnota inak než v tradičnom podnikaní. OECD uvádza ako jej kľúčové črty využívanie dát a sieťové efekty, ktoré sú založené na účasti používateľov.

²⁰⁸ OECD. *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy – Action 1: 2015 Final Report*. Paríž: OECD Publishing, 2015, 107–110 s. ISBN 978-92-64-24140-8.

²⁰⁹ Priama monetizácia dát nastáva, keď spoločnosť speňažuje svoje dáta ich predajom alebo sprístupnením tretím stranám, zatiaľ čo pri nepriamej monetizácii ich využíva interne na zefektívnenie procesov, inovácie či cieľový marketing.

Podniky tieto dáta systematicky zbierajú a zhodnocujú a práve aktívna spolupráca používateľov sa stáva jedným z hlavných zdrojov vytvárania príjmov.²¹⁰

Podľa návrhu smernice Európskej komisie o významnej digitálnej prítomnosti²¹¹ sa predmet dane nemení – aj v digitálnej ekonomike ním zostáva zdaniteľný zisk. Používateľská aktivita a dáta majú len úlohu kritérií, na základe ktorých sa určuje, či podnik v štáte vytvára digitálny nexus. Návrh smernice preto zavádza prahové hodnoty, a to ročné tržby najmenej 7 000 000 EUR, viac ako 100 000 používateľov alebo viac ako 3 000 zmlúv medzi podnikmi (B2B) v jednom členskom štáte. Ak digitálna prítomnosť vznikne, nasleduje alokácia zisku. Komisia zdôrazňuje, že treba zohľadniť ekonomicky významné činnosti vykonávané prostredníctvom digitálneho rozhrania a hodnotu, ktorá vzniká prácou s dátami a používateľmi. Rozdelenie zisku má vychádzať z princípov AOA (*Authorised OECD Approach*) a z funkčno-rizikovej analýzy. Ide teda o metodiku priradenia zisku k digitálnemu nexus, nie o to, aby samotné „dáta alebo používatelia“ boli definovaní ako nový predmet dane.²¹²

3 DÔSLEDKY ZAVEDENIA DIGITÁLNEHO ZDAŇOVANIA

Zavedenie digitálneho zdaňovania so sebou prináša zásadné dôsledky pre **daňovú suverenitu štátov**. V tradičnom modeli si každý štát určoval, akým spôsobom zdaňuje príjmy vznikajúce na jeho území. V digitálnej ekonomike však táto zásada naráža na limity, nakoľko príjmy vznikajú na viacerých trhoch, pričom podnik často nemá v žiadnom z nich fyzickú prítomnosť.²¹³

Prvým dôsledkom je, že **štáty už nemôžu jednostranne presadiť svoje daňové záujmy** bez ohľadu na ostatných. Jednostranné digitálne dane, ktoré zaviedli napríklad Francúzsko alebo Taliansko, síce krátkodobo zvyšujú príjmy, ale súčasne vyvolávajú napätie v obchodných vzťahoch a riziko odvetných opatrení (napr. reakcie USA vo forme ciel). To potvrdzuje potrebu **medzinárodnej koordinácie** a jednotných pravidiel.²¹⁴

Druhým dôsledkom je, že štáty musia byť pripravené **vzdať sa časti svojej suverenity** v prospech multilaterálneho riešenia. OECD prostredníctvom rámca **Pillar One a Pillar Two** navrhla systém, ktorý redistribuuje právo na zdanenie medzi trhovými štátmi a sídlom spoločnosti, a zavádza globálnu minimálnu daň.²¹⁵ Pre jednotlivé krajiny to znamená,

²¹⁰ OECD. *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy – Action 1: 2015 Final Report*. Paríž: OECD Publishing, 2015, 66, 69, 102–103 s., ISBN 978-92-64-24140-8.

²¹¹ Návrh smernice Rady, ktorou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa zdaňovania príjmov právnických osôb s významnou digitálnou prítomnosťou COM(2018) 147 final – 2018/072 (CNS)

²¹² EUROPEAN COMMISSION. *Proposal for a Council Directive laying down rules relating to the corporate taxation of a significant digital presence*. COM(2018) 147 final. Brussels: European Commission, 2018, 8–9, 16–17 s.

²¹³ OECD. *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy – Action 1: 2015 Final Report*. Paríž: OECD Publishing, 2015, 11–12 s., ISBN 978-92-64-24140-8.

²¹⁴ U.S. TRADE REPRESENTATIVE. *Report on France's Digital Services Tax*. Washington, D.C., 2019.

²¹⁵ OECD. *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint*. Paríž: OECD Publishing, 2020, 11–14 s., ISBN 978-92-64-35774-3.

že už nebudú môcť uplatňovať vlastné pravidlá v plnom rozsahu, ale musia akceptovať kompromisné globálne riešenie.

Budúcnosť digitálneho zdaňovania preto bude testom, či sú štáty ochotné **koordinovať svoju daňovú politiku** v záujme predchádzania daňovej neistote.

3.1 Riziká právnej neistoty

Jedným z najväčších rizík digitálneho zdaňovania je právna neistota. Súčasné daňové zmluvy vychádzajú z tradičného konceptu stálej prevádzkarne, ktorý však neobsahuje digitálnu prítomnosť. To znamená, že jednostranné digitálne dane môžu byť v rozpore s platnými zmluvami a vytvárať napätie medzi štátmi. Táto situácia prináša aj riziko dvojitého zdanenia. Ak jeden štát považuje digitálne aktivity za zdaniteľné a iný štát si zároveň nárokuje zdanenie toho istého príjmu podľa starých pravidiel, podnik môže byť zdaňovaný dvakrát. OECD sama upozornila, že bez koordinácie môžu jednostranné opatrenia zvýšiť počet medzinárodných daňových sporov.²¹⁶

Pre podniky to znamená vyššie náklady na plnenie daňových povinností a dodržiavanie daňových predpisov. Musia sa orientovať v rozdielnych národných právnych úpravách, ktoré sa často prekrývajú alebo si dokonca odporujú. To zvyšuje neistotu a komplikuje dlhodobé plánovanie.

Nastala preto otázka, ako právne zakotviť digitálnu prítomnosť. Jedným riešením je revízia Modelovej daňovej zmluvy OECD, aby pojem „stála prevádzkareň“ zahŕňal aj digitálne kritériá. Druhým je vytvorenie multilaterálneho dohovoru, ktorý by záväzne upravil digitálny nexus a odstránil riziko kolízie s existujúcimi dohodami. Tieto riešenia už nie sú len hypotetické, nakoľko OECD v roku 2021 predstavila dvojpilierové riešenie Pillar One a Pillar Two, ktoré má formou multilaterálneho nástroja redistribuovať práva na zdanenie a zaviesť globálnu minimálnu daň.²¹⁷ V rámci Pillar One sa navrhuje prerozdeliť časť ziskov veľkých nadnárodných spoločností do trhových štátov bez ohľadu na ich fyzickú prítomnosť.²¹⁸ Paralelne OSN v roku 2021 prijala návrh na aktualizáciu svojho Modelového dohovoru, ktorý do článku o stálej prevádzkarni doplnil alternatívne pravidlo pre digitálnu prítomnosť.²¹⁹

3.2 Ekonomické dôsledky

Digitálne zdaňovanie má priamy dopad na prerozdelenie daňových príjmov medzi štátmi. Najväčší prínos majú krajiny, kde sa nachádzajú veľké spotrebiteľské trhy, keďže nové

²¹⁶ OECD. *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Economic Impact Assessment*. Paríž: OECD Publishing, 2020, 3 s.

²¹⁷ OECD/G20. *Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy*. Paris: OECD Publishing, 2021, 1–3 s.

²¹⁸ OECD. *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint*. Paris: OECD Publishing, 2020, 11–14 s. ISBN 978-92-64-35774-3.

²¹⁹ UNITED NATIONS. *United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries: 2021 Update*. New York: United Nations, 2021. 434–435 s. ISBN 978-92-1-159157-8

pravidlá presúvajú časť zdaniteľného zisku z krajiny sídla podniku do krajiny, kde sú zákazníci. To môže znamenať zníženie príjmov pre štáty, ktoré boli doteraz atraktívne ako sídla nadnárodných spoločností.

Pre samotné podniky, najmä pre digitálnych gigantov, znamená nový systém vyššie daňové zaťaženie a rast nákladov na plnenie daňových povinností. Viaceré štúdie poukazujú na to, že tieto náklady môžu byť čiastočne prenesené na používateľov a zákazníkov vo forme vyšších cien alebo obmedzenej ponuky služieb.²²⁰

Z politického hľadiska digitálne zdaňovanie mení rovnováhu medzi štátmi. Trhové štáty získavajú väčší podiel na zdanení, čo môže posilniť ich vyjednávaciu pozíciu v medzinárodných daňových rokovaniach. Na druhej strane, menšie ekonomiky, ktoré sa spoliehajú na daňovú konkurenciu a nízke sadzby, strácajú časť svojej výhody. To vyvoláva diskusiu o tom, či globálna minimálna daň v rámci Pillar Two skutočne zníži škodlivú daňovú súťaž, alebo ju len presunie na iné formy daňovej optimalizácie.²²¹

Pillar Two sa v EÚ uplatňuje prostredníctvom Smernica Rady (EÚ) 2022/2523 z 14. decembra 2022, ktorou sa zabezpečuje globálna minimálna úroveň zdanenia pre nadnárodné skupiny podnikov a veľké vnútroštátne skupiny v Únii, ktorá zaväzuje členské štáty zaviesť minimálnu sadzbu dane 15%. Slovenská republika transponovala smernicu zákonom č. 507/2023 Z. z. o dorovnávej dani.²²² Aktuálne sú teda piliere v odlišnom štádiu, teda Pillar One ostáva v rovine medzinárodnej dohody, ktorej vstup do platnosti je neistý, zatiaľ čo Pillar Two je právne implementovaný a aplikuje sa v EÚ aj na Slovensku. Tento rozdiel spôsobuje asymetriu v právnej istote, keďže podniky už musia počítať s minimálnou daňou, ale zatiaľ nemajú záväzný rámec pre presun ziskov na základe Pillar One.

ZÁVER

Problematika zdaňovania digitálnych gigantov predstavuje zásadnú výzvu pre súčasné medzinárodné daňové právo. Tradičný koncept stálej prevádzkarne, ktorý je postavený na fyzickej prítomnosti, nedokáže zachytiť realitu digitálnej ekonomiky, kde hlavnú hodnotu vytvárajú dáta a používatelia. Analýza ukázala, že presun ziskov do nízko-daňových jurisdikcií a využívanie existujúcich medzier v právnych úpravách vedie k stratám daňových príjmov a narušuje princíp daňovej spravodlivosti. Reakciou na tieto výzvy sú návrhy nových kritérií, predovšetkým významnej digitálnej prítomnosti, a globálne iniciatívy OECD a G20 známe ako Pillar One a Pillar Two.

²²⁰ PELLEFIGUE, J. *The French Digital Service Tax – An Economic Impact Assessment*. Paris: TAJ/Deloitte, 2019, 2–3 s.

²²¹ Dostupné online: <https://ecipe.org/publications/unintended-undesired-consequences/>

²²² Zákon č. 507/2023 Z. z. o dorovnávej dani na zabezpečenie minimálnej úrovne zdanenia nadnárodných skupín podnikov a veľkých vnútroštátnych skupín a o doplnení zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zatiaľ čo druhý pilier bol v Európskej únii implementovaný prostredníctvom smernice²²³ a transponovaný aj do slovenského právneho poriadku, prvý pilier ostáva v štádiu medzinárodných rokovaní. Táto asymetria spôsobuje právnu neistotu a riziko rozdielnych prístupov jednotlivých štátov. Súčasná prax ukazuje, že jednostranné digitálne dane síce prinášajú krátkodobé príjmy, avšak zvyšujú riziko obchodných sporov a dvojitého zdanenia.

Do budúcnosti bude preto rozhodujúce, či sa podarí dosiahnuť multilaterálnu koordináciu, ktorá zabezpečí rovnomerné prerozdelenie daňových práv medzi štátmi a stabilné prostredie pre podniky. Záverom možno konštatovať, že len medzinárodne koordinované riešenie dokáže vytvoriť právne istý rámec pre zdaňovanie digitálnej ekonomiky, ktorý bude súčasne rešpektovať suverenitu štátov a princípy daňovej spravodlivosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. Dostupné na internete: <https://www.chiborder.com/blog/e-commerces-effect-on-permanent-establishment?utm>
2. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/package-taxation-of-the-digital-economy/file-significant-digital-presence-for-corporate-taxation?utm>
3. Dostupné na internete: https://www.reuters.com/article/world/uk/eu-lost-up-to-54-billion-euros-in-tax-revenues-from-google-facebook-report-idUSKCN1BO22H/?utm_
4. Dostupné na internete: https://www.jonesday.com/en/insights/2015/09/addressing-the-tax-challenges-of-the-digital-economy-beps-action-1-iglobal-tax-updatei?utm_
5. EUROPEAN COMMISSION. Proposal for a Council Directive laying down rules relating to the corporate taxation of a significant digital presence. COM(2018) 147 final. Brussels: European Commission, 2018, s. 20.
6. EUROPEAN COMMISSION. State aid SA.38944 (2014/C) (ex 2014/NN) – Luxembourg – Aid to Amazon. Brussels: European Commission, 2017, s. 183.
7. HOMA, T. The Future of the Digital Permanent Establishment Concept: Challenges and Obstacles. In *Financial Law Review*. ISSN 2083-4373, roč. 34, 2024, č. 2, s. 16.
8. INTERNATIONAL MONETARY FUND. Corporate Taxation in the Global Economy. Washington, DC: International Monetary Fund, 2019, s. 91, ISBN 978-1-49834-268-5.
9. Návrh SMERNICE RADY, ktorou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa zdaňovania príjmov právnických osôb s významnou digitálnou prítomnosťou COM(2018) 147 final – 2018/072 (CNS)
10. OECD. Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting. Paris: OECD Publishing, 2013, s. 44. ISBN 978-92-64-20232-7.

²²³ Smernica Rady (EÚ) 2022/2523 zo 14. decembra 2022 o zabezpečení globálnej minimálnej úrovne zdanenia nadnárodných skupín podnikov a veľkých vnútroštátnych skupín v Únii ST/8778/2022/INIT

11. OECD. Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy, Action 1 – 2015 Final Report. Paris: OECD Publishing, 2015. s. 202 ISBN 978-92-64-24140-8.
12. OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: Condensed Version 2017. Paris: OECD Publishing, 2017, s. 658, ISBN 978-92-64-28240-9.
13. OECD. Preventing the Artificial Avoidance of Permanent Establishment Status, Action 7 – 2015 Final Report. Paris: OECD Publishing, 2015, s. 51, ISBN 978-92-64-24144-9.
14. OECD. Tax Challenges Arising from Digitalisation – Economic Impact Assessment. Paris: OECD Publishing, 2020, s. 284, ISBN 978-92-64-49483-1
15. OECD. Tax Challenges Arising from Digitalisation – Report on Pillar One Blueprint. Paris: OECD Publishing, 2020, 284 s. ISBN 978-92-64-35774-3.
16. OECD/G20. Statement on a Two-Pillar Solution to Address the Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy. Paris: OECD Publishing, 2021, s. 8.
17. PELLEFIGUE, J. The French Digital Service Tax – An Economic Impact Assessment. Paris: TAJ/Deloitte, 2019, s. 54.
18. Smernica Rady (EÚ) 2022/2523 zo 14. decembra 2022 o zabezpečení globálnej minimálnej úrovne zdanenia nadnárodných skupín podnikov a veľkých vnútroštátnych skupín v Únii ST/8778/2022/INIT
19. UNITED NATIONS. Handbook on Double Taxation Treaties Administration. New York: United Nations, 2021, s. 425. ISBN 978-92-1-159127-0.
20. UNITED NATIONS. United Nations Model Double Taxation Convention between Developed and Developing Countries: 2021 Update. New York: United Nations, 2021, s. 933. ISBN 978-92-1-159157-8.
21. U.S. TRADE REPRESENTATIVE. Report on France's Digital Services Tax. Washington, D.C., 2019.
22. Zákon č. 507/2023 Z. z. o dorovnávejacej dani na zabezpečenie minimálnej úrovne zdanenia nadnárodných skupín podnikov a veľkých vnútroštátnych skupín a o doplnení zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
23. ZUCMAN, G. – TØRSLØV, T. – WIER, L. The Missing Profits of Nations. Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research, 2018. NBER Working Paper No. 24701. ISBN 978-0-8225-7113-0.

KONTAKT NA AUTORA

5337214@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Financovanie verejných kultúrnych organizácií

Financing public cultural organisations

Bc. Samuel Lobo

Abstrakt

Autor sa venuje problematike financovania verejných kultúrnych organizácií. Jadro práce tvorí charakteristika organizačnej štruktúry kultúrnych organizácií, pričom parciálne problémy financovania sú načrtnuté pri jednotlivých častiach charakteristiky. V nasledujúcej časti sa nachádza členenie financií, ktoré môže daná kultúrna organizácia získať. K zdrojom financií sú zaradené vnútroštátne ako aj zahraničné zdroje a špecifické možnosti financovania, spolu s problémami, ktoré s nimi súvisia. Cieľom príspevku je stručne popísať štruktúru financovania a načrtnúť možnosti riešenia problémov, ktoré s tým súvisia.

Kľúčové slová:

Daň z príjmu, financovanie kultúry, Fond na podporu umenia, Ministerstvo Kultúry, neziskový sektor, problémy kultúry,

Abstract

The article presents financing of public cultural organisations. The core of the work is the characterization of the organizational structure of cultural organizations, while partial problems of financing are outlined in the individual parts of the characterization. In the following section, a breakdown of the funding that can be obtained by a given cultural organisation is given. The sources of funding include domestic and foreign sources and specific funding options, along with the problems associated with them. The article aims to describe the structure of funding and outline possible solutions to the problems associated with it.

Key words:

Admissions tax, cultural funding, Arts Support Fund, Ministry of Culture, not-for-profit sector, cultural issues,

ÚVOD

Aj keď kultúra nepatrí k primárnym aspektom bežného života, je jeho imanentnou súčasťou. Oblasť financovania kultúry patrí v rámci štátu k menej prioritným záležitostiam, no

i napriek tomu sa v nej vyskytujú problémy, ktoré sa tento príspevok snaží vyriešiť. Samotné problémy je možné najlepšie uchopiť, ak sú spomenuté v rámci opisu financovania. Z toho dôvodu bola pri písaní tohto článku zvolená syntéza a sumarizácia viacerých zákonov spolu s ďalšími zdrojmi. Uvedený, nie primárny záujem o túto problematiku sa premietol aj v absencii zdrojov v rámci príspevku. Cieľom je teda zosumarizovať problematiku financovania verejných kultúrnych organizácií s načrtnutím riešenia problémov, ktoré sa v nich objavujú.

Kultúra je v rámci štátu zastúpená viacerými subjektmi, ktoré môžu byť zriadené štátom, Vyšším územným celkom alebo obcou. Demonštratívne možno uviesť, že pod dané subjekty patria múzeá, galérie, knižnice a podobne. Tie sú zriaďované zákonom.²²⁴ Financovanie týchto subjektov závisí od mnohých okolností a preto aj môže prameniť z rôznych zdrojov. Práve aj na členení organizácií z hľadiska ich zriaďovateľa možno bližšie popísať financovanie týchto subjektov. Vzhľadom k špecifickému subjektu financovania je vhodné určiť aj účel financovania, ktorým môže byť zabezpečenie riadneho chodu, financovanie podujatí, tvorba nových expozícií, či výstav ako, aj akvizičné činnosti a mnohé iné záležitosti. Samotné financovanie môže pochádzať priamo od zriaďovateľa, vlády, fondov, súkromných subjektov, či zahraničných zdrojov.

1 ZRIADOVATELIA VEREJNÝCH KULTÚRNYCH ORGANIZÁCIÍ

Z vyššie uvedených dôvodov je preto vhodné najprv popísať jednotlivé subjekty, ktoré majú právomoc zriaďovať uvedené organizácie. Práve v charaktere a rozdieloch, aké medzi nimi sú, pramenia mnohé problémy.

1.1 Štát

Príspevkové kultúrne organizácie zriaďované štátom sú napojené na štátny rozpočet podľa § 6 až 9 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Z toho dôvodu sú napojené na štátny rozpočet prostredníctvom Ministerstva kultúry SR, ktoré reguluje dané financie. Za takéto príspevkové organizácie možno pokladať napr. Slovenskú národnú galériu, či Slovenské národné múzeum, ktoré sa ďalej člení na 18 špecializovaných múzeí napr. SNM – Múzeum Bojnice a SNM – Múzeum Betliar. V danom prípade dochádza k vzťahu nadriadenosti a podriadenosti vo vzťahu ministerstva a generálneho riaditeľstva SNM a taktiež aj medzi generálnym riaditeľstvom SNM a jednotlivými špecializovanými múzeami, teda subordinácií, čo sa odráža v riadení, ukladaní interných pokynov a v neposlednom rade aj financovaní a následnom audite. Problematickým v rámci financovania je diverzita jednotlivých súčastí SNM, ktoré majú častokrát rozdielne zameranie, ktoré je ťažké zjednotiť, čím by bolo možné získať väčšie množstvo financií. Z toho

²²⁴ Napr. zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov; zákon č. 126/2015. o knižniciach Z. z. a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. a zákon č. 103/2014 Z. z. o divadelnej činnosti a hudobnej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

dôvodu by zrejme bolo vhodné uvedený problém riešiť zoskupením podobných zariadení, ktoré by získavali primeranejšie prostriedky na spoločné projekty, keďže by vedeli intenzívnejšie spolupracovať.

1.2 Vyšší územný celok

VÚC postupujú pri zriaďovaní daných organizácií podľa § 4 ods. 1 písm. f zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch), pričom ich zriaďujú, zrušujú a kontrolujú v rámci svojej pôsobnosti. Toto zriaďovanie pramení aj z funkcií samosprávneho kraja stanovených zákonom²²⁵ o utváraní podmienok na rozvoj kultúry. Z toho dôvodu majú aj dané príspevkové organizácie regionálnu pôsobnosť, napr. Krajské múzeum v Prešove, Východoslovenské múzeum v Košiciach, Západoslovenské múzeum v Trnave, Múzeum a Kultúrne centrum južného Zemplína v Trebišove, Oravské Múzeum P. O. Hviezdoslava a pod. Rozpočtovo teda podliehajú VÚC, ktoré ich financuje z vlastného rozpočtu, ktorý pozostáva z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu a z ďalších zdrojov.²²⁶

Problematickým sa zdá byť, nedostatok financií. Financie v mnohom závisia od veľkosti daného VÚC ako aj od ďalších okolností, ktoré z objektívnych dôvodov nemôže daná kultúrna organizácia ovplyvniť. Preto by bolo vhodné vyvážiť nerovnosti týkajúce sa financií medzi menším VÚC s množstvom kultúrnych organizácií a väčším – finančne silnejším, s menším počtom dobre financovaných organizácií.

1.3 Obec

Vzhľadom k veľkej variabilite možností zriaďovania a financovania kultúrnych organizácií medzi jednotlivými obcami, čo je zapríčinené z rôznych dôvodov, je táto problematika v tejto oblasti zložitá. Obdobne ako pri VÚC aj obce majú zákonne ukotvené²²⁷ možnosti zriaďovania a zakladania rozpočtových a príspevkových organizácií, povinnosti vykonávať správu kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce a taktiež utvárať podmienky na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť a záujmovú umeleckú činnosť. Problémom zvykne byť pri malých obciach častokrát nedostatok finančných prostriedkov na správu kultúrnych objektov, medzi nimi aj kultúrnych organizácií, nachádzajúcimi sa na území obce. Tieto obce ako správcovia daní nedosahujú ich vyrubovaním dostatočné tzv. vlastné príjmy²²⁸, ktoré by pokryli všetky náklady na správu týchto organizácií a na ich ďalší rozvoj. Finančná náročnosť udržania obecných pamiatok, ako aj vízia minimálneho zisku z nich sú dôvodmi prečo nie je v tejto oblasti veľký záujem zo strany malých obcí. Z toho dôvodu sa

²²⁵ § 4 ods. 1 písm. l zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)

²²⁶ § 9 ods. 2 zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)

²²⁷ § 4 ods. 3 písm. f, h, l, zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

²²⁸ § 7 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

intenzívne využívajú ďalšie možnosti financovania a ich vzájomné kombinácie, medzi ktoré patria mimorozpočtové peňažné fondy, návratné zdroje financovania, štátne dotácie a iné.²²⁹

2 CHARAKTERISTIKA FINANCIÍ

Okrem charakterizovania zriaďovateľov, je nevyhnutné popísať aj samotné zdroje financovania. Financie môžu prameniť z viacerých zdrojov za splnenia rôznych podmienok. Ich naplnenie však v niektorých prípadoch môže byť z objektívnych dôvodov problematické, čo spôsobuje v konečnom dôsledku nežiaduci stav.

2.1 Členenie financií

Tieto financie od zriaďovateľa možno vo všeobecnosti rozdeliť na periodicky sa opakujúce finančné čiastky, ktoré majú zabezpečiť bežné fungovanie inštitúcie, pričom medzi ne patria financie určené na vyplácanie miezd zamestnancov, úhradu nákladov na energie, splácanie pohľadávok za prenájom nehnuteľností, úhradu nárokov tretích osôb a subdodávateľov, hradenie licencií a práv, ako aj mnohé ďalšie záležitosti v súvislosti z ochranou a zabezpečením objektov, správy zelene, dopravných komunikácií a pod. Za neperiodické možno považovať financie určené na tvorbu a realizáciu podujatí, koncertov, výstav, expozícií, kultúrnych a spoločenských podujatí, financovanie rekonštrukčných prác, nákup spotrebného materiálu, poskytnutie plnení vyplývajúcich z odplatných kontraktov a pod. Práve získanie týchto financií býva častokrát náročnejšie.

Financie môže daná kultúrna organizácia získať aj prostredníctvom vlastných príjmov, pričom pri tejto možnosti financovania je potrebné mať na zreteli ich špecifickú vlastnosť, ktorou sa vyznačujú a tou je ich neziskový charakter. Na základe nej platia pre tieto subjekty určité obmedzenia, ktoré ustanovuje zákon č. 524/2004 o rozpočtových pravidlách verejnej správy, ktorý napr. v § 28 ustanovuje obmedzenia podnikateľskej činnosti. Táto podnikateľská činnosť musí byť krytá jej výnosmi, môže ju daná organizácia vykonávať nad rámec svojej hlavnej činnosti iba ak plní úlohy stanovené zriaďovateľom. Pod touto podnikateľskou činnosťou si možno predstaviť predaj suvenírov, vstupné, prenájom priestorov a obdobné služby. Takáto možnosť získania ďalších financií vyplýva pre danú organizáciu z faktu, že tieto inštitúcie sú vnímané aj širokou verejnosťou ako turistické miesta, ktoré sú hojne navštevované a práve táto skutočnosť je potenciálom pre generovanie zisku. Taktiež ďalší finančný zdroj predstavuje to, že sú tieto organizácie registrované ako neziskové organizácie poskytujúce

²²⁹ § 7 ods. 2 až 6 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení

všeobecne prospešné služby, podľa zákona o dani príjmov²³⁰, umožňuje im to čerpať podiel zaplatenej dane z príjmov až do výšky 2 %²³¹ podľa § 50 zákona o dani z príjmov.

Špecifickou možnosťou financovania je Fond na podporu umenia s vlastnou právnou úpravou.²³² Jedná sa o špecifickú verejnoprávnú inštitúciu vo forme právnickej osoby. Jej najvyšším a zároveň aj štatutárnym orgánom je Rada, skladajúca sa z 13 členov, pričom 8 z nich vymenúva a odvoláva minister kultúry SR²³³, čo môže značne ovplyvňovať jej činnosť vzhľadom k tomu, že poskytuje financie aj pre organizácie patriace pod iného zriaďovateľa. Tento fond poskytuje financie na podporu umeleckých aktivít, kultúry a kreatívneho priemyslu bližšie popísaných v § 18 ods. 1 a projektov bližšie popísaných v § 18 ods. 2 a to vo forme dotácie, štipendia alebo pôžičky so splatnosťou najviac 5 rokov.²³⁴ Daná organizácia môže teda prostredníctvom žiadosti o poskytnutí finančných prostriedkov požiadať o finančné prostriedky napr. na reštaurovanie zbierkových predmetov, inscenáciu, tvorbu publikácie a pod. Problém však nastáva pri dĺžke konania, ktoré môže spôsobovať problémy v rámci akvizícií a ich následné zmarenie.

Pomerne ojedinelým je financovanie kultúrnych organizácií schválením špecifického rozpočtu vládou SR pre konkrétny účel. Takáto situácia nastala v prípade komplexnej obnovy hradu Krásna Hôrka, kedy sa okrem odstránenia následkov požiaru z roku 2012, čo sa financovalo najmä z poistenia, rozhodlo, že sa bude hrad rekonštruovať komplexne na čo vláda v roku 2019 schválila rozpočet na takmer 35 miliónov eur, ktoré mali byť rozvrhnuté na obdobie niekoľkých rokov v súvislosti s rozdelením rekonštrukcie na etapy. Taktiež špecifikom sú aj ďalšie fondy a nadácie napr. Nadácia VÚB banky, za pomoci ktorej sa podarilo zreštaurovať gotické sakrálné stavby na Gemeri, alebo aj Nadácia Tatra banky. Problémom sú častokrát lehoty. Tieto lehoty musia byť dodržané na to, aby bolo možné dané financie čerpať, čo sa však nemusí vždy podať vzhľadom k účelu financií.

Okrem vnútroštátnych finančných zdrojov sa môžu kultúrne organizácie financovať aj zo zahraničných zdrojov, akými sú najmä štrukturálne fondy z Európskej únie, ktoré sú hojne využívané rôznymi subjektmi na všetkých úrovniach napr. spolufinancovanie rekonštrukcie kaštieľa v Borši, ako aj päťhrannej veže a kaplnky bojnického zámku. Za cezhraničné spolupráce možno považovať aj ďalšie projekty ako napr. INTERREG, ktorý je zameraný na cezhraničnú spoluprácu viacerých krajín aj v oblasti kultúry. Medzi typy týchto programov taktiež zaradzujeme program Kreatívna Európa, Nórske granty, ako aj UNESCO programy. Okrem iných, platia tu aj obmedzenia týkajúce sa vylúčenia istých subjektov napr. SNM, z možnosti participácie do týchto projektov, upravené zákonom.

²³⁰ § 50 ods. 4 písm. d zákona č. 595/2003 o dani z príjmov

²³¹ do výšky 3 %, ak ide o daňovníka, ktorý v zdaňovacom období, ktorého sa vyhlásenie týka, vykonával dobrovoľnícku činnosť podľa osobitného predpisu podľa zákona č. 595/2003 o dani z príjmov § 50 ods. 1 písm. a

²³² Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. (Ďalej len „zákon o Fonde na podporu umenia.“)

²³³ § 1 až 5 zákona o Fonde na podporu umenia

²³⁴ § 18 ods. 3 zákona o Fonde na podporu umenia

Vzhľadom k tomu, že ak chce organizácia získať potrebné financie z daného zdroja, je niekedy podmienkou spolufinancovanie danej činnosti. V praxi to znamená, že na to, aby nejaká kultúrna organizácia získala finančné prostriedky na reštaurovanie zbierkového predmetu z Fondu na podporu umenia je potrebné získať časť financií z iného zdroja napr. zriaďovateľa. Práve táto podmienka môže niekedy spôsobovať neúčast niektorých subjektov na žiadostiach o financie, keďže niektoré malé subjekty nedisponujú ani touto menšou čiastkou. Aj z toho dôvodu dochádza v praxi ku kombinovaniu viacerých finančných zdrojov, najmä pri finančne náročnejších projektoch.

2.2 Komparácia

V porovnaní s inými krajinami ako napr. Česko alebo Maďarsko možno dospieť k viacerým záverom. V prípade Českej republiky možno vo všeobecnosti konštatovať, že základné aspekty organizácie kultúrnych organizácií sú obdobné. Ide napr. o zhodných zriaďovateľov, teda o štát, kraj a obec, príspevkové organizácie zriadené ministerstvom napr. Národní muzeum a pod. Paralely sú znateľné aj vo financovaní a to v podobe príspevkov od zriaďovateľa, ministerstva kultúry, vlastné príjmy napr. zo vstupného, prostriedky z grantov a nadácií a taktiež z Európskej únie. Tieto skutočnosti vyplývajú z platných právnych predpisov.²³⁵ Okrem týchto aspektov si vyskytujú aj isté špecifiká v podobe Národného památkového ústavu. Ide o príspevkovú organizáciu *sui generis* zriadenú Ministerstvom kultúry ČR na základe zákona²³⁶, ktorý vznikol roku 2003 splynutím Státního ústavu památkové péče a Státních památkových ústavů, pričom bol roku 2013 čiastočne organizačne zmenený.²³⁷ Špecifikum tohto subjektu spočíva v tom, že táto organizácia spravuje veľké množstvo najvýznamnejších pamiatok krajiny a z toho pramení jej možnosť regulovania finančných prostriedkov, ktorými disponuje podľa potreby medzi jednotlivé spravované subjekty. Samotné financie získava z obdobných zdrojov pričom okrem ministerstva a únie získava významné financie práve z vlastných príjmov, keďže aj mnohé spravované subjekty patria k najnavštevovanejším v krajine.

Pomerne obdobná situácia platí aj v Maďarskej republike. Za zmienku stojí špecifický vládny program tzv. „Národný kaštieľny program a národný hradný program.“²³⁸ Vďaka tomuto programu, majú mnohé vybrané pamiatky možnosť byť komplexne zrekonštruované vrátane tvorby expozícií, zbierkového fondu, ako aj revitalizáciou okolia a príslušných služieb. Uvedený program predstavuje špecifikum, keďže žiadny iný okolitý štát neposkytuje tak

²³⁵ Zákon č. 122/2000 Sb., Zákon o ochrane sbírek muzejní povahy, zákon č. 203/2006 Sb., Zákon o některých druhích podpory kultury, zákon č. 250/2000 Sb., Zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, zákon č. 218/2000 Sb., Zákon o rozpočtových pravidlech, zákon č. 341/2005 Sb., Zákon o veřejných výzkumných institucích

²³⁶ Zákon č. 20/1987 Sb., o štátnej pamiatkovej starostlivosti

²³⁷ NEJEDLÝ. V. História Národného Památkového ústavu In: NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV [online]. Dostupné na internete: <<https://www.npu.cz/cs/o-nas/institute>>

²³⁸ Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram

masívne financie, čo vyplýva aj z miestnych politických tendencií. Samotný program je financovaný vládou a zdrojmi únie.²³⁹

ZÁVER

V súčasnosti možno v tejto oblasti registrovať viacero problémov, ktoré by bolo vhodné zákonne upraviť za účelom skvalitnenia tejto problematiky. Problematickým sa zdá byť napr. oblasť akvizičnej politiky, keďže nadobúdanie nových zbierkových predmetov. To môže byť zmarené dĺžkou vybavovania a následného schválenia financií na kúpu predmetov muzeálnej hodnoty, keďže ich predaj je zvyčajne ovplyvnený premennými trhu. Z toho vyplýva absencia mechanizmov a možností, ktoré by mohli pružne reagovať trh. Možným riešením by mohlo byť vytvorenie dvojstupňovosti poskytnutia financií v prípade zvlášť hodnotných predmetov, ktorá by spočívala v možnosti získania financií, alebo ich časti už predbežným schválením projektu na zodpovednosť žiadateľa. Taktiež väčší záujem a lepšiu organizačnú štruktúru štátu. V zahraničí sa stretávame aj s príkladmi poskytnutia značných, jednorazových, finančných prostriedkov v prípade mimoriadnych situácií, ako tomu bolo v prípade liechtensteinských zbierok.²⁴⁰

V súvislosti s rekonštrukciami štátnych kultúrnych organizácií a ich financovaním sa vyskytujú problémy v súvislosti so zapracovaním výsledkov priebežných výskumov a dodržania lehôt na realizáciu daného projektu. Ide teda o problém ako zapracovať zmeny projektu bez jeho porušenia, čo by malo za následok stratu financií. *A contrario* nezapracovaním týchto zmien by došlo k tomu, že výsledný stav pamiatky by nezohľadňoval dosiahnutú úroveň jej poznania po rekonštrukcií. Uvedené je upravené na legislatívnej úrovni aj zákonom č. 292/2014 Z. z. o príspevkoch poskytovaných z fondov Európskej únie, kde porušením lehoty tj. neukončením realizácií v stanovenej lehote môže dôjsť k posúdeniu ďalších výdavkov za neoprávnené, môže nastať povinnosť pokračovania financovania z vlastných zdrojov alebo aj vrátenie všetkých financií.

V súlade so strategickým plánom Ministerstva kultúry SR boli už aj v roku 2023²⁴¹ zadefinované problémy financovania kultúry, ktoré možno vymedziť ako absencia výraznejších tokov zo súkromných zdrojov plynúcich do oblasti kultúry a kreatívneho priemyslu cez dary a sponzorské príspevky, absencia výraznejších foriem daňového zvýhodnenia nezriadených subjektov, absencia akejkoľvek finančnej podpory priamym financovaním nezriadených subjektov. Riešenia obdobných problémov boli popísané aj v strategickom pláne

²³⁹ Bližšie [online]. Dostupné na internete: <<http://nkvp.hu/>>

²⁴⁰ Jednalo sa o predaj pôvodných predmetov zo zámku Valtice a Lednice potomkami pôvodných majiteľov na aukcií v zahraničí, pričom správcom uvedených sídel boli zo strany Ministerstva kultúry ČR poskytnuté značné financie, aby bolo možné niektoré predmety zakúpiť späť. Bližšie Aukčný katalóg [online]. Dostupné na internete: <<https://www.christies.com/en/auction/liechtenstein-property-from-the-collection-of-the-princely-house-of-liechtenstein-21435/>>

²⁴¹ MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Spôsoby financovania kultúry a kreatívneho priemyslu [online]. Dostupné na internete: < https://strategiakultury.sk/wp-content/uploads/2023/09/2C_1.-Sposoby-financovania-KKP.pdf>

ministerstva²⁴² v súvislosti so stimulovaním súkromných finančných zdrojov do oblasti kultúry, čo je v komparácii s inými krajinami pomerne značný problém, ktorý ale súvisí, aj so spoločensko-kultúrnymi danosťami tej, ktorej krajiny. Taktiež však je potrebné vytvoriť vhodné podmienky pre tieto súkromné osoby na legislatívne napr. v podobe daňového zvýhodnenia, čím by mohol štát pozitívne stimulovať prísun týchto financií. Je však nepochybné, že dostatočné financovanie kultúrnych organizácií má svoj neopomenuteľný význam, ktorého dôsledky sú však badateľné až s odstupom času, pričom ich možno vnímať aj ako investíciu do budúcnosti.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. NEJEDLÝ. V. Histórie Národného Památkového ústavu In: *NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV* [online]. Dostupné na internete: <<https://www.npu.cz/cs/o-nas/institute>>
2. Nemzeti Kastélyprogram és Nemzeti Várprogram, [online]. Dostupné na internete: <<http://nkvp.hu/>>
3. MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Spôsoby financovania kultúry a kreatívneho priemyslu, s. 6 [online]. Dostupné na internete: <https://strategiakultury.sk/wp-content/uploads/2023/09/2C_1.-Sposoby-financovania-KKP.pdf>
4. MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, Strategický cieľ 2, s. 34-39 [online]. Dostupné na internete: <https://strategiakultury.sk/wp-content/uploads/2023/06/Strategia_KKP_SR_2030_po_shvaleni_.pdf>
5. Zákon č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajochoch)
6. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení
7. Zákon č. 595/2003 o dani z príjmov
8. Zákon č. 284/2014 Z. z. o Fonde na podporu umenia a o zmene a doplnení zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z.
9. Zákon č. 20/1987 Sb., o štátnej pamiatkovej starostlivosti

KONTAKT NA AUTORA

samuel.lobo@upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

²⁴² MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY, Stratégia kultúry a kreatívneho priemyslu Slovenskej republiky 2030, Strategický cieľ 2, s. 34-39 [online]. Dostupné na internete: <https://strategiakultury.sk/wp-content/uploads/2023/06/Strategia_KKP_SR_2030_po_shvaleni_.pdf>

Získanie licencie na poskytovanie služieb kryptoaktív v krajinách V4

Obtaining a licence for providing crypto-asset services in V4 countries

Bc. Dávid Tomečko

Abstrakt

Regulácia trhu s kryptoaktívami predstavuje pre Európsku úniu ďalšiu výzvu, ale aj príležitosť. Pred prijatím nariadenia MiCA boli trhy roztrieštené, regulačné prístupy členských štátov sa líšili a služby virtuálnych mien sa často vykonávali len na základe viazanej živnosti alebo registrácie. Nariadenie MiCA prinieslo prvú komplexnú právnu úpravu pre kryptoaktíva na úrovni Únie a stanovuje podmienky, ktoré musia poskytovatelia služieb spĺňať, ak chcú pôsobiť v celej EÚ. Cieľom príspevku je poukázať na požiadavky potrebné na udelenie licencie poskytovateľom služieb kryptoaktív podľa MiCA a priblížiť ich implementáciu v krajinách Vyšehradskej skupiny. Pozornosť sa venuje najmä rozsahu regulácie, kategóriám služieb, kapitálovým a organizačným nárokom, ako aj prechodným ustanoveniam, ktoré umožňujú existujúcim subjektom fungovať počas obmedzeného obdobia podľa starých pravidiel. V závere sa porovnávajú prístupy Slovenska, Česka, Poľska a Maďarska a identifikujú sa výzvy, ktoré môžu licenčný proces ovplyvniť.

Kľúčové slová:

MiCA, poskytovatelia služieb kryptoaktív, licencia, Vyšehradská štvorka

Abstract

The regulation of crypto-asset markets represents a challenge and an opportunity for the European Union. Before the Markets in Crypto-Assets Regulation there was no unified framework, member states relied on domestic registration schemes and virtual asset service providers often operated under trade licences with minimal requirements. MiCA introduced the first comprehensive EU-level regime and sets out the conditions that crypto-asset service providers must meet in order to conduct cross-border activities. The aim of this paper is to highlight the requirements necessary for granting a licence to crypto-asset service providers under MiCA and to outline their implementation in the Visegrad countries. It explores the scope of regulation, the classification of services, prudential and governance obligations, and transitional periods that allow existing players to continue operating while they adjust to the new rules. The conclusion compares the approaches of Slovakia, the Czech Republic, Poland and Hungary and identifies challenges that could influence the licensing process.

Key words: MiCA, crypto-assets service providers, licence, Visegrád Four

ÚVOD

Rapídny vývoj digitálnych technológií v poslednom desaťročí umožnil vznik nového druhu uchovávateľa hodnoty – kryptoaktív. Tieto aktíva môžu reprezentovať tokenizované peniaze, investičné nástroje alebo digitálne objekty bez centrálného emitenta. V súčasnosti však kryptoaktíva aj naďalej vyvolávajú v spoločnosti pocit neistoty, a to hlavne z dôvodov množstva káuz s podvodnými burzami a nedostatočným dohľadom. Je dôležité zdôrazniť, že európske štáty pred prijatím nariadenia MiCA²⁴³ nemali spoločný právny rámec a regulácia sa riadila najmä odporúčaniami proti praniu špinavých peňazí. Trhy boli buď neregulované alebo iba v rámci územia jednotlivých štátov, čo vytváralo právnu neistotu pre podnikateľov aj spotrebiteľov. Široká verejnosť preto poukazovala na potrebu harmonizácie.²⁴⁴ Nariadenie MiCA, ktoré bolo prijaté v roku 2023 a nadobudlo úplnú účinnosť 30. decembra 2024, je odpoveďou Európskej únie na nevyhnutnosť regulácie. Cieľom prijatia je podporiť inovácie, zlepšiť ochranu investorov a zabezpečiť finančnú stabilitu, pričom si zachováva technologickú neutralitu.

Krajiny Vyšehradskej skupiny patria medzi dynamicky sa rozvíjajúce ekonomiky strednej Európy a pre mnohých poskytovateľov sú vstupnou bránou na jednotný trh. Pred zavedením nariadenia MiCA tu panovali rôzne prístupy: Slovensko a Česko zaobchádzali so službami virtuálnych mien ako so živnosťou, Poľsko vytvorilo registračný režim virtuálnych služieb a Maďarsko popri registrácii zaviedlo špeciálny daňový režim. Tieto rozdiely vytvárali pre podnikateľov prekážky pri prenikaní na susedné trhy a zvyšovali náklady na dodržiavanie predpisov. Príspevok preto skúma, ako sa nový licenčný režim premieta do praxe v jednotlivých krajinách V4 a aké výzvy prináša pre žiadateľov o licenciu.

1 Legislatívny rámec EÚ pre kryptoaktíva

Európska komisia predstavila balík opatrení v oblasti digitálnych financií²⁴⁵, ktorého jadrom sú tri legislatívne akty: nariadenie o trhoch s kryptoaktívami (MiCA), nariadenie o digitálnej prevádzkovej odolnosti finančného sektora (DORA) a pilotný režim obchodovania s kryptoaktívami na technológii distribuovaného registra (DLT pilot).

²⁴³ EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) 2023/1114 o trhoch s kryptoaktívami (MiCA). In Úradný vestník Európskej únie. L 150, 2023-06-09, s. 40–205. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2023%3A150%3ATOC>

²⁴⁴ BENSON, V. – ADAMYK, B. – CHINNASWAMY, A. – ADAMYK, O. Harmonising cryptocurrency regulation in Europe: opportunities for preventing illicit transactions. In European Journal of Law and Economics. ISSN 0929-1261, roč. 57, 2024, s. 37–61.

²⁴⁵ RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Digital finance package: Council reaches agreement on MiCA and DORA. Tlačová správa. [online]. 5. 10. 2022. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/05/digital-finance-package-council-reaches-agreement-on-mica-and-dora/>

Nariadenie MiCA zavádza jednotné pravidlá pre vydavateľov a poskytovateľov služieb a dopĺňa už existujúce predpisy ako MiFID II²⁴⁶, MiFIR²⁴⁷ či AMLD5²⁴⁸. Podľa definícií nariadenia MiCA sa kryptoaktívom rozumie digitálne vyjadrenie hodnoty alebo práva, ktoré možno elektronicky prevádzať a uchovávať pomocou distribuovaného registra. Nariadenie rozlišuje tri hlavné kategórie: asset-referenced tokens (stablecoiny zastupujúce majetkové alebo tovarové podklady), e-money tokens (tokeny viazané na fiat menu) a iné kryptoaktíva. Niektoré aktíva, napríklad nezastupiteľné tokeny, vklady alebo poistné produkty, sú výslovne vylúčené z pôsobnosti nariadenia.

Nariadenie MiCA jasne určuje, ktoré služby podliehajú povoleniu. Medzi služby kryptoaktív patria najmä úschova a správa kryptoaktív v mene klienta, prevádzka obchodných platforiem, výmena kryptoaktív za fiat meny a naopak, výmena kryptoaktív navzájom, prijímanie a prenos klientskych príkazov, vykonávanie príkazov na účet klienta, umiestňovanie tokenov, poradenstvo a správa portfólia. Nariadenie MiCA tiež zavádza pravidlá transparentnosti a ochrany spotrebiteľa: poskytovatelia musia zverejňovať jasné informácie o cenách, poplatkoch a rizikách, a viesť záznamy o environmentálnych dopadoch. Nariadenie ďalej vyžaduje, aby poskytovatelia prijali prísne opatrenia na predchádzanie zneužitiu trhu, konfliktom záujmov a porušovaniu práv používateľov.

Jedným z kľúčových prvkov MiCA sú kapitálové, organizačné a odborné nároky na poskytovateľov. Nariadenie zavádza tri triedy poskytovateľov podľa povahy služieb.²⁴⁹ Trieda 1 pokrýva poradenstvo, prijímanie a prenos príkazov, vykonávanie príkazov a umiestňovanie tokenov a vyžaduje základné imanie aspoň 50 000 EUR. Trieda 2 zahŕňa služby zmenárni a prevádzkovateľov platforiem, minimálne imanie sa zvyšuje na 125 000 EUR. Trieda 3 zahŕňa úschovu a správu kryptoaktív a vyžaduje kapitál najmenej 150 000 EUR. Okrem toho sú poskytovatelia povinní udržiavať rezervy, byť poistení a preukázať, že majú kvalifikované vedenie s odborníkmi. Tieto požiadavky zblížujú krypto odvetvie s tradičným finančným sektorom a majú zabrániť pôsobeniu insolventných a neprofesionálnych subjektov na trhu.

2 Stav pred prijatím európskej regulácie

Každý z členských štátov V4 pristupoval k regulácii kryptoaktív odlišne. Tento stav vyvolával neistotu a limitoval cezhraničné poskytovanie služieb. Akademické štúdie

²⁴⁶ EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Smernica 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID II) a o zmene smernice 2002/92/ES a smernice 2011/61/EÚ. In Úradný vestník Európskej únie. L 173, 12. 6. 2014, s. 349–496. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/65/oj/eng>

²⁴⁷ EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) č. 600/2014 z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFIR) a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012. In Úradný vestník Európskej únie. L 173, 12. 6. 2014, s. 84–148. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/600/oj/eng>

²⁴⁸ EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Smernica (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní použitia finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu (AMLD5) a menia sa smernice 2009/138/ES a 2013/36/EÚ. In Úradný vestník Európskej únie. L 156, 19. 6. 2018, s. 43–74. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng>

²⁴⁹ ADVAPAY. CASP licensing in the EU: Minimum initial capital requirements. [online]. 2023. Dostupné na: <https://advapay.eu>

poukazovali na to, že nejednotnosť národných predpisov bránila rozvoju trhu a znásobovala riziká.²⁵⁰ Analýza expertov z viacerých európskych krajín ukázala, že v čase pred prijatím nariadenia MiCA neexistoval v Európe spoločný právny rámec pre kryptoaktíva a regulácia sa opierala predovšetkým o odporúčania proti praniu špinavých peňazí.²⁵¹ Smernica AMLD5 zaviedla registračné povinnosti pre zmenárne virtuálnych mien a poskytovateľov úschovy privátnych kľúčov, avšak bez prudenciálnych požiadaviek, bez mechanizmu pasportizácie a bez komplexných pravidiel správania sa. Výsledkom bol rámec založený výlučne na požiadavkách AML, ktorý síce posilnil identifikáciu a kontrolu klienta, no neposkytoval systémové záruky primeraného kapitálu, riadenia rizík ani ochrany klienta porovnateľné s tradičným finančným sektorom.

Neistotu ďalej prehľbovala hranica medzi kryptoaktívami a právom finančného trhu. Investične koncipované tokeny sa mohli kvalifikovať ako finančné nástroje, kým iné tokeny zostávali mimo ich pôsobnosti.²⁵² Rozdielne národné výklady tým vytvárali riziko regulačného vymedzenia: poskytovatelia si neboli istí, kedy už vstupujú do prísnejšie regulovaného priestoru, čo zvyšovalo náklady na právnu verifikáciu a podporovalo hľadanie priaznivejšej jurisdikcie. Zavedenie nariadenia MiCA preto predstavuje zásadný posun smerom k právnej istote a odstráneniu prekážok pri poskytovaní služieb naprieč členskými štátmi.²⁵³

3 Licenčné požiadavky a kategorizácia poskytovateľov

Podľa článku 59 nariadenia MiCA musí každý poskytovateľ služieb kryptoaktív, ktorý zamýšľa poskytovať služby v Únii, získať povolenie od príslušného dohľadu v členskom štáte sídla. Žiadosť obsahuje program činností, organizačnú schému, opis vnútorných kontrol, systém riadenia rizík a obchodný plán.²⁵⁴ Okrem samotnej žiadosti o povolenie budú musieť preukázať všetci poskytovatelia, že spĺňajú podmienky špecifikované v Hlave V Kapitole 2 nariadenia MiCA. Každý žiadateľ o povolenie bude musieť preukázať, že disponuje adekvátnym základným imaním a pravidelnými finančnými rezervami. Finančná stabilita sa zabezpečuje prostredníctvom kapitálových rezerv, ktoré sa hodnotia ročne a môžu byť pokryté vlastnými zdrojmi, poistným krytím alebo inými porovnateľnými formami zabezpečenia. Okrem hmotných predpokladov kladie nariadenie MiCA dôraz aj na kvalitu personálneho zabezpečenia. Riadiace orgány a finanční poradcovia musia preukázať vysokú mieru

²⁵⁰ ŠTRKOLEC, M. – HRABČÁK, L. Poskytovanie služieb kryptoaktív vo svetle nariadenia MiCA. In: BABČÁK, V. a kol. V. Slovensko-české dni daňového práva: Daňové právo a nové javy v ekonomike. Košice: ŠafárikPress, UPJŠ, 2023, s. 257–(dopln). ISBN 978-80-574-0269-5. [online]. (UPJŠ – Unibook).

²⁵¹ EBA – EUROPEAN BANKING AUTHORITY. Report with advice for the European Commission on crypto-assets. 9. 1. 2019. [online]. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu/publications-and-media/press-releases/eba-reports-crypto-assets>

²⁵² ESMA – European Securities and Markets Authority. Advice – Initial Coin Offerings and Crypto-Assets. [online]. 9. 1. 2019. Dostupné na: <https://www.esma.europa.eu>

²⁵³ ČUNDERLÍK, Ľ. – KATKOVČIN, M. (zost.) Finančné inovácie – determinant súčasnej a anticipovanej regulácie na finančnom trhu (výzvy a riziká). Bratislava: Právnická fakulta UK, 2024. 135 s. ISBN 978-80-7160-736-6. [online]. (PF UK – zborník).

²⁵⁴ NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Príprava a podanie žiadosti (licencie podľa MiCA). [online]. 2025. Dostupné na: <https://www.nbs.sk>

odbornosti, integritu a bezúhonnosť, čo je nevyhnutné pre zodpovedné a dôveryhodné riadenie subjektu. Tento prístup prispieva k znižovaniu rizika neetického správania a podporuje dôveru klientov v poskytované služby. Administratívne požiadavky zahŕňajú povinnosť vypracovať a pravidelne aktualizovať komplexnú dokumentáciu, ktorá detailne popisuje obchodný plán, interné kontrolné mechanizmy a bezpečnostné postupy. Splnenie týchto podmienok prinesie značné dodatočné náklady na právne, účtovné a poradenské služby, čo zároveň pôsobí ako filter na odstránenie menej kvalitných a rizikových subjektov z trhu.

Národné dohľadové orgány majú následne 25 pracovných dní na posúdenie úplnosti žiadosti a ďalších 40 pracovných dní na rozhodnutie o udelení alebo neudelení povolenia. Povoľovací proces je preto oproti bývalej registrácii podstatne komplexnejší. Po udelení licencie možno služby ponúkať v celej EÚ bez potreby ďalších povolení. Nariadenie MiCA, je výsledkom snahy vytvoriť podobné pravidlá, ktoré platia pre tradičné finančné inštitúcie, čím sa očakáva zvýšenie dôvery investorov a ochrany spotrebiteľov.

4 Implementácia nariadenia MiCA v krajinách V4

4.1 V Slovenskej republike

Pred zavedením nariadenia MiCA poskytovatelia služieb kryptoaktív nepotrebovali povolenie od NBS, ani iného orgánu finančného dohľadu. Činnosť sa vykonávala ako živnosť: najprv voľná (stačil vek 18 rokov, plná spôsobilosť a bezúhonnosť), od novembra 2020 museli zmenárne a peňaženky virtuálnych mien spĺňať už aj odbornú spôsobilosť pre viazanú živnosť (typicky postačovalo stredoškolské vzdelanie).²⁵⁵ Registrácia bola relatívne nízkonákladová – 22 €, resp. 11 € pri elektronickom podaní za každú viazanú živnosť – a do novembra 2023 viedlo k viac než 1000 vydaným oprávneniam. Poradenstvo a konzultácie sa pritom naďalej radili medzi voľné živnosti.

Popri podnikateľských podmienkach platili aj AML povinnosti podľa § 5 ods. 1 písm. b) bod 15 zákona č. 297/2008 Z. z. (identifikácia a kontrola klienta, hlásenie neobvyklých obchodov, program vlastnej činnosti). Dohľad nad ich plnením vykonáva Finančná spravodajská jednotka Policajného zboru, nie NBS. Na poskytovateľov sa ďalej vzťahovali aj predpisy na ochranu spotrebiteľa (napr. zákon č. 266/2005 Z. z. o finančných službách na diaľku, zákon č. 108/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa) a zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom. Na základe nariadenia MiCA Národná rada SR prijala zákon č. 248/2024 Z. z. o niektorých povinnostiach a oprávneniach v oblasti kryptoaktív, ktorým sa do slovenského prostredia zavádzajú a vykonávajú vybrané ustanovenia nariadenia MiCA a výslovne sa určuje NBS ako orgán dohľadu nad trhom s kryptoaktívami a nad poskytovateľmi v SR. Zákon tak vytvára vnútroštátny rámec pre udeľovanie povolení, výkon dohľadu a sankcie, a zároveň zabezpečuje súlad so systémom práv a povinností podľa MiCA.

²⁵⁵ NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní. Bratislava, 1991. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/455/>

Oprávnenia existujúcich poskytovateľov vydané pred 30. decembrom 2024 sú platné do 30. decembra 2025, no do tohto dátumu musí každý subjekt požiadať o licenciu. Po uplynutí prechodného obdobia môžu poskytovatelia, ktorí licenciu nezískajú, pokračovať iba v činnostiach, ktoré nepodliehajú MiCA (napr. vlastný nákup alebo predaj kryptoaktív).²⁵⁶

4.2 V Českej republike

Regulácia služieb súvisiacich s virtuálnymi aktívami bola dlhé roky postavená na všeobecnom živnostenskom režime a povinnostiach v oblasti predchádzania praniu špinavých peňazí. Podnikatelia oznamovali činnosť v rámci živnostenského oprávnenia so špecifikovaným predmetom týkajúcim sa virtuálnych aktív a podliehali pravidlám na identifikáciu a kontrolu klienta, monitorovanie neobvyklých obchodov a uchovávanie záznamov, pričom dohľad nad týmito povinnosťami vykonávala finančná analytická jednotka. Neexistoval osobitný sektorový licenčný režim ani priamy bankový dohľad nad poskytovateľmi, rovnako ako na Slovensku.

Vnútroštátne vykonanie nariadenia o trhoch s kryptoaktívami zabezpečil zákon č. 31/2025 Sb. o digitalizácii finančného trhu, účinný 15. februára 2025, ktorý ustanovil Českú národnú banku ako orgán povolovania a dohľadu nad poskytovateľmi služieb kryptoaktív a prepojil české právo na sekundárne predpisy Európskej únie. Prechodné obdobie je v Českej republike nastavené dvojstupňovo: subjekty, ktoré mali živnostenské oprávnenie k 30. decembru 2024, mohli pokračovať do 31. júla 2025. Ak najneskôr do tohto dňa podali žiadosť o povolenie, môžu pokračovať až do rozhodnutia orgánu dohľadu, najneskôr však do 1. júla 2026.²⁵⁷

4.3 V Poľskej republike

Právny rámec bol postavený na registrácii činností v oblasti virtuálnych mien vedenou v rezorte financií, avšak išlo o registráciu, nie o sektorové licencovanie, pričom dohľad nad predchádzaním praniu špinavých peňazí zabezpečoval generálny inšpektor finančných informácií. Implementácia európskej úpravy prebieha prostredníctvom návrhu zákona o trhu s kryptoaktívami, ktorý má určiť Komisiu pre finančný dohľad ako orgán povolovania a dohľadu nad poskytovateľmi služieb kryptoaktív. Prechodné obdobie je v Poľsku koncipované ako krátke: všeobecná platnosť dovtedajších oprávnení do 30. júna 2025, s predĺžením do 30. septembra 2025 pre subjekty, ktoré do 1. mája 2025 podali úplnú žiadosť a získali potvrdenie o jej úplnosti.²⁵⁸ Po uvedených termínoch môžu bez povolenia pokračovať len činnosti mimo

²⁵⁶ ESMA. List of MiCA grandfathering periods under Article 143(3). [online]. 2025. Dostupné na: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2024-12/List_of_MiCA_grandfathering_periods_art._143_3.pdf

²⁵⁷ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Působnost ČNB podle nařízení o trzích kryptoaktiv (MiCA) – informácia k prechodnému režimu. [online]. 14. 1. 2025. Dostupné na: https://www.cnb.cz/cs/dohled-financi-trh/novinky/pusobnost-cnb_podle_narizeni_o_trzich_kryptoaktiv_mica/

²⁵⁸ ORUGA GROUP. Poland: CASP transitional MiCA compliance & regulatory requirements. [online]. 2024. Dostupné na: <https://orugagroup.com>

rozsahu nariadenia. Tento model výrazne kontrastuje s dlhšími prechodmi v iných členských štátoch a podčiarkuje význam vnútroštátnej implementácie pre časový rámec adaptácie.

4.4 V Maďarsku

Trhové prostredie vychádzalo najmä zo všeobecných finančnoprávných povinností v oblasti predchádzania praniu špinavých peňazí, osobitný licenčný režim zameraný výlučne na poskytovateľov služieb kryptoaktív nebol ustanovený. Vnútroštátne vykonanie európskej úpravy zabezpečil zákon o trhu s kryptoaktívami²⁵⁹, účinný od 30. júna 2024, ktorý určil Maďarskú národnú banku ako orgán povolovania a dohľadu a vydal metodické usmernenia k náležitostiam žiadostí, kapitálovým požiadavkám, odbornej a morálnej spôsobilosti vedenia a k vnútorným kontrolám. Prechodné obdobie je v Maďarsku nastavené kratšie. Poskytovatelia pôsobiaci pred začiatkom uplatňovania pravidiel pre služby kryptoaktív museli zosúladiť činnosť a podať žiadosť tak, aby vedeli pokračovať po 1. júli 2025. Po tomto dátume je pokračovanie bez povolenia možné iba pri činnostiach mimo rozsahu nariadenia. Súbežne nadobudli účinnosť sprísnené procesné a trestnoprávne opatrenia vo vzťahu k neautorizovaným výmenám a konverziám.²⁶⁰

ZÁVER

Nariadenie o trhoch s kryptoaktívami nahrádza roztrieštené živnostenské a registračné prístupy jednotným povolovacím režimom pre poskytovateľov služieb kryptoaktív. Licencovanie sa viaže na jasne vymedzený rozsah služieb, minimálne kapitálové požiadavky organizačné a kontrolné mechanizmy, odborné a bezúhonné vedenie, pravidlá správy klientskych aktív a transparentnosť voči používateľom. V prostredí V4 sa jadro pravidiel uplatňuje zhodne, no prechodné obdobia a vnútroštátne vykonávacie akty vytvárajú krátkodobé rozdiely: Slovensko prechádza na dohľad Národnej banky Slovenska podľa zákona č. 248/2024 Z. z. s platnosťou dovtedajších oprávnení do 30. decembra 2025. V Českej republike zákon č. 31/2025 Sb. ustanovil Českú národnú banku a dvojstupňový prechod, podanie žiadosti do 31. júla 2025 a pokračovanie najneskôr do 1. júla 2026. Poľsko prechádza z registra na sektorové licencovanie s krátkym prechodom do 30. júna 2025 a možnosťou predĺženia do 30. septembra 2025. Maďarsko vyžaduje zosúladenie tak, aby bolo možné pokračovať po 1. júli 2025. Z toho vyplýva postupná transformácia k jednotnému európskemu rámcu, pričom rastú požiadavky na súlad a profesionalizáciu, ale zároveň sa otvára priestor pre škálovanie služieb vďaka cezhraničnému poskytovaniu na základe jedného povolenia.

POUŽITÁ LITERATÚRA

²⁵⁹ MAGYAR KÖZLÖNY. Act VII of 2024 on the Market of Crypto-assets. Budapest, 2024. [online]. Dostupné na: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-7-00-00>

²⁶⁰ TAYLOR WESSING. Hungary implements MiCA – key features of the Crypto-asset Act. [online]. 2024. Dostupné na: <https://www.taylorwessing.com>

1. BABČÁK, V. a kol. V. Slovensko-české dni daňového práva: Daňové právo a nové javy v ekonomike (zborník). Košice: UPJŠ – ŠafárikPress, 2023. 480 s. ISBN 978-80-574-0269-5. [online]. Dostupné na: <https://unibook.upjs.sk/img/cms/2023/pravnicka-fakulta/v-slovensko-ceske-dni-danoveho-prava.pdf>
2. BENSON, V. – ADAMYK, B. – CHINNASWAMY, A. – ADAMYK, O. Harmonising cryptocurrency regulation in Europe: opportunities for preventing illicit transactions. In European Journal of Law and Economics. ISSN 0929-1261, roč. 57, 2024, s. 37–61.
3. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. Působnost ČNB podle nařízení o trzích kryptoaktiv (MiCA) – informácia k prechodnému režimu. [online]. 14. 1. 2025. Dostupné na: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/novinky/pusobnost-cnb-podle-narizeni-o-trzich-kryptoaktiv-mica/>
4. ČUNDERLÍK, L. – KATKOVČIN, M. (zost.). Finančné inovácie – determinant súčasnej a anticipovanej regulácie na finančnom trhu (výzvy a riziká). Bratislava: Právnická fakulta UK, 2024. 135 s. ISBN 978-80-7160-736-6.
5. EBA – European Banking Authority. Report with advice for the European Commission on crypto-assets. [online]. 9. 1. 2019. Dostupné na: <https://www.eba.europa.eu>
6. ESMA – European Securities and Markets Authority. Advice – Initial Coin Offerings and Crypto-Assets. [online]. 9. 1. 2019. Dostupné na: <https://www.esma.europa.eu>
7. ESMA – European Securities and Markets Authority. List of MiCA grandfathering periods under Article 143(3). [online]. 2025. Dostupné na: <https://www.esma.europa.eu>
8. EURÓPSKA KOMISIA. Commission Staff Working Document – Impact Assessment (MiCA) SWD(2020) 380 final. [online]. 24. 9. 2020. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020SC0380>
9. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) 2022/2554 o digitálnej prevádzkovej odolnosti finančného sektora (DORA). In Úradný vestník Európskej únie. L 333, 27. 12. 2022, s. 1–79. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2554/oj/eng>
10. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) 2022/858 o pilotnom režime pre trhové infraštruktúry založené na technológii DLT. In Úradný vestník Európskej únie. L 151, 2. 6. 2022, s. 1–33. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/858/oj/eng>
11. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) 2023/1114 o trhoch s kryptoaktívami (MiCA). In Úradný vestník Európskej únie. L 150, 9. 6. 2023, s. 40–205. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2023:150:TOC>
12. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Nariadenie (EÚ) č. 600/2014 o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFIR). In Úradný vestník Európskej únie. L 173, 12. 6. 2014, s. 84–148. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/600/oj/eng>
13. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Smernica 2014/65/EÚ o trhoch s finančnými nástrojmi (MiFID II). In Úradný vestník Európskej únie. L 173, 12. 6. 2014, s. 349–496. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/65/oj/eng>
14. EURÓPSKY PARLAMENT A RADA EÚ. Smernica (EÚ) 2018/843 (AMLD5), ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní praniu špinavých peňazí. In Úradný vestník Európskej únie. L 156, 19. 6. 2018, s. 43–74. [online]. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/843/oj/eng>
15. FATF – Financial Action Task Force. Guidance for a Risk-Based Approach to Virtual Assets and VASPs. [online]. 2019. Dostupné na: <https://www.fatf-gafi.org>

16. MAGYAR KÖZLÖNY. Act VII of 2024 on the Market of Crypto-assets. Budapest, 2024. [online]. Dostupné na: <https://njt.hu/jogszabaly/2024-7-00-00>
17. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Kryptoaktíva a FinTech – často kladené otázky (MiCA: licencovanie, prechodné obdobie, „passporting“). [online]. 2025. Dostupné na: <https://www.nbs.sk>
18. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 108/2024 Z. z. o ochrane spotrebiteľa. Bratislava: Zbierka zákonov SR, 2024. [online]. Dostupné na: https://static.slov-lex.sk/pdf/SK/ZZ/2024/108/ZZ_2024_108_20240701.pdf
19. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 248/2024 Z. z. o niektorých povinnostiach a oprávneniach v oblasti kryptoaktív. Bratislava: Zbierka zákonov SR, 2024. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky-fe/pravne-predpisy/SK/ZZ/2024/248/20241230.html>
20. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 266/2005 Z. z. o ochrane spotrebiteľa pri finančných službách na diaľku. Bratislava: Zbierka zákonov SR, 2005. [online]. Dostupné na: <https://nbs.sk/dohlad-nad-financnym-trhom/legislativa/legislativa/detail-dokumentu/zakon-c-266-2005-z-z-o-ochrane-spotrebiteľa-pri-financnych-sluzbach-na-diaľku-a-o-zmene-a-doplneni-niektorych-zakonov-v-zneni-neskorsich-predpisov/>
21. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Bratislava: Zbierka zákonov SR, 2008. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/ezbierky/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/297/>
22. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon). Bratislava, 1991. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/455/>
23. NÁRODNÁ RADA SR. Zákon č. 747/2004 Z. z. o dohľade nad finančným trhom. Bratislava: Zbierka zákonov SR, 2004. [online]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/747/>
24. ORUGA GROUP. Poland: CASP transitional MiCA compliance & regulatory requirements. [online]. 2024. Dostupné na: <https://orugagroup.com>
25. PARLAMENT ČR. Zákon č. 31/2025 Sb., o implementaci předpisů Evropské unie v oblasti digitalizace finančního trhu. Praha: Sbírka zákonů ČR, 2025. [online]. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=31&r=2025>
26. RADA EURÓPSKEJ ÚNIE. Digital finance package: Council reaches agreement on MiCA and DORA. Tlačová správa. [online]. 5. 10. 2022. Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/05/digital-finance-package-council-reaches-agreement-on-mica-and-dora/>
27. ŠTRKOLEC, M. – HRABČÁK, L. Poskytovanie služieb kryptoaktív vo svetle nariadenia MiCA. In Slovensko-české dni daňového práva: Daňové právo a nové javy v ekonomike. Košice: ŠafárikPress, UPJŠ, 2023, s. 257.
28. TAYLOR WESSING. Hungary implements MiCA – key features of the Crypto-asset Act. [online]. 2024. Dostupné na: <https://www.taylorwessing.com>

KONTAKT NA AUTORA

david.tomecko@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 01 Košice

Slovenská republika

Aktuálne výzvy v oblasti finančného práva a daňového práva
Recenzovaný zborník príspevkov z V. ročníka študentského sympózia

Zostavovatelia: doc. JUDr. Karin Čakoci, PhD.
JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., Ph.D.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Vydavateľstvo ŠafárikPress

Rok vydania: 2025
Počet strán: 143
Rozsah: 9,12 AH
Vydanie: first

Current Challenges of Financial Law and Tax Law
Reviewed proceedings from the V. annual student symposium

Editors: doc. JUDr. Karin Čakoci, PhD.
JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., Ph.D.

Publisher: Pavol Jozef Šafárik University in Košice
ŠafárikPress Publishing

Year: 2025
Pages: 143
Author's sheets: 9,12
Edition: first

DOI: <https://doi.org/10.33542/AVV-0468-2>
ISBN 978-80-574-0468-2 (e-publikácia, e-publication)